ἹΕΡΟΚΛΈΟΥΣ

ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

ὙΠΟΜΝΗΜΑ

ἘΙΣ ΤΑ ΤΩΝ

ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ

ἔπη τὰ χρυσᾶ.

HIEROCLIS Philosophi Commentarius in Aurea PYTHAGOREORUM Carmina.

JOAN. CURTERIO Interprete.

Quæ vero alia in hoc volumine continentur versa pagina indicabit.

LONDON,
Printed by *J. R.* for *J. Williams* at the sign of the *Crown* in St. *Pauls* Church-Yard, 1678.

Habes, Lector, in hoc volumine.

PYthagoræ *Carmina Aurea.*
Ejusdem fragmenta quædam metrica.
Item Epistolam & Symbola.
Hierocles vitam.
Ejusdem in carmina aurea Commentarium.
In eadem Th. Marcilii Adnotationes.
Notas Sylburgii in eadem.
Hieroclis demum Facetias notis illustratas.

Vale, & fruere.

PRÆFATIO
AD
NOBILISSIMUM VIRUM
D. Franciſcum Rupifucaldium, Randanum, Trenorchii Abbatem.

Eminiſti, arbitror, *Franciſce Nobiliſſime*, quo tempore tu fratreſque tui in ſcholis verſaremini, egoque ſtudiis veſtris præeſſem, monuiſſe me ſæpiſſime, poetas ſcriptorum genus eſſe non ſolum antiquiſſimum, ſed præſtantiſſimum etiam atque ſuaviſſimum. Quorum quidem alterum ita omnibus notum eſt, ut nihil quicquam habeat dubitationis. De altero vero etſi controverſia remanſit aliqua; non dubito tamen, propter ingenii judiciique tui magnitudinem, quin idem mecum per te, ex Græca præſertim lectione, qua maxime delectaris, poſtea deprehenderis. Quem enim non in eam ſententiam pertrahat divini Platonis autoritas, ubi παλαιοὺς κρείττονας ἅμα, ϗ ἐγγυτέρω θεῶν γεγονέναι adſerit? At iſtud etiam vel natura duce tantum, nemini dubium eſſe queat, niſi qui depravato guſtu, ri-

vis potius quam longissime à suo capite distantibus, quam fonte ipso delectetur. Eo præterea in poetas, præsertim veteres, animo semper fui, ut ἄμουσόν τε καὶ ἄχαριν exsistere eum mihi facile persuaderem, qui ab illis abhorreret; in quibus solis, sive res sive verba consideres, literarum delitias & quasi condimentum haberi, quoties mihi de illis vobiscum sermo incidisset, affirmare non dubitarem. Quod si cuiquam jam videatur à ratione alienum; advertat, quæso, Musas ipsas, earumque parentem Apollinem, poetarum tantum suscepisse patrocinium: sive quia primi eas coluissent, sive etiam quia scribendi ratione cæteris longe præstitissent. Cum enim cultum eorum qui bonorum omnium nobis autores fuerunt, sequi debeat grati non solum animi significatio, sed imitatio etiam, quantum fas est mortalibus; qui majus id, quam poetæ ipsi, præstiterunt, qui primi ἀχαριστίας odium divinis laudationibus professi sunt, quique divinam benignitatem imitati, tam multa in omni scientiarum genere ad hominum utilitatem posteris monumenta reliquerunt? Nihil enim in rerum natura vel dici, vel cogitari queat, quod non ita poetæ imitati adsecutique sint; ut cum summis postea Philosophis præclare agi visum sit, si quæ ipsi fusius, aut popularius deinceps, alio orationis genere explicassent, eorundem versibus, tanquam oraculo aliquo, confirmarent.

Hinc

Hinc illa in philoſophorum oratorumque ſcriptis, poetarum veterum, tanquam gemmæ in annulis, lectorum mentes in ſe convertentia teſtimonia. Ac ne quis laudem carminis ſummos viros, qui poetas primos ſecuti ſunt, neglexiſſe exiſtimet; videat etiam nullum uſquam vel oratorem, vel philoſophum, vel legiſlatorem exſtitiſſe, qui in iſto ſcribendi genere nomen aliquod adipiſci non ſtuduerit. Addam etiam ita omnibus omni ætate venerandum ſtudii genus hoc fuiſſe, ut quæ à poetis inventa eſſent, atque literis prodita, ea magni etiam philoſophi ſcriptis ſuis illuſtrare non erubeſcerent. Platonem dico, & Ariſtotelem, quorum commentariis Homerum fuiſſe explicatum legimus; in quo ſcientiarum omnium atque artium principia contineri majores noſtri voluerunt. Verum, quia poetarum genus eſt varium, quemadmodum & hominum; ὅσον ἀνὴρ ἀνδρὸς διαφέρει, tantum certe & poetæ. Atque ut eſt, omnium judicio, præcipua hominis pars illa quæ rationis capax eſt: ſic certe & poetæ illi omnium præſtantiſſimi ſemper mihi viſi ſunt, qui pietatis cultum, vitæque ſanctimoniam docerent. Placet igitur hoc loco Orphei vetuſtiſſimi atque ſanctiſſimi, quam poſtea ſecutum eſſe Pythagoram, lib. 1. de ſecta ipſius, teſtatur Iamblichus, parodica imitatione, quid ipſe ſentiam paucis ſignificare.

Δέξομαι οὓς θέμις ἐστί· θύρας δ' ἐπίθεσθε βεβήλοις

Πᾶσιν ὅμως. Nolo enim ad iſta arcana, niſi pios & caſtos, admitti. Cujus quidem generis cum ſuperſint adhuc non fragmenta modo varia, tanquam ex naufragio tabulæ, ſed ſcripta etiam integra, quorum nominibus hoc loco abſtinere, brevitatis ergo, viſum eſt; pauca, judicio meo, vel etiam nulla reperias, quæ cum aureis Pythagoreorum verſibus conferri poſſint. Ut enim nihil autore ſectæ, totaque adeo Pythagoreorum ſchola, celebrius: ſic certe nihil in hoc ſcribendi genere præclarius atque divinius. Verum quoniam ita natura comparatum eſt, ut quæ pulchra, juxta proverbium, etiam difficilia exſiſtant; quod his verſibus imprimis accidit, partim ſententiarum gravitate, partim etiam brevitate, qua maxime delectati videntur Pythagorici; effectum divina providentia eſt, ut multis poſtea ſeculis ex Stoicorum Schola prodierit Hierocles, maximus ſane acutiſſimuſque philoſophus, qui eos nobis ex Pythagoreorum ſenſu ita explicaret, ut nihil illis jam nec apertius, nec ad vitæ morumque rationem utilius reperiatur. Nam præterquam quod unicum hoc ſcriptum exſtare videtur, à quo vera Pythagoreorum carminum explicatio peti queat; præter id etiam, quod multa ſectæ hujus, atque Stoicæ, ex profeſſo dogmata continet,

tinet, quæ in cæteris aliorum monumentis ὡς ἐν παρόδῳ vix indicantur: & hoc quoque doctorum multorum judicio, quibus ipsum videre contigit, affirmare non vereor, nullum profani nominis autorem luce donatum adhuc, quod sciam, qui tam multa de moribus, de providentia, similibusque rebus, more nostro, id est, Christiano, hostis alioqui nominis hujus acerrimus, tam bene tamque aperte disseruerit. Imo non sine divina providentia effectum arbitror, ut infelici nostro seculo, in quo, post oppugnatam veræ religionis atque morum disciplinam, Deus ipse à multis non obscure petitur, libellus iste in lucem prodiret, qui philosophicis rationibus ab illis id extorqueret (nisi hominis naturam plane exuerint) quod divini verba autoritas persuadere non potuit. Quod si quis profanas etiam opiniones, & à fide Christiana abhorrentes, continere adferat: & id me etiam in ipso, Pythagoreisque versibus agnoscere, atque monere cæteros mei esse officii libens admitto: neque tamen tam rigidum me esse debere, ut gravissimos philosophos suam sectæ constantiam, atque personam quam adsumpserint, tueri non patiar; cum nihil jam ab ejusmodi eorum ridiculis obsoletisque opinionibus Christianis immineat periculi: alioquin enim rejiciendam esse omnem penitus humaniorum literarum, non Græcam modo, sed Latinam etiam antiqui-

tatem, quæ permultis in rebus Christianæ veritati utilissime famulatur. Sed est fortasse quiddam aliud, quod à me juniores æquius postulare videantur; adnotationes nimirum aliquas, quibus interpretationis hujus ratio, Hieroclisque sensus quibusdam locis manifestior habeatur. Quod certe præclaro illo bibliothecæ tuæ manuscripto codice adjutus, quod Iamblichi lib. 4. de vita & secta Pythagoræ continet, efficere statueram, si per otium & valetudinem licuisset. Habet enim liber ille non tantum propriam versuum istorum, atque symbolorum Pythagoræ explicationem; sed multa hujus sectæ & argumenti alia, quibus explicatior & clarior noster fiat Hierocles. Quid altera me editione, qui hujus rei sylvam in adversariis congestam magna ex parte habeam, σὺν θεῷ facturum spero. Superest jam, *Francisce Nobilissime*, ut tibi primum, Fratrique tuo, Italicæ profectionis nomine gratuler; quam vere vobis ad mercaturam bonarum artium susceptam fuisse testantur non solum præclaræ animi ingeniique vestri dotes, sed ingens ille Græcorum voluminum thesaurus, ad nominis etiam generisque vestri perpetuam memoriam, reique literariæ utilitatem, magno labore, magnisque sumptibus à vobis comparatus: deinde, ut horter etiam, ne tantam tibi laudem, tuisque, quæ ex eorum emissione sequitur, invideas;

sed

ſed Hieroclem quoque audias, qui primus tenebris ereptus, atque de cæterorum ſalute ſollicitus, tuum ſupplex eorum nomine adverſus ſitum & tineas, quibus præclara multorum ſcripta perierunt, auxilium implorat.

ΤΑ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ ἔπη τὰ χρυσᾶ.

Ἀθανάτους μὲν πρῶτα θεούς, νόμῳ ὡς διάκειται,
Τίμα· καὶ σέβου ὅρκον· ἔπειθ᾽ ἥρωας ἀγαυούς.
Τούς τε καταχθονίους σέβε δαίμονας, ἔννομα ῥέζων.
Τούς τε γονεῖς τίμα, τούς τ᾽ ἄγχιστ᾽ ἐγγεγαῶτας.
Τῶν δ᾽ ἄλλων ἀρετῇ ποιεῦ φίλον ὅστις ἄριστος.
Πραέσι δ᾽ εἶκε λόγοις, ἔργοισί τ᾽ ἐπωφελίμοισι.
Μηδ᾽ ἔχθαιρε φίλον σὸν ἁμαρτάδος εἵνεκα μικρῆς,
Ὄφρα δύνῃ· δύναμις γὰρ ἀνάγκης ἐγγύθι ναίει.
Ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθι. κρατεῖν δ᾽ εἰθίζεο τῶνδε·
Γαστρὸς μὲν πρώτιστα, καὶ ὕπνου, λαγνείης τε,
Καὶ θυμοῦ. πρήξεις δ᾽ αἰσχρόν ποτε μήτε μετ᾽ ἄλλου,
Μήτ᾽ ἰδίῃ. πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνεο σαυτόν.
Εἶτα δικαιοσύνην ἀσκεῖν ἔργῳ τε, λόγῳ τε.
Μηδ᾽ ἀλογίστως σαυτὸν ἔχειν περὶ μηδὲν ἔθιζε·
Ἀλλὰ γνῶθι μὲν ὡς θανέειν πέπρωται ἅπασι·
Χρήματα δ᾽ ἄλλοτε μὲν κτᾶσθαι φιλεῖ, ἄλλοτ᾽ ὀλέσθαι.
Ὅσσα τε δαιμονίῃσι τύχαις βροτοὶ ἄλγε᾽ ἔχουσιν,
Ὧν ἂν μοῖραν ἔχῃς πράως φέρε, μηδ᾽ ἀγανάκτει.
Ἰᾶσθαι δὲ πρέπει καθόσον δύνῃ. ὧδε δὲ φράζευ·
Οὐ πάνυ τοῖς ἀγαθοῖς τούτων πολὺ μοῖρα δίδωσι.

Πολλοὶ

AUREA PYTHAGOREORUM
Carmina *Joan. Curterio* interprete.

PRimum immortales Divos pro lege colunto:
Et jusjurandum: Heroas, clarum genus, inde.
Dæmones hinc terris mixti sua jura ferunto.
Inde parentis honos sequitur: tum sanguinis ordo;
Post alii sunto, virtus ut maxima, amici.
Utilibus factis cedas, verbisque modestis.
Nec læsus parvo contemnas crimine amicum;
Quod potes: Est quoniam fato vicina potestas.
Illa quidem teneas; sed & hæc compescere disce:
Imprimis ventrem, somnum, veneremque; deinde
Iram. Nec quidquam sociis aut testibus, aut te
Solo, turpe geras. Summus pudor ipse tibi sis.
Jura colas non ore tenus; sed rebus & ipsis.
Nec pravis mentem suescas rationibus uti:
Sed mortem fato subituros noveris omnes:
Divitias quandoque dari, quandoque perire.
Mortales quæcunque Deis mittentibus angunt,
Ut tua sors tulerit, patiens ne ferre recuses.
Nec spernenda medela tamen. Sed noris & istud,
Parcius ista viris immittere numina justis.

Multus

Πολλοὶ δ' ἀνθρώποισι λόγοι δειλοί τε καὶ ἐσθλοὶ
Προσπίπτουσ', ὧν μήτ' ἐκπλήσσεο, μήτ' ἄρ' ἐάσῃς
Εἴργεσθαι σαυτόν. ψεῦδος δ' ἤν πέρ τι λέγηται,
Πράως εἶχ'. ὃ δέ τοι ἐρέω, ἐπὶ παντὶ τελείσθω.
Μηδεὶς μήτε λόγῳ σε παρείπῃ, μήτε τι ἔργῳ
Πρῆξαι, μηδ' εἰπεῖν, ὅ, τι τοι μὴ βέλτερόν ἐστι.
Βουλεύου δὲ πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μωρὰ πέληται.
Δειλοῦ τοι πρήσσειν τε λέγειν τ' ἀνόητα πρὸς ἀνδρός.
Ἀλλὰ τάδ' ἐκτελέειν, ἅ σε μὴ μετέπειτ' ἀνιήσῃ.
Πρῆσσε δὲ μηδὲν τῶν μὴ 'πίστασαι· ἀλλὰ δίδασκου
Ὅσσα χρεὼν, καὶ τερπνότατον βίον ὧδε διάξεις.
Οὐδ' ὑγιείης τῆς περὶ σῶμ' ἀμέλειαν ἔχειν χρή.
Ἀλλὰ ποτοῦ τε μέτρον, καὶ σίτου, γυμνασίων τε
Ποιεῖσθαι. μέτρον δὲ λέγω τόδ' ὃ μή σ' ἀνιήσει.
Εἰθίζου δὲ δίαιταν ἔχειν καθάρειον, ἄθρυπτον.
Καὶ πεφύλαξό γε ταῦτα ποιεῖν, ὁπόσα φθόνον ἴσχει.
Μὴ δαπανᾶν παρὰ καιρὸν, ὁποῖα καλῶν ἀδαήμων·
Μηδ' ἀνελεύθερος ἴσθι. μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον.
Πρῆσσε δὲ ταῦθ', ἅ σε μὴ βλάψῃ· λόγισαι δὲ πρὸ ἔργου.
Μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι,
Πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρὶς ἕκαστον ἐπελθεῖν·
Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;
Ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέξιθι· καὶ μετέπειτα
Δειλὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσεο· χρηστὰ δὲ, τέρπου.
Ταῦτα πόνει· ταῦτ' ἐκμελέτα· τούτων χρὴ ἐρᾶν σε.
Ταῦτά σε τῆς θείης ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει.
Ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτὺν,

Παγὰν

Multus ſæpe hominum ſermo pravuſque bonuſque
Excidit. At terre te nihil: nec vertier illo
Tete permittas. Sin falſum dicat, id æquo
Sperne animo. ſerves ſed hoc, quod dixero, ſemper:
Ne tibi vel verbo quiſquam male ſuaſerit, aut re,
Ut facias, dicaſve, nocens quo'tu tibi fias.
Conſilium præcedat opus; ne abſurda ſequantur.
Eſt miſeri quod quis ſtulte loquiturque, facitque.
Effice quin potius nequeant quæ facta dolere.
Nec tu quod neſcis gerito: ſed diſcere cura
Quæ fas. perjucunda tibi ſic vita futura eſt.
Corporis haud ſpernenda juvat quæ commoda cura.
Sed potuſque, cibique modus ſit, & exercendi.
Ipſe modum ſtatuo, qui te non læſerit ipſum.
Sit mundus victus: ſit luxus ſed tamen exſors,
Quæcunque invidiam pariunt, vitanda putato:
Et ſumptus vanos, recti quos neſcius audet;
Et ſordes. Præſtat quavis modus optimus in re.
Fac quæ non lædant: conſulto reſque geratur.
Mollia nec prius admittant tibi lumina ſomnum,
Exactæ quam ter reputaris cuncta diei:
Qua prætergreſſus? quæ geſſi? quæ male omiſi?
Singula percurrens à primo facta, quibus tu
Vel pravis doleas; capias vel gaudia juis.
Hæc facito: hæc ſatage: iſtorum tibi cura geratur.
Hæc te virtutis divinæ ad limina ſiſtent.
Juro te, qui nos docuiſti tetrada, fontem

Natura

Παγὰν ἀενάου φύσεως. ἀλλ' ἔρχευ ἐπ' ἔργον
Θεοῖσιν ἐπευξάμενος τελέσαι. τούτων δὲ κρατήσας,
Γνώσῃ ἀθανάτων τε θεῶν, θνητῶν τ' ἀνθρώπων
Σύστασιν, ᾗ τε ἕκαστα διέρχεται, ᾗ τε κρατεῖται.
Γνώσῃ δ', ᾗ θέμις ἐστὶ, φύσιν περὶ παντὸς ὁμοίην.
Ὥστε σε μήτ' ἄελπτ' ἐλπίζειν, μήτε τι λήθειν.
Γνώσῃ δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πήματ' ἔχοντας.
Τλήμονας, οἵ τ' ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὔτ' ἐσορῶσιν,
Οὔτε κλύουσι· λύσιν δὲ κακῶν παῦροι συνίσασι.
Τοίη μοῖρα βροτῶν βλάπτει φρένας· οἱ δὲ κυλίνδροις
Ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα φέρονται ἀπείρονα πήματ' ἔχοντες.
Λυγρὴ γὰρ συνοπαδὸς ἔρις βλάπτουσα λέληθε
Σύμφυτος· ἣν οὐ δεῖ προσάγειν, εἴκοντα δὲ φεύγειν.
Ζεῦ πάτερ, ἦ πολλῶν τε κακῶν λύσειας ἅπαντας.
Ἢ πᾶσιν δείξαις οἵῳ τῷ δαίμονι χρῶνται.
Ἀλλὰ σὺ θάρσει· ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν,
Οἷς ἱερὰ προφέρουσα φύσις δείκνυσιν ἕκαστα.
Ὧν εἴ σοί τι μέτεστι, κρατήσεις ὧν σε κελεύω,
Ἐξακέσας, ψυχὴν δὲ πόνων ἀπὸ τῶνδε σαώσεις.
Ἀλλ' εἴργου βρωτῶν, ὧν εἴπομεν, ἔν τε καθαρμοῖς,
Ἔν τε λύσει ψυχῆς κρίνων. καὶ φράζευ ἕκαστα,
Ἡνίοχον γνώμην στήσας καθύπερθεν ἀρίστην.
Ἢν δ' ἀπολείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' ἐλεύθερον ἔλθῃς,
Ἔσσεαι ἀθάνατος θεὸς, ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητός.

Naturæ æternum. Finem dein ante precatus
Numina, opus facito. Quæ tu si gesseris, idem
Noris qua constent natura hominesque deique:
Singula quo pergant, sistent quo singula rursum.
Noveris & mundi naturam, quapote, eandem:
Ut te nec spes vana angat, lateant quoque nulla.
Noris mortales sponte in sua damna ruentes:
Infelix stultumque genus; quod commoda præsens
Non oculis, non aure capit, raroque medetur.
Sic miseris sors mentem agitat, variisque cylindris
Huc illuc rotat, immensis versatque periclis.
Hoc comes improvisa ciet contentio damnum
Insita: cui certare nefas, sed cedere pulcrum.
Jupiter alme, malis jubeas vel solvier omnes:
Omnibus utantur vel quonam dæmone monstra.
At confide: hominum divina est stirpis origo,
Sacra quibus natura favens hæc singula pandit.
Quæ si tu teneas, dictis potieris & ipse;
Purgatumque animum damnis servabis ab istis.
Sperne cibos cautus, veluti purgamina monstrans,
Atque animum solvens dixi. tum singula pensans,
Aurigæ menti cedas quas tractet habenas.
Sic ubi deposito vacuus te ceperit æther.
Corpore, vivus ages semper, semperque beatus.

Pythagoræ

ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ ΛΕΙΨΑΝΑ ΜΕΤΡΙΚΑ.

Χρυσᾶ ἔπη.

Πρῶτα μὲν ἐξ ὕπνοιο μελίφρονος ἐξυπαναστὰς,
Εὖ μάλα ποιπνύειν ὅσ' ἐν ἤματι ἔργα τελέσσεις.

Ἱερὸς λόγος.

Ὦ νέοι, ἀλλὰ σέβεσθε μεθ' ἡσυχίας τάδε πάντα.

Δειλοὶ πάνδειλοι κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθε.
Ἶσόν τοι κυάμους τε φαγεῖν κεφαλάς τε τοκήων.

Ψυχῆς αἰζηῶν βάσιν ἔμμεναι ἠδ' ἀνάβαθμον
Ἐξ αἴδαο ὅταν * αὐγὰς εἰσανίωσιν.

Ὕμνοι.

——————— Πρόεισιν ὁ θεῖος ἀριθμὸς
Μονάδος ἐκ κευθμῶνος ἀκηράτου, ἔς τ' ἂν ἵκηται
Τετράδ' ἐπὶ ζαθέην, ἣ δὴ τέκε μητέρα πάντων,
Πανδοχέα, πρέσβειραν, ὅρον περὶ πᾶσι τιθεῖσαν,
Ἄτροπον, ἀκαμάτην, δεκάδα κλείουσί μιν ἁγνήν.

Ἐπιγράμματα.

Ὧδε θανὼν κεῖται Ζὰν, ὃν Δία κικλήσκουσιν.

Ἐκ βιβλίων ἀδήλων.

Εἴ τις ἐρεῖ, Θεός εἰμι, πάρεξ ἑνὸς, οὗτος ὀφείλει
Κόσμον ἴσον τούτῳ στήσας εἰπεῖν, ἐμὸς οὗτος.
Κ' οὐχὶ μόνον στήσας εἰπεῖν ἐμὸς, ἀλλὰ κατοικεῖν,
Αὐτὸς ἐν ᾧ πεποίηκε, πεποίηται δ' ἀπὸ τοῦδε.

——————— Ἀριθμῷ δέ τε πάντ' ἐπέοικε.
Βωμὸν ἐρεύθοντας μακάρων θεσμοῖσι φόνοισι,
Ἀείσω ξυνετοῖς, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι.
Φείδεο τῆς ζωῆς μή μιν καταθυμοβορήσῃς.

ΠΥ-

PYTHAGORÆ FRAGMENTA METRICA.

Aurea Carmina.

E somno primum evigilans cum strata relinquis, Porphyr.
Disponas animo luce expedienda futura. de vit. Pyth.

Sacer Sermo.

O juvenes, tacita colite hæc pia sacra quiete. Diog. Laer.

O miseri, miseri, pastum evitate fabarum.
Æquum quippe fabas capita atque vorare parentum.

Quod fuerint animæque aditus reditusque virorum Eust.
Ex orco quoties solis referuntur ad ortus. Il. β'.

Hymni.

——— *Progreditur numerus divinus ab ipso*
Fonte incorrupto monadis, dum ad tetrada diam
Perveniat, matrem cunctorum quæ venerandam Proclus.
Ponentem peperit rebus finemque modumque,
Atque immortalem decadem, sanctamque vocatam.

Epigrammata.

Zan jacet hoc tumulo, qui vulgo Jupiter audit. Porph.

Ex operibus incertis.

Extra unum, si sors jactet sua numina quisquam,
Debet & is merito talem sibi condere mundum; Justin.
Hic meus est recte tum dicat, & incolat orbem Martyr.
Ipse suum, testans quo sit factore creatus.

———*Numero cuncta adsimilantur.* Sextus Empir.
Sanguineis superum tingentes cædibus aras. Idem.
Pangam cordatis, profani claudite portas. Stob. S. 39.
Vitæ parce, vores animi ne affectibus ipsam. Id. Ser. 123.

A PY-

ΠΥΘΑΓΟ'ΡΟΥ ΛΕΙ'ΨΑΝΑ ΚΑΤΑΛΟΓΑ'ΔΗΝ.

Ὁ μὲν Θεὸς εἷς· αὐτὸς δὲ οὐχ, ὥς τινες ὑπονοοῦσιν, ἐκτὸς τᾶς διακοσμήσιος, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ ὅλος ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἐπισκοπῶν πάσας τὰς γενέσιας ἐστί· κρᾶσις ἐὼν τῶν ὅλων αἰώνων, καὶ ἐργάτας τῶν αὐτοῦ δυνάμεων καὶ ἔργων· ἀρχὰ πάντων· ἓν, ἐν οὐρανῷ φωστὴρ καὶ πάντων πατὴρ, νοῦς καὶ ψύχωσις τῶν ὅλων, κύκλων ἁπάντων κίνασις. Justin. de Monarchia Dei.

Τὸ Φυσικόν.

Οὐ μὰ τὸν ἀέρα τὸν ἀναπνέω, οὐ μὰ τὸ ὕδωρ τὸ πίνω, οὐ κατοίσω ψόγον περὶ τοῦ λόγου τοῦδε. Diog. Laert.

Φυγαδευτέον πάσῃ μηχανῇ, καὶ περικοπτέον πυρὶ καὶ σιδήρῳ καὶ μηχαναῖς παντοίαις ἀπὸ μὲν σώματος νόσον, ἀπὸ δὲ ψυχῆς ἀμαθίαν, κοιλίας δὲ πολυτέλειαν, πόλεως δὲ στάσιν, οἴκου δὲ διχοφροσύνην, ὁμοῦ δὲ πάντων ἀμετρίαν. Iambl. de vita Pythag.

Ἐπὶ τὸ γνῶναί τε καὶ θεωρῆσαι πᾶς ἄνθρωπος ὑπὸ τοῦ θεοῦ συνέστηκε. Idem.

Ἄγρυπνος ἔσο κατὰ νοῦν. συγγενὴς γὰρ τοῦ ἀληθινοῦ θανάτου ἐστος ὁ ὕπνος (al. ὁ περὶ τοῦτον ὕπνος.)

Ἃ μὴ δεῖ ποιεῖν, μηδὲ ὑπονόει ποιεῖν.

Ζητεῖν δεῖ καὶ ἄνδρα, καὶ τέκνα, καὶ φίλους, τοὺς κατὰ (al. καὶ μετὰ) τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου παραμένοντας.

Ἰσχύω (al. ἰσχύειν) τῇ ψυχῇ αἱροῦ μᾶλλον, ἢ τῷ σώματι.

Πέποισο μὴ εἶναι σὸν κτῆμα, ὅπερ μὴ ἐντὸς διανοίας ἔχεις.

Πράττε μεγάλα, μὴ ὑπισχνούμενος μεγάλα.

Τέκνα μάθε τίκτειν, οὐ τὰ γηροβοσκήσοντα τὸ σῶμα, τὴν ψυχὴν θρέψοντα τῇ ἀϊδίῳ τροφῇ.

Τὰ

PYTHAGORÆ FRAGMENTA PROSAICA.

Sane quidem Deus unus est: non ille autem sicut nonnulli sunt suspicati extra hunc mundi ornatum: sed ipse in se totus in circulo toto generationes omnes inspiciens seculorum omnium est temperatio, & virtutum operumque ejus omnium opifex, principium omnium, unum, cœli lumen & parens omnium, mens & animatio universorum, circulorum omnium motio. *Just. de Monar. Dei.*

De Natura.

Non per aerem quem spiro, non per aquam quam bibo, non admittam hujus sermonis vituperationem. *Diog. Laert.*

Procul relegandum quavis machina & conatu, ignique ferroque præcidendum & omnibus machinis seu præsidiis ab corpore quidem morbum, ab animo vero imperitiam, ab ventre luxuriam & opiparum apparatum, ab civitate seditionem, ab ædibus familiaribus factionem, simulque ab omnibus partium studium. *Iambl. de vita Pythag.*

Unusquisque à Deo constitutus est ut cognoscat & contempletur. *Idem.*

Vigila mente. cognatus enim veræ mortis talis somnus est.

Quæ nefas est facere, nec suspectus habearis quasi facias.

Quærendus vir, liberi & amici, qui etiam dum migras ex hac vita, apud te permaneant.

Valere anima præoptes, quam corpore.

Persuasum habeas, tuas non esse facultates, quas non conclusas animo geras.

Age res præclaras, nihil magnifici interim promittens.

Liberos disce procreare, non qui corpus senio confectum alant, sed qui animam nutriant perenni alimento.

Τὰ ἐπίπονα, τῶν ἡδέων μᾶλλον ἡγοῦ συντελεῖν εἰς ἀρετήν.

Χαλεπὸν πολλὰς ὁδοὺς ἅμα τοῦ βίου βαδίζειν.

Ψυχῆς πᾶν πάθος εἰς σωτηρίαν αὐτῆς πολεμιώτατον.

Χρὴ βίον αἱρεῖσθαι τὸν ἄριστον, ἡδὺν γὰρ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. πλοῦτος ἀσθενὴς ἄγκυρα, δόξα ἔτι ἀσθενεστέρα· τὸ σῶμα ὁμοίως, αἱ ἀρχαί, αἱ τιμαί, πάντα ταῦτα ἀσθενῆ καὶ ἀδύνατα. τίνες οὖν ἄγκυραι δυναταί; φρόνησις, μεγαλοψυχία, ἀνδρεία· ταύτας οὐδεὶς χειμὼν σαλεύει. οὗτος θεοῦ νόμος, ἀρετὴν εἶναι τὸ ἰσχύον μόνον· τὰ δὲ ἄλλα, λῆρον. Stob. Serm. 1.

Νόμου θείου τὸ φαῦλον ἀνήκοον, διὸ καὶ παρανομεῖ. Serm. 2.

Ἰσχὺς, καὶ τεῖχος, καὶ ὅπλον σοφοῦ ἡ φρόνησις.

Ὑπομίμνησκε σεαυτὸν, ὅτι πάντες ἄνθρωποι μέγιστον ἀγαθὸν τὴν φρόνησιν εἶναι λέγουσιν. ὀλίγοι δὲ εἰσιν οἱ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τοῦτο κτήσασθαι συντονήσαντες. Serm. 3.

Θυηπολίαι μὲν ἀφρόνων, πυρὸς τροφή· τὰ δὲ ἀναθήματα, ἱεροσύλων χορηγία. Serm. 4.

Ζῆν κρεῖττόν ἐστιν ἐπὶ στιβάδος κατακείμενον καὶ θαῤῥεῖν, ἢ ταράττεσθαι χρυσῆν ἔχοντα κλίνην.

Ῥώμη ψυχῆς σωφροσύνη· αὕτη γὰρ ψυχῆς ἀπαθοῦς φῶς ἐστι. Serm. 5.

Δουλεύειν πάθεσι χαλεπώτερον, ἢ τυράννοις.

Ἐλεύθερον ἀδύνατον εἶναι, τὸν πάθεσι δουλεύοντα, καὶ ὑπὸ παθῶν κρατούμενον.

Οὐδεὶς ἐλεύθερος ἑαυτοῦ μὴ κρατῶν. Serm. 6.

Ξένος ἀνὴρ δίκαιος οὐ μόνον πολίτου, ἀλλὰ καὶ συγγενοῦς διαφέρει. Serm. 9.

Ὅμοιον ἀψινθίου τὸ δριμὺ, καὶ λόγου παῤῥησίαν ἐκκόψαι.

Τὰ

Cum labore conjuncta, magis quam volupia ducas conferre ad virtutem.

Difficile multas simul vitæ calles ingredi.

Animæ quivis affectus infensissimus saluti ipsius est hostis.

Optima nobis vita est eligenda, quam suavem mox ipsa consuetudo sit effectura. Divitiæ anchora sunt infirma, gloria etiam infirmior; corpus itidem, magistratus, honores, omnia hæc imbecilla & viribus destituta. Quæ ergo sunt anchoræ firmæ? prudentia, magnanimitas, fortitudo: eas nulla tempestas agitat. Hæc Dei est lex; virtutem solam esse quæ potens solidaque sit: cætera omnia nugas & ineptias. *Stob.Serm.*1.

Legi divinæ improbitas non obtemperat, ideoque etiam delinquit. *Serm.* 2.

Robur, & murum, & arma sapienti prudentia præstat.

Recordare quod cum homines omnes maximum esse bonum in sapientia situm adserant, tam pauci interim ad possessionem ejus adnitantur. *Serm.* 3.

Sacrificia stultorum ignis solum alimenta sunt: eorundem anathemata victum sacrilegis suppeditant. *Ser.*4.

Satius est humi cubantem vivere, & bono animo esse, quam perturbatum in aureo lecto.

Robur animæ est temperantia: hæc enim animæ passionum expertis lumen est. *Serm.*5.

Servire affectibus gravius est, quam tyrannis.

Nequit liber esse, quisquis affectibus servit, & affectibus regitur.

Nullus liber, qui sibiipsi non imperat. *Serm.* 6.

Peregrinus vir justus non modo cive, sed etiam cognato majoris faciendus est. *Serm.*9.

Idem facit qui absynthii amaritudinem, & qui orationis libertatem tollit.

Τὰ ἁμαρτήματα σὺ πειρῶ μὴ λόγοις ἐπικαλύπτειν, ἀλλὰ θεραπεύειν ἐλέγχοις.

Οὐχ οὕτω χαλεπὸν ἁμαρτάνειν, ὡς τὸ ἁμαρτάνοντα μὴ ἐξελέγχειν.

Ὥσπερ σωματικὸν πάθος οὐ κρυπτόμενον, οὐδὲ ἐπαινούμενον ὑγιάζεται· οὕτως οὐδὲ ψυχὴ κακῶς φρουρουμένη καὶ συναγορευομένη θεραπεύεται. Serm. 13.

Χαῖρε τοῖς ἐλέγχουσί σε μᾶλλον, ἢ τοῖς κολακεύουσι. ὡς δ' ἐχθρῶν χείρονας ἐκτρέπου τοὺς κολακεύοντας. Serm. 14.

Παντὸς κακοῦ κλήματος πόνος προηγεῖται ὁ κατ' ἐγκράτειαν.

Ῥώμην μεγίστην καὶ πλοῦτον, τὴν ἐγκράτειαν κλῆσαι.

Τεθνάναι πολλῷ κρεῖττον, ἢ δι' ἀκρασίαν τὴν ψυχὴν ἀμαυρῶσαι. Serm. 17.

Μικρὰν φασὶ μανίαν εἶναι τὴν μέθην.

Πυθαγόρας ἔλεγε, τὴν μέθην μανίας εἶναι μελέτην. Serm. 18.

Μεγάλην παιδείαν νόμιζε, δι' ἧς δυνήσῃ φέρειν ἀπαιδευσίαν. Serm. 19.

Κακὰ μείζω πάσχει διὰ τοῦ συνειδότος ὁ ἀδικῶν βασανιζόμενος, ἢ ὁ τῷ σώματι καὶ ταῖς πληγαῖς μαστιγούμενος. Serm. 24.

Χρὴ σιγᾷν, ἢ κρείσσονα σιγῆς λέγειν.

Αἱρετώτερόν σοι ἔστω λίθον εἰκῆ βάλλειν, ἢ λόγον ἀργόν. Serm. 34.

Μὴ ἐν πολλοῖς ὀλίγα λέγε, ἀλλ' ἐν ὀλίγοις πολλά. Ser. 35.

Ποίει ἃ κρίνεις εἶναι καλὰ, κἂν ποιῶν μέλλῃς ἀδοξεῖν. φαῦλος γὰρ κριτὴς παντὸς καλοῦ πράγματος ὄχλος. διόπερ ὧν ἂν τῶν ἐπαίνων καταφρονῇς, καὶ τῶν ψόγων καταφρόνει.

Οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακοὺς, βούλονται ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀγαθούς. Serm. 44.

Vitia tua ne verbis celare coneris, ſed emendare reprehenſionibus.

Non tam difficile eſt ipſum peccare, quam peccantem alium non redarguere.

Ut corporis morbus, ſi abſcondatur, laudeturve, non ſanatur: ita animi vitium, cui vel patrocinaris, vel abſcondis, non emendatur. *Serm.* 13.

Gaudendum potius redarguentibus, quam aſſentantibus; quos etiam hoſtibus deteriores exiſtimare & refugere oportet. *Serm.* 14.

Nil egregium comparatur, quod non continentiæ labor præceſſerit.

Continentiam tibi ut robur ingens opeſque parato.

Satius eſt mori, quam per incontinentiam animum obnubilare. *Serm.* 17.

Ebrietatem ferunt parvam inſaniam eſſe.

Pythagoras ebrietatem inſaniæ meditationem vocitabat. *Serm.* 18.

Magnam peritiam exiſtimato, qua ferre potes aliorum imperitiam. *Serm.* 19.

Vir iniquus plus mali patitur afflictus conſcientia, quam ille qui in corpore caſtigatur, & flagris cæditur. *Serm.* 24.

Aut oportet ſilere, aut adferre meliora ſilentio.

Optabilius tibi ſit lapidem temere projicere, quam ſermonem otioſum. *Serm.* 34.

Ne multis verbis pauca comprehendas, ſed paucis multa. *Serm.* 35.

Fac ea quæ judicaveris eſſe honeſta, etiamſi poſtquam feceris, inglorius futurus ſis. Omnis enim honeſtæ rei malus judex eſt vulgus. Quorum igitur laudes contemptui haberes, eorundem vituperia quoque ſpernas.

Qui de malis pœnas non ſumunt, bonos affici volunt injuriis. *Ser.* 44.

Θέλε μᾶλλον τοὺς συνόντας σοι αἰδεῖσθαί σε, ἢ φοβεῖσθαι. αἰδοῖ μὲν γὰρ πρόσεστι σέβας, φόβῳ δὲ μῖσος. Serm. 46.

Κενὸς ἐκείνου φιλοσόφου λόγος, ὑφ' οὗ μηδὲν ἀνθρώπου πάθος θεραπεύεται. ὥσπερ γὰρ ἰατρικῆς οὐκ ὄφελος, μὴ τὰς νόσους ἐκβαλλούσης ἀπὸ τῶν σωμάτων· οὕτως οὐδὲ φιλοσοφίας, εἰ μὴ τὸ τῆς ψυχῆς κακὸν ἐκβάλλῃ. Serm. 80.

Οὔτε ἵππων χωρὶς χαλινοῦ, οὔτε πλούτων δίχα φρονήσεως δυνατὸν κρατεῖσθαι. Serm. 92.

Σαρκὸς φωνὴ, μὴ πεινῆν, μὴ διψῆν, μὴ ῥιγοῦν. Serm. 99.

ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ ἘΠΙΣΤΟΛΗ'.

Πυθαγόρας Ἱέρωνι.

Ἀσφαλὴς ὁ ἐμὸς βίος καὶ ἡσύχιος· ὁ δὲ σὸς κατ' οὐδὲν ἐμοὶ προσπελάζει. μέτριος ἀνὴρ καὶ λειποδεὴς Σικελικῆς τραπέζης οὐ δεῖται. πάντ' ἔχει Πυθαγόρας ἱκανὰ τὰ καθ' ἡμέραν, οὗ ἂν ἔλθῃ. θεραπεία δὲ δυνάστου βαρὺ καὶ ἐπαχθὲς τῷ μὴ εἰθισμένῳ. μέγα καὶ ἀσφαλὲς αὐτάρκεια. οὔτε γὰρ ἔχει τὸν φθονήσοντα, οὔτε τὸν ἐπιβουλεύσοντα. διὸ καὶ δοκεῖ εἶναι ἐγγυτάτω θεοῦ ἡ διαγωγή. Διάθεσις ἀγαθὴ οὐ γίνεται ὑπὸ ἀφροδισίων, οὐδὲ ὑπὸ ἐδεσμάτων· ἀλλ' ὑπὸ ἐνδείας ἀγούσης πρὸς ἀνδρὸς ἀρετήν. ἡδοναὶ δὲ ποικίλαι καὶ ἀκρατεῖς δουλοῦνται ψυχὰς ἀσθενῶν ἀνθρώπων· πολὺ δὲ μάλιστα ὧν σὺ ἀπολαύεις. Διὸ καὶ ἐπιδίδως σαυτὸν εἰς τὰ τοιαῦτα, αἰσχρὸν γὰρ, καὶ οὐ δύνασαι σώζεσθαι· λόγος γὰρ ὁ παρὰ σοῦ οὐκ ἐγκύπτεται τοῖς ἀσυμφόροις. μὴ οὖν κάλει Πυθαγόραν συμβιώσοντά σοι. οὐδὲ γὰρ οἱ ἰατροὶ αἱροῦνται τοῖς νοσοῦσι συγκάμνειν.

Magis cupere debes ut conversantes tibi te vereantur, quam metuant. Reverentiam enim admiratio, timorem odium comitatur. *Serm.46.*

Vana est illius philosophi oratio, quæ nullam in homine passionem curat. Quemadmodum enim medicinæ nullus est usus, nisi morbos à corporibus exterminet: ita neque philosophiæ, nisi animæ vitia expellat. *Serm.80.*

Nec equum sine fræno, neque divitias sine prudentia gubernare licet. *Serm.92.*

Corpus requirit ne famem, ne sitim, ne frigus patiatur. *Serm.99.*

PYTHAGORÆ EPISTOLA.

Pythagoras Hieroni Syracusano.

VIta mea tuta & quieta est: tua vero nulla in parte mihi adpropinquat nec convenit. Vir moderatus & pauper Siculæ mensæ non indiget. Pythagoras, quocunq; locorum venerit, omnia quæ quotidie sufficiunt, & quantum satis est, habet. Dynastæ vero se in famulitium dare ejusve contubernio uti, grave & permolestum est ei qui non adsuevit. Magnum & à periculo remotum est, habere quod sibi ad vitam frugaliter exigendam sufficiat. Siquidem ille suis contentus animus, nec æmulos aut invidos habet, nec sibi ab cujusquam insidiis, quæ tendi poterunt, metuit. Quo nomine etiam vitam Deo proxime degere videtur. Bona dispositio atque habitus non proseminatur rei Venereæ usu, nec cibis qui hauriuntur: sed venit ab indigentia, quæ ad viri virtutem ducit. Variæ autem & intemperantes voluptates infirmorum hominum animos in servitutem adigunt. Multo vero maxime illæ, quibus tu frueris. Quare cum teipse etiam illis dedideris (pendes enim ab ipsis) etiam servari non poteris. Nam oratio tua, quam profers, iis quæ damnosa sunt contraria non est. Ne igitur Pythagoram voca tibi convicturum. Neque enim medici simul cum ægris decumbere volunt. Sym-

ΣΥΜΒΟΛΑ ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ.

Εἰς ἱερὸν ἀπιὼν προσκυνῆσαι, μηδὲν ἄλλο μεταξὺ βιωτικὸν μήτε λέγε μήτε πρᾶττε.

βʹ Ὁδοῦ πάρεργον οὔτε εἰσιτέον εἰς ἱερὸν, οὔτε προσκυνητέον τὸ παράπαν, οὐδ' εἰ πρὸς ταῖς θύραις αὐταῖς παριὼν γένοιτο.

γʹ. Ἀνυπόδητος θύε καὶ προσκύνει.

δʹ. Τὰς λεωφόρους ὁδοὺς ἐκκλίνων διὰ τῶν ἀτραπῶν βάδιζε.

εʹ. Μελανούρου ἀπέχου. χθονίων γάρ ἐστι θεῶν.

ϛʹ. Γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει θεοῖς ἑπόμενος.

ζʹ. Ἀνέμων πνεόντων τὴν ἠχὼ προσκύνει.

ηʹ. Πῦρ μαχαίρῃ μὴ σκάλευε.

θʹ. Ὀξίδα ἀπὸ σεαυτοῦ ἀπόστρεφε πᾶσαν.

ιʹ. Ἀνδρὶ ἐπανατιθεμένῳ μὲν φορτίον συνεπαίρε. μὴ συγκαθαίρει δὲ ἀποτιθεμένῳ.

ιαʹ. Εἰς μὲν ὑπόδησιν τὸν δεξιὸν πόδα προπάρεχε. εἰς δὲ ποδόνιπτρον τὸν εὐώνυμον.

ιβʹ. Περὶ Πυθαγορείων ἄνευ φωτὸς μὴ λάλει.

ιγʹ. Ζυγὸν μὴ ὑπέρβαινε.

ιδʹ. Ἀποδημῶν τῆς οἰκίας μὴ ἐπιστρέφου. ἐριννύες γὰρ μετέρχονται.

ιεʹ. Πρὸς ἥλιον τετραμμένος μὴ οὔρει.

ιϛʹ. Δαδίου θᾶκον μὴ ἀπόμασσε.

ιζʹ. Ἀλεκτρυόνα τρέφε μὲν, μὴ θύε δέ. μήνῃ γὰρ καὶ ἡλίῳ καθιέρωται.

ιηʹ. Ἐπὶ χοίνικα μὴ καθίζου.

ιθʹ. Γαμψώνυχον μηδὲν παράτρεφε.

κʹ. Ἐν ὁδῷ ξύλα μὴ σχίζε.

καʹ. Χελιδόνα οἰκίᾳ μὴ δέχου.

κβʹ. Δακτύλιον μὴ φόρει.

κγʹ. Θεοῦ

SYMBOLA PYTHAGORÆ.

IN templum prodiens adoratum, nihil interea quod ad vitam facit, nec dicito, nec facito.

2. Perfunctorie templum ne ingreditor, neque adorato omnino, neque si ipsissimas fores prætergrediaris.

3. Discalceatus nudisque pedibus sacrificato atque adorato.

4. Publicas vias declinans per semitas ingreditor.

5. Ab eo quod nigram caudam habet abstineto. Terrestrium enim deorum est.

6. Linguam ante omnia contineto deos sequens.

7. Ventorum spirantium sonum adora.

8. Ignem gladio ne fodito.

9. Acetarium omne vas abs te removeto & avertito.

10. Cum viro, cui onus impositum est, simul attollito: non autem simul auferto ab eo quod depositum est.

11. Dum calceamenta pedibus subduntur, pedem dextrum ante afferto. In pelluvium autem sinistrum inferto.

12. De Pythagoricis sine lumine ne loquitor.

13. Jugum ne transilito.

14. Peregrinationem instituens domum ne revertitor. quippe furiæ simul comitantur.

15. Ad solem conversus ne meito.

16. Dadiu vel faculæ sedem ne extergito.

17. Gallum alito quidem, ne autem sacrificato, Lunæ namque & soli sacratus est.

18. Chœnici ne insideto.

19. Nihil eorum quod curvos ungues habet gustato.

20. In via ligna ne seces.

21. Hirundinem tecto ne accipito.

22. Annulum ne gestato.

23. De

κγʹ. Θεοῦ τύπον μὴ ἐπίγλυφε δακτυλίῳ.
κδʹ. Παρὰ λύχνον μὴ ἀποπρίζου.
κεʹ. Περὶ θεῶν μηδὲν θαυμαστῶν ἀπίστει, μηδὲ περὶ θείων δογμάτων.
κςʹ. Ἀσχέτω γέλωτι μὴ ἔχεσθαι.
κζʹ. Παρὰ θυσίαν μὴ ὀνυχίζου.
κηʹ. Δεξιὰν μὴ παντὶ ῥαδίως ἔμβαλλε.
κθʹ. Στρωμάτων ἀναστὰς συνέλισσε αὐτὰ, καὶ τὸν τύπον συνστόρνυε.
λʹ. Καρδίαν μὴ τρώγε.
λαʹ. Ἐγκέφαλον μὴ ἔσθιε.
λβʹ. Ἀποκαρμάτων σῶν καὶ ἀπονυχισμάτων κατάπτυε.
λγʹ. Ἐρυθῖνον μὴ περιλάμβανε.
λδʹ. Χύτρας ἴχνος ἀπὸ σποδοῦ ἀφάνιζε.
λεʹ. Χρυσὸν ἐχούσῃ μὴ πλησίαζε ἐπὶ τεκνοποιΐᾳ.
λςʹ. Προτίμα τὸ σχῆμα καὶ βῆμα, τὸ σχῆμα καὶ τριώβολον.
λζʹ. Κυάμων ἀπέχου.
ληʹ. Μολόχην φύτευε μὲν, μὴ ἔσθιε δέ.
λθʹ. Ἐμψύχων ἀπέχου.

Ἐξ

23. Dei formam & imaginem annulo ne insculpito.

24. Ad lucernam faciem in speculo ne contemplator.

25. De diis nec de divinis oraculis nihil eorum, quæ admirabilia, fidem derogato.

26. Risu incontinenti ne concutitor.

27. Ad sacrificia ungues ne præcidito.

28. Dextram ne cuivis facile injicito.

29. E stragulis surgens ea convolvito, & figuram vel vestigium confundito.

30. Cor ne edito.

31. Cerebrum ne comedito.

32. Excrementa tua & unguium præsegmina conspuito.

33. Erythrinon seu rubicundum ne suscipito.

34. Ollæ vestigium, ne ab cinere compareat, tollito.

35. Cum ea quæ aurum habet ne congreditor ad liberos procreandos.

36. Inprimis honorato cum habitum tum & tribunal: habitum inquam & triobolum.

37. Ab fabis abstineto.

38. Malvam quidem in horto tuo plantato, sed ea ne vescitor.

39. Ab iis quibus vita est animalis abstineto.

Ex

Ἐκ τοῦ Σουίδα.

ἹΕΡΟΚΛΗ͂Σ ΦΙΛΌΣΟΦΟΣ Ὁ ἈΛΕΞΑΝΔΡΕΎΣ.

ὗτος μὲν τοῦ ἀτρέπτου, καὶ μεγαλοπρεποῦς, εὔρους τε τὴν διάνοιαν εἰς ὑπερβολὴν, καὶ διαφέρων εὐγλωττίᾳ, καὶ εὐπορίᾳ τῶν καλλίστων ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, κατέπληττε πανταχοῦ τοὺς ἀκροωμένους. ἦν δὲ αὐτῷ καὶ μαθητὴς Θεοσέβιος, ἀνὴρ, εἴπερ τις ἕτερος, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, εἰωθὼς ἀποβλέπειν ἐς τὰς ἀνθρώπων ψυχάς. ἔλεγε γὰρ ὁ αὐτὸς Θεοσέβιος, ἐξηγούμενον φάναι ποτὲ τὸν Ἱεροκλέα κύβοις ἐοικέναι τοὺς τοῦ Σωκράτους λόγους· ἀπτῶτας γὰρ εἶναι πανταχοῦ, ὅπῃ ἂν πέσωσι. τοῦ δὲ Ἱεροκλέους τὸ ἀνδρεῖον καὶ μεγαλόθυμον ἦθος ἀπέδειξεν ἡ συμβᾶσα τύχη περὶ αὐτόν. εἰς γὰρ τὸ Βυζάντιον ἀνελθὼν, προσέκρουσε τοῖς κρατοῦσι, καὶ εἰς δικαστήριον ἀχθεὶς ἐτύπτετο τὰς 1 ἐξ ἀνθρώπων πληγάς. ῥεόμενος δὲ τῷ αἵματι, βάψας κοίλην τὴν χεῖρα, προσραίνει τὸν δικαστὴν ἅμα λέγων·

Κύκλωψ, τῆ, πίε οἶνον, ἐπεὶ φάγες ἀνδρόμεα κρέα.

φυγὴν δὲ κατακριθεὶς, καὶ ἐπανελθὼν χρόνῳ ὕστερον εἰς Ἀλεξάνδρειαν, συνεφιλοσόφει τὰ εἰωθότα τοῖς πλησιάζουσιν. ἔξεστι δὲ μαθεῖν τὴν Ἱεροκλέους μεγαλογνώμονα φρόνησιν ἀπὸ τῶν Συγγραμμάτων, ὧν ἔγραψεν εἰς τὰ χρυσᾶ ἔπη τῶν Πυθαγορείων 2 βιβλίων, καὶ περὶ προνοίας, 3 ἐν ἑτέροις βιβλίοις συχνοῖς, ἐν οἷς φαίνεται ὁ ἀνὴρ τὴν μὲν ζωὴν ὑψηλόφρων, τὴν δὲ γνῶσιν 4 οὐκ ἀκριβής.

1. *scribo* ἀπανθρώπους. 2. καὶ βιβλίων περί. 3. *addo* καί. 4. *tollo* οὐκ.

Ex Suida.

HIEROCLES PHILOSOPHUS ALEXANDRINUS.

Uic, ad constantiam & gravitatem, ingenii ubertas tanta accessit, itaque linguæ præstantia, nominumque optimorum atque verborum copia excelluit, ut omnes ubique auditores in sui admirationem raperet. Fuit vero ipsi etiam discipulus nomine Theosebius, vir, si quisquam alius, quos ipsi novimus, in hominum animos acie mentis penetrare solitus. Aiebat enim idem Theosebius, Hieroclem aliquando inter narrandum dixisse, Socratis sermones similes esse tesseris: Stare enim semper erectas, utcunque cadant. Hieroclis autem fortitudinem animique robur, ea calamitas ostendit, in quam incidit. Byzantium enim profectus, cum in procerum offensionem incurrisset, in judicium pertractus, plagisque crudelissime acceptus fuit. Cum autem manantem ex eis cruorem cava manu excepisset, eo judicem adspergens simul addidit:

Cyclops, en vinum: humanas jam desere carnes.

Exilio porro damnatus, & Alexandriam postea reversus, solito more cum discipulis philosophatus est. Licet vero scientiæ ejus atque judicii magnitudinem ex iis colligere quæ scripsit in Pythagoreorum versus aureos; de providentia; librisque multis aliis: ex quibus apparet hominem vita quidem sublimem fuisse, scientia vero accurata.

DE

HIEROCLIS

IN

PYTHAGORICA CARMINA

Commentario, per

JOAN. CURTERIUM

Utraque lingua in lucem prodeunte.

AETHALIDES fuerat qui prisco tempore primum,
Trojano bello postea Pantboides,
Deinceps Hermotimus, post Pyrrhus, denique magnus
Pythagoras, Samii gloria magna soli;
Credo equidem versa, longo post tempore, sorte,
Hieroclem factum: nec mea vana fides.
Abstrusos sophiæ nam sensus Pythagoreæ
Tam bene perspexit, quam bene Pythagoras.
Plurima sed postquam latuisset secula, tandem
Emersit, factus denique Curterius.
Namq; quod Hieroclem mysteria maxima, sacris
Pythagoræorum condita carminibus,
Hic gemino ore vides, manifesta luce, loquentem;
Uni hæc debetur gloria Curterio.

Nicol. Moreletus.

Ἱεροκλέους

φιλοσόφου

Εἰς τὰ

Πυθαγορικὰ

Ἔπη ὑπόμνημα.

Ιλοσοφία ἐστὶ ζωῆς ἀνθρωπίνης κάθαρσις, καὶ τελειότης. κάθαρσις μὲν, ἀπὸ τῆς ὑλικῆς ἀλογίας, καὶ τοῦ θνητοειδοῦς σώματος· τελειότης δὲ, τῆς οἰκείας εὐζωΐας ἀνάληψις, πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἐπανάγουσα. ταῦτα δὲ πέφυκεν ἀρετὴ καὶ ἀλήθεια μάλιστα ἀπεργάζεσθαι· ἡ μὲν, τὴν ἀμετρίαν τῶν παθῶν ἐξορίζουσα· ἡ δὲ, τὸ θεῖον εἶδος, εὐφυῶς ἔχουσα, προσκτωμένη. Δεῖ οὖν πρὸς ταύτην τὴν ἐπιστήμην τὴν μέλλουσαν ἡμᾶς καθαροὺς καὶ τελείους ποιεῖν, κανόνας ἔχειν τινὰς ἐν βραχεῖ διωρισμένους, οἷον ἀφορισμούς τινας τεχνικοὺς,

ὅπως

HIEROCLIS
PHILOSOPHI
IN
Carmina Pythagorica Commentarius.

Ioan. Curterio interprete.

PHiloſophia eſt vitæ humanæ purgatio, atque perfectio. Purgatio quidem, cum fæce rationi contraria, mortalique corpore liberat. perfectio vero, cum ſuæ vitæ recuperata præſtantia, ad divinam ſimilitudinem reducit. Quæ duo quoniam virtute & veritate fieri maxime natura comparatum eſt: earum illa quidem tollit perturbationum intemperiem, iſta autem divinam formam, ſi recte ſe habeat, inducit. Decet igitur ad ſcientiam iſtam, quæ puros atque perfectos nos efficiat, regulas habere aliquas paucis comprehenſas, veluti artificioſas quaſdam ſententias,

ut ordine, viaque facili ad beatæ vitæ finem perveniamus. Sunt vero inter regulas ejusmodi, quæ ad universam philosophiam conferunt, in primis habenda, judicio nostro, PYTHAGORICA CARMINA, quæ AUREA vere nuncupantur. Continent enim totius Philosophiæ, quæ in agendo & quæ in contemplando versatur, decreta summa; quibus non solum veritatem atque virtutem sibi quisque compararet, sed purus etiam, Deoque similis facile efficiatur: atque (ut ait Platonis Timæus Pythagoricam disciplinam professus accurate) & sanus, & integer ad prioris habitus formam perveniat. Orditur porro ab ejus virtutis præceptionibus, quæ est in agendo posita. Primum enim perturbatio & ignavia, quæ in nobis exsistunt, regendæ sunt: atque ita diviniorum rerum cognitioni incumbendum. Ut enim lippitudine laboranti oculo, nec purgato, quæ valde lucida sunt videri non possunt: ita nec animo virtute carenti cernitur veritatis pulchritudo. Est enim impuro quod purum est nefas attingere. Parit vero philosophia quæ versatur in agendo, virtutem quidem ipsam; veritatem autem, quæ in contemplando, quo fit, ut in versibus ipsis illam nomi-

ὅπως ἐν τάξει, καὶ ἐυμεθόδως πρὸς τὸ τῆς εὐζωΐας τέλος ἀφικοίμεθα. τῶν δὲ τοιούτων κανόνων, τῶν πρὸς τὴν ὅλην φιλοσοφίαν συντεινόντων, τὰ ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΑ ΕΠΗ, τὰ * οὕτως ἐπικαλούμενα ΧΡΥΣΑ, ἐν πρώτοις ἂν θείημεν εὐλόγως· περιέχει γὰρ πάσης φιλοσοφίας, πρακτικῆς καὶ θεωρητικῆς, τὰ καθόλου δόγματα, δι᾽ ὧν ἄν τις ἀλήθειαν καὶ ἀρετὴν κτήσαιτο, καὶ ἑαυτὸν καθαρὸν ἀπολαύοι, καὶ τῆς πρὸς θεὸν ὁμοίωσιν ἐυτυχήσειε· καὶ (ὥς φησιν ὁ Πλάτωνος Τίμαιος, τῶν ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ δογμάτων ὁ ἀκριβὴς διδάσκαλος) * ὑγιής τε καὶ ὁλόκληρος γενόμενος εἰς τὸ τῆς πρωτέρας ἀφίκοιτο εἶδος ἕξεως. Καὶ πρῶτά γε τὰ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς παρατίθεται παραγγέλματα. πρῶτον γὰρ δεῖ τάξαι τὴν ἐν ἡμῖν ἀλογίαν τε, καὶ ῥαθυμίαν· ἔπειτα οὕτως ἐπιδημεῖν τῇ τῶν θειοτέρων γνώσει. ὥσπερ γὰρ ὀφθαλμὸς λημῶν ἔτι, καὶ οὐ κεκαθαρμένος, τὰ σφόδρα φωτεινὰ ἰδεῖν οὐχ οἷόντε· οὕτως καὶ ψυχῇ μὴ ἀρετὴν κεκτημένῃ τὸ τῆς ἀληθείας ἐνοπτεύσασθαι κάλλος. μὴ καθαρῷ γὰρ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμιτὸν ᾖ. ἔστι δὲ ἡ μὲν πρακτικὴ φιλοσοφία ἀρετῆς ποιητική· ἀληθείας * ὡς καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔπεσι τὴν μὲν πρακτικὴν φιλοσοφίαν, ἀνθρωπίνην ἀρετὴν εὑρίσκο-

* οὐκ ὄντως

* ἄλλως ὑγιής τις

* δὲ θεωρητική.

εὑρίσκομεν λεγομένην· τὴν δὲ θεωρητικὴν, θείαν ἀρετὴν ὑμνουμένην, ἐν οἷς συμπεραίνας ὁ λόγος τὰ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς παραγγέλματα,

ταῦτα πόνει (φησὶ) ταῦτ' ἐκμελέτα· τούτων χρὴ ἐρᾶν σε.

ταῦτά σε τῆς θείης ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει.

* γρ' ἀγαθὸν

πρῶτον οὖν * ἄνθρωπον δεῖ γενέσθαι, καὶ τότε θεόν. ἄνθρωπον δὲ ποιοῦσιν ἀγαθὸν αἱ πολιτικαὶ ἀρεταί· θεοποιοῦσι δὲ αἱ πρὸς τὴν θείαν ἀρετὴν ἀνάγουσαι ἐπιστῆμαι. τὰ δὲ μικρὰ πρὸ τῶν μεγάλων ἐστὶν ἐν τάξει τοῖς ἀνιοῦσι. διὸ καὶ ἐν ταῖς Πυθαγορικαῖς ὑποθήκαις, τὰ τῶν ἀρετῶν παραγγέλματα πρῶτα παραδίδωσιν ἐν τοῖς ἔπεσιν ὁ λόγος, παιδαγωγῶν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ περὶ τὸν βίον μεγίστης χρήσεως πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἀνιέναι. Καὶ οὗτος μὲν ὁ σκοπὸς τῶν ἐπῶν, καὶ ἡ τάξις, χαρακτῆρα φιλόσοφον πρὸ τῶν ἄλλων ἀναγνωσμάτων ἐνθεῖναι τοῖς ἀκροαταῖς.

* γρ' ἴσχει,

ΧΡΥΣΑ δὲ τὴν ἐπωνυμίαν * ἔχει, διὰ τὸ, ὡς ἐν ἔπεσιν, ἄριστα εἶναι, καὶ θεῖα. οὕτω γὰρ καὶ ΧΡΥΣΟΥΝ γένος λέγομεν τὸ ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις γένεσιν ἄριστον, ἀπὸ τῆς τῶν ὑλῶν ἀναλογίας τὴν διαφορὰν τῶν ἠθῶν λαμβάνοντες. ἔστι δὲ καὶ ὁ χρυσὸς ἀκίβδηλόν τι, καὶ γῆς οὐκ ἀναπεπλησμένον, ὥσπερ τὰ συγγενῆ, καὶ ἐφεξῆς ὄντα τούτῳ·

οἷ

nominari humanam; hanc autem divinitatis nomine celebrari reperiamus, ubi de civili virtute hoc modo præcipere desinit;

Hæc facito; hæc satage; istorum tibi cura geratur.
Hæc te virtutis divæ in vestigia sistent.

Primum igitur probum fieri oportet; indeque Deum. Hominem vero probum efficiunt virtutes illæ quæ civiles exsistunt: Deum autem, disciplinæ quæ ad divinam virtutem evehunt. Quia deinde iis qui adscendere cupiunt, ordine magna præcedunt his quæ parva sunt: ideo in Pythagoricis præceptis ea præmittuntur quæ de virtutibus præcipiuntur; ut nos ab usu qui summus in vita est, ad divinam similitudinem doceant adscendere. Et hic quidem versuum scopus est atque ordo, ut philosophi characterem ante alias persuasiones imprimant auditoribus. AUREORUM autem ideo retinent appellationem, quod in suo genere optimi sint atque divini. Sic enim & AUREUM seculum dicimus, quod in hominum ætatibus fuit optimum; morum differentiam à metallorum proprietate sumentes. Est vero & AURUM ipsum purum quid, nec terræ quidquam habens commixtum; ut quæ ipsi cognata, adeoque etiam inferiora,

argentum, æs, ferrum; inter quæ & AURUM ipſum ideo natura principatum obtinet, quod nunquam, ut cætera, rubiginem contrahat; cum eorum ſingula eam ita patiantur, ut terram participant. Rubigine ergo quæ terrena eſt cum vitiorum fæce comparata, quod ſanctum purumque ſeculum exſtitit, ipſique adeo mores malitiæ penitus expertes, AUREA jure nuncupata ſunt. Sic certe & verſus iſti omnes, toti penitus pulchri & boni, AUREORUM, divinorumque appellationem ſortiti ſunt. Neque enim inter eos exſiſtunt boni quidem alii, alii vero non boni, quod nonnullis aliis in rebus experimur: ſed omnes ſimiliter morum puritatem explicant, & ad divinam ſimilitudinem deducunt, PYTHAGORICAE QUE philoſophiæ finem perfectiſſimum oſtendunt; ut in ſingulorum explicatione patebit: quam ſtatim à primis ordiemur.

οἷον ἄργυρος, καὶ χαλκὸς, καὶ σίδηρος, πρὸς ἃ καὶ τὸ ὑπερέχον φύσει κέκληται ὁ ΧΡΥΣΟΣ μόνος τῶν ἄλλων ἰὸν οὐ ποιῶν, ἐκείνων ἑκάστου, καθ' ὅσον γῆς μετέχει, κατὰ τοσοῦτον καὶ εἰς ἰὸν μεταβάλλοντος. τοῦ οὖν γεώδους ἰοῦ κατὰ τὴν ἔνυλον κακίαν λαμβανομένου, τὸ ἅγιον καὶ καθαρὸν γένος, καὶ τὸ πάντη καθαρεῦον πονηρίας ἦθος, εἰκότως ΧΡΥΣΟΥΝ ἐλέχθη· οὕτω δὴ καὶ πάντα τὰ ἔπη, ὅλα δι' ὅλων ὄντα καλὰ, ΧΡΥΣΑ καὶ θεῖα τὴν ἐπίκλησιν ἀναγέγραπται. οὐ γάρ ἐστι τὸ μὲν αὐτῶν καλὸν, τὸ δὲ οὐ καλὸν, ὥσπερ ἔνια τῶν ἄλλων· ἀλλὰ πάντα ὁμοίως τὸ καθαρὸν ἦθος ἐμφαίνει, καὶ πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἀνάγει, καὶ τῆς ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΗΣ φιλοσοφίας τὸν τελειότατον σκοπὸν ἐκκαλύπτει. ὡς ἐν τῇ καθ' ἕκαστον ἐξηγήσει σαφὲς γενήσεται. καὶ πρῶτόν γε ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρξώμεθα.

ΑΘΑ·

ΑΘΑΝΑΤΟΥΣ ΜΕΝ ΠΡΩΤΑ ΘΕΟΥΣ, ΝΟΜΩ ΩΣ ΔΙΑΚΕΙΝΤΑΙ, 2 ΤΙΜΑ.

Ἐπειδὴ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἡγεμών ἐστιν ἡ εὐσέβεια πρὸς τὴν θείαν αἰτίαν τὴν ἀναφορὰν ἔχουσα, εἰκότως καὶ τῶν ἐν τοῖς ἔπεσι ΝΟΜΩΝ τὸ περὶ ταύτης ἡγεῖται παράγγελμα· ὡς δέοι τοὺς ἐγκοσμίους θεοὺς, κατὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτοῖς τάξιν, ΤΙΜΑΝ, ἣν ὁ δημιουργικὸς ΝΟΜΟΣ ἅμα τῇ οὐσίᾳ αὐτῶν συμπαρήγαγε, τάξας αὐτῶν τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς πρώτης σφαίρας, τοὺς δὲ ἐπὶ τῆς δευτέρας, καὶ ἐπὶ τῆς τρίτης ἄλλους, καὶ οὕτως ἐφεξῆς, μέχρι τῆς πάσης τῶν οὐρανίων κύκλων συμπληρώσεως. τὸ γὰρ ἧ ἐτάχθησαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ αὐτῶν, καὶ πατρὸς, ταύτῃ αὐτοὺς ἐγνωκέναι τε καὶ τιμᾶν, τῶν θείῳ ΝΟΜΩ * κατακολουθούντων ἐστὶ, καὶ τὴν ὄντως ΤΙΜΗΝ αὐτοῖς * ἀποδιδόντων, καὶ μήτε ὑπεραίρειν τὴν ἀξίαν, μήτε ἀπολείπεσθαι ταύτης ἐν ταῖς περὶ αὐτῶν ἐννοίαις· ἀλλὰ καὶ τοῦτο αὐτοὺς εἶναι τίθεσθαι, ὃ γεγόνασι, καὶ ταύτην ἔχειν τὴν τάξιν, ἣν εἰλήχασιν, * ἐπὶ τὸν δημιουργικὸν μόνον αὐτῶν θεὸν ἀναφέρειν τὸ σέβας, ὃν θεὸν θεῶν κυρίως ἂν εἴποι τις, καὶ θεὸν ὕπατον, καὶ ἄριστον. τὴν δὲ ὄντως ἀξίαν τοῦ κοσμοποιοῦ

καὶ

* γρ' κατακολουθεῖν

* γρ' ἀποδιδόναι,

* γρ' ἐπί-τε

IMMORTALES PRIMUM DEOS, SICUTI LEGE DISPOSITI SUNT, HONORA.

Primum immortales Divos pro lege colunto.

QUoniam virtutum omnium dux est pietas, quæ ad divinam caussam refertur; jure etiam in LEGIBUS istis, quæ versibus continentur, ab ea exordium sumitur: ut doceatur quo pacto DEOS qui in mundo sunt COLERE oporteat, pro ratione ordinis quem habent ab opifice LEGE eum sua ipsorum statim essentia conjunctum, ex quo primæ quidem sphæræ ab ea addicti alii ordinatique sunt, alii autem secundæ, alii etiam tertiæ, & ita deinceps, donec cœlestium circulorum numerus omnis compleretur. Eos enim ita agnoscere & COLERE, ut sunt ab auctore suo & parente distincti, divinæ LEGI obedire est, verumque honorem ipsis tribuere; non autem eorum dignitatem supra modum attollere, aut ejus aliquid, cum de illis cogitamus, omittere: sed eos etiam id esse credere, quod sunt, & ordinem quem adepti sunt retinere, ad eorum deniq; opificem unicum (quem Deum Deorum proprie, tanquam summum & optimũ, nominare queas) honorem referre. Vere autē Dei,

Dei, à quo mundus arte summa effectus est, dignitatem hac solum ratione invenerimus, si ipsum etiam cæterorum causam exsistere, & naturarum immutabilium, quæ sunt rationis participes, factorem ponamus. DEOS enim IMMORTALES carmen appellavit eos, qui semper, atque eodem modo de Deo opifice cogitant; quique semper ad ejus bonum attenti, ab eodem, quod sunt, nulla vel separatione, vel mutatione accipiant; tanquam sint opificis causæ imagines perturbationum atque vitiorum expertes. Est enim Deo congruum sui etiam imagines ejusmodi producere; non omnes mutationibus atque perturbationibus obnoxias, & quæ in vitia prolabantur; quales ipsi sunt mortalium animi, naturarum ultimæ quæ ratione utuntur; quemadmodum & ipsi etiam IMMORTALES DII, de quibus nunc sermo est, qui summi nuncupantur. Neq; porro, ut ab animis humanis distinguantur isti, IMMORTALES DII nuncupantur; qui divina beatitudine fruantur immortaliter, nec suæ unquam essentiæ, paternæque bonitatis obliviscantur. Sed istis perturbationibus hominum subjacent animi, qui Deum quidem, suamque ipsi dignitatem aliquando cogitent atque complectantur, aliquando etiam eadem excidant. Quo fit etiam, ut merito mortales DII nuncupentur hominum animi, quod moriantur aliquando, cum divinam vitæ

καὶ ἀριστοτέχνου θεοῦ μόνως ἂν ἐξεύροιμεν, εἰ καὶ ΘΕΩΝ αἴτιον αὐτὸν, καὶ ἀτρέπτων λογικῶν οὐσιῶν ποιητὴν θησόμεθα. τούτους γὰρ νῦν ΑΘΑΝΑΤΟΥΣ ΘΕΟΥΣ ὠνόμασεν ὁ λόγος, τοὺς ἀεὶ καὶ ὡσαύτως νοοῦντας τὸν δημιουργὸν θεὸν, καὶ ἀεὶ πρὸς τὸ ἐκείνου ἀγαθὸν συντεταγμένους, καὶ ἀπ' ἐκείνου τὸ εἶναι ἀμερίστως καὶ ἀτρέπτως λαμβάνοντας, ὡς τῆς δημιουργικῆς αἰτίας αὐτοὺς ὄντας εἰκόνας ἀπαθεῖς, καὶ ἀκακώτους. πρέπει γὰρ τῷ θεῷ, καὶ τοιαύτας ὑποστῆσαι ἑαυτοῦ εἰκόνας, καὶ μὴ πάσας τρεπτὰς, καὶ ἐμπαθεῖς τῇ εἰς κακίαν ὑποφορᾷ. οἷαί εἰσιν αἱ ἀνθρώπιναι ψυχαί, τῶν λογικῶν φύσεων τὸ ἔσχατον οὖσαι γένος· ὥσπερ αὖ ἀκρότατον ἦν νῦν τὸ τῶν ΑΘΑΝΑΤΩΝ ΘΕΩΝ λεγόμενον γένος. καὶ μήτε πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, ΑΘΑΝΑΤΟΙ ΘΕΟΙ οὗτοι ἐκλήθησαν, ὡς μὴ ἀποθνήσκοντες τὴν θείαν εὐζωΐαν, μηδὲ ἐν λήθῃ ποτὲ γινόμενοι, μήτε τῆς ἑαυτῶν οὐσίας, μήτε τῆς τοῦ πατρὸς ἀγαθότητος. τούτοις δὲ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ τοῖς πάθεσιν ὑπόκειται, ποτὲ μὲν νοοῦσα τὸν θεὸν, καὶ τὴν ἑαυτῆς ἀξίαν ἀπολαμβάνουσα, ποτὲ δὲ τούτων ἀποπίπτουσα. Διὸ καὶ εἰκότως ΘΕΟΙ θνητοὶ λέγοιντο ἂν ἀνθρώπιναι ψυχαὶ, ὡς ἀποθνήσκουσαί ποτε τὴν θείαν εὐζωΐαν

συζωΐαν τῇ ἀπὸ θεοῦ φυγῇ, καὶ ἀναβιωσκόμεναι αὐτὴν πάλιν τῇ πρὸς θεὸν ἐπιστροφῇ· καὶ οὕτω μὲν ζῶσαι τὸν θεῖον βίον, ἐκείνως δὲ ἀποθνήσκουσαι, ὡς οἷόν τε ἀθανάτῳ οὐσίᾳ θανάτου μοίρας μεταλαχεῖν, οὐ τῇ εἰς τὸ μὴ εἶναι ἐκβάσει, ἀλλὰ τῇ τοῦ εὖ εἶναι ἀποπτώσει. θάνατος γὰρ λογικῆς οὐσίας, ἀθεΐα καὶ ἄνοια, οἷς ἕπεται καὶ ἡ περὶ τὸν βίον ἄμετρος τῶν παθῶν ἐπανάστασις. ἐν γὰρ τῇ ἀγνοίᾳ τῶν κρειττόνων ἀνάγκη δουλεύειν τοῖς χείροσιν· ὧν ἐλευθεριάσαι ἄλλως οὐχ οἷόν τε, ἢ τῇ διὰ ἀναμνήσεως εἰς νοῦν καὶ θεὸν ἐπιστροφῇ. μεταξὺ δὲ τῶν οὕτω λεγομένων ΑΘΑΝΑΤΩΝ ΘΕΩΝ, καὶ τῶν θνητῶν, ὡς εἴπομεν, ΘΕΩΝ, ἀνάγκη γένος τι εἶναι τιμιώτερον μὲν ἀνθρώπου, καταδεέστερον δὲ θεοῦ, τῇ δι᾽ ἑαυτοῦ μεσότητι τὰ πρὸς ἄλληλα συνάπτον, ὥστε τὸ πᾶν λογικῆς τῆς οὐσίας αὐτὸ ἑαυτῷ συνδεδέσθαι καλῶς. τοῦτο δὴ μέσον οὔτε παντελῆ ἄγνοιαν τοῦ θεοῦ ἴσχει ποτέ, οὔτε παντελῶς ἀκίνητον, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως διαμένουσαν γνῶσιν· ἀλλ᾽ ἀεὶ μὲν γινώσκει, ἄλλως δὲ καὶ ἄλλως ἐπιβάλλει, καὶ μᾶλλόν ἐστιν ὅτε, καὶ ἧττον. τῷ μὲν ἀεὶ γινώσκειν, ἀναβέβηκε τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· τῷ δὲ μὴ ἀρρέπτως μηδὲ ὡσαύτως γινώσκειν, ὑποβέβηκε τοῦ θείου, φύσει μέσον ὑπάρχον, καὶ οὔτε προκοπῇ βελτιωθὲν ἐξ ἀνθρώπου, οὔτε

vitæ probitatem exuentes à Deo recedunt; aliquando etiam reviviſcant, cum ad eundem revertuntur: atque ita quidem vivere dicantur, cum vitam divinam degunt; & mori etiam, quantum poteſt immortalis natura mortalis eſſe conditionis particeps, non quod exſiſtere deſinat; ſed quod vitæ præſtantia exciderit. Eſt enim rationis participis nuturæ mors, divinitatis privatio atque mentis; quam ſequitur in vita perturbationum vehemens colluctatio. Cum enim meliora ignorantur, deterioribus ſervire neceſſe eſt; nec datur aliter inde ad libertatem tranſitus, quam illa ad mentem & Deum converſione, quæ recordatione porrigitur. Inter DEOS autem qui vocantur IMMORTALES, & mortales, quos ita nominamus, ſpeciem quandam homine quidem ſuperiorem, Deo autem inferiorem haberi neceſſum eſt; qua media ſic inter ſe cohæreant, ut integra natura quæ rationis eſt particeps, ipſa ſecum recte copuletur. Quod ergo ejuſmodi medium eſt, nec mera Dei ignoratione tenetur unquam, nec immobilem omnino, atq; eandem perpetuo ejuſdem habet notitiam: ſed ſemper quidem cognoſcit, alias autem atque alias adjicit; idq; magis aliquando, aliquando etiã minus. Et eo quidem ipſo quod intelligit ſemper, humanam naturam ſuperat: eo vero, quod non abſq; mutatione, nec eadem perpetuo ratione, à divina ſuperatur, medio loco natura ſubſiſtens, neque proficiendo homine

fa-

factum melius, neque negligentia ex Deo in medium ordinem delapsum. Prima enim quæ sunt, & quæ secunda, & quæ tertia, Deus opifex produxit natura inter se differentia, non confusa invicem; non virtutis, non vitii ratione ordinem mutantia: quippe quæ re vera semper sint, & genere ex adjuncto illis ordine distincta, opificisque rationibus analogice collocata. Ut enim ibi prima, & media, atque etiam ultima absolutæ sapientiæ ordo possidet: (hoc enim ipso sapientia est, quod ordine & perfecte idipsum producit quod facit; unde inter se coire sapientiam, ordinem, atque perfectionem contingit.) sic certe & quæ in hac universitate ad primam Dei intelligentiam facta sunt, prima in mundo fuerint; media autem, quæ ad mediam; quæ autem ad finem intelligentiarum similitudine accedunt, fuerint etiam in iis quæ ratione utuntur ultima. Est enim rationis capax ornatus omnis, cum innato sibi corpore corruptionis experte, Dei totius imago qui condidit. Ejus autem quod ibi summum est, quæ in mundo prima exsistunt, imago pura & integra. Medii deinde, imago media; ea ipsa videlicet quæ locum medium obtinent. Finis denique, Deitatis imago ultima; ea scilicet quæ sunt in rationis participibus tertia atque postrema. Atque ex tribus istis quidem generibus quod PRIMUM est,

οὔτε ἀμελείᾳ ὑποβὰν ἐκ θεοῦ εἰς τὴν μέσην τάξιν. πρῶτα γὰρ, καὶ δεύτερα, καὶ τρίτα ὁ δημιουργὸς θεὸς ὑπέστησε φύσει διαφέροντα ἀλλήλων, καὶ μὴ συγχεόμενα πρὸς ἄλληλα, μηδὲ ἀρετῇ καὶ κακίᾳ τὴν τάξιν διαμείβοντα· ἃ δὴ καθ' οὐσίαν ἐστῶτα ἀϊδίως, τῇ συμπροσελθούσῃ αὐτοῖς τάξει κατὰ γένος θέσιν, καὶ ταῖς δημιουργικαῖς αἰτίαις * ἀνάλογον ἐτάχθη. ὡς γὰρ ἐκεῖ πρῶτα, καὶ μέσα, καὶ ἔσχατα τῆς παντελείου σοφίας ἡ τάξις ἔχει· (τοῦτο γάρ ἐστιν αὐτῇ καὶ τὸ εἶναι σοφίᾳ, τὸ ἐν τάξει καὶ τελειότητι προάγειν τὴν ποίησιν· ὥστε συνεισιέναι ἀλλήλαις σοφίαν, καὶ τάξιν, καὶ τελειότητα) οὕτω δὴ καὶ ἐν τῷδε τῷ παντὶ τὰ πρὸς τὴν πρώτην νόησιν τοῦ θεοῦ γενόμενα, πρῶτα ἂν εἴη ἐν κόσμῳ· τὰ δὲ πρὸς τὴν μέσην, καὶ τὰ μέσα· καὶ τὰ τῷ πέρατι τῶν νοήσεων ἐοικότα, τελευταῖα ἂν εἴη ἐν λογικοῖς. ἔστι γὰρ πᾶς μὲν ὁ λογικὸς διάκοσμος μετὰ τοῦ συμπεφυκότος αὐτῷ ἀφθάρτου σώματος, εἰκὼν ὅλου τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ. τῆς δὲ ἐκεῖ ἀκρότητος, τὰ ἐν κόσμῳ πρῶτα ἀκήρατος εἰκών. καὶ τῆς ἐκεῖ μεσότητος εἰκὼν μέση, τὰ ἐνταῦθα μέσα. καὶ τοῦ πέρατος τῆς ἐκεῖ θεότητος τελευταῖα εἰκὼν, τὰ ἐν λογικοῖς τρίτα καὶ ἔσχατα. τούτων δὲ τῶν τριῶν γενῶν τὸ μὲν

* γρ' ἀναλόγως

ΠΡΩΤΟΝ ΑΘΑΝΑΤΟΥΣ ΘΕΟΥΣ ὁ παρὼν λόγος ἐσήμανε· τὸ δὲ μέσον, ΗΡΩΑΣ ΑΓΑΥΟΥΣ· καὶ τὸ ἔσχατον, ΔΑΙΜΟΝΑΣ ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥΣ, ὡς μικρὸν ὕστερον εἰσόμεθα. νῦν δὲ ἐπὶ τὰ πρῶτα πάλιν ἐπανέλθωμεν. τίς ὁ ΝΟΜΟΣ, καὶ ἡ κατὰ τοῦτον τάξις, καὶ ἡ πρὸς τὴν τάξιν ἀποδιδομένη ΤΙΜΗ; ΝΟΜΟΣ μὲν, ὁ δημιουργικὸς νοῦς, καὶ ἡ θεία βούλησις, ἡ ἀϊδίως παράγουσα τὰ πάντα, καὶ εἰς ἀεὶ διασώζουσα. τάξις δὲ ΕΝΝΟΜΟΣ, ἡ ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν ὅλων, καὶ δημιουργοῦ, τοῖς ΑΘΑΝΑΤΟΙΣ ΘΕΟΙΣ ἐπεισελθοῦσα, καὶ ποιοῦσα ἐν αὐτοῖς τοὺς μὲν πρώτους, τοὺς δὲ δευτέρους. εἰ γὰρ καὶ, ὡς ἐν παντὶ λογικῷ διακόσμῳ, τὴν ἀκρότητα ἔλαχον, ὅμως ἐν ἑαυτοῖς ποικίλλονται, καὶ εἰσὶν ἄλλοι ἄλλων θειότεροι. μήνυμα δὲ τῆς κατ' οὐσίαν αὐτῶν ὑπεροχῆς τε, καὶ * ὑπερβάσεως, ἡ τῶν οὐρανίων σφαιρῶν τάξις, κατ' οὐσίαν καὶ δύναμιν τὴν θέσιν διαλαχοῦσα, ὡς ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτῶν κεῖσθαι τὸν ΝΟΜΟΝ, καὶ τὴν τάξιν ὁμοφυῆ εἶναι αὐτῶν τῇ * ἀταξίᾳ. οὐ γὰρ, ὡς ἔτυχεν ὑποστάντες, ὕστερον διεκρίθησαν· ἀλλὰ τεταγμένοι παρῆλθον εἰς τὸ εἶναι, ὥσπερ ἑνὶ ζώῳ τῷ ὅλῳ οὐρανῷ διάφορα ὄντες μέρη· καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα σύνταξιν ἐν τῇ κατ' εἶδος

* γρ. ὑποβάσεως

* γρ. συνταξίᾳ.

διαστάσει

DEOS IMMORTALES carmen esse significavit: Quod autem medium, HEROAS ILLUSTRES: Quod vero ultimum, DAEMONAS TERRENOS; ut paulo post intelligemus. Nunc autem ad ea quæ prima sunt etiam revertamur. Quænam LEX ista, ejusque ordo? Quis etiam secundum ordinem delatus HONOR? LEX quidem mens est opifex, ipsaque voluntas divina; quæ omnia perpetuo producit, semperque conservat. Ordo autem LEGI consentiens, ille ipse, qui à parente omnium & opifice Diis immortalibus attributus est; & quo inter eos alii quidem primi, alii autem secundi sunt. Quamvis enim, ut in universo rationis participe ornatu, principatum sortiti sint, in seipsis tamen variantur; & sunt alii aliis diviniores. Indicat vero quod est in eorum natura superius atque inferius ordo ipse cœlestium orbium, ita ab essentiæ & virium ratione situm adeptus, ut in eorum essentia LEX ipsa jaceat, ordo autem cum præstanti eorum distinctione natus sit. Non enim fortuito editi, postea discreti separatique sunt: sed ordine collocati, atque distincti, in rerum naturam prodierunt; tanquam animantis unius, cœli ipsius, diversæ partes exsistant, suamque inter se connexionem in sua ipsorum secundum speciem

diſtinctione ſimul atque copula, ita retineant, ut ne ſitus quidem earum unquam excogitari perturbatio valeat, niſi cum univerſitatis interitu; qui contingere non poteſt, ſi prima earum cauſa ſemper ſit immutabilis & conſtans, eademque perpetuo eſſentia, & agendi vi, non adventitia bonitate prædita, ſed per ſe inſita, & propter eam omnia ad felicem ſtatum adducens. Neque enim cauſa alia rationi conſentiens rerum omnium creationis adferri poteſt, quam quæ ab eſſentiali Dei bonitate proficiſcitur. Eſt enim bonus Deus natura ipſa: neque in eum qui bonus eſt ulla unquam rei ullius cadit invidia. Quæ enim aliæ, præter bonitatem, creandæ univerſitatis hujus cauſæ adſignantur, mortalium neceſſitatibus potius quam Deo conveniunt. At Deus, quia natura bonus eſt, quæ maxime ſibi exſiſtunt ſimilia, prima in rerum naturam produxit. Secunda autem, quæ mediam ſui referunt imaginem. Tertia vero & ultima, quæ ex omnibus ſibi conformibus, à divina imagine ſunt quam maxime remota atque diſtantia. Exſtitit vero rerum eſſentiæ quæ factæ ſunt ita conjunctus & comes ordo, ut quod natura præſtantius eſſet, inferiori præponeretur; non in totis generibus ſolum, ſed in ſingulis etiam quæ ſecundum ſpeciem re vera ſubſiſtunt.

Non

ραστάσει ἅμα καὶ συναφῇ ἀποσώζοντες, ὥστε μηδὲ ἐπάλλαξιν τῆς θέσεως αὐτῶν ἐπινοηθῆναί ποτε δύνασθαι, εἰ μὴ μετὰ τῆς φθορᾶς τοῦ παντὸς, ἣν ἀδύνατον ἐπισυμβῆναι * ἐς', ἂν * γρ' ἕως ἢ τὸ πρῶτον αὐτῶν αἴτιον ἀμετάβλητον πάντῃ, καὶ ἄτρεπτον, καὶ τὴν οὐσίαν τῇ ἐνεργείᾳ τὴν αὐτὴν κεκτημένον, καὶ τὴν ἀγαθότητα οὐκ ἐπίκτητον ἔχον, ἀλλ' οὐσιωμένην καθ' αὐτὴν, καὶ δι' αὐτὴν τὰ πάντων πρὸς τὸ εὖ εἶναι παράγον. αἰτία γὰρ τῆς τῶν πάντων ποιήσεως οὐδεμία ἄλλη πρόσεστιν εὔλογος, πλὴν τῆς κατ' οὐσίαν ἀγαθότητος. ἀγαθὸς γὰρ ἦν φύσει. ἀγαθῷ δὲ οὐδεὶς περὶ οὐδενὸς οὐδέποτε ἐγγίνεται φθόνος. αἱ γὰρ παρὰ τὴν ἀγαθότητα λεγόμεναι αἰτίαι τῆς δημιουργίας τοῦδε τοῦ παντὸς, ἀνθρωπίναις μᾶλλον περιστάσεσιν, ἢ τῷ θεῷ πρέπουσιν. ἀγαθὸς δὲ ὢν τὴν φύσιν ὁ θεὸς, τὰ μάλιστα ὁμοιώμενα αὐτῷ πρῶτα φύσει παρήγαγε· καὶ δεύτερα τὴν μέσην ὁμοιότητα πρὸς αὐτὸν κεκτημένα. τρίτα δὲ καὶ ἔσχατα, πάντων τῶν ἐοικότων αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν μάλιστα ἐφειμένα. τῇ δὲ οὐσίᾳ τῶν γινομένων σύνδρομος ἦν ἡ τάξις, ὥστε τῇ φύσει κρεῖττον προτεταγμένον εἶναι τοῦ καταδεεστέρου, ἔν τε τοῖς ὅλοις γένεσιν, ἔν τε τοῖς καθ' ἕκαστον γένος τὴν κατ' εἶδος ὑπόστασιν κεκτημένοις.

οὐ γὰρ τύχαις ἐκληροῦτο τὴν τάξιν τὰ πάντα, οὐδὲ προαιρέσεως μεταβολαῖς, ἀλλὰ ΝΟΜΟΙΣ δημιουργικοῖς διαφορᾷ προῆγετο, καὶ τὴν τάξιν ἀνάλογον ταῖς τῶν φύσεων ἀξίαις ἐλάγχανε. Διό, τῷ ΝΟΜΩ ΩΣ ΔΙΑΚΕΙΝΤΑΙ, ΤΙΜΑ, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ΑΘΑΝΑΤΩΝ ΘΕΩΝ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ΑΓΑΥΩΝ ΗΡΩΩΝ, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν κοινῶς ἀκουστέον. ἔστι γὰρ πλῆθος εἰδῶν ἐν ἑκάστῳ γένει καθ' ὑπεροχὴν καὶ ὑπόβασιν τεταγμένον. τοιαύτη μὲν ἡ φύσις τῶν λογικῶν οὐσιῶν, καὶ ἡ τάξις. τίς δὲ ὁ ΝΟΜΟΣ, καὶ ἡ τούτῳ ἑπομένη ΤΙΜΗ; πάλιν λέγομεν, ὅτι ΝΟΜΟΣ μὲν ἡ ἄτρεπτος τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δημιουργικὴ ἐνέργεια, ἡ συνῶσα τὰ θεῖα γένη, καὶ τάττουσα ἀϊδίως καὶ ἀμεταβλήτως. ἡ δὲ σύμφωνος τῷ ΝΟΜΩ ΤΙΜΗ, ἥτις οὐσίας ἐπὶ τῶν ΤΙΜΩΜΕΝΩΝ γνῶσις, καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν κατὰ δύναμιν ἐξο-

* γρ. ὃν μοίωσις. * ὃ γὰρ ἀγαπᾷ τις, καὶ μιμεῖται ὅσον αὐτῷ οἷόν τε· καὶ ΤΙΜΗΝ ποιεῖται τοῦ ἀνενδεοῦς τὴν τῶν ὑπ' ἐκείνου προτεινομένων ἀγαθῶν ὑποδοχήν. οὐ γὰρ ΤΙΜΗΣΕΙΣ τὸν ΘΕΟΝ διδούς τι αὐτῷ, ἀλλ' ἄξιος τοῦ λαβεῖν τὰ παρ' ἐκείνου γενόμενος. ὥς γάρ φασιν οἱ Πυθαγόρειοι, τιμήσεις τὸν θεὸν ἄριστα,

Non enim fortuito ordinem cuncta sortita sunt, neque electionis mutatione: sed à conditoris LEGE discrimen eorum prodiit; congruumque naturarum præstantiis ordinem adepta sunt. Quo fit, ut quod, UTI LEGE DISPOSITI SUNT HONORARI præcepit, non de DIIS tantum IMMORTALIBUS, sed de ILLUSTRIBUS etiam HEROIBUS, humanisque animis, communiter intelligatur. Est enim in singulis generibus specierum multitudo, secundum quod superius est atque inferius, ordinata. Et hæc quidem essentiarum quæ ratione utuntur natura est, atque ordo. Quænam vero LEX? qui deinde HONOS qui ipsam sequitur? Dicimus rursum LEGIS quidem nomine, immutabilem Dei opificis actionem, à qua divina genera producuntur, & qua in perpetuum, nullaque facta mutatione ordinantur, significari: per HONOREM autem LEGI congruum, essentiæ eorum qui HONORANTUR notitiam, & ad eorum imaginem, quantum fas est, effictionem. quem enim quis diligit, imitatur etiam, quantum potest: eoque HONOREM locupleti tribuit, quod porrecta ab ipso bona accipit. Non enim eo ipso Deum HONORAS, quod ei das aliquid; sed quod dignus sis qui ab eo accipias. Deum namque, aiunt Pythagorei, honore afficias quam optime,

si eidem fias animo similis. Quisquis Deo præterea, tanquam egenti, HONOREM TRIBUIT; non videt ut se Deo potentiorem faciat. Ipsa deinde oblationum profusio HONORI Deo non cedit, si averso à divinitate animo offeratur. Dona siquidem & hostiæ stultorum hominum nihil sunt aliud quam ignis pabulum: & donaria, sacrilegorum opes. At divinus animus, cum bene fundamenta jecit, Deo conjungit. Est enim necesse quod simile est ad simile tendere. quo fit, ut solus sacerdos sapiens dicatur; solus item Deo gratus; solus etiam precandi gnarus. Novit enim solus Deum HONORARE, qui eorum dignitatem quibus HONOS competit non confundit: quippe se imprimis hostiam offerens, suumque animum divinum simulacrum faciens, mentem quoque suam, ad divini luminis susceptionem, templum Deo ipsi construit atque præparat. Quid enim tale de rebus quæ sunt in medio positæ offeras, ut Deo conveniens simulacrum, aut donum quod ipsi uniri queat, efficiat: quæ in rationis participe natura munda & purgata contingere necesse est? Nam, ut iidem viri asserunt, locum non habet Deus in terra pura anima gratiorem. quibus & Pythius ipse adstipulatur, cum ait;

Ipse piis tantum, quantum delector olympo.

Est

ἂν τῷ θεῷ τὴν διάνοιαν ὁμοιώσῃς. καὶ ὅστις ΤΙΜΑ τὸν θεὸν, ὡς προσδεόμενον, οὗτος λέληθεν οἰόμενος ἑαυτὸν τοῦ θεοῦ εἶναι κρείττονα. καὶ ἡ τῶν προσφερομένων πολυτέλεια ΤΙΜΗ εἰς θεὸν οὐ γίνεται, εἰ μὴ μετὰ τοῦ ἐνθέου φρονήματος προσάγοιτο. δῶρα γὰρ καὶ θυηπολίαι ἀφρόνων, πυρὸς τροφή· καὶ ἀναθήματα, ἱεροσύλοις χορηγία. τὸ δὲ ἔνθεον φρόνημα διαρκῶς ἡδρασμένον, συνάπτει θεῷ. χωρεῖν γὰρ ἀνάγκη τὸ ὅμοιον πρὸς τὸ ὅμοιον. ὅθεν καὶ μόνος ἱερεὺς ὁ σοφὸς λέγεται, μόνος θεοφιλὴς, μόνος εἰδὼς εὔξασθαι. μόνος γὰρ οἶδε ΤΙΜΑΝ ὁ τὴν ἀξίαν μὴ συγχέων τῶν ΤΙΜΩΜΕΝΩΝ, καὶ ὁ προηγουμένως ἱερεῖον ἑαυτὸν προσάγων, καὶ ἄγαλμα θεῖον τεκταίνων τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ ναὸν εἰς ὑποδοχὴν τοῦ θείου φωτὸς τὸν ἑαυτοῦ παρασκευάζων νοῦν. τί γὰρ τοιοῦτον προσάξεις ἀπὸ τῶν ἐν μέσῳ κειμένων ὑλῶν, ὃ τῷ θεῷ προσφυὲς ἄγαλμα ἐργάσῃ, ἢ δῶρον αὐτῷ ἐνῆσθαι δυνάμενον, ἃ δὴ ἐπὶ τῆς λογικῆς οὐσίας καθαρθείσης συμβαίνειν ἀνάγκη; ὡς γὰρ οἱ αὐτοὶ ἄνδρες φασὶ, ψυχῆς καθαρᾶς τόπον οἰκειότερον ἐπὶ γῆς θεὸς οὐκ ἔχει. οἷς καὶ ὁ Πύθιος συμφέρεται λέγων·

Εὐσεβέσιν δὲ βροτοῖς γάνυμαι τόσον ὅσσον ὀλύμπῳ.

εὐσεβὴς

εὐσεβὴς δὲ ὁ τὴν θείαν ἐπιστήμην ἔχων, καὶ τὴν ἑαυτοῦ τελείωσιν, ὡς τιμὴν ἀρίστην, προσάγων τοῖς τῶν ἀγαθῶν αἰτίοις, τῇ σπουδῇ τῆς * κτίσεως πρὸς τοὺς χορηγεῖν πεφυκότας ἐπιστρεφόμενος, καὶ τῷ λαμβάνειν τὰ ἀγαθὰ δύνασθαι, ΤΙΜΩΝ τοὺς ἀεὶ διδόντας αὐτά. ὁ δὲ ἄλλως ΤΙΜΑΝ τὸ θεῖον προαιρούμενος, καὶ μὴ δι' ἑαυτοῦ, παρανάλωμα τῆς ἔξωθεν εὐπορίας ποιεῖται τὴν ΤΙΜΗΝ, οὐκ οἰκείαν ἀρετὴν προσφέρων, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἐκτὸς αὐτοῖς ἀφοσιούμενος. ταῦτα δὲ οὐδὲ σπουδαίῳ ἀνδρὶ λαμβάνειν ἡδύ, μὴ μετὰ τῆς ἀρίστης διαθέσεως διδόμενα. τοιοῦτο δὲ καὶ τὸ τοῦ Πυθίου πάλιν ἀπόφθεγμα. πρὸς γὰρ τὸν ἑκατόμβας θύσαντα μὴ μετ' εὐσεβοῦς γνώμης, καὶ πυνθανόμενον πῶς εἴη προσδεδεγμένος τὰ παρ' αὐτοῦ δῶρα, ἀποκρίνεται,

* γρ' κλήσεως

“Ἀλλά μοι εὔαδε χόνδρος ἀγακλυτοῦ Ἑρμιονῆος.

Τὸ συντελέστατον προκρίνων τῆς τοσαύτης πολυτελείας, ὅτι δὴ θεοσεβείας γνώμῃ κεκόσμητο. μετ' αὐτῆς γὰρ πάντα θεοφιλῆ· καὶ ἄνευ ταύτης οὐδὲν θεῷ φίλον ἄν ποτε γένοιτο. καὶ τὰ μὲν περὶ θεοσεβείας καὶ ὁσιότητος ἱκανῶς ἐν τῷ παρόντι λέλεκται. Ἐπειδὴ δὲ τὸν νόμον τῆς τοῦ παντὸς διατάξεως ἄρρεπτος φρουρὰ διατηρεῖ, καὶ τὴν τῆς φρουρᾶς ταύτης φύλακα τοῖς παλαιοῖς ἔθος ἦν δι' ἀπορρήτων

ὅρκων

Est vero pius, qui divina scientia præditus, suamque perfectionem, tanquam honorem præstantissimum, bonorum auctoribus offerens, adipiscendi studio ad eos se, qui suppeditare queunt, convertit; & eo ipso quod bona potest accipere, eos HONORAT qui illa perpetuo largiuntur. Quisquis auem aliter HONOREM DEO TRIBUERE nititur, non autem à seipso, externarum ille divitiarum mala profusione, non propriæ virtutis honorifica oblatione in eos defungitur. Immo ne viro quidem probo jucundum esset ista admittere quæ malo animo dari non ignoraret. Tale est etiam Pythii præclare dictum aliud. Ei enim qui centum bobus, animo nequaquam pio, fecerat, cum quæreret quam grata sua illi dona fuissent, ita respondit;

At mihi farra placent prænobilis Hermionei.

Ut quod erat tenuissimum, tantæ profusioni ideo se præponere significaret, quod mentis pietate ornaretur. Hæc enim si adsit, nihil esse Deo gratum non potest: contra autem, si desit. Atque hæc quidem de pietate in DEOS atque sanctitate satis hoc loco. Quoniam autem LEGEM ordinis universitatis constans tuetur observatio; hujusque observationis custodem apud veteres mos erat arcano jurejurando nominare;

merito

merito deinceps ad ea quæ dicta sunt, veluti consequens dogma, de jurejurando præceptum adjicit.

2 Cole deinde Jusiurandum.

Et jusjurandum.——

Legem quidem superius Dei actionem exsistere docuimus eodem modo semper se habentem, perpetuaque & immutabili ratione res omnes producentem. Jusiurandum deinceps ipsi causam esse dixerimus, quæ omnia in eodem statu ita conservet atque retineat, ut quæ Juramenti fide confirmata sunt, & legis ordinem tuentur, tanquam certus legis effectus in eorum recto ordine quæ condita sunt exsistant. Quod enim eadem lege stant omnia, sicuti disposita sunt, primarium fuerit hoc divini Jurisiurandi opus; quod quidem inter eos qui Deum semper intelligunt, maxime, atque perpetuo servatur. Inter eos autem qui aliquando quidem intelligunt, aliquando vero à divina cognitione recedunt; & Jusiurandum similiter ab iis quidem violatur qui recedunt, servatur autem ab iis qui ad Deum revertuntur. Dicitur enim Jusiurandum hoc loco, ipsa divinarum legum observatio; quo cum Deo opifice cuncta vinciuntur atque aptantur, quæ ut eundem nossent creata sunt: eorum-

ὅρκων ὀνομάζειν, εἰκότως ἐφεξῆς τοῖς προειρημένοις, ὡς ἀκόλουθον ἐπάγει δόγμα, τὸ περὶ ὅρκων παράγγελμα.

2 — ΚΑΙ ΣΕΒΟΥ ΟΡΚΟΝ —

Νόμον μὲν ἐν τοῖς προτέροις ἀπεφηνάμεθα τὴν ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἔχουσαν ἐνέργειαν τοῦ θεοῦ, τὴν ἀϊδίως καὶ ἀτρέπτως τὰ πάντα πρὸς τὸ εἶναι παράγουσαν. ΟΡΚΟΝ δὲ νῦν ἑπομένως ἂν τῷ νόμῳ λέγοιμεν, τὴν ἐν ταυτότητι τὰ πάντα διατηροῦσαν αἰτίαν, καὶ οὕτως καταβεβαιουμένην, ὡς ἐν ὅρκου πίστει κρατοῦμενα, καὶ διασώζοντα τοῦ νόμου τὴν τάξιν, ὥστε ἀποτέλεσμα τοῦ δημιουργικοῦ νόμου εἶναι τὸ ἀπαράβατον τῆς ἐν τοῖς δημιουργηθεῖσιν εὐταξίας. τὸ γὰρ μένειν τὰ πάντα νόμῳ, ὡς διάκειται, προηγούμενον ἔργον ἂν εἴη τοῦ ΟΡΚΟΥ τοῦ θείου. ὃς ἐν μὲν τοῖς ἀεὶ νοοῦσι τὸν θεὸν, μάλιστά τε, καὶ ἀεὶ διασώζεται. ἐν δὲ τοῖς ποτὲ μὲν νοοῦσι, ποτὲ δὲ ἀφισταμένοις τῆς θείας γνώσεως, καὶ Ο ΟΡΚΟΣ ὁμοίως παραβαίνεται μὲν ὑπὸ τῶν ἀφισταμένων. αὖθις δὲ τηρεῖται ὑπὸ τῶν πρὸς τὴν θείαν στροφὴν ἀναγομένων. ἡ γὰρ τήρησις τῶν θείων νόμων ΟΡΚΟΣ νῦν λέγεται, ᾧ δέδεται καὶ ἀνήρτηται πάντα πρὸς τὸν δημιουργὸν θεὸν τὰ γινώσκειν αὐτὸν πεφυκότα.

ὧν

ὧν τὰ μὲν ἀεὶ ἐχόμενα αὐτοῦ, ἀεὶ ΣΕΒΕΙ ΤΟΝ ΟΡΚΟΝ· τὰ δὲ ἀφιστάμενά ποτε, τότε καὶ περὶ ΟΡΚΟΥ ἀσεβεῖ, οὐ μόνον τοῦ θείου νόμου, ἀλλὰ καὶ τοῦ θείου ΟΡΚΟΥ τὴν τάξιν παραβαίνοντα. τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ τοῖς λογικοῖς γένεσιν ἐνουσιωμένος ΟΡΚΟΣ, ἔχεσθαι τοῦ πατρὸς αὐτῶν καὶ ποιητοῦ, καὶ μὴ παραβαίνειν μηδαμῇ τοὺς ὑπ᾽ ἐκείνου διορισθέντας νόμους. ὁ δὲ ἐν ταῖς κατὰ τὸν βίον ἀναστροφαῖς ΟΡΚΟΣ, ἴχνος ἐστὶν ἐκείνου, πρὸς ἀλήθειαν ἀπευθύνων τοὺς δεόντως αὐτῷ χρωμένους. τὸ γὰρ ἀμφίβολον τῆς ἀνθρωπίνης προαιρέσεως εἰς βεβαιότητα μεταρρυθμίζειν, καὶ μένειν ἐπὶ τῆς ταυτότητος ἀναγκάζει, ἔν τε λόγοις καὶ ἔργοις· τοῦτο μὲν τῶν γεγενημένων τὸ σαφὲς ἐκφαίνων· τοῦτο δὲ τῶν μελλόντων γενήσεσθαι τὸ βέβαιον ἀπαιτῶν. Διὰ ταῦτα δὴ καὶ μάλιστα ΣΕΒΕΣΘΑΙ προσήκει τὸν ΟΡΚΟΝ τὸν μὲν κατ᾽ οὐσίαν προϋπάρχοντα, διὰ τὴν τῆς ἀϊδιότητος φρουράν. τὸν δὲ ἀνθρώπινον, καὶ τοῖς ἐν βίῳ πράγμασιν ἐπίκουρον, ὡς εἰκόνα ἐκείνου, καὶ μετ᾽ ἐκεῖνον βεβαιότητος καὶ ἀληθείας γενόμενον ἡμῖν πρύτανιν, καὶ τῶν καλλίστων ἠθῶν πληροῦντα τοὺς ΣΕΒΕΙΝ αὐτὸν μεμαθηκότας. ΣΕΒΑΣ δὲ ΟΡΚΟΥ μόνον ἂν εἴη ἡ τήρησις τῶν ὀμωμοσμένων, ὅσον ἐφ᾽ ἡμῖν,

orumque nonnulla quidem, quia ſemper
lli adhærent, JUS IURANDUM COLUNT
perpetuo; alia vero, quia recedunt aliquan-
do, tunc etiam adverſus JUSIURANDUM
ſe gerunt impie, quæ non ſolum divinæ legis,
ſed divinum etiam JURISIURANDI
ordinem violant. Ita ergo ſe habet quod
naturis ratione præditis innatum eſt atque
inſitum JUSIURANDUM; ut parenti ſuo
atque factori ſemper adhæreant, neque leges
ab eo latas ullo pacto tranſgrediantur. Quod
autem in vitæ negotiis verſatur, illius veſti-
gium eſt: quo qui decenter utuntur, ad veri-
tatem diriguntur. Cogit enim humana con-
ſilia, cum incerta ſunt, ad conſtantiam re-
vocare, atque in eodem inſtituto manere,
ſive de verbis, ſive de rebus agatur: partim
quidem eorum quæ geſta ſunt veritatem
demonſtrans; partim etiam futurorum
fidem atque conſtantiam poſtulans. Eſt
porro illud etiam quod natura prius eſt
ob id COLENDUM maxime JUS-
IURANDUM, quod in eo ſit peren-
nitatis præſidium: humanum autem, quod
vitæ mortalium auxilietur; quodque
prioris imaginem referens, ſit poſt ipſum
conſtantiæ tutor atque veritatis, eoſque
moribus optimis impleat qui ipſum CO-
LERE didicerunt. Fuerit vero JURIS-
IURANDI CULTUS unicus, ipſa eorum
quæ jurantur libera, quantum in nobis eſt,
obſer-

observatio; quæ eos, à quibus JUSIURANDUM voluntaria necessitate COLITUR, cum eo conjungit quod statum est, divinoque habitui vere consentiens. Atque hæc quidem, quæ prima est & arcana JURISIURANDI sanctitas, per factam ad Deum conversionem rursum solet instaurari, cum virtutibus purgantibus sacri JURISIURANDI contemptus sanatur. quæ autem in hujus vitæ rebus occupatur, civilibus virtutibus retinetur, atque conservatur. Soli enim qui virtutes istas possident, etiam sancte jurare in hujus vitæ rebus possunt: cum malitia perjurii parens, morum instabilitate JUSIURANDUM conculcet. Quî enim unquam, qui pecuniarum cupiditate ducitur, in eis accipiendis vel dandis JURISIURANDI sanctitatem servabit? Quî rursum qui incontinens est, aut timidus, in eodem constiterit? Annon potius uterque, cum superiorem fieri se posse putabit, in quibus exsistit inferior; ibi JURISIURANDI deposita religione, mortalia & infirma cum divinis commutabit? At quibus virtutum recte stabilita est possessio, ab iis etiam sancte COLITUR & conservatur JURISIURANDI religio. Fuerit autem CULTUS ejus servandi optima ratio & cura, si eo nec frequenter utaris, nec temere, nec quibuslibet in rebus, nec ad sermonis amplificationem, nec ad narrationis confirmationem atque fidem:

sed

ἀπαραπόδιστος, ἢ περὶ τὸ μόνιμον καὶ ἀληθι-
νὸν τῆς θείας ἕξεως τῇ ἑκουσίῳ ἀνάγκῃ τοὺς
ΣΕΒΟΝΤΑΣ τὸν ΟΡΚΟΝ συναρμόζου-
σα. καὶ ἡ μὲν πρώτη καὶ ἀπόρρητος ΕΥΟΡ-
ΚΙΑ, διὰ τῆς εἰς θεὸν ἐπιστροφῆς αὖθις ἀνα-
λαμβάνεσθαι πέφυκε, ταῖς καθαρτικαῖς
ἀρεταῖς τὴν παρέκβασιν ἰωμένη τοῦ θείου ΟΡ-
ΚΟΥ· ἡ δὲ βιωτικὴ εὐορκία ταῖς πολιτικαῖς
ἀρεταῖς διασώζεται. μόνοι γὰρ οἱ τὰς ἀρετὰς
ταύτας κεκτημένοι, καὶ εὐορκεῖν ἐν τοῖς κατὰ τὸν
βίον δύνανται· ἡ δὲ κακία, μήτηρ ἐπιορκίας,
τῷ ἀβεβαίῳ τοῦ ἤθους τὸν ΟΡΚΟΝ κατα-
πατοῦσα. πῶς γὰρ ὁ φιλοχρήματος, ἢ πρὸς
ἀργυρίου λῆψιν ἢ ἀπόδοσιν εὔορκός ποτε γένοι-
το; πῶς δὲ ἀκόλαστος, ἢ δειλὸς, ἐμμένει ἐν τοῖς
ὅρκοις; καὶ οὐχ ὅπου δ' ἂν ἑκάτερος αὐτῶν
οἰηθείη πλέον πράξειν, ἐν οἷς ἐστιν ἥττων, ἐνταῦ-
θα τὸ ΣΕΒΑΣ τῶν ΟΡΚΩΝ ἀποδύσεται,
θνητὰ καὶ ἐπίκηρα τῶν θείων ἀγαθῶν ἀνταλλατ-
τόμενος; οἷς δὲ καλῶς τὸ τῆς ἀρετῆς ἐνίδρυται
κτῆμα, τούτοις δὴ καὶ τὸ ΣΕΒΑΣ τῶν ΟΡ-
ΚΩΝ διασώζεσθαι πέφυκε. μελέτη δὲ ἀρίστη τοῦ
τηρεῖν τὸ περὶ αὐτὸν ΣΕΒΑΣ, τὸ μὴ πυκνῶς,
μηδὲ ὡς ἔτυχε, χρῆσθαι ΤΩ ΟΡΚΩ,
μηδὲ ἐπὶ τοῖς παρατυχοῦσι, μηδὲ εἰς ἀνα-
πλήρωσιν λόγου, μηδὲ εἰς πίστωσιν διηγήματος·

ἀλλ', ὡς οἷόν τε, τηρεῖν αὐτοῦ τὴν χρείαν ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις ἅμα καὶ τιμίοις, καὶ τότε, ὅτε οὐδεμία ἄλλη τῶν τοιούτων σωτηρία παραφαίνεται, εἰ μὴ διὰ μόνης τῆς ΟΡΚΟΥ ἀληθείας. ἔσται δὲ ταῦτα περὶ τοῖς ἀκούουσιν, εἰ τὸν τρόπον σύμφωνον τῷ ΟΡΚΩ παρεχοίμεθα, καὶ μηδεμίαν ὑποψίαν καταλείποιμεν, ὡς ἄρα ποτὲ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων φανείη τι μεῖζον ἡμῖν ἀληθείας, εἴτε ἀνωμότοις, εἴτε καὶ ὀμνῦσι. τὸ δὴ ΣΕΒΟΥ ΟΡΚΟΝ, οὐ μόνον εὐορκεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀπέχεσθαι ΟΡΚΟΥ παρεγγυᾷ. οὕτω γὰρ ἂν τηρήσαιμεν τὸ ἀεὶ εὐορκεῖν, εἰ μὴ καταχρησοίμεθα τοῖς ΟΡΚΟΙΣ. καὶ γὰρ ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ ὀμνύειν, ῥᾳδίως ἂν μεταπέσοι τις εἰς ἐπιορκίαν. φειδοῖ δὲ τήρησις ἕπεται. ἢ γὰρ οὐκ ὀμεῖται· ἢ ὅταν ὀμνύσιν, εὐορκήσει· καὶ οὔτε ἂν ὑπὸ συνηθείας προδράμῃ ἡ γλῶσσα, οὔτε ὑπὸ παθῶν ἀκρατείας ἡ διάνοια σφαλείη. τὴν μὲν γὰρ ὁ τρόπος ὀρθώσει χρηστὸς ὤν, τὴν δὲ τὸ ἔθος τῆς ἐποχῆς τοῦ ὀμνύναι. πρέπει δὲ τῇ προειρημένῃ τιμῇ τῶν θεῶν ἡ εὐορκία, ὡς ἀεὶ σύμφυτος καὶ ὀπαδὸς τῆς εὐσεβείας. καὶ γὰρ καὶ ὁ ΟΡΚΟΣ τοῦ θείου νόμου ἐστὶ φύλαξ κατὰ τὴν τοῦ παντὸς διακόσμησιν. τιμᾷ οὖν τὸν νόμον ἑπόμενος αὐτοῦ τῇ διατάξει,

καὶ

ſed, quantum fieri poteſt, rebus tantum neceſſariis ſimul atque honorificis adhibeatur; eoque tempore, cum earum nulla ſalus alia, quam ex ſola JURISIURANDI veritate exſpectatur. Invenient vero fidem iſthæc apud eos qui audiunt, ſi congruum JURIIURANDO modum adhibuerimus; ſique ſuſpicionem omnem, non iis ſolum qui juramento abſtinent, ſed qui utuntur etiam, ſuſtulerimus, quidquam in mortalium rebus veritate majus nobis haberi. Quod autem JUSIURANDUM COLERE præcipit; non ſolum non pejerare, ſed à JUREIURANDO etiam abſtinere docet. Ita enim perjurio ſemper vacabimus, ſi JUREIURANDO nunquam abutamur. Jurandi ſiquidem conſuetudine in perjurium facile prolabimur. Fiet autem ut abſtinentiam ſequatur obſervatio. Aut enim non juratur; aut cum juratur, ſancte juratur, & juſte: conſuetudine deinde nec præcurrit lingua, nec cupiditatum intemperantia mens labitur. Hanc enim primus reget qui probus ſit: illam autem, jurandi abſtinentia conſuetudine comparata. Eſt autem divino honori, de quo dictum ſupra, congrua valde juramenti ſanctitas; tanquam ſit pietatis comes perpetuus, eidemque ſemper conjunctus. Fuit enim etiam JUSIURANDUM divinæ legi cuſtos attributus in ipſo univerſi ornatu. Legem igitur mandatorum ejus obſervatione ipſe honora;

ἀλήθ',ὡς οἷόν τε, τηρεῖν αὐτοῦ τὴν χρείαν ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἅμα καὶ τιμίοις, καὶ τότε, ὅτε ἑτέρα ἄλλη τῶν τοιούτων σωτηρία παραφαίνεται, εἰ μὴ διὰ μόνης ἐκ τοῦ ΟΡΚΟΥ ἀληθείας. ἔσται δὲ ταῦτα περὶ τοῖς ἀκούουσιν, εἰ τὸν τρόπον σύμφωνον τῷ ΟΡΚΩ παρεχοίμεθα, καὶ μηδεμίαν ὑποψίαν καταλείποιμεν, ὡς ἄρα ποτὲ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων φανείη τι μεῖζον ἡμῖν ἀληθείας, εἴτε ἀνωμότοις, εἴτε καὶ ὀμνῦσι. τὸ δὴ ΣΕΒΟΥ ΟΡΚΟΝ, οὐ μόνον εὐορκεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀπέχεσθαι ΟΡΚΟΥ παρεγγυᾷ. οὕτω γὰρ ἂν τηρύσαιμεν τὸ ἀεὶ εὐορκεῖν, εἰ μὴ καταχρησοίμεθα τοῖς ΟΡΚΟΙΣ. καὶ γὰρ ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ ὀμνύειν, ῥᾳδίως ἂν μεταπέσοι τις εἰς ἐπιορκίαν. φειδοῖ δὲ τήρησις ἕπεται. ἢ γὰρ οὐκ ὀμεῖται· ἢ ὅταν ὀμνυσιν, εὐορκήσει· καὶ οὔτε ἂν ὑπὸ συνηθείας προδράμῃ ἡ γλῶσσα, οὔτε ὑπὸ παθῶν ἀκρατείας ἡ διάνοια σφαλείη. τῆς μὲν γὰρ ὁ πρῶτος ὀρθώσει χρηστὸς ὤν, τῆς δὲ τὸ ἔθος τῆς ἐποχῆς τοῦ ὀμνύναι. πρέπει δὲ τῇ προειρημένῃ τιμῇ τῶν θεῶν ἡ εὐορκία, ὡς ἀεὶ σύμφυτος καὶ ὀπαδὸς τῆς εὐσεβείας. καὶ γὰρ καὶ ὁ ΟΡΚΟΣ τοῦ θείου νόμου ἐστὶ φύλαξ κατὰ τὴν τοῦ παντὸς διακόσμησιν. τιμᾷ οὖν τὸν νόμον ἑπόμενος αὐτοῦ τῇ διατάξει,

καὶ

ſed, quantum fieri poteſt, rebus tantum neceſſariis ſimul atque honorificis adhibeatur; eoque tempore, cum earum nulla ſalus alia, quam ex ſola Jurisiurandi veritate exſpectatur. Invenient vero fidem iſthæc apud eos qui audiunt, ſi congruum Jurijurando modum adhibuerimus; ſique ſuſpicionem omnem, non iis ſolum qui juramento abſtinent, ſed qui utuntur etiam, ſuſtulerimus, quidquam in mortalium rebus veritate majus nobis haberi. Quod autem Jusiurandum colere præcipit; non ſolum non pejerare, ſed à Jureiurando etiam abſtinere docet. Ita enim perjurio ſemper vacabimus, ſi Jureiurando nunquam abutamur. Jurandi ſiquidem conſuetudine in perjurium facile prolabimur. Fiet autem ut abſtinentiam ſequatur obſervatio. Aut enim non juratur; aut cum juratur, ſancte juratur, & juſte: conſuetudine deinde nec præcurrit lingua, nec cupiditatum intemperantia mens labitur. Hanc enim primus reget qui probus ſit: illam autem, jurandi abſtinentia conſuetudine comparata. Eſt autem divino honori, de quo dictum ſupra, congrua valde juramenti ſanctitas; tanquam ſit pietatis comes perpetuus, eidemque ſemper conjunctus. Fuit enim etiam Jusiurandum divinæ legi cuſtos attributus in ipſo univerſi ornatu. Legem igitur mandatorum ejus obſervatione ipſe honora;

ET JUSIURANDUM COLE frequenti eju abusu devitato, ut ex relicta jurandi consue tudine, sancte jurare consuescas. Non enim pietatis pars est exigua juramenti sanctitas. Atque hæc quidem dicta sint de primo, at que præstantiori genere; deque divina lege ordinis autore & duce; de JUREIURANDO denique, quod legem consequitur. Deinceps secundum Deos, & genus etiam illud quod angelicum etiam dicimus, secundo loco honorari debere significans, adjicit;

2. DEINDE HEROAS ILLUSTRES,

—Heroas, clarum genus, inde.

Medium genus essentiarum isti sunt, qui ratione utuntur: ii nimirum, qui secundum à Diis immortalibus locum implentes, humanam naturam præcedunt, primisque ultima suo interventu connectunt. Istis igitur, tanquam secundis, honos etiam secundus tribuendus; deque illis intelligendum, quod lege uti sunt dispositi, honorare præcipit. Est enim in eo tota vis honoris posita, ut eorum qui honorantur natura non ignoretur: ab eaque licet optime, quid apud eos quibus honor tribuendus est vel dicere vel facere conveniat, invenire. Quî enim quis cum eis sermonem habeat, quos ignorat? Quî rursum illis munera offerat, quorum ipse est dignitatis atque præstantiæ ignarus?

ΣΕΒΟΥ ΤΟΝ ΟΡΚΟΝ τῷ μὴ προχείρως αὐτῷ καταχρῆσθαι, ἵν' ἐθισθῇς εὐορκεῖν ἐκ τοῦ μὴ ἐθισθῆναι ὀμνύναι. μέγα γὰρ οὐ μικρὸν ἐστι τῆς εὐσεβείας ἡ εὐορκία. καὶ ἐπεὶ μετὰ τοῦ πρώτου γένους τῶν κρειττόνων, καὶ τοῦ θείου νόμου τοῦ τῆς τάξεως ἡγεμόνος, καὶ τοῦ συνεπομένου ΟΡΚΟΥ τῷ νόμῳ τοσαῦτα, ἔστι δὲ καὶ τὸ μετὰ θεοὺς γένος, * ὃ ἔφαμεν ἀγγελικὸν εἶναι, δευτέρως χρὴ τιμᾶν, ἐπάγει. * γρ. ὃ καὶ φαμὲν

——ΕΠΕΙΘ' ΗΡΩΑΣ ΑΓΑΥΟΥΣ.

Οὗτοι εἰσὶ τὸ μέσον γένος τῶν λογικῶν οὐσιῶν, οἳ μετὰ θεοὺς τοὺς ἀθανάτους τὴν ἐφεξῆς πληρώσαντες χώραν, προηγοῦνται τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ συνάπτουσι δι' ἑαυτῶν τὰ ἔσχατα τοῖς πρώτοις. τούτοις οὖν, ὡς δευτέροις, τὴν δευτέραν τιμὴν ἀποδιδόναι χρή, προσυπακούοντας καὶ ἐπ' αὐτῶν τό, τίμα νόμῳ ὡς διάκεινται. ἡ γὰρ ὅλη δύναμις τῆς τιμῆς ἐν τῇ γνώσει τῆς οὐσίας τῶν τιμωμένων κεῖται, ἀφ' ἧς καὶ τὸ τῶν δεόντων εἰπεῖν τι, ἢ πρᾶξαι πρὸς τὰ τιμώμενα * εὖ καλῶς ἐξευρίσκεται. πῶς γὰρ ἂν διαλεχθείη τις οἷς ἀγνοεῖ; πῶς δὲ δῶρον προσάξει τούτοις, ὧν τὴν ἀξίαν οὐκ οἶδεν;

* γρ. τιμώμενά ἐστι. ἢ, εὖ καὶ καλῶς ἐξευρίσκεται.

ἡ πρώτη ἦν, καὶ ὄντως τιμὴ, καὶ ἐπὶ τῶν ΑΓΑΥΩΝ ΗΡΩΩΝ, ἐστὶν ἡ τῆς οὐσίας αὐτῶν, καὶ τῆς τάξεως αὐτῶν γνῶσις, καὶ ἡ τῆς παρεπομένης ἐνεργείας, καὶ εἰς τόδε τὸ πᾶν διατεινούσης συντελείας εἴδησις. συμμέτρως δὲ καὶ ταῖς οὐσίαις ἐπὶ πάντων ποιεῖσθαι δεῖ τὴν τιμήν. τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὰς ἐπιστήμης παραγίνεται· ὅταν γὰρ, ὡς ἕκαστα φύσεως ἔχει, καὶ τάξεως, διαγνῶμεν, τότε καὶ ἑπομένως τῷ νόμῳ τὴν τιμὴν αὐτοῖς ἀποδώσομεν. τιμήσομεν δὲ οὐδὲν τῶν χειρόνων τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας, ἀλλὰ μόνα προηγουμένως μὲν τὰ φύσει κρείττονα, καὶ τὰ ἴσα δὲ ἀρετῆς ὑπεροχῇ κοσμηθέντα. ἔστι δὲ τῶν φύσει κρειττόνων πρώτιστος καὶ ἄριστος, ὁ δημιουργὸς θεὸς, ἀσυγκρίτως τῶν πάντων προτιμώμενος. * ὡς δὲ ἐν κόσμῳ πρῶτοι, οἱ ἀπ' αὐτοῦ, καὶ μετ' αὐτὸν ἀτρέπτως αὐτὸν νοοῦντες, καὶ ἀπαθῶς εἰκονίζομενοι τὴν ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς αἰτίας εἰς αὐτοὺς κατιοῦσαν τῶν ἀγαθῶν μετουσίαν· οὓς ὁ παρὼν λόγος ἀθανάτους θεοὺς προεῖπεν, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκουσιν, οὐδὲ ἀποβάλλουσι τὴν πρὸς τὸν θεὸν ὁμοίωσιν. μέσοι δὲ οὐσίᾳ, καὶ τιμῇ, οἱ νῦν λεγόμενοι ΗΡΩΕΣ ΑΓΑΥΟΙ, ἀεὶ μὲν νοοῦντες τὸν δημιουργὸν, καὶ τῇ πρὸς αὐτὸν εὐζωΐᾳ καταλαμπόμενοι, οὐχ ὡσαύτως δὲ, οὐδὲ

* γρ. οἱ

Prima igitur & vera honoris ratio in ILLUSTRIBUS etiam HEROIBUS, eorum fuerit non ſolum naturæ atque ordinis cognitio, ſed ſequentis etiam actionis, atque perfectionis quæ in hanc univerſitatem diffunditur. Oportet vero eſſentiis imprimis decenter honorem facere: quod item ab eorum notitia deducitur. Cum enim, ut quæque res natura ſe habent, & quo ordine, non ignoramus; tum legi convenientem eiſdem honorem tribuimus. Nullam porro rem honore afficiemus, quæ ſit hominum natura inferior: ſed ea ſolum quæ præcipue natura principatum tenent, quæque conſtanti virtutis ſublimitate ornantur. Eſt vero omnium, quæ natura ſuperiora ſunt, longe princeps & optimus Deus opifex, ſupra cætera maxime honorandus. Sunt deinde in mundo primi, qui ab ipſo, & poſt ipſum, nulla mutatione eundem norunt; quique nihil paſſi, bonorum participationem ab opifice cauſa in ſe delapſam expreſſerunt; quos immortales Deos ideo nominavit carmen antea, quod nunquam emoriantur, neque ſimilitudinem quam habent cum Deo deponant. Qui porro natura & honore medii exſiſtunt, HEROES ILLUSTRES hoc loco nuncupati, opificem quidem ſemper norunt, vitæque apud illum felicitate (non ſimili tamen,

neque immutabili ratione) relucent. Eo ipso namque quod medii cum Deo uniuntur, conversionemque mali expertem recipiunt; aliis alias circa ipsum incrementis choros agitant, immutabilemque atque unitam primorum contemplationem sua ipsorum plena & cumulata cognitione dividunt simul & contrahunt, ultima illorum inspectionis, suæ ipsorum arcanæ cognitionis initia facientes. unde certe non immerito ILLUSTRES HEROES appellantur: ILLUSTRES quidem, tanquam virtute & splendore perpetuo nobiles, nullaque vel malitia vel oblivione laborantes; HEROES autem, tanquam amantes quidam, quidamque eloquentes, id est benevoli & diserti Dei amatores, qui nos à terrena ista vita, ad divinam tollant atque erigant. Est vero eos etiam Dæmonas probos vocare usitatum; tanquam divinarum legum callentes atque peritos. Aliquando etiam & angelos; tanquam ab illis vitæ felicis regula nobis declaretur atque denuntietur. Sæpe quoque triplici etiam significatione utentes, totum istud medium genus in tria dividimus; & quod inhæret cœlestibus, angelos nuncupamus: quod autem terrenis conjungitur, HEROAS: quod vero ex æquo distat ab utroque, Dæmonas; sicut & ipse Plato facit persæpe. Nonnulli autẽ totũ hoc mediũ genus unico

nomi-

δὲ ἀτρέπτως. ἐν γὰρ τῷ μέσως ἡνῶσθαι πρὸς τὸν θεὸν καὶ ἐπιλὴν ἀκάκωτον ἐπιδεχόμενοι, ἄλλοτε ἄλλαις ἐπιβολαῖς περὶ αὐτὸν χορεύουσι, καὶ τὴν ἀμετάβλητον καὶ ἰσωμένην θεωρίαν τῶν πρώτων τῇ ἑαυτῶν πεπληθυσμένῃ γνώσει διαιροῦσί τε ἅμα, καὶ συνάγουσι, τὰ πέρατα τῆς ἐκείνων ἐποπτείας ἀρχὰς τῆς ἑαυτῶν ποιούμενοι μυήσεως, *οἳ δὴ καὶ εἰκότως ΑΓΑΥ-ΟΙ ΗΡΩΕΣ λέγονται. ΑΓΑΥΟΙ μὲν, ὡς ἀγαθοὶ ὄντες, καὶ φωτεινοὶ ἀεὶ, καὶ μήτ᾽ ἐν κακίᾳ, μήτ᾽ ἐν λήθῃ ποτὲ γινόμενοι. ΗΡΩΕΣ δὲ, ὡς * ἐρωές τινες ὄντες, καὶ * ἥρωες, οἷον ἐρωτικοὶ καὶ διαλεκτικοὶ ἐρασταὶ τοῦ θεοῦ, αἴροντες ἡμᾶς καὶ κουφίζοντες πρὸς τὴν θείαν πολιτείαν ἀπὸ τῆς ἐν γῇ διατριβῆς. τοὺς δὲ αὐτοὺς καὶ δαίμονας ἀγαθοὺς καλεῖν ἔθος, ὡς ὄντας δαίμονας καὶ ἐπιστήμονας τῶν θείων νόμων. ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἀγγέλους, ὡς ἐκφαίνοντας καὶ διαγγέλλοντας ἡμῖν τοὺς πρὸς εὐζωΐαν κανόνας. πολλάκις δὲ καὶ ταῖς τρισὶν ἐπινοίαις χρώμενοι τὸ πλάτος τοῦ μέσου γένους εἰς τρία τέμνομεν, καὶ τὸ μὲν προσεχὲς τοῖς οὐρανίοις καλοῦμεν ἀγγέλους· τὸ δὲ τοῖς ἐπιγείοις συναπτόμενον, ΗΡΩΑΣ· τὸ δὲ ἐξ ἴσου τῶν ἄκρων ἀμφοτέρων ἀπέχον, δαίμονας, ὥσπερ πολλαχοῦ ποιεῖ Πλάτων. ἔνιοι δὲ τὸ ὅλον μέσον γένος ἑνὶ

* γρ. ὦ

* γρ. ἐρωτές

* εἴροντες

τῶν

τοῖς θείοις προσαγορεύουσιν ὀνόματι, ἀγγέλους πάντας λέγοντες, ἢ δαίμονας, ἢ ΗΡΩΑΣ, δι' ἃς εἴπομεν αἰτίας· ὥσπερ καὶ νῦν τὸ μέσον γένος τῶν ΗΡΩΑΣ ΑΓΑΥΟΥΣ εἶπεν, οὕτως ἔχοντας πρὸς τὸ πρῶτον γένος, ὡς αὐγὴ πρὸς πῦρ, καὶ ὡς παῖς πρὸς πατέρα. ὅθεν καὶ θεῶν παῖδες οἱ ΗΡΩΕΣ εἰκότως ἐπιφημίζονται, οὐκ ἐκ θνητῆς οὐσίας αὐτοὶ γενόμενοι, ἀλλ' ἐκ τῆς μονοειδοῦς αὐτῶν αἰτίας προϊόντες, οἷον φῶς τῇ οὐσίᾳ τοῦ φωτεινοῦ σώματος σύνδρομον· φῶς δὲ ὕπαιθρον καὶ καθαρόν, μεθ' ὃ ἐπινοεῖται τὸ ἐν σκιᾷ φῶς, καὶ τὸ ὑποσυμμιγὲς σκότῳ γινόμενον· πρὸς ὃ τὴν ἀναλογίαν ἔχει τὸ τρίτον καὶ ἀνθρώπινον γένος, τῷ εἰς κακίαν ποτὲ καὶ λήθην ἐπιρρεπὲς εἶναι (οἷς καὶ τοῦ ἀεὶ νοεῖν τὸν θεὸν ἀφίσταται ἄνθρωπος, τῷ μὲν ἀεὶ οὔντων ἀπολειπόμενος, τῷ ποτὲ μὴ νοεῖν) καὶ πρὸς τὴν θείαν ἐπιστήμην ἀνακαλεῖσθαι, ὅτε καὶ τῷ θείῳ συντάττεται χορῷ τὸν ὑλικὸν *φθόνον ἀποφυγών, καὶ τὴν θνητὴν προσπάθειαν ἀποσεισάμενος. τότε οὖν καὶ τιμῆς ἄξιος παρ' ἡμῖν ὁ τῆς θείας ἀποδοχῆς ἠξιωμένος, ὡς τὸ τῆς φύσεως *ἴσον τῇ κρείττονι μετουσίᾳ κοσμήσας. προσήκει γὰρ τιμᾶν τῷ ἐραστῇ τοῦ θεοῦ καὶ τὰ ὁπωσοῦν ὡμοιωμένα αὐτῷ, εἴτε ἐξ ἀϊδίου τὴν ὁμοίωσιν εἴη κεκτημένα, εἴτε

* γρ. φθόρον

* γρ. ἧσσον

nomine nuncupant, cum angelos dicunt omnes, sive Dæmonas, sive HEROAS, propter eas quas superius adduximus rationes: quemadmodum & nunc HEROUM ILLUSTRIUM appellatione, medium genus universum significavit; qui se ita ad primum habent, ut ad ignem splendor, & ad patrem filius. quo fit, ut Deorum filii non abs re nuncupentur HEROES: non ex mortali quidem substantia editi, sed ex uniformi ipsorum causa prodeuntes; cujusmodi exsistit lux illa, quæ lucidi corporis substantiæ comes est: lux, inquam, serena & pura; post quam consideratur quæ umbrosa est, tenebrisque permixta. Ad cujus rationem eo ipso tertium genus, quod humanum dicitur, refertur, quod in vitium aliquando atque oblivionem incidat; quibus à perpetua Dei cogitatione homo avocatur, iis qui semper intelligunt eo factus inferior, quod aliquando minime intelligat: & ad divinam scientiam revocetur, cum vitata materiali corruptione, excussoque mortalis affectus jugo, divino choro adjungitur. Est igitur tum demum honore etiam dignus à nobis judicandus, quem Deus admittere non est dedignatus; ut quod inferius erat natura, præstantioris participatione exornaret. Decet enim illum qui Deum amat, ea etiam quæ eidem utcunque similia sunt (sive id ab æterno similitudinis habeant,

sive

ſive etiam ab aliquo tempore quæſitum & comparatum) honorare. quo in genere homines illi ſunt qui virtute alios excellunt; de quibus eſt deinceps præcepta daturus verſus qui ſequitur.

3 COLE ETIAM TERRENOS DAEMONAS LEGITIMA FACIENS.

Dæmones hinc terris mixti ſua jura ferunto.

DAEMONUM appellatione, hominum animos veritate & virtute, tanquam doctrina atque ſcientia præditos intelligit. Eos deinde ab illis ſeparans qui natura DAEMONES ſunt, quibuſque medium genus conſtat, TERRENOS nuncupavit; tanquam poſſint in terris verſari, terrenaque corpora ſubire. Ut ipſo quidem DAEMONUM nomine eos ab improbis & imperitis hominibus, tanquam ab ignaris quibuſdam atque indoctis ſeparet: Ideo autem TERRENOS addidit, ut ab his diſtinguat qui perpetua doctrina atque ſcientia præditi ſunt, quique ut in terra habitent, & cum terrenis corporibus vivant, minime natura comparati ſunt. Nulli enim alii convenit TERRENI DAEMONIS appellatio, quam ei qui natura quidem homo exſiſtat, habitu vero DAEMON; cum tertium ge-

εἴτε ἀπό τινος χρόνου τυγχάνει ταύτην ἀσκήσαντα· οἷοί εἰσιν οἱ ἀρετῇ διενεγκόντες ἄνθρωποι, περὶ ὧν ἑξῆς ὁ παρὼν λόγος νομοθετεῖ.

3 ΤΟΥΣ ΤΕ ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥΣ ΣΕΒΕ ΔΑΙΜΟΝΑΣ, ΕΝΝΟΜΑ ΡΕΖΩΝ.

Τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς ἀληθείᾳ καὶ ἀρετῇ κοσμηθείσας, ΔΑΙΜΟΝΑΣ καλεῖ, ὡς δαήμονας, καὶ ἐπιστήμονας. εἶτα χωρίζων αὐτὰς τῶν φύσει ΔΑΙΜΟΝΩΝ, οἳ τὸ μέσον γένος πληροῦσι, ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥΣ * προσεῖπεν, ὡς δυναμένας ἐπὶ γῆς πολιτεύεσθαι, καὶ γήϊνα σώματα ὑπεισιέναι, καὶ κατὰ γῆς οἰκεῖν. ἵνα τῷ μὲν ΔΑΙΜΟΝΑΣ εἰπεῖν, χωρίσῃ τῶν φαύλων καὶ ἀνεπιστημόνων ἀνθρώπων, ὡς ἀδαημόνων τινῶν, καὶ οὐ ΔΑΙΜΟΝΩΝ· τῷ δὲ ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥΣ προσθεῖναι, διαστήσῃ τῶν ἀεὶ δαημόνων, καὶ ἐπιστημόνων ἀεὶ, καὶ ἐπὶ γῆς πολιτεύεσθαι μὴ πεφυκότων, μηδὲ γηΐνοις συζῆν σώμασιν. ἡ γὰρ τοῦ ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥ ΔΑΙΜΟΝΟΣ πρόσρησις οὐδενὶ ἄλλῳ προσήκει, ἢ τῷ φύσει μὲν ὄντι ἀνθρώπῳ, σχέσει δὲ γενομένῳ ΔΑΙΜΟΝΙ· ἐπειδὴ τὸ τρίτον

* κατ' προσεῖπεν

γένος

γένος χθόνιον λέγεται ἰδίως, ὡς ἔσχατον ὂν λογικῆς οὐσίας, καὶ ΧΘΟΝΙΑΣ ζωῆς ἐπιφερόμενον. τὸ γὰρ πρῶτον οὐράνιον ἦν, καὶ τὸ μέσον αἰθέριον. πάντων οὖν ἀνθρώπων ὄντων κατὰ τοῦτο ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΩΝ, ὡς χειρόνων λογικῶν, οὐ πάντων δὲ δαιμόνων, οὐδὲ σοφῶν· εἰκότως ἐπισυνάψας εἶπε ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΥΣ ΔΑΙΜΟΝΑΣ τοὺς σοφοὺς ἀνθρώπους. οὔτε γὰρ πάντες ἄνθρωποι σοφοί εἰσιν· οὔτε πάντες οἱ σοφοὶ, ἄνθρωποι. ἀλλὰ καὶ ἥρωες ἀγαθοὶ, καὶ ἀθάνατοι θεοὶ, φύσει κρείττονες ἀνθρώπων ὄντες, σοφοί τέ εἰσι, καὶ ἀγαθοί. τοὺς οὖν τοῖς θείοις γένεσι συντεταγμένους ἀνθρώπους ΣΕΒΕΙΝ ὁ λόγος παρεγγυεῖ, τοὺς ἰσοδαίμονας, καὶ ἰσαγγέλους, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἥρωσιν ὁμοίους. μὴ γὰρ φαῦλόν τι γένος ὑπολάβωμεν εἰσηγεῖσθαι δεῖν τιμᾶν, ὡς ἄν τῳ δόξειεν ὑπὸ τῆς συνηθείας τὴν λέξιν ἐκφαίνειν. ὅλως γὰρ τὰ χείρονα τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας οὐ καθήκει τιμᾶν τῷ ἐρωτικῶς ἔχοντι τοῦ θεοῦ, καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀξίας ἠσθημένῳ. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον μετὰ τὰ κρείττονα τιμήσωμεν, ἐὰν μὴ τοῖς κρείττοσιν ὡμοιωμένος ᾖ, καὶ τῷ θείῳ χορῷ συμφερόμενος. τίς οὖν ἡ τιμὴ καὶ τούτων; τὸ ΕΝΝΟΜΑ ΡΕΖΕΙΝ, φησί. τοῦτο δέ ἐστι τὸ πείθεσθαι οἷς ἀπολελοίπασιν ἡμῖν παραγγέλμασι,

καὶ

genus TERRENUM proprie dicatur, tanquam naturarum ratione præditarum ultimum, atq; terrenæ vitæ addictum. Primum enim illud fuit, quod cœleste dicitur: medium autem, quod æthereum. Cum sint igitur omnes homines ista ratione TERRENI, velut inter eos tertii qui rationis sunt participes; non omnes tamen docti, atque sapientes: non eos immerito conjunxit, sapientesque homines TERRENOS DAEMONAS appellavit. Neque enim sunt homines omnes sapientes; ut neq; sapientes omnes, homines: sed qui illustres heroes dicuntur, quique etiam immortales Dii, natura hominibus præstantiores, sapientes etiam sunt atque probi. Eos igitur homines, qui in divinorum generum ordinibus locum invenerunt, DAEMONIBUS nempe, & angelis, atq; illustribus etiam heroibus similes, COLERE versus adhortatur. Non enim debemus existimare vile genus aliquod honorari præcipi; ut cuidam fortasse dictionis usu significari videatur. Omnino enim rebus quæ sunt humana natura inferiores, eum qui amore Dei teneatur, quiq; dignitatē suā præsentiat, non decet honorem deferre. Immo vero nec hominē quidē ipsū altero à præstantioribus honoris gradu locabimus, nisi sit & ipse præstantioribus similis, divinoq; choro adjunctus. Quinam igitur istorum etiam futurus honor? LEGITIMA, inquit, FACERE: id est, iis obedire præceptis quæ nobis reliquerunt,

nec

nec ab eorum ſcriptis, non minus quam legibus, recedere; eandemque vitæ rationem inire, cujus illi, dum viverent, nos fieri participes non ſolum nobis non inviderunt, ſed velut immortalem quandam & paternam hæreditatem poſteris conſervare, atq; relinquere magno labore ſatagerunt; ipſa nimirum virtutum elementa, veritatiſque regulas in communem omnium utilitatem conſcriptas atque editas: quibus qui obſequatur, & ad eorum normam vitam ſuam dirigat, veriorem illis honorem detulerit, quam ſi autoribus ipſis libamina offerat magnificentiſſima, profuſeque parentet. Atque hic quidem eſt præſtantiorum honor, qui ſumpto ab opifice principio, in probis hominibus, per cœleſtia atque ætherea genera, deſinit. Quoniam autem neceſſitudinum, atque habitudinum quibus eſt hominum vita obnoxia, plurimum habenda ratio eſt, ut parentum, ut conſanguineorum (qui licet omnino probitatis ratione non cenſeantur; ſunt tamen propter uſum & dignitatem etiam, quæ illis eſt, apud nos honoris gradum adepti) ideo adjicit quæ ſequuntur.

4 HONORA ETIAM PARENTES, ET EOS QUI PROXIME TIBI COGNATI SUNT.

Inde parentis honos ſequitor; tum ſanguinis ordo.

Probos quidem viros, tanquam beatos & divinos, colere præcipit ſuperius: hic

καὶ ὡς νόμοις ἐμμένειν τοῖς ἐκείνων λόγοις, καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν μετιέναι τοῦ βίου, ἣν ἐκεῖνοι ἡσθέντες οὐκ ἐφθόνησαν ταύτης ἡμῖν μεταδοῦναι, ἀλλ' ὥσπερ τινὰ ἀθάνατον καὶ πατρῷον κλῆρον διηγωνίσαντο τοῖς μεταγενεστέροις διαφυλάξαι τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρετῆς, καὶ ἀληθείας τοὺς κανόνας εἰς κοινὸν ὄφελος ἐν γράμμασι καταθέμενοι· οἷς τὸ πείθεσθαι, καὶ ζῆν ἑπομένως, ἀληθεστέρα ἐκείνων τιμὴ γίνεται, ἢ εἴ τις χοὰς αὐτοῖς ἐπιφέρῃ πολυτελεστάτας, καὶ ἐναγίζῃ πλουσίως. τοιαύτη μὲν ἡ τῶν κρειττόνων τιμὴ ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ ἀρξαμένη, καὶ εἰς ἀνθρώπους τοὺς ἀγαθοὺς περατουμένη διὰ μέσων τῶν οὐρανίων καὶ αἰθερίων γενῶν. ἐπειδὴ δὲ καὶ τῶν κατὰ τὸν βίον σχέσεων πλεῖστον δεῖ ποιεῖσθαι λόγον, οἷον πατέρων, καὶ συγγενῶν, (οἳ οὐ πάντως μὲν εἰσὶν ἀγαθοί, πάντως δὲ τὸ τίμιον, ὡς πρὸς ἡμᾶς τῇ ἀξίᾳ τῆς χρήσεως, κέκτηνται) τούτου χάριν ἐπήγαγε,

ΤΟΥΣ ΤΕ ΓΟΝΕΙΣ ΤΙΜΑ, ΤΟΥΣ Τ' ΑΓΧΙΣΤ' ΕΚΓΕΓΑΩΤΑΣ.

Τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἀνθρώπους, ὡς δαιμονίους, καὶ θείους, σέβειν ὁ λόγος ὑπέθετο·

ΤΟΥΣ δὲ ΓΟΝΕΑΣ, ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΓΓΥΣ ΤΟΥΤΩΝ ΠΡΟΣΗΚΟΝΤΑΣ, ὁποῖοί ποτ' ἂν ὦσι, διὰ αὐτὴν τὴν τῆς φύσεως ἀνάγκην, ΤΙΜΑΝ εἰσηγεῖται. ὥσπερ γὰρ ἡμῖν οἱ κρείττονές εἰσι, κατὰ τὴν ἀΐδιον συγγένειαν πατέρων μὲν τάξιν ἔχοντες, οὐράνιοι· συγγενῶν δὲ πιμίων οἱ ἥρωες· οὕτω πρὸς τὸν θνητὸν βίον συμτελοῦσιν ἡμῖν ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ, καὶ ΑΓΧΙΣΤΕΙΣ, οἱ ΕΓΓΥΤΑΤΑ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ὄντες, καὶ διὰ τοῦτο τῇ μετὰ ΓΟΝΕΑΣ τιμῇ σεμνυνόμενοι. πῶς οὖν καὶ τούτους ΤΙΜΗΣΟΜΕΝ; ἆρα τὸν ἑαυτῶν βίον πρὸς τὴν ἐκείνων ἀπευθύνοντες γνώμην, ὥστε ταῦτα δοξάζειν τε καὶ πράττειν, ἃ ἐκείνοις ἂν εἴη φίλα; ἀλλ' οὕτως ἂν παραβαίη πρὸς κακίαν σπουδή, εἰ τύχοιεν ὄντες πονηροὶ οἱ ΠΑΤΕΡΕΣ. ἀλλὰ ΑΤΙΜΗΣΟΜΕΝ αὐτοὺς εἰς τὰ πάντα, διὰ τὴν τῆς κακίας κατάγνωσιν; καὶ πῶς ἔτι τῷ παρόντι νόμῳ πειθόμεθα; πῶς δὲ τὴν θεοειδῆ εἰκόνα τῶν ΓΟΝΕΩΝ, ἢ τὴν ἡρωϊκὴν τῶν ΑΓΧΙΣΤΕΩΝ ἔμφασιν μὴ ΤΙΜΩΝΤΕΣ, οὐκ εἰς ἐκείνους ἀσεβήσομεν, οἷς τούτους ἐοικέναι φαμέν; καὶ οὕτως ἡ δοκοῦσα διὰ ἀπειθείας ΓΟΝΕΩΝ ἀρετὴ ἡμῖν ἀσκεῖσθαι, εἰς μεῖζον κακὸν περιστήσεται, τὴν ἀσέβειαν; πειθόμενοι δὲ πάντα

hic autem PARENTES, ET EOS QUI PROXIMI ILLIS SUNT, qualescunque exsistant, propter eandem habitudinis necessitatem, HONORANDOS esse significat. Quod enim coelites nobis praestantiores, cognatione sempiterna parentum loco habiti, apud nos sunt; apud cognatos autem, quibus HONOS competit, ipsi etiam heroes; id ipsum nobis PARENTES COGNATIQUE ipsi, & qui illis etiam PROXIMI SUNT, ob idque altero secundum parentes HONORIS gradu habendi, in hac mortali vita conferunt. Quomodo igitur eos etiam HONORABIMUS? Annon vitam nostram ad illorum arbitrium ita dirigemus, ut quae illis grata sint, eadem ipsi & sentiamus & faciamus? At ita cesserit in vitium labor, si mali PARENTES exsistant? Verum eosdemne etiam in omnibus, vitii respectu, afficiemus dedecore? Qui deinde iam praesenti legi parebimus? Qui rursum Deo similem PARENTUM imaginem, aut etiam heroicam propinquorum similitudinem non HONORANTES, non in eosdem impie agemus quibus esse similes dicimus? eaque ratione, quae virtus à nobis in PARENTUM negando obsequio exerceri putatur, in malum gravius, impietatem scilicet, abeat? Sin autem in omnibus morem gerimus

PARENTIBUS, qui rursum à pietate, aliaque virtute non aberrabimus, si nos illi propter morum pravitatem, ad ea quæ vere sunt honesta nequaquam instruant? Si enim verum penitus atque honestum, quod PARENTIBUS apparet, exsisteret; conveniret etiam & HONOR qui eisdem debetur, cum iis quæ præstantiora sunt. Sin autem divinis legibus repugnat aliquando PARENTUM voluntas; quid eos aliud facere oportet, qui in istam legum contradictionem incidunt, quam quod in multis etiam officiis, quæ pro circumstantiarum ratione sibi adversantur, decet observare? honestis enim duobus propositis, quod majus est minori decet anteponere, cum utroque frui non licet. Verbi gratia; honestum quidem est Deo obedire: honestum vero & PARENTIBUS ipsis. Quod si te ad eadem ducat utriusque persuadendi vis; lucrum fuerit inopinatum, & sine controversia maximum. Sin autem ad aliud quidem te trahat divina lex, ad aliud vero PARENTES: in hac voluntatum dissensione meliora sequi præstiterit; & in iis solum PARENTUM jussa præterire, in quibus & ipsi etiam divinis legibus non obediunt. Fieri enim non potest, ut qui virtutis regulas observare statuat, cum illis consentiat à quibus illæ negliguntur. In cæteris vero omnibus quam maxime PARENTES possu-

ΓΟΝΕΥΣΙ, πῶς οὐ πάλιν τῆς εὐσεβείας ἀποπέσοιμεν, καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, εἰ τύχοιεν ἐκεῖνοι διὰ μοχθηρίαν ῥόπου, μὴ πρὸς τὰ ὄντως καλὰ παιδαγωγοῦντες ἡμᾶς; εἰ μὲν γὰρ τοῦτο πάντως ἦν ἀληθὲς, καὶ καλὸν, ὃ τοῖς ΓΟΝΕΥΣΙ παρίστατο, σύμφωνος ἡ τῶν ΓΟΝΕΩΝ ΤΙΜΗ τῇ τῶν κρειττόνων * ἐγίνετο. εἰ δὲ ἔστιν ὅτε τῶν θείων νόμων ἀνήκοός ἐστιν ἡ τῶν γονέων προαίρεσις, τί δεῖ ποιεῖν εἰς ἀντινομίαν ἐμπεσόντας τοιαύτην, ἢ τοῦτο ὃ καὶ ἐπὶ πολλῶν καθηκόντων ἐκ περιστάσεως εἰς ἐναντίωσιν ἐλθόντων προσήκει φυλάττειν; μειζόνων γὰρ καὶ ἐλαττόνων προκειμένων καθηκόντων, τὰ μείζονα πρὸ τῶν ἐλαττόνων ποιεῖσθαι δεῖ, ὅταν μὴ ἀμφότερα ἐξῇ διασώζειν. οἷον, καλὸν μὲν τῷ θεῷ πείθεσθαι, καλὸν δὲ καὶ τοῖς ΓΟΝΕΥΣΙΝ. εἰ δὴ πρὸς ταῦτα ἡ ἀμφοτέρων ἄγοι πειθὼ, ἕρμαιον ἂν εἴη, καὶ ἄμαχον. εἰ δὲ πρὸς ἄλλο μὲν ὁ θεῖος νόμος, πρὸς ἄλλο δὲ οἱ γονεῖς φέροιεν, μαχομένης τῆς αἱρέσεως, τοῖς ἀμείνοσιν ἕπεσθαι δεῖ. πρὸς ταῦτα μόνον ἀπειθοῦντας ΓΟΝΕΥΣΙ, πρὸς ἃ καὶ αὐτοὶ τοῖς θείοις νόμοις οὐ πείθονται. τὸν γὰρ φυλάττειν βουλόμενον τοὺς τῆς ἀρετῆς κανόνας οὐκ οἷόν τε τοῖς τούτους παραβαίνουσι συμφωνεῖν. εἰς δὲ τὰ ἄλλα πάντα, ΓΟΝΕΑΣ

* γρ. γίνοιτο ἄν

ΤΙ-

ΤΙΜΗΣΟΜΕΝ ἀπροφασίστως, σώματος ὑπηρεσίαν, καὶ χρημάτων χορηγίαν αὐτοῖς παρέχοντες ὅτι μάλιστα προθυμοτάτην. δίκαιον γὰρ χρῆσθαι αὐτοῖς, οὓς ἐγέννησάν τε, καὶ ἔθρεψαν. ὃ δὲ τῆς ἀπ' ἐκείνων διαδοχῆς οὐκ ἤρτηται, τοῦτο ἐλεύθερον τῆς ἀπ' ἐκείνων δεσποτείας ἀφίησιν ὁ νόμος, καὶ τὸν ὄντως πατέρα ζητεῖν παρακελεύεται, κἀκείνου ἔχεσθαι, καὶ τῆς πρὸς ἐκεῖνον ὁμοιώσεως πλείστην ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι. καὶ οὕτως ἀμφότερα δύνασθαι συμβαίνει, τά τε θεῖα ἀγαθὰ τηρεῖν, καὶ τὰ ἀνθρώπινα. καὶ οὔτε δι' οἴησιν ἀρετῆς, ΓΟΝΕΩΝ θεραπείας ὀλιγωρήσομεν, οὔτε διὰ τὴν ἀνόητον ὕπειξιν, τὸ μέγιστον τῶν κακῶν ἀσέβειαν εἰσδεξόμεθα. εἰ γὰρ προτείνειαν θάνατον μὴ πειθομένοις, ἢ βίου ἀλλοτρίωσιν, οὐδὲν ἐκφοβεῖσθαι δεῖ τοῖς τοιούτοις, ἀλλ' εὖ εἰδέναι τί τὸ ταῦτα πεισόμενον, καὶ ὅτι ᾧ ἐγέννησε ἀπειλοῦσι μόνῳ. τὸ δὲ ἀπαθὲς τούτων ἐλεύθερον προσήκει τηρεῖν, καὶ μόνῳ θεῷ εὐπειθές. ΤΙΜΗ οὖν ΓΟΝΕΩΝ ἡ ὄντως, ἣν δίδωσιν ὁ τῆς ἀρετῆς σκοπός, μήτε σωμάτων φειδομένων ἡμῶν, μήτε χρημάτων· ἀλλ' ἑκόντων αὐτοῖς ὑποταττομένων εἰς πάντα τὰ τοιαῦτα. πρέπει γὰρ μήτε δι' αὐτουργίας θεραπείαν ἐπὶ ΓΟΝΕΩΝ παραιτεῖσθαι

ἀνδραπο-

possumus HONORARE, corporis nimirum obsequio, rerumque necessariarum suppeditatione promptissima atque liberalissima. Jure siquidem iis uti possunt, quos pepererunt atque aluerunt. Quod autem ab illorum successione non pendet, idipsum dominio eorum non subjici lex voluit; quam jubetur qui vere pater est, non solum quærere, sed eidem adhærere, atque ad ejus se imaginem studiosissime componere. Atque ita utraque præstari posse contingit: servare nimirum quæ divina bona sunt, & quæ humana. Neque vero virtutis opinione PARENTUM CULTUS nobis negligendus est; neque etiam stulto obsequio amplectenda impietas, quod est omnium malorum extremum atque summum. Si enim nobis ipsi morem non gerentibus mortem, vel status commutationem proponant; nihil istis oportet commoveri, sed meminisse quidnam illud sit quod ista patiatur; eique tantum illos minitari quod pepererunt; quod autem minis istis nequaquam obnoxium est, liberum servare, deoque uni morigerum. Est igitur verus ille PARENTUM HONOR, quem exhibet virtutis scopus; cum nec corporibus ipsis, nec pecuniis parcimus, sed sponte nos illis ad ejusmodi omnia subjicimus. Decet enim nos ne propriis quidem necessitatibus à PARENTUM cura avocari;

ſed illa tanto magis delectari, quanto exſiſtit labore & ſervitute plenior. immo nec propter ſumptuum magnitudinem fieri parciores: ſed omnia prompto & alacri animo in illorum uſum adferre: lætari denique toleratis illorum nomine laboribus atque impenſis. Qui enim iſta facit læto & grato animo, non ſolum virtutis legem obſervat, ſed naturæ etiam rependit gratiam. Atque hic quidem HONOR eſt qui debetur PARENTIBUS. Qui vero PROXIMIS tribuitur, altero poſt illum loco poſitus, cultu ipſo cum naturæ propinquitate comparato, tantum cognatis ſingulis alterius ſecundum parentes HONORIS tribuet, quantum ſubindicabit obſervata cum illis proximitas.

5 FACITO VERO EX ALIIS AMICUM, QUISQUIS SIT OPTIMUS.

Poſt alii ſunto, virtus ut maxima, amici.

Poſt traditum de primo primæ cognationis honore præceptum, & de altero ejus etiam quæ primam ſequitur; de FACIENDIS AMICIS ordine ſuo lex ponitur: qua jubet PROBISSIMUM quemque, qui nobis minime cognatus ſit, in amicitiam deli-

εὐσχημονεῖν ᾗ μᾶλλον αὐτῇ, ὅσῳ ἂν μᾶλλον ἐπίπονον γένηται, καὶ δουλοπρεπές· καὶ μήτε σίας δαπανωμένης φειδωλοὺς γινομένους, ἀλλὰ πάντα πρὸς τὴν ἐκείνων χρείαν ἑτοίμως παρέχεσθαι γεγηθότας, καὶ ἡδομένους ἐπὶ τοῖς εἰς ἐκείνους πόνοις τε καὶ ἀναλώμασι. τὸ γὰρ εὐχαρίστως ταῦτα ποιεῖν, καὶ τὸν τῆς ἀρετῆς διασώζει νόμον, καὶ τὸ τῆς φύσεως ἀποδίδωσιν ἔρανον. τοιαύτη μὲν ἡ ΓΟΝΕΩΝ ΤΙΜΗ. ἡ δὲ τῶν ΑΓΧΙΣΤΕΩΝ δευτέρα μετ' ἐκείνην τεταγμένη, πρὸς τὸ τῆς φύσεως ἐγγύτητα παραμετρήσει τὴν θεραπείαν, τοσοῦτον τῆς μετὰ ΓΟΝΕΑΣ ΤΙΜΗΣ ἑκάστῳ τῶν συγγενῶν νέμουσα, ὅσον ἂν ἡ πρὸς ἐκείνους ἐγγύτης ὑποφαίνῃ.

ΤΩΝ Δ' ΑΛΛΩΝ ΑΡΕΤΗ ΠΟΙΕΥ ΦΙΛΟΝ, ΟΣΤΙΣ ΑΡΙΣΤΟΣ·

Μετὰ τὴν πρώτην τιμὴν τῆς πρώτης συγγενείας, καὶ τὴν ἑπομένην ἐκείνῃ τῶν περὶ γονέας καὶ συγγενεῖς, ἀκολούθως ὁ ΦΙΛΟΠΟΙΟΣ παραδίδοται νόμος, τὸν ἔξω τοῦ γένους ΑΡΙΣΤΟΝ εἰς ΦΙΛΙΑΝ ἐκλέγεσθαι,

ἐκλέγεσθαι, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς κοινωνίαν αὐτῷ συνάπτεσθαι κελεύων, ἵνα τὸν ΑΓΑΘΟΝ ἄνδρα, δι' ΑΓΑΘΗΝ αἰτίαν, ἔχοιμεν ΦΙΛΟΝ, καὶ μὴ κατ' ἄλλας χρείας αὐτὸν οἰκειώμεθα. ὡς ἐοικέναι τὸ παράγγελμα τοῦτο τῇ περὶ τῶν μετηλλαχότων τὸν βίον σπουδαίων ἀνδρῶν ὑποθήκῃ. ὡς γὰρ ἐκεῖ τοὺς ἐπιστήμονας μόνους ἀνθρώπους ἔλεγε δεῖν τιμᾶν· οὕτως ἐνταῦθα τοὺς ἀγαθοὺς φιλοποιεῖσθαι παραινεῖ μόνους, διδοὺς ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ἐκλογήν, ἐπὶ δὲ γονέων καὶ συγγενῶν ἀρκούμενος τῇ φύσει. ἁπλῶς γὰρ τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ, συνεισάγει τὴν τιμήν· ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων Η ΑΡΕΤΗ ΠΟΙΕΙ τίμιον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ βίου ἀπελθόντων. τὰ δὲ περὶ τούτων κατ' αὐτὴν τὴν φύσιν ἐστὶ τίμια. ἐκεῖ μὲν θεοὶ, καὶ ἥρωες· ἐνταῦθα δὲ πατέρες, καὶ συγγενεῖς, ἐν θνητῇ φύσει τῆς ἀθανάτου συγγενείας ἡμῖν εἰκόνας προτείνοντες. τοιαύτη μὲν ἡ θήρα πρώτη, καὶ ἡ κτῆσις τοῦ ΦΙΛΟΥ. τίς δὲ ἡ τήρησις αὐτοῦ ἡ πρὸς κοινωνίαν τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν συντελοῦσα. καὶ τίς ἡ ἀπόθεσις, ἐὰν πρὸς τὸ χεῖρον μεταβαλλόμενος φαίνηται, καὶ μὴ πειθόμενος πρὸς τὸ βέλτιον ἀγούσαις συμβουλίαις, ἑξῆς λέγει.

deligere, & cum illo virtutum communicatione conjungi; ut probum virum caussa non improba AMICUM habeamus, non autem propter alios usus atque necessitates familiarem. Quo fit, ut istud ei videatur præceptum simile, quod de præclaris hominibus vita functis traditur. Ut enim ibi viros sapientes solos esse honorandos dicebat: Sic & hoc loco eos tantum qui probi sint, in amicitiam esse deligendos admonet; permittens quidem in cæteris haberi delectum, in parentibus vero & consanguineis, naturæ satisfieri. Ex se enim persona patris, & fratris etiam, ad honoris exhibitionem compellit: cum cæteros virtus commendet; quemadmodum & in illis etiam qui vita decesserunt. At sunt quæ ista præcedunt natura honoranda. Sunt enim ibi quidem dii, & heroes: hic autem parentes, & cognati; à quibus in mortali natura sempiternæ cognationis imagines nobis suggeruntur. Sic igitur primum venari AMICOS, sic comparare adhortatur. Qua ratione autem eosdem servare oporteat, qui ad bonorum societatem nobis conferunt; & quomodo etiam deserere, si in deterius mutari, neque bonis consiliis obtemperare videantur, deinceps adjicit.

6 CEDAS VERBIS LENIBUS, ATQUE UTILIBUS FACTIS. 7 NEQUE ODERIS AMICUM TUUM PROPTER LEVE PECCATUM, 8 QUANTUM POSSIS. POTESTAS ENIM PROPE NECESSITATEM HABITAT.

Utilibus factis cedas, verbisque modestis.
Nec læsus parvo contemnas crimine amicum:
Quod potes. Est quoniam fato vicina potestas.

Disputat hoc loco qualiter se cum amicis gerere oporteat. Et primum quidem, debere nos ipsis sponte cedere, cum suadent quæ honesta sunt; & cum omnia quæ faciunt ad nostram utilitatem referunt. In hoc enim quod commune bonum est lex amicitiæ connectit, ut ad virtutis amplificationem ab ipsis adjuvemur, illique vicissim à nobis. Decet enim eos, qui tanquam commune iter bene vivendi conficiunt, quod alius alio melius prævidèrit, idipsum etiam in communem utilitatem conferre: nec solum bene monentibus amicis CEDERE LENITER; sed eodem animo illis etiam bonarum rerum communionem porrigere: neque unquam de pecuniis, aut gloria, aut re alia hujus generis fluxa & caduca, cum illis con-

ΠΡΑΕΣΙ Δ' ΕΙΚΕ ΛΟΓΟΙΣ, ΕΡΓΟΙΣΙ Τ' ΕΠΩΦΕΛΙΜΟΙΣΙ. 7 ΜΗΔ' ΕΧΘΑΙΡΕ ΦΙΛΟΝ ΣΟΝ ΑΜΑΡΤΑΔΟΣ ΕΙΝΕΚΑ ΜΙΚΡΗΣ, 8 ΟΦΡΑ ΔΥΝΗ· ΔΥΝΑΜΙΣ ΓΑΡ ΑΝΑΓΚΗΣ ΕΓΓΥΘΙ ΝΑΙΕΙ.

Πῶς δεῖ προσφέρεσθαι τοῖς φίλοις ἐνταῦθα διαλέγεται. καὶ πρῶτον μὲν, ὅτι τὰ καλὰ εἰσηγουμένοις αὐτοῖς, καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ πράττουσιν ὁτιοῦν, ἑκόντας δεῖ πειθαρχεῖν. πρὸς γὰρ τοῦτο τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ὁ τῆς φιλίας συνάπτει νόμος, ὅπως ἡμεῖς γε ὠφελώμεθα παρ' ἐκείνων εἰς ἀρετῆς ἐπίδοσιν, καὶ παρ' ἡμῶν ἐκεῖνοι. ὡς γὰρ κοινὴν ὁδὸν τοῦ ἀρίστου βίου πορευομένους, ὅπερ ἂν ἄλλος ἄλλου προειδῇ μᾶλλον, τοῦτο καὶ εἰς κοινὸν ὄφελος κατατίθεσθαι δεῖ, ΠΡΑΩΣ μὲν ΕΙΚΟΝΤΑΣ τοῖς καλῶς ὑφηγουμένοις τῶν ΦΙΛΩΝ, πρᾴως δὲ αὐτοῖς τῶν καλῶν τὴν κοινωνίαν προτείνοντας· περὶ δὲ χρημάτων, ἢ δόξης, ἢ τινος ἄλλου τῶν ἐκ τῆς θνητῆς συστοιχίας μηδεπώποτε αὐτοῖς

δια-

διαφερομένους. τοῦτο γὰρ ἦν ΑΜΑΡΤΑΔΟΣ ΕΙΝΕΚΑ ΜΙΚΡΗΣ εἰς ἀπέχθειαν καθίστασθαι τοῖς περὶ τὰ μέγιστα ἀγαθὰ φίλοις ἡμῖν ὑπάρχουσιν. εἰς πάντα οὖν τοὺς φίλους ἀνεξόμεθα, ὡς ὑπὸ μεγίστης ἀνάγκης τῆς φιλικῆς διαθέσεως πιεζόμενοι, πλὴν ἑνός. οὐ γὰρ δὴ καὶ πρὸς τὸ χεῖρον ὑποφερομένοις αὐτοῖς εἴξομεν, οὐδὲ μεταβαλλομένοις ἐκ τῆς περὶ φιλοσοφίαν σπουδῆς, εἰς ἑτέραν τινὰ τοῦ βίου πρόθεσιν ἐπακολουθήσομεν καὶ αὐτοὶ συνεκφερόμενοι τοῖς ἀποπίπτουσιν ἀπὸ τοῦ πρὸς ἀρετὴν σκοποῦ· ἀλλὰ μάλιστα μὲν πάσῃ μηχανῇ πειρασόμεθα τὸν φίλον ἐπανορθώσασθαι· μὴ πείθοντες δὲ ἡσυχίαν ἕξομεν, οὔτε ἐχθρὸν ποιούμενοι, διὰ τὴν προϋπηργμένην φιλίαν, οὔτε φίλον ἔτι, διὰ τὴν πρὸς τὸ χεῖρον μεταβολήν. ὥστε τούτου χάριν τὸν φίλον ποτὲ ἀποθησόμεθα, ὡς μηκέτι δυνάμενον εἶναι κοινωνὸν ἡμῖν ἀρετῆς, ἧς ἕνεκα καὶ τὴν ἀρχὴν φίλον αὐτὸν ἐποιησάμεθα. ἡ δὲ ἀπόθεσις φυλαττέτω τὸ μὴ εἰς ἔχθραν μεταπεσεῖν. δεῖ γάρ, εἰ κἀκεῖνος τῆς φιλίας ἑαυτὸν ὑπεξήγαγεν, ἡμᾶς γοῦν πλείστην ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι, ὅπως ἐπανακληθείη πρὸς τὸ δέον, οὐκ ἀγαπῶντας τὴν ἀπόπτωσιν τοῦ φίλου, οὐδὲ ὑποφέροντας τὸ καταδεὲς αὐτοῦ τῆς γνώμης·

ὀδυρ-

contendere. Idipſum enim eſt PROPTER LEVE PECCATUM in ODIUM eorum incurrere, qui in rebus maximis atque honeſtis amici nobis ſunt. Sunt igitur nobis in omnibus amicitiæ vinculo, tanquam maxima neceſſitudine conſtrictis, ferendi amici, præterquam in uno. Non enim illis cedemus, ſi ruant in deterius: nec ſequemur etiam, ſi à ſapientiæ ſtudio ad aliud aliquod vitæ inſtitutum, relicto virtutis ſcopo, tranſeant; ſed totis viribus conabimur in vitam rectam reducere. quod ſi & id minime adſequemur, tum pacem amplexi, nec ad inimicitiam provocabimus, propter familiaritatem quæ præceſſit; nec ad amicitiam adhuc, propterea quod ad illa quæ ſunt deteriora defecerint. Eſt igitur ob id amicus à nobis aliquando rejiciendus, tanquam virtutis, cujus gratia nobis neceſſarius fieri cœperat, particeps amplius eſſe non queat. Caveat autem qui rejicit, ne eo ipſo incurrat in odium. Decet enim nos, quamvis ab amicitia ſeipſum quis ſubſtraxerit, curare diligentiſſime ut ad id quod decet revocetur: non amici caſu lætari, ejuſque judicii inopiam deſpicere;

ſed

sed lugentes potius atque flentes ipsius vicem dolere, votisque sublevare: omnia denique facere & moliri quibus ad salutem pœnitentia reducatur. Atque hæc quidem fuerint, non de pecuniis cum ipso, non de gloria contendere: non etiam cum injuria societate privare: non propriam denique ambitionem ejus miseriam ducere. Quoniam autem ad amicos optime tuendos, justaque ratione deserendos, & ad revocandos etiam cum illos pœnitet, plurimum confert si injurias facile toleremus; sique de re nulla cum amicis vel agamus anxie, vel exacte nimis ad calculos aliqua revocemus, sed quantum ipsa ferre potest animi patientia: ideo QUANTUM POTES, adjicit. Ne quis deinde POTESTATEM voluntatis ratione metiretur, sed naturæ viribus, quantum NECESSITAS accedens postulat; VIRES JUXTA NECESSITATEM HABITARE addidit. Majora enim quam arbitratur, NECESSITATE præstare quisque deprehenditur. Sunt igitur tantopere ferendi amici, quantum nos docet posse NECESSITAS: & quod repente tolerari non posse videbatur, amicitiæ NECESSITATE tolerabile reddendum.

Non

ὀδυρομένους δὲ μᾶλλον, καὶ θρηνοῦντας * τοῦ * γε τὸ
ὑπεραλγεῖν αὐτοῦ, καὶ ὑπὲρ ἐκείνου· καὶ πάντα ἀποπει-
ρᾶσθαι ποιεῖν τὰ πρὸς τὴν ἐκ μεταμελείας εἰς
σωτηρίαν αὐτὸν ἐπανάγοντα. ταῦτα δέ ἐστι, τό
τε περὶ χρημάτων, ἢ δόξης αὐτῷ μὴ διαφέρε-
σθαι, καὶ τὸ μὴ ἐφ' ὕβρει τῆς κοινωνίας αὐτὸν ἀπο-
στερεῖν, μηδὲ φιλοτιμίαν τὴν * ἑαυτοῦ δυστυχίαν * ἐκείνου
ἡγεῖσθαι. ἐπειδὴ δὲ καὶ πρὸς τὴν ἀείστην τῶν φίλων
τήρησιν, καὶ τὴν εὔλογον ἀπόθεσιν, καὶ πρὸς τὴν ἐκ
μεταμελείας αὐτῶν ἐπανάκλησιν, πλεῖστα συμ-
βάλλεται τὸ ἡμέτερον ἀνεξίκακον, καὶ περὶ μη-
δενὸς πρὸς τοὺς φίλους μικρολογούμενον, μηδὲ
ἐξεταστικὸν πρὸς ἀκρίβειαν, ἀλλ' ὅσον οἷόν τε
ὑπομονητικόν· διὰ τοῦτο ἐπήγαγεν ΟΦΡΑ
ΔΥΝΗ. εἶτα, ἵνα μὴ τὴν ΔΥΝΑΜΙΝ
τῷ τῆς προαιρέσεως μέτρῳ κανονίσῃ τις, ἀλλ'
αὐτῷ τῆς φύσεως φορητῷ, ὅσον ἡ ΑΝΑΓ-
ΚΗ προσσταλεῖσα ἐξελείσκει· ἐπήγαγε,
ΔΥΝΑΜΙΣ ΓΑΡ ΑΝΑΓ-
ΚΗΣ ΕΓΓΥΘΙ ΝΑΙΕΙ.
ἕκαστος γὰρ ὧν οἴεται ΔΥΝΑΣΘΑΙ πλέον
ΔΥΝΑΜΕΝΟΣ ὑπὸ τῆς ΑΝΑΓΚΗΣ
ἐλέγχεται. τοσοῦτον οὖν προθυμεῖσθαι χρὴ τῶν φί-
λων ἀνέχεσθαι, ὅσον ἡ ἀνάγκη δείκνυσιν ἡμᾶς
ΔΥΝΑΜΕΝΟΥΣ· καὶ τό γε ἐξαίφνης ἀφόρη-
τον φανὲν, τῇ τῆς φιλίας ἀνάγκῃ φορητὸν ποιεῖν.

μὴ γὰρ δὴ τὰ πρὸς βίαν ἐπιταττόμενα μό-
να οἰόμεθα περιστατικῆς ἀναγκαίας ὑπομένειν·
ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς φυλακὴν τῶν ΦΙΛΩΝ, καὶ
ἀνάκλησιν συντείνοντα, μείζονος ὑπομονῆς
ἄξια δεῖ τίθεσθαι, ὡς τῆς θείας ΑΝΑΓΚΗΣ
ἐπιτάγματα. δυνατώτερα δ' ὄντως τοῖς εὖ
φρονοῦσιν ἡ τοῦ νοῦ ΑΝΑΓΚΗ, τῆς ἔξωθεν
βίας. εἴτε οὖν πρὸς τὴν ἐκ προαιρέσεως Α-
ΝΑΓΚΗΝ ἀποδοίης, εἴτε πρὸς τὸ ἑκούσιον, τὸ
ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν ὅρων συμπληρούμενον,
καὶ ἐκ τῶν θείων νόμων καθήκοντα, ἀφορίσεις
τὸ ἐνυπάρχον σοι τῆς ΔΥΝΑΜΕΩΣ μέτρον,
ὃ νῦν ὁ λόγος εἰσηγεῖται δεῖν τοῖς ΦΙΛΟΙΣ
εἰσφέρειν, ἐν τῷ προστάττειν μὴ προχείρως
αὐτοῖς εἰς ἀπέχθειαν καθίστασθαι, ΑΜΑΡ-
ΤΑΔΟΣ ΕΙΝΕΚΑ ΜΙΚΡΗΣ· τὰ ἔξω τῆς
ψυχῆς πάντα μικρὰ τιθέμενος, καὶ ἀπαγο-
ρεύων μὴ φείδου τούτων τὸν ΦΙΛΟΝ ΕΧ-
ΘΡΟΝ ποιεῖν· ἀδιαφορείᾳ δὲ μᾶλλον τῇ πε-
ρὶ τὰ τοιαῦτα καὶ τὸν ἀποπεσόντα ΦΙΛΟΝ
ἀνακαλεῖσθαι, καὶ πανταχοῦ τοῦτο ἑαυτοῖς συνει-
δέναι, ὅτι ὅσον ἐφ' ἡμῖν καὶ τοὺς ὄντας ΦΙ-
ΛΟΥΣ ἐτηρήσαμεν, καὶ τοὺς πρὸς τὸ χεῖρον
ὑπενεχθέντας ἀνεκτησάμεθα, καὶ οὔτε τῆς ἀρ-
χῆς εἰς ΕΧΘΡΑΝ τινὰ κατεστήσαμεν,
οὔτε παρ' ἑαυτοῦ γενόμενον ΕΧΘΡΟΝ

Non enim profecto solum quæ vi cogimur, forti animo ferri debere arbitramur: sed ea etiam quæ ad conservandos atque revocandos amicos conferunt, majore patientia digna esse debemus existimare, tanquam divinæ NECESSITATIS mandata. Est vero potentior apud eos, qui recte sapiunt, mentis NECESSITAS, quam quæ foris accedit. Sive igitur ad eam te convertas, quam pariunt negotiorum circumstantiæ, sive ad eam etiam quæ libera, disciplinæque terminis contenta, divinis legibus congrua est: inveneris sane quod in te est POTESTATIS ratione mensurari, quam nunc versus amicis exhiberi postulat, dum LEVIORIS PECCATI OCCASIONE in eorum odium incurrere prohibet, omnia quæ extra animum sunt parvi faciens, & vetans, ne istorum cupiditate ex amico inimicum faciamus: sed uti potius rebus ejusmodi contemptis, amicum revocemus, si defecerit: & nobis ubique ipsi conscii simus, nullis eorum quæ poteramus prætermissis, non eos solum qui amici erant, conservasse, sed recuperasse etiam, qui se ad deteriora subtraxerunt; nullius denique odii principium dedisse, nec ei à quo primum orta sit injuria,

 parem

parem reposuisse. hæc enim subindicat amicitiæ divina lex, maximæ profecto virtutis, & quæ cæteras, tanquam perfectissima, supereminet. Est enim virtutum limes ultimus amicitia; principium verò pietas. Est etiam nobis & pietatis ratio, semen bonorum omnium; Amicitiæ verò habitus, perfectissimus virtutum fructus. Quemadmodum igitur justitiæ nobis est habenda ratio, non apud eos tantum qui juste nobiscum se gerunt, sed qui damnum etjam conantur inferre, ne injuriam referendo, in eandem vitii pravitatem deveniamus: sic decet etiam amicitiam retinere, id est, humanitatem erga omnes, qui ejusdem nobiscum generis communione utuntur, colere. Optime autem & convenienter amicitiæ ordo servabitur, si bonos, tanquam qui hominis perfectionem retinuerint, & propter naturam etjam, animique significationem, omnino amplectamur: malos autem amemus propter naturam solum, tanquam nihil ab animo ad amicitiæ susceptionem afferant. Unde fit etiam, ut recte dicatur virum bonum odisse neminem, solumque sibi amicum exsistere. Cum enim bonum diligit, non eum qui malus sit putat inimicum. Sin autem virtute præditum quærit ad societatem, ex omnibus eum deligit qui probus sit; atque in amicitiæ legibus

Deum

τοῖς ἴσοις ἠμειψάμεθα. ταῦτα γὰρ ὁ τῆς ΦΙΛΙΑΣ ὑπαγορεύει θεσμὸς μεγίστης οὔσης ἀρετῆς, καὶ τῶν ἀρετῶν, ὡς *τελειότητος ἐπιφαινομένης. πέρας μὲν γὰρ τῶν ἀρετῶν ἡ ΦΙΛΙΑ· ἀρχὴ δὲ ἡ εὐσέβεια. καὶ ἔστιν ὁ τῆς εὐσεβείας λόγος σπέρμα τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων ἡμῖν· ἡ δὲ τῆς φιλίας ἕξις ὁ τελειότατος τῶν ἀρετῶν καρπός. ὥσπερ οὖν δικαιοσύνης ποιεῖσθαι δεῖ λόγον, οὐ μόνον πρὸς τοὺς δικαίως ἡμῖν προσφερομένους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀδικεῖν ἐγχειροῦντας, ἵνα μὴ τῷ ἀνταδικεῖν εἰς τὴν ἴσην κακίαν αὐτοῖς ἔλθωμεν· οὕτω καὶ τῆς ΦΙΛΙΑΣ ἀντέχεσθαι δεῖ, τουτέστι τῆς φιλανθρωπίας πρὸς ἅπαντας, οἳ τοῦ γένους ἡμῖν κοινωνοῦσιν. ἐν τάξει δὲ τῇ πρεπούσῃ τὰ τῆς ΦΙΛΙΑΣ μέτρα ποιησόμεθα, τοὺς μὲν ἀγαθοὺς, ὡς ἀποσώζοντας τὴν τοῦ ἀνθρώπου τελειότητα, καὶ διὰ τὴν φύσιν, καὶ τὴν γνώμην, παντοίως ἀσπαζόμενοι· τοὺς δὲ φαύλους, ὡς μηδὲν ἀπὸ γνώμης εἰς αἵρεσιν ΦΙΛΙΑΣ ὑπέχοντας, διὰ δὲ μόνην τὴν κοινὴν φύσιν ἀγαπῶντες. Διὸ καὶ λέγεται ὀρθῶς, ὡς οὐδεὶς ΕΧΘΡΟΣ τῷ σπουδαίῳ· καὶ μόνος ὁ ἀγαθὸς αὐτῷ ΦΙΛΟΣ. εἰ μὲν γὰρ τὸν *ἄνθρωπον ΦΙΛΕΙ, οὐδὲ τὸν κακὸν ΕΧΘΡΟΝ τίθεται· εἰ δὲ τὸν ἀρετῇ κεκοσμημένον ζητεῖ πρὸς κοινωνίαν, τὸν ἀγαθὸν ἐκ πάντων ἐκλέγεται, μιμούμενος καὶ ἐν τοῖς τῆς ΦΙΛΙΑΣ μέ-

* καὶ τελειοτάτης

* καὶ ἀγαθὸν

 μέ-

μέτροις τὸν θεόν, ὃς μισεῖ μὲν οὐδένα ἀνθρώπων, τὸν δὲ ἀγαθὸν διαφερόντως ἀσπάζεται. τὸ γὰρ τῆς φιλανθρωπίας ἀγαθὸν κοινῷ τῷ γένει προτείνων, τῆς προσηκούσης μοίρας ἕκαστον ἀξιοῖ· τοὺς μὲν ἀγαθοὺς πρὸς ἑαυτὸν ἀνάγων, τοὺς δὲ τῆς ἀρετῆς φυγάδας, τοῖς τῆς δίκης νόμοις πρὸς τὸ δέον ἀπευθύνων. τοῦτο γὰρ τοῖς ἑκατέροις σύμμετρόν τε καὶ ὠφέλιμον. οὕτως καὶ ἡμᾶς προσοίσει τὴν φιλίαν τηρεῖν πρὸς πάντας ἀνθρώπους μετὰ τῆς πρὸς τὴν ἀξίαν ἀπονεμήσεως. καὶ γὰρ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην πρὸς ἅπαντας ἕξομεν, καὶ οὐ πρὸς μόνους τοὺς δικαίους καὶ σώφρονας· οὐδὲ ἀγαθοὶ μὲν τοῖς ἀγαθοῖς ἐσόμεθα, κακοὶ δὲ τοῖς κακοῖς. οὕτω γὰρ ῥᾳδίως συμμεταβαλλόμενοι τοῖς προσπίπτουσιν, οὐδὲν οἰκεῖον ἕξομεν ἀγαθόν, ὃ διὰ παντός, καὶ πρὸς πάντας τηρήσομεν. εἰ δὲ ἕξιν τὴν ἀρετὴν κεκτήμεθα, οὐκ ἔστιν ὅτι τῷ βουλομένῳ ταύτης ἡμᾶς ἀποστῆσαι· οὐδὲ τοῖς ἐντυγχάνουσι τὰς διαθέσεις συνεξομοιώσομεν τὸ μόνιμον τῆς ἀρετῆς ἐντυχοῦντες. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῆς φιλίας δέησει φυλάττειν, * φιλανθρωπίας, ὡς ἔφαμεν, μεγίστης οὔσης ἀρετῆς· φιλανθρωπίας δὲ κοινῶς μὲν πρὸς ἅπαντας, ἰδίως δὲ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς θεωρουμένης, ὅτι καὶ τὸ τῆς φιλανθρωπίας

* καὶ φιλίας.

ὄνομα

Deum ipsum imitatur; qui nullum quidem solet odisse, sed cum maxime qui bonus sit amplecti atque diligere. Amoris enim commoda universo mortalium generi proponens, parte sua quemlibet dignum existimat: eosque qui probi sunt, ad se evocat; virtutis autem desertores atque profugos, justitiæ legibus ad id quod rectum est dirigit atque ducit. Est enim id utrisq; congruum atque utile. Sic etiam fuerit operæpretium amicitiam cum omnibus, adhibita singulorum dignitatis observatione, colere. Conveniat siquidem temperantem & justum apud omnes exsistere, non apud justos & temperantes solum; ut neque bonos cum bonis, & improbos cum improbis. Ita enim facile cum iis quæ solent accidere, mutationi obnoxii, nihil boni amplius possidebimus, quo semper & apud omnes utamur. Quod si virtutis habitum nobis ipsi comparavimus, non est in alicujus voluntate positum, ut ab eo nos removeat; neque ut virtutis firmamentum adepti, dispositiones certas cum quibuslibet commutemus. Quod quidem cum in aliis virtutibus fieri soleat, tum vero in amicitia præcipue observandum est: quam supra, virtutem esse maximam diximus. Est vero amicitiæ studium communiter quidem in omnes, sed præcipue erga bonos ideo colendum, quod eidem humanitatis

nomen præcipue inserviat. Sed de istis hactenus: ad ea quæ sequuntur deinceps pergamus.

9 ILLA QUIDEM SIC HABETO. SED HIS ETIAM DOMINARI ASSUESCE: 10 INPRIMIS VENTRI; ATQUE SOMNO; DEINDE LIBIDINI; 11 ATQUE IRAE.

Illa quidem teneas: sed & hæc compescere disce:

Inprimis ventrem, somnum, veneremque: deinde Iram.—

Coercere oportet ista omnia, & regere, ne rationem interturbent. Age igitur, perturbationes omnes rectis institutis in ordinem cogamus, atque frænemus; quando harum etiam partes aliæ aliis vicissim vitia subministrant. Verbi gratia; Qui multo cibo refertus est VENTER, SOMNUM etiam multum inducit. Utraque autem seminis copiam: quæ ad res Venereas immoderate & ipsa excitant; animique partem, quæ in appetendo posita est, ad intemperantiam provocant. hæc autem IRAE rursum addita nullum non certamen suscipit: partim quidem cibum & potum sectan do; partim vero scortorũ nomine depugnãdo; & alias etiã aliquãdo voluptates pertinaciter venando, atq; amplectendo. ISTIS igitur DOMINARI ASSUESCE,

ducto

ομα αὐτῇ μᾶλλον ἐπιτρέπει. ταῦτα δὲ περὶ τούτων· ἐπὶ δὲ τὴν ἑξῆς προΐωμεν.

ΤΑΥΤΑ ΜΕΝ ΟΥΤΩΣ ΙΣΘΙ, ΚΡΑΤΕΙΝ Δ' ΕΙΘΙΖΕΟ ΤΩΝΔΕ· ΓΑΣΤΡΟΣ ΜΕΝ ΠΡΩΤΙΣΤΑ, ΚΑΙ ΥΠΝΟΥ, ΛΑΓΝΕΙΗΣ ΤΕ, ΚΑΙ ΘΥΜΟΥ.

Συστέλλειν δεῖ ταῦτα πάντα, καὶ τάττειν, ἵνα μὴ παρενοχλῇ τὸν λογισμόν. φέρε οὖν, ἀλογίαν λλην ἐν τάξει χαλινώσωμεν ὀρθαῖς παιδαγωγίαις· ἐπειδὴ καὶ τὰ ταύτης μέρη χορηγά ἐστι κακίας ἀλλήλοις ἐφεξῆς. οἷον, ΓΑΣΤΗΡ ἄγαν πληρουμένη ΥΠΝΟΝ πολὺν ἐπάγεται. ἀμφότερα δὲ ἀφθονίαν παρέχεται σπέρματος, ἥτις ἀμέτρως ἐγείρει πρὸς ἀφροδίσια, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἀκόλαστον ἐποξύνει. τούτῳ δὲ τὸ θυμικὸν συνεμφερόμενον διὰ πάσης ἵεται μάχης, νῦν μὲν σιτία καὶ ποτὰ ἐκδιῶκον, νῦν δὲ περὶ ἑταίρας μαχόμενον, καὶ ἄλλοτε ἄλλας ἡδονὰς φιλονεικεῖν κλήσασθαι. ΚΡΑΤΕΙΝ οὖν ΕΘΙΖΟΥ ΤΟΥΤΩΝ,

ἀπὸ

ἀπὸ τῆς ΓΑΣΤΡΟΣ πρώτης ἀρξάμενος, ἵνα τοῦ τε λόγου κατήκοα γίγνηται τὰ ἄλογα τῆς ψυχῆς εἴδη· καὶ αὐτὸς ἐπὶ σαυτοῦ τὴν εὐσέβειαν, καὶ τὴν περὶ γονέας τιμὴν, καὶ πάντα, ἃ μικρῷ πρόσθεν παρῄνεσεν ὁ λόγος, ἀπαραβάτως φυλάξαι δυνηθῇς. Δυνάμεις γὰρ τῆς τῶν προτέρων τηρήσεως ταυτὶ τὰ ἑπόμενα. ἐπεὶ παραβαθείη ἂν πάντα ἐκεῖνα, μὴ ἐπομβρόων τῷ λογισμῷ τῶν παθητικῶν δυνάμεων. ἢ γὰρ ΘΥΜΟΣ ἐξετάραξε κατὰ γονέων, ἢ ἐπιθυμία πρὸς ἀπείθειαν αὐτῶν ὥπλισε. καὶ πάλιν, ἢ θυμὸς πρὸς βλασφημίαν ἤγειρεν, ἢ ἐπιθυμία χρημάτων πρὸς ἐπιορκίαν. καὶ ὅλως τὰ κακὰ διὰ ταύτας πράττεται τὰς δυνάμεις, μὴ τῆς λογικῆς οὐσίας πρὸς τὸ δέον αὐτὰς ἀπευθυνούσης. ἐντεῦθεν ἀσέβειαι παντοῖαι, καὶ πόλεμοι συγγενικοί, καὶ φίλων προδοσίαι, καὶ πάντα τῆς παρανομίας τὰ εἴδη, ὡς καὶ βοᾶν ἀναγκάζεσθαί *τινας·

—Μανθάνω μὲν οἷα *μέλλω δρᾶν κακά.
Θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων.

*ἄλλους δὲ, ἢ τοὺς αὐτοὺς, ᵃἄλλοτε βοᾶν,

—Μανθάνω μὲν οἷα μέλλω δρᾶν κακά.
Ἐπιθυμία δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων.

καὶ εὖ μέν μοι *δοκεῖς λέγειν,

—Πέπονθε δὲ τὸ τῶν πολλῶν πάθος.
Οὐ πάνυ πείθομαι. ——

* γρ' τινα
ᵃ ἄλ. τολμήσω.
* γρ' ἄλλον δὲ, ἢ τὸν αὐτὸν
* γρ' δοκεῖ

Τὸ

ucto statim A VENTRE PRINCIPIO, ut quæ ratione carent animæ partes ipsam sequantur; tuque etiam pietatem in Deum, & honorem erga parentes, cæteraque omnia ad quæ prius hortatus est, tueri semper atque servare valeas. Possunt enim quæ prius dicta sunt observari, si fiant quæ sequuntur. Fuerint namque violata illa omnia, nisi quæ perturbationibus obnoxiæ sunt facultates rationi obtemperent. Aut enim ira in parentes commovebit, aut armabit cupiditas adversus eorum consilia. Et rursum aut ira ad blasphemiam provocabit, aut pecuniarum cupiditas ad perjurium. Nulla non denique, ut semel dicam, ab istis facultatibus mala oriuntur, si minus ad id quod decet à ratione dirigantur. Inde cujuslibet generis impietas. Inde bella inter consanguineos. Inde amicorum proditiones, cæteraque flagitiorum genera. quibus fit, ut exclamare cogatur illa;

—Non me latent quæ conor ego nunc mala:
Sed ira major est consilio mihi.

Et alios etiam, aut eadem alias;

—Non me latent quæ conor ego nunc mala:
Sed mente fortior cupiditas mihi.

Nec absurde sane mihi videtur dicere;

—Laboro valde communi malo.
Haud ferme suadeor.——

Quod

Quod enim rationis particeps genus est, cum bene se ad honestarum rerum perceptionem natura habeat, facile reminiscitur, & ad rectæ rationis disciplinam nullo negotio excitatur; nisi perturbationum vi, tanquam laminis quibusdam plumbeis, ad vitia deorsum rapiatur. Oportet igitur & nos etiam nosse quæ decent, ipsasque rationis expertes facultates (quantum possumus) ita regere, atque moderari, ut rationi, quæ in nobis est, obtemperent. quibus in ordinem ita coactis, tum demum poterit ipsa ratio, nulla unquam facta distractione, prima præcepta, de quibus antea intelligit, cùm, ILLA QUIDEM SIC TENEAS, dixit, observare. De cæteris autem, quæ sequuntur, illa usurpavit, quibus DOMINARI ASSUESCENDUM subjunxit; ut quod est ratione præditum, disciplina atque scientia regi debere significaret; quod autem ea destituitur, assuetudine & formatione quadam corporea indigere: qua ratione quæ bruta dicuntur, ab hominibus agi consuetudine tantum videmus. VENTER igitur qui moderata appetere CONSUEVERIT, non cæteras tantum corporis cupiditates præbebit præstantiores, sed IRAM etiam faciet remissiorem; ut de his placide, quæ justa sunt, consilium ineamus, neque perturbationibus internis exagitemur: unde & nosse ipsi quid vere simus, & revereri quod noverimus, discamus.

Nascitur

γὰ λογικὸν γένος πρὸς τὴν τῶν καλῶν
αἴσθησιν εὐφυῶς διακείμενον, εὐανάμνηστον
εὐέχετον πρὸς τὴν τοῦ ὀρθοῦ λόγου δι-
δασκαλίαν, ὅταν μὴ ταῖς παθητικαῖς ὁλκαῖς,
ὥσπερ ποτὶ μολυβδίσιν, ἀποφέρηται πρὸς κά-
τω. Δεῖ οὖν καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς εἰδέναι τὰ δέ-
οντα, καὶ τὰς ἀλόγους δυνάμεις ἐθίσαι, ὥσπερ
ἔχοντε, καὶ αὐτὰς τῷ ἐν ἡμῖν λόγῳ συνέπεσθαι.
τω δὲ ταχθέντων τῶν παθῶν, ἱκανὸς ὁ λογι-
σμὸς γένοιτο ἂν ἀπερισπάστως φυλάξαι τὰ
ρῶτα παραγγέλματα, περὶ ὧν εἴρηται,
ΤΑΥΤΑ ΜΕΝ ΟΥΤΩΣ ΙΣΘΙ.
ερὶ δὲ τῶν ἑξῆς, ΕΘΙΖΟΥ ΚΡΑ-
ΤΕΙΝ εἶπεν, ἐνδεικνύμενος, ὅτι τὸ μὲν
λογικὸν διδασκαλίᾳ καὶ ἐπιστήμῃ τάττεται·
τὸ δὲ ἄλογον ἐθισμοῖς καὶ πλάσεσι τρόπον
τινὰ * σωματικῶς. οὕτω δὲ καὶ τῶν ζώων τὰ * γρ. σω-
ἄλογα μόνῳ ἔθει ἄγεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ματικοῖς.
ἐθισθεῖσα οὖν ΓΑΣΤΗΡ ζητεῖν μέτρα,
τάς τε ἄλλας ἐπιθυμίας τοῦ σώματος κοσμιω-
τέρας παρέχεται, καὶ τὸν ΘΥΜΟΝ
ἐμμελέστερον, ἵν' ἐφ' ἡσυχίας τὰ περὶ τῶν
πρεπόντων βουλευώμεθα, μὴ σφόδρα ὑπὸ
τῶν συνοικούντων παθῶν ἐλαυνόμενοι. ὅθεν
καὶ τὸ ἑαυτοὺς γνῶναι ὃ ἐσμὲν τῇ ἀληθείᾳ,
καὶ τὸ αἰδεῖσθαι οὓς ἔγνωμεν, διδασκόμεθα.

ἐπὶ

ὅτι δὲ τῆς γνώσεως ταύτης, καὶ τῆς συνειδήσεως αὐτῇ αἰδῶς, ἡ τῶν αἰσχρῶν φυγὴ παραγίνεται. τὰ γὰρ κακὰ αἰσχρὰ λέγονται, ὡς ἀπρεπῆ, καὶ ἀνάξια δρᾶσθαι ὑπὸ λογικῆς οὐσίας, περὶ ὧν τὰ ἑξῆς ἔπη λέγει.

11—ΠΡΗΞΕΙΣ Δ' ΑΙΣΧΡΟΝ ΠΟΤΕ, ΜΗΤΕ ΜΕΤ' ΑΛΛΟΥ, 12 ΜΗΤ' ΙΔΙΗ. ΠΑΝΤΩΝ ΔΕ ΜΑΛΙΣΤ' ΑΙΣΧΥΝΕΟ ΣΑΥΤΟΝ.

Ἢ γὰρ καθ' ἑαυτοὺς ΠΡΑΤΤΟΝΤΕΣ τι ΑΙΣΧΡΟΝ, ἀδιάφορον αὐτὸ ἡγούμεθα, ὃ μετ' ἄλλου οὐκ ἂν ΕΠΡΑΞΑΜΕΝ ποτε, τὸν κοινωνὸν τῆς ΠΡΑΞΕΩΣ ΑΙΣΧΥΝΟΜΕΝΟΙ· ἢ ἀνάπαλιν, συμπεριφερόμενοί τισι ΠΡΑΤΤΟΜΕΝ ἃ μὴ ποτ' ἂν καθ' ἑαυτοὺς ἐδράσαμεν, τῇ κοινωνίᾳ τῶν συμπραττόντων εἰς παρρησίαν τοῦ ἔργου προηγμένοι. Διὰ τοῦτο προκαθεῖλεν ἑκατέραν ὁδὸν τῆς εἰς τὸ ΑΙΣΧΡΟΝ καὶ τὸ κακὸν προεκβάσεως. εἰ γὰρ τὸ ΑΙΣΧΡΟΝ τῇ ἀληθείᾳ φαυλὸν, * οὐχ ἅπαντες διὰ περίστασιν αἱρετὸν γένοιτο. Διὸ συνάψας εἶπε, ΜΗΤΕ ΜΕΤ' ΑΛΛΟΥ, ΜΗΤ' ΙΔΙΗ·

* γρ. οὐκ ἄν ποτε.

ἵνα

Nascitur vero ex cognitione hujusmodi, atque pudore qui ad eundem accedit, fuga turpium. Turpia enim quæ mala sunt nominantur; tanquam indecora & indigna quæ fiant ab homine: de quibus versus qui sequuntur adjicit.

11 COMMITTE VERO NIHIL TURPE UNQUAM, NEQUE ALIO PRAESENTE, 12 NEQUE PRIVATIM: SED OMNIUM MAXIME TUI TE PUDEAT.

Nec quidquam sociis aut testibus, aut te Solo turpe geras. Summus pudor ipse tibi sis.

Aut enim, cùm TURPE aliquid SOLI FACIMUS, indifferens illud arbitramur, quod CUM ALIO nunquam FECISSEMUS, communicationis PUDORE deterriti: Aut contra, nonnulla ipsi præsentibus aliis FACIMUS, à quibus omnino abstineremus, si sociorum communione non invitaremur. Quo fit, ut utramque viam ad id quod TURPE & malum est, statim amputarit. Si enim quod turpe est, re vera fugiendum est; nunquam certe circumstantiis assequetur ut eligatur. Quo fit, ut conjunctim dixerit, NEQUE CUM ALIO, NEQUE PRIVATIM: ut

ut nec te ad id quod minime honestum est, invitaret solitudo; nec peccati defensionem præberet societas. Causam deinde subjungens, quæ sola à patrando scelere avocet, addit, cum OMNIUM VERO MAXIME TUI TE PUDEAT, ait. Si enim TUI PUDORE affici consueveris, habebis ubique tui custodem, cujus TE PUDEAT, valde commodum, & quem effugere non possis. Multi siquidem SOLI, semotis amicis, aut familiaribus, ea admiserunt, quæ illis præsentibus antea facere erubuerant. Nullumne igitur testem habuerunt? Deum omitto; (abest enim longius ille à vitiorum conscientia.) annon seipsos habuerunt, & conscientiæ testimonium? Habuerunt sane quidem; sed habere se ignorarunt, cum cupiditatibus distinerentur. Qui autem ejusmodi sunt, quod in se habent rationis probro afficiunt, & mancipio vilius reddunt. Te ergo tui curatorem familiarissimum adhibe: atque ad illum conversus vitiorum aversionem exordire. Sui namque PUDOR fugam cuique rerum TURPIUM, & à ratione alienarum, parit necessario. Verum quo pacto, qui ita vitia oderit, virtuti se adjungat, afferentem audiamus.

13 COLE DEINDE JUSTITIAM FACTIS, ATQUE VERBIS:

14 NEQUE

ἵνα μήτε μόνωσις ἐπιχείρησιν τι πρὸς τὸ μὴ πρέπον, μήτε κοινωνία εὐαπολόγητον σοι ποιήσῃ τὴν ἁμαρτίαν. εἶτ' ἐπάγει τὴν αἰτίαν τῆς μόνης τῶν κακῶν ἀποτρέπουσαν, ΠΑΝΤΩΝ ΔΕ ΜΑΛΙΣΤ' ΑΙΣΧΥΝΕΟ ΣΑΥΤΟΝ. ἐὰν γὰρ ἐθισθῇς σαυτὸν ΑΙΣΧΥΝΕΣΘΑΙ, ἕξεις πανταχοῦ, ὃν αἰδεσθήσῃ, οἰκειότατον φύλακα, καὶ ἀναπόδραστον. ἐπεὶ πολλοὶ μονωθέντες φίλων, ἢ οἰκετῶν, ἔδρασαν ταῦτα, ἃ πρότερον διὰ ἐκείνους ποιῆσαι ΗΣΧΥΝΑΝΤΟ. ἆρ' οὖν οὐδένα εἶχον συνόντα; ἐῶ θεόν (πορρωτέρω γὰρ ἐστὶ τῆς τῶν κακῶν συνειδήσεως) ἀλλὰ ἑαυτοὺς οὐκ εἶχον καὶ τὸ τοῦ συνειδότος κριτήριον; εἶχον μὲν οὖν· ἀλλ' ἠγνόουν ὅτι εἶχον, τοῖς πάθεσι κατατεινόμενοι. οἱ δὲ τοιοῦτοι τὸ ἑαυτοῖς λογικὸν, ἄτιμον, καὶ ἀνδραπόδου φαυλότερον ἔθεντο. οἰκειότατον οὖν ἐπίτροπον ἔχε σαυτόν· καὶ πρὸς τοῦτον ἐπιστρέφων κατάρχου τῆς ἀποχῆς τῶν κακῶν. ἡ γὰρ ἑαυτοῦ αἰδὼς, ἑκάστου φυγὴ τῶν ΑΙΣΧΡΩΝ, καὶ ἀναξίων τῆς λογικῆς οὐσίας ἐξ ἀνάγκης γίνεται. ὁ δὲ οὕτως ἀπαξιῶν τὰ κακὰ, πῶς πρὸς ἀρετὴν οἰκειοῦται, ἐπάγει.

13 ΕΙΤΑ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ΑΣΚΕΙΝ ΕΡΓΩ ΤΕ, ΛΟΓΩ ΤΕ.

14 ΜΗΔ' ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ
ΣΑΥΤΟΝ ΕΧΕΙΝ ΠΕ-
ΡΙ ΜΗΔΕΝ ΕΘΙΖΕ·
15 ΑΛΛΑ ΓΝΩΘΙ ΜΕΝ
ΩΣ ΘΑΝΕΕΙΝ ΠΕΠΡΩ-
ΤΑΙ ΑΠΑΣΙ· 16 ΧΡΗ-
ΜΑΤΑ Δ' ΑΛΛΟΤΕ
ΜΕΝ ΚΤΑΣΘΑΙ ΦΙΛΕΙ,
ΑΛΛΟΤ' ΟΛΕΣΘΑΙ.

Ὁ ἑαυτὸν αἰσχυνόμενος, φύλαξ ἑαυτοῦ γίνεται μηδαμοῦ κακίᾳ περιπεσεῖν. κακίας δὲ εἴδη πλείονα. κατὰ μὲν τὸ λογικὸν, ἀφροσύνη· κατὰ δὲ τὸ θυμικὸν, ἡ δειλία· κατὰ δὲ τὸ ἐπιθυμητικὸν, φιληδονία, καὶ φιλοχρηματία· κατὰ δὲ πάσας ὁμοῦ τὰς δυνάμεις, ἀδικία. τετράδος οὖν ἀρετῶν ἐδέησεν ἡμῖν πρὸς τὴν τῶν τοιούτων κακῶν ἀποτροπήν· φρονήσεως μὲν περὶ τὸ λογιζόμενον· ἀνδρίας δὲ περὶ τὸ θυμούμενον· σωφροσύνης δὲ περὶ τὸ ἐπιθυμητικόν· ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ δὲ περὶ πάσας ὁμοῦ δυνάμεις, τελειοτάτης οὔσης, καὶ διὰ πασῶν ἀρετῶν περιεκτικῆς τῶν ἄλλων, ὡς οἰκείων μερῶν. διὸ καὶ ταύτης πρώτης ἐμνημόνευσεν ὁ λόγος· εἶτα φρονήσεως, καὶ ἐφεξῆς τῶν ἀπὸ τῆς φρονήσεως ἐπειγομένων ἀρίστων ἐπιτηδευμάτων, καὶ εἰς τὴν τῆς δικαιοσύνης

ὁλο-

14 NEQUE ASSUESCAS ULLA IN RE TE SINE RATIONE GERERE: 15 SED NORIS FATUM ESSE MORI OMNIBUS: 16 FORTUNAS AUTEM SOLERE ALIAS QUIDEM POSSIDERI, ALIAS AUTEM PERIRE.

Jura coles non ore tenus, sed rebus & ipsis.
Nec pravis mentem suescas rationibus uti:
Sed mortem fato subituros noveris omnes:
Divitias quandoq; dari, quandoq; perire.

Qui sui pudore afficitur, cavet idem ne usquam in vitium prolabatur. Exsistunt autem vitiorum genera permulta. In eo quidem quod rationis est capax, imprudentia: in quo autem excitatur animus, timiditas: in quo vero appetit, voluptatis & divitiarum studium: in omnibus denique facultatibus simul, injustitia. Quo fit, ut quatuor virtutum generibus ad ejusmodi malorum fugam opus fuisse videatur, prudentia quidem, in eo quod ratione utitur: fortitudine autem, in quo versatur animi motus: continentia vero, in quo vis appetens: JUSTITIA denique, in quo simul habentur facultates omnes, tanquam perfectissima, cæterasque virtutes, uti partes proprias, in se continens: unde contigit, ut ejus primum versus meminerit; deinde prudentiæ, & optimorum deinceps conatuum, qui sumpto à prudentia impulsionis principio, in JUSTITIAM quoq;

 abso-

absolutam atque perfectam definunt. Qui enim recta ratiocinatione utitur, sociam sibi acquirit in laboribus quidem fortitudinem, in voluptatibus autem temperantiam, in universis vero simul IUSTITIAM. Atq; ita fuerit virtutum quidem initium PRUDENTIA, finis autem IUSTITIA; mediæ vero FORTITUDO, atq; TEMPERANTIA. Vis enim illa quæ omnia discutit, & quæ semper quod rectum est in singulorum actionibus quærit, ut rationi cuncta consentiant, PRUDENTIAE habitus est; optima nimirum naturæ nostræ rationis participis dispositio; cujus ope reliquis etiam facultatibus ita splendor accedit, ut in FORTITUDINEM quidem evadat iracundia, in TEMPERANTIAM autem cupiditas, quæ vero IUSTITIA nominatur, nihil à ratione alienum patiatur, & illa mortalis noster homo, sed virtutis ubertate quæ inest homini immortali, exornetur. Primum enim à mente in animum ratione præditum splendorem virtutes emittunt, hujusq; sunt propria forma & perfectio, vitæq; felicitas. In id autem quod rationis expers est, inque ipsum mortale corpus virtutum quædam transit participatio: ut illa etiam quæ rationali naturæ conjuncta sunt, pulchritudine & mensura impleantur. Est vero divinorum bonorum primum & maximum PRUDENTIA; cujus munere efficitur, cum bene in animo rationis participe stabilita est, ut recta de rebus omnibus

consilia

ἀλότητα συντελοῦντων. ὁ γὰρ ὀρθῷ λογισμῷ χρώμενος, ἐν μὲν τοῖς δεινοῖς τὴν ἀνδρίαν σύμμαχον κέκτηται. ἐν δὲ τοῖς ἡδέσι, τὴν σωφροσύνην· ἐν πᾶσι δὲ ὁμοῦ, τὴν ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ. καὶ οὕτως ἀρχὴ μὲν τῶν ἀρετῶν ἡ ΦΡΟΝΗΣΙΣ εὑρίσκεται· πέρας δὲ ἡ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ· διὰ μέσου δὲ ἡ ΑΝΔΡΙΑ, καὶ ΣΟΦΡΟΣΥΝΗ. ἡ γὰρ πάντα ἐκλογιζομένη δύναμις, καὶ τὸ * ἓν ἑκάστῳ ταῖς πράξεσιν ἀεὶ ζητοῦσα, ἵν' εὐλόγως ἕκαστα διατεθείη, ἡ τῆς φρονήσεώς ἐστιν ἕξις· ἀρίστη διάθεσις οὖσα τῆς λογικῆς ἡμῶν οὐσίας, ἀφ' ἧς καὶ ταῖς ἄλλαις δυνάμεσιν ἡ εὐκοσμία παρέπεται, ὡς ἀνδρίζεσθαι μὲν τὸν θυμὸν, σωφρονεῖν δὲ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὴν δικαιοσύνην τῆς ἀλογίας ἀνέχεσθαι, καὶ ταύτῃ κοσμεῖσθαι τὸν θνητὸν ἡμῶν ἄνθρωπον, ἐκ περιουσίας δὲ ἐκείνης ἀρετῆς τῷ ἀθανάτῳ ἀνθρώπῳ. προηγουμένως γὰρ αἱ ἀρεταὶ ἀπὸ νοῦ εἰς ψυχὴν λογικὴν ἐλλάμπονται, καὶ ταύτης εἰσὶν οἰκεῖον εἶδος, καὶ τελειότης, καὶ εὐζωΐα. εἰς δὲ τὴν ἀλογίαν, καὶ τὸ θνητὸν σῶμα μετουσία τις τῶν ἀρετῶν ἔρχεται, ὅπως ἂν καὶ τὰ συμπεφυκότα τῇ λογικῇ οὐσίᾳ εὐσχημοσύνης καὶ μετριότητος πληρωθῇ. τὸ δὲ τῶν θείων ἀγαθῶν ἡγεμονοῦν ἡ φρόνησις αὕτη, καλῶς ἐνιδρυθεῖσα τῇ λογικῇ ψυχῇ, δίδωσι περὶ πάντων

* εὖ ἐν

εὖ βουλεύεσθαι, καὶ τὸν μὲν θάνατον ἀνδρείως φέρειν, τὴν δὲ ἀποβολὴν τῶν χρημάτων πρᾴως καὶ ἐμμελῶς. πάσας γὰρ τὰς μεταβολὰς τῆς θνητῆς φύσεως, καὶ τῆς ἑπομένης ταύτῃ τύχης, σωφρόνως καὶ ἀνεκπλήκτως ἡ φρόνησις ὑπομένειν δύναται. τὴν γὰρ φύσιν ἐξελήλυθε τῶν πραγμάτων, καὶ οἶδεν, ὡς ἀνάγκη τὸ συμπλασθὲν ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, εἰς αὐτὰ πάλιν διαλυθῆναι· καὶ πρὸς τὴν ἀνάγκην οὐκ ἀγριαίνεται, οὐδὲ ἀπαρνοῦντα εἶναι τίθεται τὰ καθ' ἡμᾶς, ἐὰν τὸ θνητὸν ἀποθνήσκῃ. γινώσκει γὰρ ΩΣ ΘΑΝΕΕΙΝ ΠΕΠΡΩΤΑΙ ΑΠΑΣΙ, καί τις ὡρισμένος ἐστὶ χρόνος πρὸς διαμονὴν τοῖς θνητοῖς σώμασιν ἡμῶν, οὐ ἐνστάντος οὐ δεῖ χαλεπαίνειν, ἀλλ' ὡς νόμῳ θείῳ ἑκόντας ἕπεσθαι. τοῦτο γὰρ νῦν ἡ ΠΕΠΡΩΜΕΝΗ δηλοῖ, ὅροις τισὶν ἀναγκαίοις περιγράφεσθαι τὴν θνητὴν ἡμῶν ζωήν. ΦΡΟΝΗΣΕΩΣ γὰρ ἴδιον εἶναι τοῖς τῶν κρειττόνων ἕπεσθαι δόγμασιν, οὐ τὸ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ τὸ εὖ ἀποθανεῖν ζητούσης. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν τῶν ΧΡΗΜΑΤΩΝ φύσιν οὐκ ἀγνοεῖ, ὅτι νῦν μὲν ἦλθε, νῦν δὲ ἀπῆλθε κατά τινας ὡρισμένας αἰτίας, αἷς ἀντιτείνειν ἀβέλτερον. τῆς γὰρ οὐκ ἐφ' ἡμῖν κτήσεως ἡμεῖς οὐ κύριοι. οὐκ ἐφ' ἡμῖν δὲ τὸ σῶμα, τὰ ΧΡΗΜΑΤΑ, καὶ ἁπλῶς,

consilia capiamus, ut mortem feramus fortiter, ut facultatum amissionem quiete atque moderate. Potest enim PRUDENTIA mortalis vitæ hujus mutationes omnes, & fortunæ quæ ipsam sequitur, prudenter atque intrepide sustinere. Considerat enim rerum naturam, videtque omnia necessario, quæ ex terra & aqua prodierunt, in eadem rursũ dissolvi: nec adversus necessitatem exasperatur immaniter; nec habet pro ignotis eorum quicquam quibus sumus obnoxii; nec dubitat quod mortale est, interire. Novit enim FATUM ESSE MORI OMNIBUS, atque esse corporum nostrorum durationi tempus definitum: quo instante, non decet ægre ferre, sed ipsum, veluti legem divinam, amplecti non repugnantes. Id enim ipsum est quod FATI nomen hoc loco significat; ut terminis quibusdam necessariis vitam mortalem hanc nobis definiri demonstret: esse autem PRUDENTIAE proprium instituta sequi meliora, quæ haud mori nequaquam, sed vita recte defungi postulat. Pari vero ratione, nec quæ sit DIVITIARUM natura ignorat, easque accedere quidem aliquando, aliquando autem recedere certis quibusdam rationibus, quibus reluctari stultum fuerit. Neque enim eorum domini sumus, quæ non sunt in nostra potestate. Non sunt autem in nostra potestate, nec corpus, nec DIVITIAE; nec omnia denique

quæ sunt à nostra rationis participe natura separata. nec sane imperium adipisci nostræ facultatis est, neque retinere quamdiu volumus; sed quod in iis accedere potest atque recedere, id demum nostræ facultatis est, & naturæ proprium, quæ rationis est particeps; si eam NON SINE RATIONE SE GERERE in iis quæ contingunt ASSUESCAMUS; sed divinis contineri limitibus, quibus omnia nostra definiri convenit. Habet igitur hoc loco quod in nobis situm est ideo potestatem maximam, quod iis quæ non sunt in nobis uti recte possit, & quod istarum etiam rerum cupiditate arbitrii vires non opprimantur. Quænam est igitur PRUDENTIS judicii sententia? Corpore quidem & divitiis, cum adsunt, recte uti, & ad virtutis auxilium adhibere; cum autem recedunt, nosse quid deceat, aliarumque virtutum præsidio doloris molestiam superare. Ita enim & pietas in Deos servabitur, & IUSTITIAE mensura, si quod rationis capax est, rerum eventis uti recte atque honeste didicerit; ipsaque PRUDENTIAE decreta illis opponere, quæ fortuito nulloque ordine solent contingere. Alias enim minime virtus observari queat, si in natura rationis participe non insit vis aliqua quæ recte sentiat. Præstantiora enim, quatenus ejusmodi sunt, nec ipsa sequi poterit, sed tanquam tyrannorum vi impulsa, afficietur; nullamque

ὅσα τῆς λογικῆς ἡμῶν οὐσίας ἔξω κεῖται. οὔτε τὴν ἀρχὴν κτήσασθαι ἐφ' ἡμῖν, οὔτε φυλάξαι ἐφ' ὅσον βουλόμεθα· τὸ δὲ προσγινόμενον, καὶ ἀπογινόμενον αὐτῶν, μετ' ἀρετῆς ἀποδέχεσθαι, καὶ ἀποτίθεσθαι, τοῦτο ἦν ἐφ' ἡμῖν, καὶ τῆς λογικῆς οὐσίας ἴδιον, ἂν ΜΗ ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΕΧΕΙΝ περὶ τῶν συμβαινόντων ἑαυτὴν ἘΘΙΖΗ, ἀλλὰ τοῖς θείοις ἕπεσθαι μέτροις, οἷς πάντα τὰ περὶ ἡμᾶς ὥρισται. ἐνταῦθα οὖν τὸ ἐφ' ἡμῖν δύναμιν ἔχει μεγίστην, ἐν τῷ εὖ χρῆσθαι περὶ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ μὴ τῇ τούτων προσπαθείᾳ τῆς τοῦ αὐτεξουσίου ἀρετὴν προσαπολέσθαι. τί οὖν ἡ ΕΥΦΡΩΝ κρίσις λέγει; παρόντι μὲν τῷ σώματι, καὶ τῷ πλούτῳ καλῶς χρῆσθαι, καὶ πρὸς ὑπηρεσίαν ἀρετῆς· ἀπιόντων δὲ εἰδέναι τὸ δέον, καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἀλυπίαν κερδαίνειν. οὕτω γάρ * ἔστι καὶ ἡ πρὸς θεοὺς εὐσέβεια τηρηθήσεται, καὶ τὰ τῆς δικαιοσύνης μέτρα, εἰ τὸ λογικὸν ἐκμάθοι τῆς περιστάσεσιν εὖ καὶ καλῶς χρῆσθαι, καὶ τοὺς τῆς ΦΡΟΝΗΣΕΩΣ ὅρους ἀντιτιθέναι τοῖς δοκοῦσιν ὡς ἔτυχε, καὶ ἀτάκτως συμβαίνειν. ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν ἀρετὴ φυλαχθείη, ἂν μὴ ὀρθοδοξία τις ἐνυπάρχῃ τῇ λογικῇ οὐσίᾳ. οὔτε γὰρ τοῖς κρείττοσιν ἕπεσθαι * δύναται, ὡς κρείττοσιν, ἀλλὰ ὡς ὑπὸ τυράννων βιαζόμενος διαλεχθήσεται·

* γρ. ἄν

* γρ. δυνήσεται.

του ἔτε τ̃ ζώντων λόγον τινὰ ποιήσεται, ἔτε σώματος, ἢ ΧΡΗΜΑΤΩΝ τ̃ δικαίαν οἰκονομίαν ἐξαιρήσει, ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΕΧΕΙΝ ΕΑΥΤΟΝ ΕΘΙΣΑΣ. ὅρα γὰρ * οἱ ἐξάπαντες φεύγοντες τ̃ θάνατον, ἢ τὰ ΧΡΗΜΑΤΑ τηρεῖν ἐπιθυμοῦντες, πολλαῖς ἐξ ἀνάγκης ἀδικίαις χρήσονται, καὶ βλασφημίαις, ἄρρωστοι μὲν κατὰ θεοῦ ἀνόσια, καὶ προνοεῖσθαι μὴ φάσκοντες, ἐπειδὰν περιπέσωσιν οἷς ἀνοήτως ἔφευγον· ἀφειδῶς δὲ τοὺς ἄλλους ἀδικοῦντες, καὶ τὰ πάντων ἀθροίζειν πειρῶνται πρὸς τὸ ἑαυτοῖς λυσιτελὲς, ὡς οἴονται. καὶ οὕτως ἐκφανὴς ἡ τ̃ ψευδοδοξίας ἐν αὐτοῖς γίνεται βλάβη, ὡς τὰ μέγιστα τ̃ κακῶν ἐκβλαστάνειν· ἀδικίαν μὲν πρὸς τοὺς ὁμοίους, ἀνοσιότητα δὲ πρὸς τοὺς κρείττονας. ὧν καθαρεύοιεν ἂν ὁ τοῖς προκειμένοις στίχοις πειθόμενος, ὁ τῇ εὐλογίστῳ κρίσει τ̃ θάνατον γενναίως ὑπομένων, καὶ τ̃ τ̃ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ἀποβολὴν οὐκ ἀφόρητον ἡγούμενος. ἐξ ὧν καὶ πρὸς ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ἀφορμὰς λαμβάνει, ὡς δέοι τ̃ ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι, καὶ βλάπτειν μηδένα, μηδὲ ὠφέλειαν ἑαυτῷ τὰς τ̃ ἄλλων ποιεῖσθαι συμφοράς. τούτων δὲ οὐδὲν τηρῆσαι δυνατὸς ἔσται ὁ ΘΝΗΤΗΝ ὑπολαμβάνων εἶναι τ̃ ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ

* ὡς

ullamq; nec vita præditorum, nec corporis etiam rationem habebit, aut FACULTATUM distribuendarum viam, quæ recta sit, inveniet, cum SINE RATIONE SE GERERE CONSUEVERIT. Vide enim ut qui omnino mortem fugiunt, ut DIVITIAS cupide venantur, multa necessario contra jus faciant, multa blasphement; partim quidem nefariis adversus Deum exsecrationibus utentes, ejusque providentiam abnegantes, ubi in ea prolapsi sunt quæ stulte fugiebāt; partim etiam aliis nullam non injuriam aut damnum inferentes, & cæterorum omnium res in suum commodum atque utilitatem, quacunq; possunt ratione, congerere atq; vertere conantes. Atque ita plane manifestum est in illis falsæ persuasionis damnum, quæ mala omnium maxima producat: injustitiam quidem adversus eos qui sunt generis ejusdē, impietatem autem adversus præstantiores. A quibus erit ille penitus immunis, qui superioribus versibus persuasus mortem fortiter esse ferendam judicarit; neq; DIVITIARUM amissione dolendum. Sumit porro ex istis IUSTITIAE colendæ argumentum; cum ab alienis esse temperandum judicat, cum nemini inferendam injuriam, cum denique ex aliorum damnis sua non esse comparanda commoda. Quorum nihil ille quicquam observare poterit, qui mortalem sibi esse animum arbitratur, quique SINE RATIONE quidnam

quidnam sit illud quod in nobis MORIATUR, quidnam etiam quod DIVITIIS egeat, quidnam denique quod VIRTUTEM COLAT, & eadem juvetur, AGITARE CONSUEVERIT. Sola enim istarum rerum dijudicatio studium COLENDAE virtutis pepererit, & ad honestatis comparationem excitarit: ad quam, ex illo NOSCE TEIPSUM, & ex illo etiam, quo sui quemque pudere præcipitur, divinus motus est. Decet enim ex nostra dignitate cæterorum etiam officia in FACTIS atque VERBIS ponderare. Fuerit autem officiorum non violata ratio, si à IUSTITIA non recedatur: ideoque cæteris virtutibus ea præponitur, ut officiorum mensura exsistat. JUSTITIAM enim, inquit, COLITO FACTIS ATQUE VERBIS. Nihil igitur blasphemum in DIVITIARUM AMISSIONE, aut morborum doloribus dices; ne VERBIS IUSTITIAM violes. Sed nec vicinis etiam bona eripies, aut aliis damna molieris; ne FACTIS etiam pecces contra IUSTITIAM. Si enim animum IUSTITIA tueatur, debita præstabimus erga Deos, erga homines, erga nosmetipsos etiam. Est vero IUSTITIAE mensura optima PRUDENTIA

ipsa,

ΕΧΕΙΝ ΕΑΥΤΟΝ ΕΘΙΣΑΣ, τί μέντοι ἐστὶ
τὸ ἀποθνῆσκον ἡμῶν, καὶ τὸ τῶν ΧΡΗΜΑ-
ΤΩΝ δεόμενον, τί δὲ τὸ ΑΣΚΟΥΝ
ΤΗΝ ΑΡΕΤΗΝ, καὶ τὸ ἐκ ταύτης ὠ-
φελούμενον. μόνη γὰρ ἡ τούτων διάκρισις προ-
θυμίαν εἰς ΑΡΕΤΗΣ ΑΣΚΗΣΙΝ ἂν
παράσχοι, καὶ πρὸς τὴν τῶν καλῶν κτῆσιν ἐπε-
γείροι,* ἂν ᾖ ἐκ τοῦ, γνῶθι σεαυτὸν, καὶ αἰσχύνεο
σεαυτὸν, ἔνθεος ὁρμή. πρὸς γὰρ τὴν ἡμετέραν
ἀξίαν, καὶ τὰ τῶν ἄλλων καθήκοντα παραμε-
τρεῖσθαι δεῖ ἐν ΕΡΓΟΙΣ ΤΕ ΚΑΙ ΛΟ-
ΓΟΙΣ. ἡ δὲ τῶν καθηκόντων τήρησις ἀπαρά-
βατος δικαιοσύνη ἂν εἴη· διὸ καὶ προτέτακται
τῶν ἄλλων ἀρετῶν, ἵνα τῶν καθηκόντων γένηται μέ-
τρον. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ΓΑΡ,
φησὶν, ΑΣΚΕΙ ΕΡΓΩ ΤΕ ΛΟ-
ΓΩ ΤΕ. οὐκ οὖν οὐδὲν βλάσφημον ἐρεῖς ἐν
ἀπωλείαις ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ἢ νόσων
ἀλγηδόσιν, ἵνα μὴ ἀδικῇς ΕΝ ΛΟΓΩ·
ἀλλ᾽ οὐδὲ τὰ τοῦ πλησίον ἁρπάσῃς, οὐδὲ μηχα-
νήσῃ δυστυχίας ἀνθρώποις, ἵνα μὴ ἀδικῇς ΕΝ
ΕΡΓΩ. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ γὰρ ψυχὴν
φρουρούσης, τὰ προσήκοντα ἂν ΠΡΑΤΤΟΙ-
ΜΕΝ καὶ περὶ θεοὺς, καὶ περὶ ἀνθρώπους,
καὶ περὶ ἡμᾶς αὐτούς. τῆς δὲ ΔΙΚΑΙΟ-
ΣΥΝΗΣ ἄριστον μέτρον ἐστὶν ἡ φρόνησις·
ὅθεν

* γρ. εἰς λῶ.

ὅθεν τὸ, ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ΑΣΚΕΙΝ ἐπήγαγε, ΜΗΔ' ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΕΧΕΙΝ ΣΑΥΤΟΝ ΠΕΡΙ ΜΗΔΕΝ ΕΘΙΖΕ· ὡς μὴ δυναμένης ὑποστῆναι ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ἄνευ φρονήσεως. τοῦτο γάρ ἐστιν ὄντως δίκαιον, ὃ ἡ τελεία φρόνησις ὁρίζει. αὕτη δ' ἂν ἀεὶ ἡ περὶ ΜΗΔΕΝΟΣ ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΕΧΟΥΣΑ, ἀλλ' ἐπεσκεμμένη μὲν περὶ τοῦ θνητοῦ σώματος, ἐπεσκεμμένη δὲ περὶ τῶν εἰς τὴν τούτου χρείαν συντελούντων· πάντα δὲ ἀτιμότερα ΑΡΕΤΗΣ τιθεμένη, καὶ μεγίστην ὠφέλειαν τὴν ἀρίστην διάθεσιν τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἀφ' ἧς καὶ τὰ ἄλλα κοσμεῖται κατὰ δύναμιν. τοιοῦτος μὲν τῶν προκειμένων ἐπῶν σκοπὸς, τὴν τετράδα τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν ἀναφανῆναι καὶ παραδοῦναι τοῖς ἀκροαταῖς μετὰ τῆς ἀγρύπνου τηρήσεως, καὶ παραφυλακῆς τῆς ΕΝ ΛΟΓΟΙΣ ΚΑΙ ΕΡΓΟΙΣ πρεπούσης. τὸ μὲν γὰρ φρόνησιν, τὸ δὲ ἀνδρίαν, τὸ δὲ σωφροσύνην δίδωσι· τὸ δὲ περιηγούμενον αὐτῶν, τὴν ἐπὶ πάσαις ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς κοινῶς ἐπιθεωρουμένην ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ΑΣΚΕΙΣΘΑΙ παραινεῖ· τὸ δὲ ΧΡΗΜΑΤΑ ΑΛΛΟΤΕ ΜΕΝ ΚΤΑΣΘΑΙ ΦΙΛΕΙ, ΑΛΛΟΤΕ ΟΛΕΣΘΑΙ,

παρίστη-

ipsa, quo fit, ut JUSTITIAM COLENDAM ESSE adjecerit; NEQUE committendum, ut IN RE ULLA SINE RATIONE NOS GERERE ASSUESCAMUS; tanquam sine prudentia non queat JUSTITIA subsistere. Id enim re vera JUSTUM est, quod PRUDENTIAE finibus continetur. Fuerit vero PRUDENTIA, quæ NIHIL SINE RATIONE AGIT; sed mortale quidem corpus, & quæ ad usum ipsius conferunt, diligenter considerat: omnia autem virtute inferiora putans, utilitatem etiam esse arbitratur maximam in optima animi rationis capacis dispositione, à qua & cætera etiam, secundum potestatis rationem, exornantur. Atque is quidem eorum quæ superius dicta sunt, scopus est; virtutes scilicet quatuor quæ sunt in agendo positæ, cura diligenti, atque justa observatione IN VERBIS ATQUE FACTIS, auditoribus aperire atque proponere. Præcipit enim de PRUDENTIA, de FORTITUDINE, deque TEMPERANTIA; sed ante omnes de JUSTITIA COLENDA, quam in cæteris omnibus spectari communiter arbitratur. Quod autem FORTUNAS SOLERE QUIDEM ALIAS POSSIDERI, ALIAS AUTEM PERIRE adjicit;

adjicit; post TEMPERANTIAM sequi et jam liberalitatem demonstrat, quæ in virtutum numero posita circa FACULTATUM censum atque sumptum versatur. Eas enim tantum cum ratio postulat, vel POSSIDERE, vel expendere, sordium atque prodigalitatis occasionem præcidit. At isthæc omnia ab eo, tanquam à fonte & capite primo, quod sui quemque pudore affici debere monuit, derivantur. Sed & hoc etiam quod hoc loco præcepit, illo ipso continetur, quo SEIPSUM NOSSE quivis jubetur: quod præclaras actiones omnes, omnesq; contemplationis atque cognitionis rationes debet anteire. Unde namque perturbationes esse moderandas, & eorum quæ sunt notitiam habendam, docebimur? Dubitatur enim de illis: primum quidem, utrum ea in hominum potestate sita sint; deinde vero utrum prosint habentibus. Apparet enim ferme contra, et inferiorem esse probi viri in hoc vitæ genere conditionem, quod injuste non sumit, unde non decet; & quod juste sūptus facit, in quæ oportet. Est etiam in his quæ corporis sunt, injuriis omnium maxime opportunus, qui nec imperium affectet, nec imperantibus adulet ur serviliter. Quo fit, ut nisi natura quædā alia in nobis exsisteret, quæ virtute juvaretur, vix divitias aut principatum simus repudiaturi. Quamobrē & illi etiā qui animum interire arbitrantur, cum de appetēda

virtute

παρείσησιν ὅτι ἐπὶ τῇ σωφρονικῇ διαθέσει καὶ ἡ ἐλευθεριότης παρέπεται, ΑΡΕΤΗ οὖσα περὶ ΧΡΗΜΑΤΩΝ πρόσοδον καὶ δαπάνην. τὸ γὰρ μόνον τότε αὐτὰ ΚΤΑΣΘΑΙ, καὶ ἀποκλᾶσθαι, ὅτε δίδωσιν ὁ λόγος, μικρολογίας καὶ ἀσωτίας περιαναιρεῖ τὰς ἀφορμάς. ταῦτα δὲ πάντα, ὡς ἀπὸ πηγῆς καὶ ἀρχῆς πρώτης, τοῦ ἑαυτὸν αἰδεῖσθαι, περιάγεται. τοῦτο δὲ τὸ παράγγελμα περιείληφεν ἐν ἑαυτῷ, τὸ σαυτὸν γνῶθι, ὃ πασῶν μὲν σπουδαίων πράξεων, πασῶν δὲ θεωρητικῶν γνώσεων προϋποκεῖσθαι δεῖ. ἐπεὶ πόθεν εἰσόμεθα ὅτι προσήκει ἡμῖν μετριάσαι τῶν παθῶν, καὶ γνῶναι τὰ ὄντα; ἀπορεῖται γὰρ περὶ αὐτῶν, πρῶτον μὲν, εἰ δυνατὰ ἀνθρώποις ταῦτα· ἔπειτα, εἰ ὠφέλιμα τοῖς ἔχουσι γίνεται. φαίνεται γὰρ * πᾶν τοὐναντίον, ἐλαττούμενος ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον ὁ σπουδαῖος, τῷ μὴ λαμβάνειν ἀδίκως, ὅθεν οὐ δεῖ, καὶ τῷ ἀναλίσκειν δικαίως εἰς ἃ δεῖ. καὶ περὶ τὸ σῶμα παντὸς μᾶλλον εὐεπιχειρήτως διάκειται, μήτε ἄρχειν αὐτὸς ἐπιτηδεύων, μήτε ἀνελευθέρως θεραπεύων τοὺς ἄρχοντας. ὥστε εἰ μή τις ἄλλη οὐσία ἐν ἡμῖν εἴη ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ὠφελουμένη, σχολῇ γε ἂν πλοῦτον, ἢ δυναστείαν αὐτὴν * προσεξόμεθα. ὅθεν καὶ οἱ θνητὴν οἰόμενοι τὴν ψυχὴν, περὶ τοῦ μὴ περιΐεσθαι

* γρ' πῶς

* γρ' πρ[illegible]σόμεθα

τὴν ἀρετὴν, κομψεύονται μᾶλλον, ἢ ἀληθεύου-
σιν. εἰ γὰρ μὴ εἴη τι ὑπόλοιπον ἡμῶν μετὰ θάνα-
τον, καὶ τοῦτο φύσιν ἔχον ἀληθείᾳ καὶ ἀρετῇ κο-
σμεῖσθαι, οἷον δὴ φαμὲν εἶναι τὴν λογικὴν ψυχὴν,
οὐκ ἂν ἔφεσις ἡμῖν καθαρὰ γένοιτο τῶν καλῶν.
προαναιρεῖται γὰρ ἡ ὑποψία τῆς φθορᾶς τὴν
περὶ ταῦτα σπουδὴν, καὶ πρὸς ἀπολαύσεις ἄγει
σωματικὰς, ὁποῖαι ποτὲ ἂν ὦσιν αὗται, καὶ πό-
θεν ἂν πορίζεσθαι δύνωνται. πῶς γὰρ ἂν δόξει
ἔμφρων εἶναι καὶ αὐτὸς, ἢ μετρίως καθεστη-
κότος, μὴ πάντα χαρίζεσθαι τῷ σώματι, δι' ὃ
καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ὑπόστασις σώζεται, οὐκ οὔσης
μὲν καθ' αὑτὴν, ἐπιγινομένης δὲ τῇ ποιᾷ δια-
πλάσει τοῦ σώματος; πῶς δὲ προησόμεθα δι'
ἀρετὴν τὸ σῶμα, μέλλοντες καὶ τὴν ψυχὴν αὐ-
τὴν ἅμα τῷ σώματι διαφθείρειν, ὥστε μηδα-
μοῦ εἶναι τὴν ἀρετὴν, ἧς ἐφέσει τὸν θάνατον ὑπ-
εμείναμεν; ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἱκανῶς τοῖς
θείοις ἀνδράσιν ἀποδέδεικται, ὅτι τε ἀθάνατος
ἡ ψυχὴ, καὶ ὅτι διὰ μόνης ἀρετῆς κοσμεῖσθαι
πέφυκε. νῦν δὲ τὸ παρὸν ἐπισφραγισάμενοι
δόγμα, ἐπὶ τὰ ἑξῆς μεταβαίνωμεν, τοσοῦτον τοῖς
προειρημένοις ἐπειπόντες, ὅτι ὥσπερ τῇ ἀγνοίᾳ
τῆς οὐσίας ἡμῶν πᾶσα ἐπεισρεῖ κακία· οὕτω τῇ
ἑαυτῶν γνώσει, καὶ ἀπαξιώσει τῶν μὴ πρεπόντων
λογικῇ φύσει, ἡ τῶν καθηκόντων ἀπαραλόγιστος

τήρησις

virtute disputant, cavillantur potius, quam veri quicquam asserant. Nisi enim aliquid nobis post mortem subsisteret, quod veritate atque virtute natura ornari cuperet: (cujusmodi est proculdubio animus rationis particeps) haud inesset nobis pura rerum honestarum appetitio. Præfocat enim istarum rerum studium suspicio interitus, & avertit ad corporis voluptates, qualescunque tandem illæ sint, & undecunque ministrari valeant. Qui enim, ex eorum sententia, prudentis esse aut moderati videatur, non omnia corpori indulgere, propter quod & ipse animus conservetur, cum per se quidem non exsistat, sed corporis certæ conformationi accedat? Qui rursum virtutis nomine corpus projiciamus, si animus ipse nobis cum corpore ita pereat, ut ne virtus quidem ipsa subsistat, cujus studio mortem sustinuimus? Sed de rebus istis satis multa divini viri: quibus non solum animum esse immortalem, sed sola virtute ornari etiam demonstratur. Nunc autem huic disputationi finem imponentes, ad ea quæ sequuntur transibimus; si prius & ista superioribus adjecerimus; non aliter quam naturæ nostræ ignoratione nullum non malorum genus in nos irrumpit: ita, si nos ipsi norimus, eaque rejiciamus quæ naturam rationis participem dedecent, ipsam officiorum nequaquam fallacem

 obser-

observationem ubique reperiri posse; in quo singularum virtutum mensura posita est. Si enim ad naturam nostram, tanquam ad regulam, attendamus, id ipsum quod decet in omnibus, vitam ex rectæ rationis instituto, nostræque naturæ congruenter agentes, inveniemus. Quicquid namque est quod animum meliorem efficit, id revera virtus est, & philosophiæ lex. Quæ autem ad humanam solum speciem atque venustatem spectant, serviles quædam astutiæ sunt & virtutum umbræ, quæ laudem apud vulgus venantur, nihilque curant aliud quam ut probitatis famam consequantur. Atque hæc quidem de istis. Ex recta porro rerum consideratione sequitur necessario, ut in his quæ mortalibus sine ordine videntur contingere, NON SINE RATIONE NOS GERAMUS: sed excussis diligenter eorum causis, ipsa feramus fortiter; nec eos à quibus nostri cura geritur reprehendamus, qui pro dignitate singulis, quæ decet, tribuentes, non paribus omnes, quorum progressus essent inæquales, affecerint. Qui enim, cum providentia mundus regatur, cum sit etiam animus natura quidem sua corruptioni nequaquam obnoxius, sed voluntate ad virtutem aut vitium feratur; eos liceat æqua non æquis, qui pro meriti ratione legis custodes sunt, reddere: non autem convenientem cuique fortunam tribuere, quam in lucem etiam homo prodiens

sortiri

τήρησις εὑρίσκεται πανταχοῦ. τοῦτο δὲ τὸ κατὰ μέτρος ἀρετῶν γίνεται μέτρον. ὡς γὰρ πρὸς κανόνα τὴν οὐσίαν ἡμῶν ἀποβλέποντες, τὸ δέον ἐν πᾶσιν εὑρίσκομεν, κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον συμφώνως τῇ ἑαυτῶν οὐσίᾳ διαζῶντες. πᾶν γὰρ ὃ ἀμείνονα τὴν ψυχὴν ποιεῖ, τοῦτο ὄντως ἀρετὴ, καὶ φιλοσοφίας νόμος· τὰ δὲ μόνον πρὸς ἀνθρωπίνην εὐσχημοσύνην τείνοντα, δουλοπρεπῆ ἐστι σοφίσματα, καὶ σκιαγραφία τῶν καλῶν τὸν παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινον θηρωμένων, καὶ τοῦ δοκεῖν μόνον αὐτοῦ εἶναι ἀγαθὸν τὴν πᾶσαν ποιουμένη φροντίδα. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. τοῖς δὲ ὀρθοῖς λογισμοῖς ἐξ ἀνάγκης ἕπεται καὶ περὶ τῶν δοκούντων ἀτάκτως κατὰ τὸν βίον συμβαίνειν ΜΗ ΑΛΟΓΙΣΤΩΣ ΕΧΕΙΝ, ἀλλ' εὖ καὶ γενναίως ἀπολελογίσθαι τὰς τούτων αἰτίας, καὶ φέρειν αὐτὰ μηδὲν ἐγκαλοῦντες τοῖς ἐπιμεληταῖς ἡμῶν, οἳ πρὸς ἀξίαν ἀπονέμοντες ἑκάστῳ τὰ προσήκοντα, οὐ τῶν ἴσων ἠξίωσαν ἅπαντας τοὺς μὴ ὁμοίως προβεβηκότας. πῶς γὰρ προνοίας μὲν οὔσης, καὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἀφθάρτου μὲν κατ' οὐσίαν, προαιρέσει δὲ αὐτοκινήτῳ πρὸς ἀρετὴν ἢ κακίαν ὁρμώσης, ἐνῆν τὰ ἴσα τοῖς μὴ ἴσοις τοὺς τοῦ πρὸς ἀξίαν φύλακας νόμου ἀποδιδόναι· ἀλλὰ μὴν τὸ προσῆκον ἑκάστῳ ἀπονέμειν τύχην, ἣν καὶ προϊὼν εἰς γένεσιν ὁ ἄνθρωπος

κληρεῦσθαι λέγεται; εἰ οὖν μὴ μῦθος τὸ πρό-
νοιαν εἶναι ἀπονέμουσαν ἑκάστῳ τὰ πρέποντα,
καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀθάνατον εἶναι· δῆλον ὡς
μεταστῆσαι δεῖ τὴν αἰτίαν τῶν ἀλγεινῶν ἀπὸ τοῦ
διοικοῦντος ἐφ' ἡμᾶς αὐτούς, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἰᾶ-
σθαι τὰ δυσχερῆ δύνασθαι δώσει ὁ λόγος. ἐν
ἑαυτοῖς γὰρ εὑρόντες τὰς αἰτίας τοσαύτης ἀνω-
μαλίας, πρῶτον μὲν τῷ ὀρθῷ τῆς κρίσεως
ἐπελαφρυνοῦμεν τῶν συμβαινόντων τὸ μοχθη-
ρόν· ἔπειτα ταῖς ἱεραῖς μεθοδίαις, καὶ ταῖς ὀρ-
θαῖς νομοθετήσεσι μεθορμίζοντες τὴν ψυχὴν
πρὸς τὸ ἄμεινον, παντελῶς ἑαυτοὺς τῶν ἀλγει-
νῶν ἐλευθερώσομεν. τὸ δὲ πάσχοντα κακῶς
μηδ' αἰσθάνεσθαι τὰς αἰτίας, μηδὲ καταμαν-
τεύεσθαι τοῦ εἰκότος συμβαίνοντος, ΕΑΥ-
ΤΟΝ ἦν ΕΘΙΣΑΝΤΟΣ ΑΛΟ-
ΓΙΣΤΩΣ ΕΧΕΙΝ περὶ παντός, ὃ νῦν
ἀπηκρίβωσεν ὁ λόγος. ἀνάγκη γὰρ τὸν ἀζητήτως
ἔχοντα τὰς ἀληθεῖς αἰτίας, ἐπὶ τὴν κρείττονα οὐ-
σίαν μεταφέρειν τὸ ἔγκλημα, ἢ ὅτι οὐκ ἔστι παν-
ταχῶς, ἢ ὅτι οὐκ ἐπιμελεῖται ἡμῶν ὀρθῶς. τὰ δὲ
τοιαῦτα δοξάσματα οὐ μόνον τὰ ἐκ προβιοτῆς
κακὰ ἐπιτείνει, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν πονηρίαν
τὴν ψυχὴν ἐπεγείρει, καὶ τῆς αὐτεξουσίου θε-
ραπείας αὐτὴν ἀποστερεῖ τῷ προσιθέναι λαν-
θάνουσαν τὰς αἰτίας τῶν νῦν δυσχεραινομένων

καὶ

ſortiri dicitur? Si ergo fabula non eſt, exſiſtere providentiam, quæ quod decet ſingulis retribuat; animumque noſtrum manere immortalem: perſpicuum ſane eſt eorum cauſas, quæ dolorem pariunt, ab eo qui regit ad nos eſſe transferendas: unde & ſanari etiam moleſtiarum vulnera verſus demonſtrabit. Cum enim in nobis ipſis tantæ inæqualitatis haberi cauſas deprehendimus; primum quidem judicii rectitudine ab eorum nos, quæ dolorem pariunt, gravitate ſublevamus: ſacris deinde artibus admotis, ipſum etiam animum ſuaſionum rectitudine ad meliora provocantes, omnino moleſtiis nos eripimus atque liberamus. Cum autem qui male afficitur nec ad cauſas advertit, nec ex contingentis rei ſimilitudine futuras conjicit; ſeipſum plane IN OMNI RE SINE RATIONE HABERE ASSUESCIT: quod hoc loco prohiberi videmus. Eſt enim eum neceſſe, qui veras cauſas nequaquam ſcrutatur, in naturam ſuperiorem culpam transferre; nullamque omnino vel eſſe dicere, vel res noſtras ab illa male adminiſtrari. At vero quæ ſunt ejuſmodi opiniones, non vitæ ſolum anteactæ mala amplificant, ſed animum etiam ad graviora ſcelera excitant, eumque arbitrii cultu eo ipſo privant, quod præſentium malorum cauſas ignorare faciunt.

Verum ut quo pacto de istis rebus sentire oporteat, intelligas, audi quod versibus significatur.

17 QUIBUSCUNQUE PORRO INFORTUNIIS DIVINITUS HOMINES ANGUNTUR; 18 PROUT SORS TUA FUERIT, EAM FERTO MODERATE, NEQUE INDIGNARE. 19 DECET VERO ETIAM MEDERI, QUANTUM POTES. VERUM SIC HABETO; 20 MAIOREM PARTEM NON OMNINO BONIS FATUM TRIBUERE.

Mortales quæcunque Deis mittentibus angunt;
Ut tua sors tulerit, patiens ne ferre recuses:
Nec supernenda medela tamen. Sed noris & istud,
Parcius ista viris immittere numina justis.

Antequam enarrare quicquam adgrediamur, monere oportet, ANGORUM nomine ea nunc intelligi, quæ laboriosam & difficilem vitæ viam nobis efficiunt; morbum, verbi gratia, paupertatem, liberorum amissionem, dedecus in civitate. Hæc enim gravia quidem sunt, nec ad ferendum in vita facilia: non mala tamen revera, nec animo pernitiosa; nisi illorum impulsu ad vitia deflectat: quod in iis etiam quæ bona videntur, ipse patietur, nisi illis uti recte statuat; sanitate

καὶ πῶς δὲ δεῖ περὶ τούτων φιλοσοφεῖν ἐπάκουσον αὐτῶν τῶν ἐπῶν.

17 ΟΣΣΑ ΤΕ ΔΑΙΜΟΝΙΗΣΙ ΤΥΧΑΙΣ ΒΡΟΤΟΙ ΑΛΓΕ' ΕΧΟΥΣΙΝ, 18 ΩΣ ΑΝ ΜΟΙΡΑΝ ΕΧΗΣ, ΤΑΥΤΗΝ ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕ, ΜΗΔ' ΑΓΑΝΑΚΤΕΙ. 19 ΙΑΣΘΑΙ ΔΕ ΠΡΕΠΕΙ ΚΑΘ' ΟΣΟΝ ΔΥΝΗ· ΩΔΕ ΔΕ ΦΡΑΖΕΥ· 20 ΟΥ ΠΑΝΥ ΤΟΙΣ ΑΓΑΘΟΙΣ ΤΟΥΤΩΝ ΠΟΛΥ ΜΟΙΡΑ ΔΙΔΩΣΙ.

Πρὸ τῆς ἄλλης ἐξηγήσεως ἐκεῖνο προειπεῖν δεῖ, ὅτι ΑΛΓΕΑ νῦν λέγει τὰ ἐπίπονα, καὶ τραχυτέραν ἡμῖν τὴν ὁδὸν τοῦ βίου παρασκευάζοντα, οἷον νόσον, πενίαν, φιλτάτων ἀποβολήν, ἀδοξίαν ἐν πόλει. ταῦτα γὰρ χαλεπὰ μέν ἐστι, καὶ δυσδιάθετα κατὰ τὸν βίον. οὐ μὴν ὄντως κακά, οὐδὲ αὐτῇ τῇ ψυχῇ βλαβερὰ τυγχάνει, ἐὰν μὴ αὐτὴ ἔλθῃ διὰ τούτων εἰς κακίαν ἀποκλῖναι· ὃ καὶ ἐπὶ τῶν δοκούντων πάθη ἂν μὴ βουληθεῖσα καλῶς αὐτὰ μεταχειρίζεσθαι·

οἷον

οἷον ὑγείαν, καὶ πλοῦτον, καὶ δυναστείαν. ἔστι γὰρ καὶ ἐν τούτοις κακωθῆναι, καὶ ἐν τοῖς ἐναντίοις ἀρετὴν κτήσασθαι. τὰ δὲ ὄντως κακὰ, τὰ ἐκ προαιρέσεως ἐστὶν ἁμαρτανόμενα, οἷς συνεισελθεῖν ἀρετὴ φύσιν οὐκ ἔχει. ταῦτα δέ ἐστιν ἀδικία, καὶ ἀκολασία, καὶ πάντα ὅσα τὴν τοῦ καλῶς σύζευξιν οὐκ ἐπιδέχεται. οὐ γάρ ἐστιν οὐδενὶ τῶν τοιούτων τὸ καλῶς ἐπιφθέγγεσθαι· οἷον, ἀδικεῖ καλῶς· ἀκολασταίνει καλῶς· ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς κακῶν λέγομεν, νοσεῖ καλῶς· πένεται καλῶς· ὅταν εὖ, καὶ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον τὰ τοιαῦτα φέρει ὁ ἄνθρωπος. ταῖς δὲ ψυχῆς πονηρίαις οὐκ ἐπιφέρεται τὸ καλῶς, διότι ἀποστροφαί εἰσι καὶ ἀποπτώματα τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ὃν φύσει ἐνόντα καὶ ἐγκεχαραγμένον αὐτῇ, παρορᾷ ἡ ἀνθρώπου ψυχὴ ὑπὸ τῆς προσπαθείας ἀποτυφλουμένη. τεκμήριον δὲ τοῦ εἶναι τὸν ὀρθὸν λόγον τοῖς ἀνθρώποις, τὸ, καὶ τὸν ἄδικον, ἐν οἷς μηδὲν αὐτῷ διαφέρει, κρίνειν δικαίως· καὶ τὸν ἀκόλαστον, σωφρονικῶς· καὶ ὅλως, τὸν κακὸν ὀρθαῖς ἐπιβολαῖς χρῆσθαι, ἐν οἷς ἀπαθής ἐστι.] διὸ καὶ μεθίστασθαι δύναται ὁ φαῦλος εἰς ἀρετὴν καταγνώσει τῆς προτέρας κακίας. οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἐνυπάρχειν δεῖ καὶ τὸν μὴ ὀρθὸν λόγον, ἵνα ἀρχὴ τῶν κακιῶν αὕτη γένηται, ὥσπερ ἐκεῖνος τῶν ἀρετῶν.

ἀρχει

sanitate nimirum, divitiis, atque domina-
tu. Istis enim etiam licet male agere, virtu-
temque adipisci contrariis. Quæ autem re
vera mala sunt, ea ipsa sunt quæ voluntate
peccantur; quibuscum conjungi virtus natura
non potest. Sunt autem ea, Injustitia, intem-
perantia, cæteraque omnia quæ recti atque
honesti conjunctionem non admittunt. Ne-
que enim hujusmodi quicquam recte fieri
dixeris; verbi gratia, non recte aliquem inju-
riam facere; non honeste libidinari: sicut de
malis externis loquimur, cum recte ægrota-
re, recte item paupertate laborare dicimus;
quoties bene atque juste generis hujus ali-
qua pati hominem significamus. At in ani-
mi vitiis ideo recte non adhibetur, quod a-
versiones sint atque errata rectæ rationis;
quam natura sibi insitam atque insculptam
hominum animis, cum sunt perturbationi-
bus occæcati, adspernatur. Inesse autem ho-
minibus rectam rationem eo evincitur, quod
qui injustus est, ea etiam recte judicet quæ
ad se nihil attinent, & intemperans tempe-
ranter, & malus denique (ut summatim dicã)
rectis consiliis in eis rebus utatur, ad quas
nullis ante perturbationibus accedit occupa-
tus. unde fit, ut qui sit improbus, ad virtutem
transire queat, si priorem malitiam averse-
tur. Nec tamen eam ideo exsistere etiam
oportet, quæ prava ratio dicitur; ut vitiorum
sit ista principium, sicut & illa virtutum.

Sufficit

Sufficit enim præsens recta ratio, tanquam lex in civitate, & ad ea quæ fiunt secundum se & præter se diffinienda, & ad probanda quidem alia, alia autem coercenda. Nec opus est quicquam malorum principio; sive intus lateat, sive foris male agendi causam præbeat: sed bonorum autore primo maxime, atque solo, eoque à rationis participibus substantiis separato, Deo videlicet; recta deinde ratione, quæ illis inest, & quæ substantiæ attactu moderetur. Sic se habet igitur malorum distinctio: ex quibus non ea quæ sunt voluntaria, DIVINAE FORTUNAE arbitrio hominibus distribui significat; verum calamitosa & affligentia, non jam in nostra potestate posita, sed dudum peccata voluntaria secuta; quæ DOLORE quidem afficiunt, ut diximus, sed à virtute ornatum accipiunt. Nam & paupertatem exornat victus ratio temperans: & generis humilitatem erigit prudentia. Liberorum denique amissionem fert justus moderate; istaque potest usurpare; Obiit filius: Nonne redditus? Et, Sciebam me genuisse mortalem. Similiter vero & reliqua omnia, cum sunt virtutis pulchritudine cincta, fiunt pulchriora. Deinceps quærat oratio, quænam sint DIVINA INFORTUNIA

quibus

ἀρκεῖ γὰρ παρὼν ὁ ὀρθὸς λόγος, ὥσπερ νόμος ἐν πόλει, τά τε καθ' αὐτὸν περιττόμενα, καὶ τὰ παρ' αὐτὸν διοικίζειν, καὶ τὰ μὲν ἀποδέχεσθαι, τὰ δὲ σωφρονίζειν. καὶ οὐδὲν δεῖ κακῶν ἀρχῆς, οὔτε ἐνυποκειμένης, οὔτε ἔξωθεν κακοποιὸν αἰτίαν ἐνδιδούσης· ἀγαθῶν δὲ δεῖ ἀρχῆς μάλιστα καὶ μόνης, καὶ τῆς μὲν κεχωρισμένης τῶν λογικῶν οὐσιῶν, οἷός ἐστιν ὁ θεός· τῆς δὲ ἐνυπαρχούσης αὐταῖς, καὶ τῇ κατ' οὐσίαν ἐπαφῇ κυβερνώσης, οἷός ἐστιν ὁ ὀρθὸς λόγος. τοιαύτη μὲν ἡ τῶν κακῶν διάκρισις, ὧν οὐ τὰ προαιρετικά φησιν ἐκ τῆς ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΤΥΧΗΣ τοῖς ἀνθρώποις ἀπονέμεσθαι· ἀλλὰ τὰ περιστατικά, ἃ νῦν ἐν τοῖς οὐκ ἐφ' ἡμῖν κεῖται, πάλαι δὲ προαιρετικαῖς ἁμαρτίαις ἐπηκολούθησεν, ΑΛΓΕΙΝΑ μὲν ὄντα, ὡς ἔφαμεν, τὸν δὲ παρὰ τῆς ἀρετῆς κόσμον ἐπιδεχόμενα. καὶ γὰρ πενίαν ἐκόσμησε σώφρων δίαιτα· καὶ ταπεινότητα δόξης ἐπηνώρθωσατο φρόνησις· καὶ παίδων ἀποβολὴν πρᾴως ἤνεγκεν ὁ δίκαιος βίος, ὁ δυνάμενος εἰπεῖν, Τέθνηκε τὸ παιδίον· οὐκ οὖν ἀπεδόθη; καί, Ἤδειν θνητὸν γεγεννηκώς. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἄλλα πάντα τῷ τῆς ἀρετῆς κάλλει περιβληθέντα, γίνεται συμμετρώτερα. ἑξῆς δὲ ζητεῖ ὁ λόγος τίνες ΑΙ ΔΑΙΜΟΝΙΑΙ ΤΥΧΑΙ,

καθ'

καθ' ἃς οἱ βροτοὶ τὰς ἐκτὸς δυσχερείας ἔχουσιν. εἰ μὲν προηγουμένως ἡ θεία κρίσις δίδωσι τῷ δὲ μὲν πλοῦτον, ἑτέρῳ δὲ πενίαν, ΔΑΙΜΟΝΙΑΝ ἔδει ταύτην προαίρεσιν καλεῖν, καὶ μὴ ΤΥΧΗΝ. εἰ δὲ μηδὲν ἐπιστατεῖται τῆς τοιούτων λέξεων, ἀλλ' ὡς ἔτυχε, καὶ αὐτομάτως συμπίπτει, τὸν μὲν εὐτυχῆ εἶναι, ὥς φασι, τὸν δὲ δυστυχῆ· ΤΥΧΗΝ * μόνην ἔδει καλεῖν ταύτην, καὶ μὴ ΔΑΙΜΟΝΙΑΝ ΤΥΧΗΝ. εἰ δὲ πρὸς ἀξίαν ἑκάστῳ τὰ προσήκοντα ἀπονέμει ὁ ἐπιτροπεύων θεὸς, καὶ τοῦ μὲν εἶναι τοιούσδε ἡμᾶς οὐκ ἔστιν αἴτιος· τοῦ δὲ τὰς ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι κατὰ τοὺς θεσμοὺς τῆς δίκης μόνον ἐστὶ κύριος· εἰκότως συνάψας εἶπε ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΤΥΧΑΣ τὰς τῆς κρίσεως ἀποφάνσεις· εἰ μὲν θεῖον καὶ νοερὸν ἐστὶ τὸ κριτήριον, ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ καὶ ἐπιστημονικὰς αὐτὰς προσειπών· εἰ δὲ οἰκεία προαιρέσει κακύνεται τὸ κρινόμενον, καὶ διὰ τοῦτο γίνεται τῶν δυσχερῶν τούτων ἄξιον, προσθεὶς τὸ ΤΥΧΑΣ, ὅτι οὐ προηγουμένως τόνδε τινὰ κολάσαι, ἢ τιμῆσαι πρόκειται τῷ θεῷ, ἀλλ' αἰεὶ τὸν τοιόνδε, ἢ τοιόνδε γινόμενον· τούτου δὲ τὴν αἰτίαν ἐν ἡμῖν κεῖσθαι. τὴν μὲν οὖν ἐπιπλοκὴν τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως καὶ τῆς ἐκείνου κρίσεως, ΤΥΧΗΝ ἀπογυμνῶν, ὥστε εἶναι τὸ ὅλον τοῦτο

* γρ. μόνον.

ΔΑΙ-

quibus homines externis molestiis afficiuntur. Si quidem per se alteri quidem divitias, alteri autem paupertatem divinum judicium tribuit: DIVINAM voluntatem nominari istud oportuit, non INFORTUNIUM. Sin autem nihil hujusmodi nominibus imperat; sed fortuito & temere accidit ut felix iste sit, sicuti dicunt, ille autem infelix: INFORTUNIUM vocare tantummodo istud oportuit, non DIVINUM INFORTUNIUM. Sin porro Deus arbiter unicuique tribuit quod meritis convenit; neque in causa est, ut tales ipsi simus; sed eo fine tantum justitiam possidet, ut ex præscripto ipsius gestis paria referat: non immerito conjunctis nominibus judicii decreta DIVINA INFORTUNIA nuncupat; sive, (quia divinum sit judicium atque intelligens) præponendum putarit quod DIVINITATEM atque scientiam demonstret; sive etiam (quod sponte malitiam idipsum amplectatur, de quo agitur, unde etiam calamitatibus istis dignum est) INFORTUNIORUM nomen adjecerit, tanquam non exprofesso certum hominem vel supplicio vel præmio afficere Deus statuat; sed eum semper, qui isto se atque illo modo gesserit; cujus rei causa non sit extra nos investiganda. Itaque voluntatis nostræ divinique judicii nexum INFORTUNIUM parere; nihilque aliud totum hoc

DIVI-

Divinum exsistere infortunium, quam Dei adversus peccata calculum. Atque ita artificiosa vocabulorum inventione Dei curam, animique libertatem atque immortalitatem simul inducere; neque fato aut providentia fieri penitus; neque rursus fortuito & casu; neque etjam in eodem instituto vitam totam nobis contineri: sed quæcunque potestate nostra peccamus, ea ad voluntatem referri; quæcunque autem scelera sequuntur secundum justitiæ leges, fatum exsistere; quæ vero bona à Deo potissimum mittuntur, providentiæ adsignari: nihil denique eorum quæ sunt ad temerariam atque fortuitam causam referre, immo nec eorum quidquam quæ fiunt; nisi ex eventu, atque nexu eorum quæ providentia & fatum, ipsaque voluntas per se operantur, primis efficientibus caussis accedat quod fortuitum nominatur. Exempli gratia: Vult judex in eum animadvertere qui cædem perpetravit, & non in huncce hominem: sed eum etiam supplicio afficit quem nolebat, quoniam homicidæ locum atque conditionem sibi assumpsit. Et est quidem judici ex instituto in homicidam lata sententia; ex eventu autem in huncce hominem, qui sponte personam homicidæ subivit. Et rursum;

Cædem

ΔΑΙΜΟΝΙΑΝ ΤΥΧΗΝ, τὴν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις θείαν ψῆφον· καὶ συναιρεῖ οὕτω τὴν τῶν ὀνομάτων τεχνικὴν αἵρεσιν πρός τε θείαν ἐπιστασίαν, καὶ τὸ αὐτεξούσιον τῆς ψυχῆς, καὶ ἀθάνατον· καὶ μήτε καθ' εἱμαρμένην, ἢ πρόνοιαν πανταχόθεν γίνεσθαι, μήτε ὡς ἔτυχε, καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου, μήτε κατὰ τὸ αὐτὸ προαιρετέον ἡμῖν τὸν βίον τίθεσθαι πάντα. ἀλλ' ὅσα μὲν τοῖς ἐφ' ἡμῖν ἁμαρτάνομεν, ταῦτα εἰς προαίρεσιν ἀναφέρεσθαι· ὅσα δὲ ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις κατὰ τοὺς τῆς δίκης ἕπεται νόμους, εἱμαρμένην· τὰ δὲ προηγουμένως παρὰ τοῦ θεοῦ διδόμενα ἀγαθὰ, εἰς πρόνοιαν· εἰς δὲ τὸ εἰκῆ, καὶ ὡς ἔτυχεν, οὐδὲν τῶν ὄντων ἀναφέρειν τὴν αἰτίαν· ἀλλ' οὐδὲ τῶν γινομένων, εἰ μὴ ἄρα κατὰ συμβεβηκὸς, καὶ καθ' ἐμπλοκὴν τῶν ἀπὸ προνοίας, καὶ εἱμαρμένης, καὶ προαιρέσεως προηγουμένως ἐνεργουμένοις ἐπακολουθήσει τὸ ὡς ἔτυχε τοῖς προτέροις αἰτίοις· οἷον φέρε, ὁ δικαστὴς τὸν φονέα κολάζειν βούλεται, καὶ τόνδε τὸν ἄνθρωπον· κολάζει δὲ καὶ τοῦτον, ὃν οὐκ ἐβούλετο, ὅταν αὐτὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν τοῦ φονέως ἐναρμόζει τάξιν. καὶ γίνεται προηγουμένη μὲν ἡ κατὰ τοῦ φονέως αὐτῷ ψῆφος· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἡ κατὰ τοῦδε τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ἑκὼν ὑπέδυ τὸ τοῦ φονέως πρόσωπον. καὶ πάλιν,

Ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος φονεῦσαι μὲν ἐβούλετο, δοῦναι δὲ ἐπὶ τούτῳ δίκας οὐκ ἤθελεν· ὥστε καὶ ἐπὶ τούτου γίγνεσθαι προηγουμένην μὲν φονικὴν διάθεσιν, ὡς ἀπὸ τοῦ αὐτεξουσίου τῆς ψυχῆς ὡρμημένην· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἐπακολουθεῖν ταῖς ἐπὶ ταύτῃ στρεβλώσεις τε, καὶ κακίας. τούτων δὲ πάντων αἴτιος ὁ νόμος ὁ καὶ τὴν δικαστὴν τὴν προαίρεσιν τοῦ κολάζειν τοὺς φαύλους ἐντιθεὶς, καὶ τῷ φονεῖ τὴν τιμωρὸν ψῆφον ἐπάγων. τοῦτο δή μοι καὶ ἐπὶ τῆς θείας οὐσίας λογίζου· τῆς προαιρέσεως ἀνθρωπίνης δρᾶσαι κακὰ βουληθείσης, καὶ προαιρέσεως νομοφυλάκων δικαστῶν ἐπανορθοῦσθαι τὰ κακὰ πάσῃ μηχανῇ πειρωμένης, τὴν συνδρομὴν ΔΑΙΜΟΝΙΑΝ ΤΥΧΗΝ ἀποτελεῖν, καθ' ἣν ὁ τὰ τοιάδε εἰργασμένος τῶν τοιῶνδε γίνεται ἄξιος τιμημάτων· τοῦ μὲν προῃρῆσθαι τὰ φαῦλα εἰς τὸ αὐτεξούσιον τοῦ κρινομένου τὴν αἰτίαν ἀναφέροντος· τοῦ δὲ ἑπομένου τῇ ἀξίᾳ τιμήματος εἰς τὴν τῶν κρινομένων νομοφυλακικὴν ἐπιστήμην. τούτων δὲ συναγωγία ἐστὶ τὸν νόμον τὸν ἀγαθὰ μὲν εἶναι κατὰ δύναμιν, φαῦλον δὲ μηδὲν εἶναι διατεταγμένον. ὁ γὰρ προϋφεστὼς ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἀγαθότητι οὐκ ἐᾷ ἀναλθιώτους εἶναι τοὺς κακοὺς, ἵνα μὴ ἐμμένον τὸ κακὸν εἰς ἀναισθησίαν παντελῆ τῶν ἀγαθῶν ἐλάσῃ, ὧν τὴν ἀναγκαίαν ὑπόμνησιν

ἡ

Cædem facere sceleratus volebat quidem, sed pœnas hoc dare nomine minime. Itaque & in ipso prius exstitit homicidii quidem institutum, tanquam ab animi libertate dependens; sed inde postea contigit ut tormenta etiam atque molestiæ subsequerentur: quorum omnium lex ipsa causa est, quæ judici voluntatem improbos atque homicidas damnandi plectendique suggessit. Idem plane mihi in divina natura etiam ipse considera. nempe, cum voluntas humana quæ mala sunt cupit admittere; eorum autem animus, quibus servandarum legum cura est, in scelera animadvertere toto conatu nititur; ex eo concursu DIVINUM creari INFORTUNIUM: cujus ratione qui talia admisit pari animadversione dignus efficitur: altero quidem judicationis causam ad arbitrii libertatem, quæ vitiosa prætulerit, referente; altero vero ad legalis disciplinæ rationem, quæ mulctæ gravitatem in damnatis sequitur. Amborum autem conciliatricem legem ipsam exsistere, quæ bona quidem ut sint omnia (quantum potest) statuit, mali autem nihil. Hæc enim cum ante in Dei bonitate subsistat, non sinit inultos esse malos: ne, si ignoretur malitia, boni penitus oblivionem inducat; cujus necessariam recordationem

eorum justitia, in quorum tutela leges ipsæ sunt, omnibus suppeditat. Eodem igitur lex ipsa eos compellit, uti dictū est, & qui judices agunt, & qui malorum sensu coercendi sunt; ut ex utrisque peculiare bonum conficiat. Si enim est pœnas dare, quam non dare, utilius; sique, ut vitiorum coerceat immensitatem damno pœna afficit: certum est legem, ut juvet atq; juvetur, duo ista genera tradere: ipsumque quod judicat, tanquam legis curam habeat, alteri præposuisse; quod autem ita natura comparatum est ut peccet, atq; judicetur, id ipsum, tanquam ab eo fiat legis violatio, præstantiori tradere, ut in ipsum animadvertat pro meriti ratione; quo tandem per ea quæ patitur, in legis cogitationem atque recordationem deveniat. Quam enim male agendo mortales denegant; eandem appetunt cum injuriam patiuntur. Verbi gratia; Cupit Deum non esse qui facit injuriam, ut vindictam, quæ veluti Tantali saxum semper imminet, minime patiatur. At eundem vult esse qui injuria afficitur, ut ejus auxilio adversus ea quæ patitur potiatur. Oportet igitur eos qui injuriam inferunt, injuriæ calamitatem experiri; ut quod in inferenda, avaritiæ morbo occæcati, non viderant, id ipsum patiendo addiscant, detrimenti molestia edocti; siquidem recte multam subeant. Sin autem protervitate improbitatem tueantur adhuc,
minus

ἡ παρὰ τῶν νομοφυλάκων δίκη χορηγεῖ. Συνάγει οὖν ὁ νόμος, ὡς εἴρηται, τοὺς πεφυκότας κρίνειν, καὶ τοὺς πεφυκότας κακοῦσθαι, δι᾽ ἀμφοτέρων τὸ οἰκεῖον ἀπεργαζόμενος ἀγαθόν. εἰ γὰρ τὸ διδόναι δίκην, τοῦ μὴ διδόναι ἐστὶ λυσιτελέστερον, καὶ πρὸς σωφρονισμὸν τῆς ἀμετρίας τῶν κακῶν ἡ δίκη βλέπει· δῆλον ὅτι πρὸς τὸ ὠφελεῖν καὶ ὠφελεῖσθαι, διέδωκεν ὁ νόμος τὰ δύο ταῦτα γένη· τὸ μὲν κριτικὸν, ὡς νομοφυλακικὸν, τῷ ἑτέρῳ προστάξας· τὸ δὲ ἁμαρτάνειν, καὶ κρίνεσθαι πεφυκὸς, ὡς παρανομητικὸν, τῷ ἀμείνονι παραδοὺς γένει, κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτὸ μεταχειρίζεσθαι, ὅπως ἂν εἰς ἀνάμνησιν καὶ ἔννοιαν ἔλθῃ ποτὲ τοῦ νόμου, δι᾽ ὧν πάσχει κακῶς. Ὃν γὰρ ἐν τῷ πράττειν κακῶς ἀπηρνοῦντο, τοῦτον ἐν τῷ πάσχειν κακῶς ἐπιποθοῦσιν οἱ ἄνθρωποι. ὅτι ὁ ἀδικῶν οὐ βούλεται εἶναι θεὸν, ἵνα μὴ τὸ διδόναι δίκην, ὥσπερεί τινα Ταντάλου λίθον ἐπικρεμάμενον ἔχῃ· ὁ δὲ ἀδικούμενος βούλεται εἶναι θεὸν, ἵν᾽ ἐπικουρίας, ὧν πέπονθε, τύχῃ. διὸ τοὺς ἀδικοῦντας εἰς τὸ ἀδικεῖσθαι περιστῆσαι δεῖ, ἵν᾽ ὃ μὴ ἔβλεπον ἐν τῷ δρᾶν, τῷ τῆς πλεονεξίας πάθει μεθύοντες, ἐν τῷ πάσχειν μεταμάθωσι τῷ τῆς ἐλαττώσεως ἀνιαρῷ παιδευόμενοι, ἤ γε καλῶς ὑπέχοιεν δίκας. εἰ δὲ τῇ ἰταμότητι τῆς προαιρέσεως ἔτι κακοῖντο,

αὐτοὶ μὲν ἴσως ἧττον ὠφελοῦνται· παράδειγμα δέ τι γίνονται πάντως παιδευτικὸν τοῖς εὖ φρονοῦσι, καὶ αἰσθάνεσθαι δυναμένοις τὰς αἰτίας τῶν τοιούτων παθῶν. ταύτας τῆς κρίσεως ἀρχὰς κυριωτάτας ἀποδεχόμεθα τὴν ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ, τὸν ἀπὸ ταύτης νόμον, τὸν ἐν ἡμῖν παραγινόμενον ὀρθὸν λόγον, καὶ ὥσπερ τινὰ ἔνοικον θεὸν πλημμελούμενον· ἀποτέλεσμα δὲ τῆς κρίσεως, ΤΑ ΑΛΓΕΑ, ὥς φησι, ταῦτα, ὅσα τραχύτερον ἡμῖν ποιεῖ τὸν βίον τὰ περὶ σῶμά τε, καὶ τὰ ἐκτὸς λύπαις· ἃ δὴ ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕΙΝ ὁ παρὼν εἰσηγεῖται λόγος ἐνθυμουμένους τὰς αἰτίας αὐτῶν, καὶ ὅσων οἷόν τε περικόπτοντας, καὶ μεταπιθέντας εἰς ὠφέλειαν τὰ δοκοῦντα βλαβερά· μάλιστα μὲν τῶν θείων ἀγαθῶν ἑαυτοὺς ἀξίους παρέχεσθαι διὰ τῆς ἀκροτάτης ἀρετῆς. εἰ δέ τις τούτων οὔπω ἐν ὀρέξει, τῶν γοῦν πολιτικῶν ἀγαθῶν διὰ τῆς μέσης ἀρετῆς τυγχανέτω. τοῦτο γὰρ ἦν, ὃ περὶ τὸ πάσχειν καλῶς τὰ ΑΛΓΕΙΝΑ, καὶ ΙΑΣΘΑΙ αὐτὰ ἐπιταττόμεθα. τίς οὖν ἡ ἴασις, ἢ τὰ προειρημένα πάντα, ἀφ' ὧν καὶ ὁ ἐκλογισμὸς τῶν ἀλγεινῶν ὀδυνῶν, καὶ ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος ἐπιδείκνυται; κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων, ὅτι ὁ θεὸς νομοθέτης ὢν ἅμα καὶ δικαστής,

τίθεται

minus quidem ipsi fortasse proficiunt; sed exemplo suo eos, proculdubio, qui sapiunt, quique ejusmodi morborum causas nosse queunt, erudiunt. Esse autem ista judicii principia maxime propria, Dei bonitatem arbitramur, & legem ab eadem manantem; rectam praeterea rationem, quae in nobis est, inique violatam, atque, veluti domesticum Deum aliquem, injuria affectam, & impie habitam: judicii autem eventum, ANGORES, ut inquit, istos, quotquot asperiorem nobis vitam corporis molestiis, atque externis efficiunt; quas ferre leniter versus admonet, & ad eorum causas advertere diligenter, easque, quantum possumus, amputare, & quae noxia videntur in usum nostrum atque utilitatem transferre; maxime vero coelestibus bonis per summam virtutem dignos nos exhibere. Sin autem quis ista nondum appetit; vel saltem civilia bona virtutis ope consequatur. Hoc enim ipsum fuit, quo nos ad DOLORES recte PERFERENDOS atque SANANDOS hortatus est. Quaenam igitur alia fuerit MEDELA, praeter illa quae ante dicta sunt; quibus & dolor ipse aerumnarum rationi consentaneus, & sanandi via demonstratur? Est vero eorum quae dicta sunt caput, quod Deus legislator simul atque judex, eis

eis favet quæ bona sunt, perdit autem quæ mala: unde fit, ut malorum culpa penitus careat. At eos qui studiis voluntariis mali effecti sunt, rectæq; rationis, quā intus habebant, obliti; tanquam improbos quidē ex legis instituto ulciscitur, quæ mala fieri caveat; tanquam homines autem, propter accedentem legis nexum ad voluntatem, quod INFORTUNIUM nominamus. Non enim simpliciter hominem, quatenus homo est, lex ipsa ulciscitur, sed qua ratione malus est. Ut autē talis evaderet, causam primam habuit in propria voluntate positam. Ex quo vero malus effectus est, (quod in nobis situm fuit, non autē in Deo) tunc pœnis afficitur (quod in voluntate divina, non autem in nobis est positū.) Fuerit porro scopus legis unus Deo congruus maxime, hominibusque utilis, ipsa vitiorum amputatio atq; purgatio, admotis quibuslibet justitiæ castigationibus: ipsaq; etiam animi ad prava dilabentis in rectæ rationis viam revocatio. Cum igitur ita se lex habeat, eademque semper loquatur; non quilibet eadem semper consequitur, qui alias aliud, quod compensatione dignum sit, admiserit. Non enim justum esset istud, neque nobis etiam conduceret. Sed parit judicii mutationem rei mutatio, quæ judicatur. Qui enim possit, qui similis non est, iisdem dignus haberi? Sunt igitur AEQUO ANIMO FERENDA

DI-

ἥδεται μὲν τὰ ἀγαθά, ἀναγκάζεται δὲ τὰ κακά. διὸ καὶ πάντη κακιῶν ἐστιν ἀναίτιος· τοὺς δὲ κακυνθέντας αὐτεξουσίαις ὁρμαῖς, καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς ὀρθὸν λόγον ἀμνημονήσαντας, ὡς μὲν κακοὺς κολάζει κατὰ τὸν νόμον τὸν ἀπαγορεύοντα τὰ κακά· ὡς δὲ ἀνθρώπους, τῇ ἐπισυνόδῳ ἐπιπλοκῇ τοῦ νόμου πρὸς τὴν προαίρεσιν, ἣν δὴ ΤΥΧΗΝ καλοῦμεν. οὐ γὰρ ἁπλῶς τὸν ἄνθρωπον, ᾗ ἄνθρωπος, κολάζει ὁ νόμος, ἀλλ' ᾗ κακός. τοῦ δὲ κακὸν γενέσθαι, τὴν προτέραν αἰτίαν εἶχεν ἡ προαίρεσις· ἐπειδὰν δὲ κακὸς γένηται (ὅπερ ἦν ἐφ' ἡμῖν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῷ θεῷ) τότε δίδωσι δίκας. (ὅπερ ἦν ἐπὶ τῷ θείῳ νόμῳ, ἀλλ' οὐκ ἐφ' ἡμῖν) σκοπὸς δὲ τοῦ νόμου μόνος ἂν εἴη πρέπων τῷ θεῷ, καὶ ἡμῖν ἐπωφελής, τὸ κόψαι τὴν κακίαν, καὶ ἀποκαθῆραι τοῖς παντοδαποῖς τῆς δίκης σωφρονισμοῖς, καὶ ἐπιστρέψαι τὴν ἀποπεσοῦσαν τῇ πονηρίᾳ ψυχὴν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὀρθοῦ λόγου. καὶ οὕτως ἑστῶτος τοῦ νόμου, καὶ τὰ αὐτὰ ἀεὶ φθεγγομένου, τὴν ἀξίαν ἕκαστος ἄλλοτε ἄλλην ποιήσας, οὐ τὴν αὐτῶν ἀεὶ περισχεῖν. οὐ γὰρ δίκαιον τοῦτό γε, οὐδὲ ἡμῖν συμφέρον. τὴν δὲ μεταβολὴν τῆς κρίσεως ἡ τοῦ κρινομένου μεταβολὴ δίδωσι· τὸν γὰρ μὴ τοιοῦτον πῶς τῶν αὐτῶν ἐστιν ἀξιοῦν; ΚΑΛΩΣ ΦΕΡΕΙΝ οὖν

τὰς

τὰς ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΤΥΧΑΣ δεῖ, καὶ ΜΗ ΑΓΑΝΑΚΤΕΙΝ διδόντα δίκην, καὶ ὅσον ἐπὶ τῇ θείᾳ κρίσει καθαιρόμενον διὰ τῶν δοκούντων ἐμποδίων εἶναι περὶ εὐπάθειαν τοῦ τῇδε βίου. ὁ δὲ τοιοῦτος λογισμὸς ΙΑΣΙΣ ΤΕ γίνεται τῶν πεπλημμελημένων, καὶ ἐπιστροφὴ πρὸς τὸν ἐνυπάρχοντα ἡμῖν λόγον ὀρθόν· πῶς γὰρ ὁ κακίας εἶναι καρποὺς τὰ ἀλγεινὰ τιθέμενος, οὐ φεύξεται τὴν εἰς αὐτὰ κατάγουσαν αἰτίαν; καὶ εἰ δεῖ χαλεπαίνειν ἐν τοῖς λυπηροῖς, ἑαυτῷ μᾶλλον οἰήσεται δεῖν χαλεπαίνειν, ἢ τῷ κωλύοντι τὴν πονηρίαν θεῷ διὰ τῶν ὀργάνων τῆς δίκης, δι᾽ ὧν ἔστι συνεῖναι καὶ ἀναμιμνήσκεσθαι τῶν θείων νόμων, μηδὲ ἑκόντας καινοῦσθαι. οὐ γὰρ ὡς ἔτυχε τὰ ἀλγεινὰ τοῖς ἀνθρώποις διανέμεται, εἴπερ θεὸς, καὶ δίκης ὅροι προεστήκασιν ἡμῶν, τὴν ἀξίαν ΜΟΙΡΑΝ ἐφ᾽ ἑκάστοις ἐπάγοντες. διὸ καὶ τὸ οὐ ΠΑΝΥ ΤΟΙΣ ΑΓΑΘΟΙΣ ΤΑ ΑΛΓΕΙΝΑ συμπίπτειν, εὔλογον. πρῶτον μὲν γὰρ ΟΙΣΟΥΣΙΝ αὐτὰ ΠΡΑΩΣ τῇ εὐαρεστίᾳ τῆς θείας κρίσεως, καὶ τῇ τῆς ἀρετῆς προσκλήσει, δι᾽ ἣν πρᾳότερα μὲν τὰ χαλεπὰ γίνεται. καὶ εὔχητι δὲ τοῦ λοιποῦ ὁ βίος μηδαμῶς ἐνοχλήσειν ἡμᾶς τὰ τοιαῦτα, εἴπερ ἀγαθοῖς γινομένοις

χτι

DIVINA INFORTUNIA: NEC EI AEGRE FERENDUM qui pœnas luit, quique, quantum divino judicio visum est, iis rebus purgatus est quæ hujus vitæ oblectationem morari videbantur. Fuerit vero isthæc ratiocinatio MEDELA quædam eorum quæ ante peccata sunt, & ad rectam rationem quæ in nobis est, conversio. Quo pacto enim qui vitiorum fructus esse calamitates arbitratur, non causas fugiet quibus ad illas iter est? Præterea, si in rebus quæ dolorem pariunt, æquum est exacerbari, sibi potius esse succensendum arbitrabitur, quam Deo, qui malitiam justitiæ armis repellat, quibus licet divinas leges nosse, earumque recordari, nec nisi sponte malis affici. Non enim fortuito calamitates distribuuntur hominibus; si Deum nobis præesse, justitiæque fines regere, atque meritam singulis SORTEM inferre verum est. quo fit, ut quod NON PENITUS BONIS CALAMITATES accidere dixit, veritati consentaneum sit. Primum enim ista FERENT MODERATE judicii divini placito, deinde virtutis adeptione persuasi; cujus auxilio leviora fiunt quæ molesta fuerant. Est præterea non vana spes vitam nostram deinceps talibus nequaquam perturbatum iri; siquidem bonis effectis

ipsa

ipsa summæ virtutis adeptione divina bona nobis recondantur, mediæ autem humana. SANABUNTUR præterea & ista, quantum poterunt, si LEVITER FERENDO, ea curandi rationes didicerimus. Qui enim possunt sacris supplicationibus pro Dei dignitate uti, qui providentiam atque justitiam humana negant intueri; animumque nostrum immortalitate præditum externa ista quandoque sortiri, prout se voluntariis motibus dignum præbuerit? Qui enim ad ista SORTEM præsentem non retulerit, ubi eam MODERATI FERENDI occasionem queat invenire, ubi etiam MEDENDI artem, dici profecto non queat. Neque enim sane talibus confestim datur acquiescere, tanquam sint indifferentia, aut contrariis præstantiora; quia per se ideo fugienda videantur, quod dolorem pariant atque laborem. quæ autem sunt ejusmodi non solet natura nostra admittere, tanquam propter se amplectenda, nisi certe boni sit aliquid quod ex doloris molestia exspectetur. Est igitur ægre ferre necessarium, & tædio multo affici, atque ex ea quam ipsi natura habemus ignoratione dolores amplificari, & pœnas dare nihilominus: maximam autem nobis improbitatem accersere,

si

κατὰ τὴν ἀκροτάτην ἀρετὴν τὰ θεῖα ἀγαθὰ ἡμῖν ἀπόκειται· κατὰ δὲ τὴν μέσην ἕξιν, τὰ ἀνθρώπινα. ἔπειτα καὶ ΙΑΣΟΝΤΑΙ ΚΑΤΑ ΔΥΝΑΜΙΝ τὰ τοιαῦτα ἐξ αὐτοῦ τοῦ ΦΕΡΕΙΝ ΠΡΑΩΣ, τὰς μεθόδους τῆς θεραπείας αὐτῶν διδασκόμενοι. πῶς γὰρ οἷόν τε ταῖς ἱεραῖς ἱκετείαις θεοπρεπῶς χρήσασθαι, μὴ πρόνοιαν καὶ δίκην ἐφορᾶν τὰ ἀνθρώπινα πειθομένους, καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀθάνατον οὖσαν τοιούτων ἑκάστοτε τυγχάνειν τῶν ἔξωθεν, οἵων ἂν ἑαυτὴν ἀξίαν παράσχοιτο ἐκ τῶν προαιρετικῶν κινημάτων; ὁ γὰρ μὴ εἰς ταῦτα ἀναφέρων τὴν παροῦσαν ΜΟΙΡΑΝ, πόθεν ποτὲ ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕΙΝ αὐτὴν τὰς ἀφορμὰς λήψεται; πόθεν δὲ τοῦ ΙΑΣΘΑΙ τὴν τέχνην; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν· εὐαρεστῆσαι μὲν γὰρ αὐτόθεν τοῖς τοιούτοις οὐκ ἔστιν, ὡς ἀδιαφόροις, ἢ ἀμείνοσι τῶν ἐναντίων, ἐπειδὴ παρ᾽ ἑαυτῶν φαῦλά τε εἶναι φαίνεται ἀλγεινά ὄντα, καὶ ἐπίπονα. τὰ δὲ τοιαῦτα οὐ προσίεται ἡμῶν ἡ φύσις, ὡς *διὰ ταῦτα αἱρετά, εἰ μὴ ἄρα ἀγαθόν τι προσδοκώμενον εἴη ἐπὶ τῇ τλημπαθείᾳ τῶν δυσχερῶν. ἀνάγκη οὖν δυσχεραίνειν, καὶ δυσαρεστίας ἐμπίπλασθαι, καὶ προσεπιτείνειν τὰ ἀλγεινὰ ἐκ τῆς περὶ τὴν οὐσίαν ἡμῶν ἀγνοίας, καὶ οὐδὲν μὲν ἧττον διδόναι δίκας· τὴν μεγίστην δὲ ἐπικτᾶσθαι κακίαν,

* γρ. δι᾽ ἑαυτά

ἐὰν

ἐὰν ἀπρονόητον τὸ πᾶν, ἢ κακῶς φροντιζόμενον οἰηθῶμεν. τοῦτο δὲ ταυτόν ἐστι τὸ μὴ οἴεσθαι εἶναι θεόν· ἢ ὄντα μὴ προνοεῖν· ἢ προνοοῦντα μὴ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ δίκαιον, ἃ δὴ τῆς παντοδαπῆς ἀδικίας ἐστὶ συνεκτικώτατα, καὶ πρὸς πᾶσαν κακίαν συνωθοῦντα τὸν τοῖς τοιούτοις ἐγνωκότα δοξάσμασιν. ὡς γὰρ ἡ εὐσέβεια μήτηρ τῶν ἀρετῶν ἀνεφάνη, οὕτω καὶ πάσης κακίας ἡγεμὼν ἡ τῆς εὐσεβείας ἀπόπτωσις. μόνος οὖν ἐξαιρήσει τούτων τὴν ΙΑΣΙΝ ὁ ΠΡΑΩΣ αὐτὰ ΦΕΡΕΙΝ ἐκδιδαγμένος. τοῦτο δὲ διὰ φιλοσοφίας μόνης παραγίνεται τὰς πάντων τῶν ὄντων οὐσίας ἀκριβῶς ἐπισταμένης, καὶ τὰς ἑπομένας ταῖς οὐσίαις αὐταῖς ἐνεργείας, ὧν εἱρμὸς καὶ σύνταξίς ἐστιν ἡ τῶν ὅλων διοίκησις, ἀφ' ἧς καὶ τὰς ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΤΥΧΑΣ ἀπονέμεσθαι ἀνάγκη· εἶναι δὲ τὴν ἑκάστῳ ἀπονεμηθεῖσαν ἀξίαν τὴν νῦν λεγομένην ΜΟΙΡΑΝ, ἠρτημένην τῆς τε προνοίας τοῦ θεοῦ, καὶ τῆς κοσμικῆς συνταξίας, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης προαιρέσεως. εἰ μὴ γὰρ εἴη θεοῦ πρόνοια, οὐκ ἂν εἴη τάξις ἐν κόσμῳ, ἣν καὶ εἱμαρμένην ἂν εἴποι τις. εἰ δὲ μὴ ταῦτα εἴη, δίκη, καὶ κρίσις τῶν κακῶν οὐκ ἂν γένοιτο. ἀλλ' οὐδὲ τιμὴ καὶ ἀποδοχὴ τῶν ἀγαθῶν. προνοίας δὲ οὔσης, καὶ τάξεως, πάντας ἔδει τοὺς νῦν γινομένους τῶν ἴσων ἀγαθῶν

ΤΥΓ-

si mundum providentia carere, aut male administrari existimemus. Fuerit vero istud idem plane, atque Deum non esse putare; vel si sit, minime providere; vel denique si provideat, nequaquam bonum & justum exsistere. quæ certe nullum non iniquitatis genus complectuntur; eumque qui se talibus capi patitur opinionibus, ad scelera quælibet impellunt. Ut enim virtutum mater est pietas in Deos; sic vitiorum omnium dux ejusdem contemptus. Horum igitur MEDELAM solus invenerit, qui ea FERRE MODERATE didicerit. Id autem Philosophia una præstiterit, quæ rerum omnium naturas, & actiones quæ naturas ipsas consequuntur, exacte noverit: quarum series atque ordo ipsa est universorum administratio; à qua DIVINA INFORTUNIA necesse est distribui; nec esse aliud mercedem cuique tributam, quam SORTEM, de qua nunc sermo est, quæ à Dei providentia, mundanique ordinis præstantia, atque hominum voluntate dependeat. Neque enim si non esset providentia, ordo ille in mundo exsisteret, quod fatum possit aliquis appellare. nec si ista dee[illegible], ulla esset mulcta, ullumque adversus [illegible]tos judicium. Immo nec bonorum pr[illegible]m, nec commendatio. At vero providentia atq; ordine exsistentibus, omnes oportebat qui jam nascuntur eadem bona SORTIRI, si nihil à seipsis ad inæqualitatem

con-

contulissent. Sed liquet imparem eorũ SORTEM existere. Apparet igitur obstare voluntatis nostræ inæqualitatem, quæ providentiæ judicio subjecta est, quo minus ipsis fiat æqua distributio, cum pro meriti ratione SORTEM cadere necesse sit. Cæterum ne nos conturbet, quod in brutis quoque animantibus, in plantis, in his etiam quæ vita destituuntur, eandem quam in hominibus inæqualitatem cernimus. Non enim propterea res nostræ providentia non reguntur, si in illis ista casu contingant; vel si in eisdẽ etiam pœna & judicium, virtutisq; & vitii insit consideratio; cum exacte adeo fiant quæ ad nos attinent. Primum enim ita se habent, quæ anima carent, uti communis materia plantis, brutisq; ipsis atque hominibus. Sunt præterea animalia nonnulla in alimentum data cæteris atque hominibus. quo fit, ut eadem inter se faciant, non quod ad eorum meritũ advertant quæ patiuntur, sed ut suam ipsa vel famẽ placent, vel morbũ curent; utq; omnino quod sibi deest, undecunq; facere liceat, consequantur. quo fit, ut cæteris animalibus inde nascatur infelicitatis occasio, quod ea, si quibus indigemꝰ, uti sese offeru[illegible] usum nostrũ convertimus: felicitatis [illegible] causa quam habere videntur, nostra [illegible]ga ipsa animi propensio, atq; affectio. Si igitur ulterius promovens oratio alios quosdam etiam non deesse præstantiores nobis opponat;

qui

ΤΥΓΧΑΝΕΙΝ, εἰ μηδὲν παρ' ἑαυτῶν εἰς τὴν ἀνισότητα συνετέλεσαν. φαίνονται δὲ οὐ τῶν ἴσων τυγχάνοντες. δῆλον οὖν, ὡς τὸ τῆς προαιρέσεως ἄνισον ὑποβληθὲν τῇ τῆς προνοίας κρίσει, οὐκ ἐᾷ τὴν ἴσην αὐτοῖς ἀπονέμεσθαι ΜΟΙΡΑΝ, εἴγε τὴν πρὸς ἀξίαν ἀνάγκη τυγχάνειν. μὴ ταραττέτω δὲ ἡμᾶς τὸ, καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ἀλόγων, καὶ φυτῶν, καὶ αὐτῶν τῶν ἀψύχων τὴν αὐτὴν ἀνωμαλίαν ἐπιφαίνεσθαι, ἣν καὶ ἐπ' ἀνθρώπων. οὐ γὰρ διὰ τοῦτο τὰ καθ' ἡμᾶς ἀπρονόητα, εἴγε ἐκείνοις ταῦτα, ὡς ἔτυχε, συμβαίνει· ἢ καὶ ἐπ' ἐκείνων δίκη καὶ κρίσις, καὶ ἀρετῆς καὶ κακίας ἐκλογισμοί· ἐπεὶ τὰ καθ' ἡμᾶς οὕτως ἠκρίβωται. πρῶτον μὲν γὰρ τὰ ἄψυχα οὕτως ἔγκειται, ὡς κοινὴ ὕλη φυτοῖς, καὶ ζώοις, καὶ ἀνθρώποις. κοινὴ τροφὴ πρόκειται καὶ ἔνια ζώων ζώοις τε, καὶ ἀνθρώποις. Διὸ καὶ ποιεῖ ταῦτα εἰς ἄλληλα οὐ τὴν τῶν πασχόντων ἀξίαν ἐπισκεπτόμενα, ἀλλὰ τὴν αὐτῶν πεῖναν, ἢ τὴν νόσον θεραπεύοντα, καὶ ὅλως τὸ ἐνδεὲς αὐτῶν πληροῦντα, ὅθεν ἂν τοῦτο ποιεῖν ἐξῇ. ὥστε δυστυχίας ἀφορμὴν εἶναι τοῖς ζώοις τὴν ἡμετέραν χρείαν ἐκ τῶν παρατυχόντων πληρουμένην, καὶ τῆς δοκούσης εὐτυχίας αὐτοῖς αἴτιον τὸ παρ' ἡμῶν προσπαθές. εἰ μὲν οὖν περὶ ὧν ὁ λόγος καὶ ἄλλως κρείττονας ἡμῶν τινας ἀντεισήγαγεν,

οὕτως ἀποχρωμένους ἡμῖν πρὸς πλήρωσιν τῆς ἑαυτῶν ἐνδείας, ὡς ἡμεῖς τοῖς ἀλόγοις φαινόμεθα χρώμενοι· θνητοὺς ἐκείνους ἔδει ὁμολογεῖν, καὶ φαίνεσθαι τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν ἐκείνων χρείαν ἀναλισκόμενα. εἰ δὲ μηδὲν τῶν περὶ ἀνθρώπου θνητὸν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἔσχατος ὢν τῶν λογικῶν γενῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἀθάνατος εἰς σῶμα θνητὸν ἐκ περιστάσεως ἔρχεται, καὶ συμφυές τι τοῖς ἀλόγοις ἀναλαβὼν ὄργανον ἐπὶ γῆς πολιτεύεται· οὐδὲν ἂν εἴη τὸ τῆς ἡμετέρας δυστυχίας εἰς τὴν ἑαυτοῦ θοίνην ἀποχρησάμενον· οὔκουν οὐδὲ τὸ ἀτάκτως χρησάμενον ἡμῖν προθυμίᾳ πληρώσεως. δίκη τοίνυν καὶ τάξις τοῖς περὶ ἡμᾶς ἀθανάτοις τοὺς ὅρους τῆς περὶ ἡμᾶς διοικήσεως νομοθετεῖ, ταῦτα μηχανᾶσθαι περὶ ἡμᾶς, ἃ τήν τε ἐνταῦθα κακίαν ἡμῶν ἐλαττοῖ, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐπιστρέφειν ἡμᾶς δύναται. κήδονται γὰρ ἡμῶν, ὡς συγγενῶν, ἐκπεσόντων. ὅθεν αἰδὼς, καὶ νέμεσις, καὶ αἱ ἀποτρέπουσαι τῶν κακῶν, ἀνθρώπους μόνους ἐπιστρέφεσθαι λέγονται ὀρθῶς. τὸ γὰρ λογικὸν ζῶον μόνον συναισθάνεσθαι τῆς δίκης πέφυκε. τοῖς μεγίστοις οὖν ὅροις διεστῶτας ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀλόγων, διεστώσῃ πάμπολυ καὶ τῇ διοικήσει χρῆσθαι προσήκει. σύμμετρος γὰρ ταῖς οὐσίαις τῶν ὅλων καὶ ὁ τῆς προνοίας θεσμὸς καὶ ὡς ἕκαστα ὑπέστη παρὰ τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ,

οὕτω

qui nobis quoque ad eorum quibus indigent supplimentum abutantur, non aliter quam & ipsi ratione carentibus uti videmur: mortales illos esse probari oportuit, hominumque corpora in eorum usum atque necessitatem impendi. Verum si nihil est omnium quæ homine superiora sunt morti obnoxium, quoniam & ipse ultimus ex eorum genere quæ sunt ratione prædita, & ob id immortalis in mortale corpus ex necessitate venit, ibique assumpto rationis expertibus cognato organo in terra versatur; nihil esse queat quod miseriis nostris ad suas epulas abutatur; nihil etiam certe quod nobis utatur inordinate ad cupiditatis expletionem. Fines igitur Diis immortalibus, qui nobis præstant, suæ nostri administrationis justitia atque ordo præscribunt; ut ea nostro nomine moliantur, quibus hic minuatur nequitia nostra, & quibus ad ipsos reverti valeamus. Sunt enim nostri solliciti, tanquam cognatorum, cum labi nos contigit. Quo fit ut verecundia, divinaque ultione, atque dedecore homines tantum à vitiis revocari recte dicatur. Solum enim quod ratione præditum est animal justitiam natura percipit. Nos ergo, qui intervallo longissimo à brutorum natura distamus, separata valde administrationis etiam ratione uti convenit. Est enim universi naturis etiam providentiæ lex maxime congrua. Singula deinde qua ratione à Deo

 opifice

opifice edita sunt, eadem & ipsa providentiam sentiunt. Videtur porro singulos quidem hominum animos ipse produxisse, brutorum autem sola genera; illis naturæ fingenti commissis: uti Platoni, Timæoq; Pythagorico visum est; quibus placet, nihil eorum quæ morti sunt obnoxia à Deo immediate conditum esse, animos autem hominum ex eadem temperatione qua mundani Dei atq; dæmones, ipsiq; etiam illustres heroes, factos esse: ideoque in singulis hominibus providentiam elucere; quomodo ab istis evocentur, quomodo in illa propendeant; quomodo hic degant, quomodo isthinc alio se conferant: quorum nihil in vita quæ ratione careat effici oportuit. Neque enim ad Deum accedit, quæ invitari atque excitari nequeat. Nec potest in terris fungi administratione, quæ tanquam planta cœlestis exsistat. Neq; id habet à natura, ut ad astrum aliquod, quocum apta sit, referatur. Atque hæc quidem in eos qui casibus humanis indignantur, quique modis omnibus providentiam destruunt, à nobis responsa sint. Quibus & ista jure possunt adjici, eo ipso videri hominum mores cum ratione consentire, quod res adversas FERANT MODERATE: nec ea tantum ratione fieri leviora, quibus tum nos angi contigit; sed futuris etiam adferri remedium. Vos autem cum INDIGNAMINI, quid aliud ipsi proficitis, quam quod impietatem, malorũ omnium gravissimum,

labo-

οὕτω καὶ προνοίας ἀξιοῦται. φαίνεται δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, ἑκάστην αὐτὸς ὑποστήσας, ἐπὶ δὲ τῶν ἀλόγων μόνα γένη, προστάττων τῇ διαπλαττούσῃ αὐτὰ φύσει, ὡς Πλάτωνι δοκεῖ, καὶ Τιμαίῳ τῷ Πυθαγορείῳ, οὐδὲν μὲν προσεχὲς τῶν θνητῶν δημιούργημα εἶναι τοῦ θεοῦ πιθεμένοις. τὰς δὲ ἀνθρωπίνας ψυχὰς γίνεσθαι ἐκ τοῦ αὐτοῦ κρατῆρος τοῖς τε ἐγκοσμίοις θεοῖς, καὶ τοῖς δαίμοσι, καὶ τοῖς ἀγαυοῖς ἥρωσι. Διὸ πρόνοια ἐπ' ἀνθρώπων ἐστὶ καθ' ἕνα ἕκαστον, πῶς ἀφίσταται τῶν ἐκεῖ· πῶς πρὸς τὰ τῇδε νεύει· πῶς ἐνταῦθα πολιτεύεται· πῶς ἂν ἐντεῦθεν ἀνακομισθείη ἐκεῖσε· ὧν οὐδὲν δεῖ περὶ τῆς ἀλόγου ζωῆς πραγματεύεσθαι. οὐδὲ γὰρ ἦλθεν ἀδυνατοῦσα ἐπιστρέφεσθαι θεῷ· οὔτε ἐπὶ γῆς δύναται πολιτεύεσθαι, ὡς φυτὸν οὖσα οὐράνιον· οὔτε πρός τι ξυνώνυμον ἄστρον ἀνάγεσθαι πέφυκε. καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸ παρὸν ἀπολελογήσθω ἡμῖν πρὸς τοὺς δυσχεραντικούς, καὶ πανταχόθεν τὸ ἀπρονόητον κατασκευάζοντας· πρὸς οὓς καὶ ταῦτα εἰπεῖν δίκαιον, ὅτι ἐκ τοῦ ΠΡΑΩΣ τὰ δυσχερῆ ΦΕΡΕΙΝ, ὁ ἀνθρώπινος βίος πως εὐλογιστος ἀναφαίνεται, καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἐπελαφρυνῶν τὰ δυσχερῆ, καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἰώμενος. ὑμεῖς δὲ ἀγανακτοῦντες τί καὶ ὀνήσετε, εἰ μὴ μόνον προσθείητε τοῖς πόνοις τὸ μέγιστον

τὴν κακῶν ἀσέβειαν, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ χαλεπὰ χαλεπώτερα ἑαυτοῖς ἐνεργάσησθε τῷ παρὰ τὴν ἀξίαν πάσχειν αὐτὰ δοκεῖν; οὐ γὰρ νοσῶν, ἐὰν ἀγανακτεῖ ὅτι νοσεῖ, δι' αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον νοσήσει· διὸ οὐδὲ χαλεπαίνειν δεῖ πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς ἀποδόσεως γινομένης, ἵνα μὴ καὶ χειρόνων ἐν ἕξει γινώμεθα, διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς παροῦσι βλάσφημον δυσφορίαν. σκεψώμεθα δὲ αὐτὸ καὶ τῇδε· εἴ τις πενίαν λαχὼν ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕΙ, πρὸς τῇ ἀπὸ τῆς πρᾳότητος ἀλυπίᾳ, καὶ ἐξευρήσει τινὰ τοῦ βίου παραμυθίαν· τοῦτο μὲν τοῦ λογισμοῦ πόρον ἐξευρίσκοντος εὐλόγου διατροφῆς, τὸ μὴ συγκεχύσθαι τῇ λύπῃ. τοῦτο δὲ ἀγαπώντων αὐτὸν τῶν πλησίον τοῦ ἔμφρονος καρτερείας, καὶ συνεκποριζόντων, ὅση δύναμις, τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὸν βίον. ὁ δὲ ΑΓΑΝΑΚΤΩΝ, καὶ γυναικείως πικραινόμενος, πρῶτον μὲν ἑκουσίως λύπας προσκτᾶται· ἔπειτα προσδεδεμένος τῷ τὴν πενίαν πενθεῖν, ἄπορος παντελῶς γίνεται, οὔτε παρ' ἑαυτοῦ τι χορηγῶν εἰς πόρον συμβάλλεσθαι, οὔτε παρὰ τῶν πλησίον συντεθειμένος, ὅπου μὴ ἐλέου χάριν αὐτῷ τις προσείψειεν· ὃ πάλιν ἐκ τῆς διαθέσεως τοῦ διδόντος ἐπιτείνει τὴν λύπην τῷ εἰς τοῦτο χρείας καταστῆναι. ἐκ πάντων οὖν τῶν εἰρημένων ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕΙΝ

δεῖ

laboribus vestris adjicitis; eoque dolorem vestrum majorem efficitis, quod præter merita torqueri vos existimatis? Annon enim qui morbo afficitur, si eundem ferat acerbius, graviorem faciet? Non est itaque ægre ferendum quod pro meritorum ratione reponitur, ne urgentium molestiarum acerba reprehensione, deteriorum etiam habitum nobis contrahamus. Consideremus vero & illud hoc loco; Siquis in paupertatem delapsus ipsam FERAT MODERATE, præterquam quod ita sibi dolorem adimit, vitæ etiam certam oblectationem nanciscitur; partim quidem, quod idoneam alimentorum suppeditationem meditando inveniet, si dolore non conturbetur; partim vero, quod ejus prudentiam, animique robur qui vicini sunt admirantur, & suppeditant ad vitam necessaria, quantum possunt. At vero, qui INDIGNATUR, cum muliebri more exacerbatur, primum quidem dolores sponte sibi accersit; in luctu deinde paupertatis defixus non potest omnino efficere, ut sibi nec à seipso aliquid vacet ad sublevandam inopiam conferre, nec viciniorum contributionibus sublevari; nisi quantum stipis ergo alicui quis projecerit, quod rursum pro largientis animo, ei qui in tanta rerum penuria versatur dolorem auxerit. Patet igitur ex iis quæ dicta sunt, MODERATE FERENDOS

ESSE casus adversos, & ADHIBENDA REMEDIA quantum possumus, causasque ipsorum pravis cogitationibus esse adscribendas; neque ignorandum, cum providentia sit, non posse eum negligi qui bonus nunc exsistat, quantumlibet antiquis divinæ iræ notis compunctus sit. Eadem enim opera, dum virtus acquiritur, & eorum vitatur molestia, & MEDICINA invenitur, quæ ex sese quidem auxilium adversus dolorem adferat; à providentia autem molestiarum liberationem. Calamitates enim invexerunt nostra simul iniquitas & judicium divinum, cujus est in sceleratos animadvertere: sed tolluntur eædem percommode virtute nostra atque providentiæ lege, quæ eos malis liberet qui sponte sua quod bonum est amplectuntur. Tot tantaque adeo ex versibus istis possumus haurire præcepta, quæ ad virtutis institutionem primam conferunt. Videntur enim & providentiæ, & fati, libertatisque animi verissimas rationes complecti; quibus molestiam illam, quæ in eorum quæ cernuntur dissimilitudine versatur, oratio examinavit; inque omnibus malorum causam Deum nequaquam exsistere demonstravit. Quod si quis ista superioribus conjungat, una omnium esse ratio videbitur, quæ animi æternitatem confirmet. Quod enim justitiam esse colendam,

quod

δεῖ τὰ συμβαίνοντα· καὶ ΟΣΗ ΔΥΝΑΜΙΣ ΙΑΣΘΑΙ δεῖ, ταῖς διαφόροις ἐννοίαις τὰς αἰτίας αὐτῶν ἐκλογιζομένους, καὶ συνορῶντας, ὅτι προνοίας οὔσης, οὐκ ἀμελεῖται ὁ ἀγαθὸς νῦν γινόμενος, κἂν παλαιῶν μιασμάτων ἐφέλκηται στίγματα. καὶ αὐτὸ γὰρ κλᾶσθαι τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ἐπίπονον αὐτῶν διαφεύγει, καὶ τὴν ΙΑΣΙΝ ἐξευρίσκει, παρ' ἑαυτοῦ μὲν βοήθειαν τῆς ἀλυπίας εἰσφέρων, παρὰ δὲ τῆς προνοίας τὴν ἀπόλυσιν τῶν χαλεπῶν κομιζόμενος. ἡ γὰρ ἡμετέρα κακία, καὶ κρίσις θεία τιμωρουμένη τὴν πονηρίαν, τὰ χαλεπὰ συνεφόρησεν. εἰκότως δὲ ταῦτα λύεται πάλιν ἀρετῇ τε ἡμετέρᾳ, καὶ νόμῳ προνοίας ἀπολύοντι τῶν κακῶν τοὺς παρ' ἑαυτῶν πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐπιδεδωκότας. τοσαῦτα ἂν λάβοιμεν καὶ ἐκ τούτων τῶν ἐπῶν δόγματα πρὸς ἀρετῆς στοιχείωσιν συντελοῦντα. τοὺς γὰρ περὶ προνοίας, καὶ εἱμαρμένης, καὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν ἀληθεστάτους λόγους περιέχοντα ἀναπέφηνε, δι' ὧν τὸ τῆς τῶν φαινομένων ἀνωμαλίας δύσκολον ἀπεύθυνεν ὁ λόγος, καὶ διὰ πάντων ἀπέδειξε τῶν κακῶν ἀναίτιον τὸν θεόν. εἰ δέ τις ταῦτα τοῖς προτέροις ἐπισυνάψειεν, εἷς ἐκ πάντων ἀναφανήσεται λόγος τὴν τῆς ψυχῆς ἀϊδιότητα βεβαιούμενος. τὸ γὰρ δικαιοσύνην ἀσκεῖν,

καὶ

καὶ γενναίως ἀποθνήσκειν, καὶ περὶ τὰ χρήματα ἐλευθερίως διακεῖσθαι, τὸ μὴ συναποθνήσκειν τῷ σώματι τὴν ψυχὴν μάλιστα χρήζει πρὸς κατασκευήν, ὡς ἤδη εἴρηται. τὸ δὲ τὰς ΔΑΙΜΟΝΙΑΣ ΤΥΧΑΣ ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕΙΝ, καὶ ΙΑΣΘΑΙ ΔΥΝΑΣΘΑΙ, τοῦ μὴ συγγεννᾶσθαι τῷ σώματι τὴν ψυχὴν νῦν ἐράνου δεόμενον. ἐκ γὰρ ἀμφοτέρων τὸ γενέσεως καὶ φθορᾶς κρείττονα εἶναι τὴν ψυχὴν ἀποδείκνυται, καὶ ἑτέραν οὐσίαν παρὰ τὸ θνητὸν σῶμα αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν οὖσαν ἀΐδιον. οὐ γὰρ οἷόν τε οὖσαν ἀπό τινος χρόνου προελθοῦσαν εἰς γένεσιν εἰς ἀεὶ διαμένειν· ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἐξ ἀϊδίου τὴν ὑπόστασιν ἔχον ποτὲ φθορὰν ἀναδέχεσθαι. εἰ τοίνυν μετὰ τὴν τοῦ σώματος φθορὰν ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ διαμένουσα δίκης καὶ κρίσεως τυγχάνει, καὶ τῶν ἐπιτηδευθέντων ἐν τῷ βίῳ τὰς πρὸς ἀξίαν ἀμοιβὰς ἀποδέχεται, οὐκ οἷόν τε δὲ εἰς ἀεὶ διαμένειν τὸ ἀπὸ χρόνου γινόμενον· δῆλον, ὡς καὶ πρὸ τούτου ἦν τὸν ἅπαντα χρόνον. καὶ οὕτω τῶν ἀϊδίων δημιουργημάτων τοῦ δημιουργοῦ καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἀνευρίσκεται, ὅθεν αὐτῇ καὶ τῆς θείας ὁμοιώσεως μέτεστιν. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο μετρίας ὑπομνήσεως ἔτυχε, καιρὸς ἂν εἴη καὶ τὰ λοιπὰ ἐπισκέψασθαι.

21 ΠΟΛ-

quod fortiter occumbendum, quod etiam liberaliter utendum divitiis dixit; ad animi immortalitatem asserendam, nec eam simul cum corpore interire, sicuti dictum est, valde conducit. Ut autem DIVINA INFORTUNIA FERREMUS MODERATE, UT ADHIBERI REMEDIA pateremur, jam desiderari videbatur, non esse cum corpore generatum animum. At vero ex utroque, generatione atque corruptione præstantiorem exsistere, & à corpore mortali differre, qui ex se æternus sit, demonstratur. Neque enim fieri potest ut perpetuo maneat, qui sui à tempore aliquo ortus principium duxerit; quemadmodum neque corruptionem unquam admittere, quod subsistat ab æterno. Si ergo post interitum corporis, eidem superstes animus poenæ fit atque judicii particeps; sique eorum quæ gessit in vita mercedem pro meritorum ratione percipit; si denique stare perpetuo non valet, quod fieri cœpit aliquando: perspicuum est animum isto prius omni tempore exstitisse. Quo fit, ut inter æterna opera quæ sunt ab opifice Deo condita, animus esse reperiatur, divinæque similitudinis particeps. Verum quia de re ista abunde dictum est, tempus fuerit reliqua etiam considerare.

12 MULTI

21 MULTI HOMINIBUS SERMO-
NES MALI ATQUE BONI 22 EX-
CIDUNT; QUIBUS IPSE NEC
COMMOVERI DEBES, NEC
23 AVOCARI; SED CEDERE AE-
QUO ANIMO, SI QUID FALSI
DICATUR.

Multus sæpe hominum sermo pravusque bonusque
Excidit. At terrere nihil: nec vertier illo
Tete permittas. Sin falsum dicat; id æquo
Sperne animo.—

Voluntas humana, quia nec virtuti nec vitio semper inhæreret, SERMONES etiam voce edit utrique inservientes, tanquam contrariis suis affectionibus similes. Ideoque fit, ut veri quidem sint alii; alii autem BONI; alii vero MALI; alii etjam falsi. Eget autem varietas ista judicandi peritia, ut eos amplectamur qui sunt præstantiores, deteriores autem rejiciamus: utque nec SERMONUM odio penitus laboremus malos improbando, nec bonorum etiam studio quoslibet sine discrimine amplectamur. Sequitur enim SERMONIS aversionem ipsa etiam ejus privatio qui BONUS est,

&

21 ΠΟΛΛΟΙ Δ' ΑΝΘΡΩ-
ΠΟΙΣΙ ΛΟΓΟΙ ΔΕΙ-
ΛΟΙ ΤΕ, ΚΑΙ ΕΣΘΛΟΙ
22 ΠΡΟΣΠΙΠΤΟΥΣ',
ΩΝ ΜΗΤ' ΕΚΠΛΗΣ-
ΣΕΟ, ΜΗΤ' ΑΡ' ΕΑΣΗΣ
23 ΕΙΡΓΕΣΘΑΙ ΣΑΥ-
ΤΟΝ. ΨΕΥΔΟΣ Δ' ΗΝ
ΠΕΡ ΤΙ ΛΕΓΗΤΕ,
24 ΠΡΑΩΣ ΕΙΚΕ.

Ἡ ἀνθρωπίνη προαίρεσις μήτ' ἐν ἀρετῇ ἀεὶ ἑστῶσα, μήτ' ἐν κακίᾳ, καὶ τοὺς διὰ φωνῆς προϊόντας ΛΟΓΟΥΣ ἐπαμφοτερίζοντας ἀπογεννήσει, ὡς ἐοικότας ταῖς ἐναντίαις αὐτῆς διαθέσεσι. διὸ τῶν ΛΩΓΩΝ ἐγγίνονται οἱ μὲν ἀληθεῖς, οἱ δὲ ΑΓΑΘΟΙ, οἱ δὲ ΚΑΚΟΙ, οἱ δὲ ψευδεῖς. ἡ δὲ διαφορὰ αὕτη ἐπιστημονικῆς δεῖται διακρίσεως, ὅπως τοὺς μὲν ἀμείνονας ἐκλεξώμεθα, τοὺς δὲ χείρους ἀποβάλωμεν, καὶ μήτε μισολογίαν νοσήσωμεν παντελῆ διὰ τὴν τῶν χειρόνων ΛΟΓΩΝ κατάγνωσιν, μήτε ἀδιακρίτως πάντας εἰσδεξώμεθα διὰ τὴν τῶν ἀμεινόνων ἀποδοχήν. ἕπεται γὰρ τῇ μὲν μισολογίᾳ τὸ καὶ τῶν ἀγαθῶν ΛΟΓΩΝ ἑαυτοὺς ἀποστερεῖν·

τῇ δὲ ἀκρίτῳ φιλολογίᾳ, τὸ λανθάνειν βλαπτόμενον ὑπὸ τῶν κεκακουργημένων λόγων. φιλολογίαν γοῦν ἀσκήσωμεν μετὰ κρίσεως ἀρίστης, ἵνα ἡ μὲν *φιλία* ἕλκῃ τὸ γένος τῶν ΛΟΓΩΝ· ἡ δὲ κρίσις ἀποδιώκῃ τῶν χείρονα. καὶ οὕτω τὸ Πυθαγορικὸν τηρήσομεν παράγγελμα, μήτε ἐκπληττόμενοι τοὺς πονηροὺς τῶν ΛΟΓΩΝ, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι λόγοι εἰσὶν, * ἀκρίτως αὐτοὺς εἰσδεχόμενοι· οὔτε τῶν ΑΓΑΘΩΝ εἰργόμενοι, διότι λόγοι εἰσὶν ὁμοίως τοῖς χείροσι. πρῶτον μὲν γὰρ οὐχὶ ᾗ λόγοι, μεταδιώκονται· ἀλλ' ᾗ ἀληθεῖς. οὔθ' οἱ ἕτεροι καταγινώσκονται, ὡς λόγοι· ἀλλ' ὡς ΨΕΥΔΕΙΣ. ἔπειτα κἀκεῖνο εὐθαρσῶς ἂν εἴποιμεν, ὡς μόνον λόγοι εἰσὶν οἱ ἀληθεῖς. μόνοι γὰρ τῆς λογικῆς οὐσίας τὸ ἀξίωμα τηροῦσι, καί εἰσι γεννήματα ψυχῆς πρὸς τὸ ἄριστον ἀνατεταγμένης, καὶ τὸν οἰκεῖον κόσμον κεκτημένης· οἱ δὲ ψευδεῖς τῶν λόγων, οὐδὲ ΛΟΓΟΙ ὄντως εἰσί· πρὸς γὰρ κακίαν καὶ ψευδοδοξίαν φέροντες, καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν ΛΟΓΩΝ ἠρνήσαντο, καί εἰσιν ἠλογημένης ψυχῆς, καὶ πάθεσι συμπεφυρμένης φωναί. μήτε οὖν πάντας καταδέχου, φησὶν, ἵνα μὴ καὶ τοὺς ΨΕΥΔΕΙΣ· μήτε πάντας ἀπόβαλε, ἵνα μὴ καὶ τοὺς ἀληθεῖς. ἑκάτερον γὰρ ἄτοπον, τούς τε ἀγαθοὺς μισῆσαι σὺν τοῖς χείροσι, καὶ τοὺς ψευδεῖς

* γρ. φιληκοΐα

* πᾶν

* γρ. ἀκρίτως

προσίεσθαι

& audiendi studium temerarium, nefariæ orationis minus prævisa injuria. Rectissimo igitur judicio SERMONUM studium colendum nobis est; ut nos audiendi quidem cupiditas ad nullum non genus SERMONUM pertrahat, judicium autem eos rejiciat qui sint deteriores. Atque ita Pythagoricum præceptum servandum, ut NEQUE MALIS SERMONIBUS COMMOVEAMUR; neque ideo sine discrimine admittamus, quia SERMONES exsistunt; neque simili ratione BONIS ABSTINEAMUS. Primum enim, non istos ob id amplectimur, quia SERMONES sunt; sed quia veri. nec illos etiam alia ratione, quam quod falsi, condemnamus. Ausim præterea confidenter asserere, SERMONUM nomine eos censeri tantum, qui veri sunt. Soli enim naturæ rationis participis dignitatem retinent, animique fœtura sunt ad id quod est optimum comparati, suumque ordinem atque splendorem adepti: contra autem, qui falsi sunt, ne SERMONES quidem vere exsistunt. Cum enim ad vitia ducant opinionisque falsitatem, à SERMONIS ingenuitate non ipsi tantum defecerunt, sed sunt animi voces ratione destituti, perturbationibusque involuti atque immersi. Neque igitur omnes, inquit, amplectere, ne & MALOS etiam; neque omnes rejice, ne & BONOS. Utrumque enim fuerit absurdum, BONOS odisse cum MALIS, & FALSOS amplecti
propter

propter veros. At decet quidem laudare BONOS, & ubi admissi fuerint, opere præstare, & quærere ubi & quousque veritati consentiant: adversus eos autem qui falsi sunt decertandi vim adhibere; qualis ea fuerit quæ à logica scientia petitur ad veritatis distinctionem. Cum autem possumus evertere quæ falsa sunt, non violenter, non superbe id facere; sed mansuete veritatem persequi, lenibusque reprehensionibus improbare, atque etjam, uti versus ipse loquitur, AEQUO ANIMO CEDERE; SI QUID AUTEM FALSI DICATUR, non ita assentiri se habere, uti dicitur, sed sine iracundia audire. Neque enim quia ei quod FALSUM EST AEQUO ANIMO CEDENDUM præcipit, id nos debere amplecti significat; sed audire patienter, neque COMMOVERI, si nonnulli, quamvis homines sint, veritate excidant inutiliter. Patet enim hominum natura variis opinionum erroribus, cum notitias communes recta non sequitur. Nil mirum igitur, inquit versus, si qui nihil veri vel didicerit vel excogitarit, eo arrogantiæ devenerit; sique veritati contrarias opiniones adserat: immo contra, admiratione dignum sit, si qui neque didicerit, neque

προσιέναι διὰ τοὺς ἀμείνους. δεῖ δὲ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ἐπαινεῖν, καὶ εἰσδεξάμενον αὐτοὺς ἀσκεῖσθαι, καὶ ζητεῖν ὅπη, καὶ ἐφ' ὅσον τῆς ἀληθείας ἐφάπτονται· πρὸς δὲ τοὺς ΨΕΥΔΕΙΣ τὴν ἀγωνιστικὴν δύναμιν κτήσασθαι· αὕτη δ' ἂν εἴη ἡ χορηγουμένη ἐκ τῆς λογικῆς ἐπιστήμης εἰς διάκρισιν ἀληθείας. δυναμένους δὲ ἀνατρέπειν τὰ ΨΕΥΔΗ, μήτε σφοδρῶς, μήτε ὑβριστικῶς τοῦτο ποιεῖν· ἀλλὰ σὺν πρᾳότητι τὴν ἀλήθειαν διώκειν, καὶ μετὰ συμμέτρων ἐλέγχων τὸ ΨΕΥΔΟΣ ἀνατρέπειν, καὶ ὡς αὐτό φησι τὸ ἔπος, ΠΡΑΩΣ ΕΙΚΟΝΤΑΣ· ΨΕΥΔΟΣ ΔΕ ΗΝ ΠΕΡ ΤΙ ΛΕΓΗΤΑΙ, οὐ συγχωροῦντας οὕτως ἔχειν, ὡς λέγεται· ἀλλὰ ἀοργήτως ἀκούοντας· οὐ γὰρ συγκατατίθεσθαι δεῖν λέγει τοῖς ΨΕΥΔΕΙ τὸ ΠΡΑΩΣ ΕΙΚΕ· ἀλλ' ἀνεκτικῶς ἀκροᾶσθαι, καὶ μὴ ἐκπλήττεσθαι, εἰ ἄνθρωποι ὄντες τινὲς τῆς ἀληθείας ἀποπεπτώκασιν ἀλυσιτελῶς. φόριμος γὰρ ἡ ἀνθρώπων φύσις πολλῶν διεστραμμένων δογμάτων, ὅταν μὴ ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις ὀρθῶς ἕπηται. οὐδὲν οὖν, φησὶν ὁ λόγος, θαυμαστὸν, εἰ ἄνθρωπος μηδὲν τῶν ἀληθῶν μήτε μαθὼν, μήτε εὑρὼν, εἰς τοῦτο τῆς παρανοίας ἦλθε καὶ ἔθετο δόξας ὑπεναντίας τῇ ἀληθείᾳ. τοὐναντίον γὰρ ἦν θαυμαστὸν, εἰ μήτε μανθάνων,

μήτε ζητῶν, ἐλθὼν αὐτομάτως τῇ ἀληθείᾳ περιέτυχεν, ὥσπερ ἐκ τραγῳδίας θεῷ τινι παραφανέντι. Δεῖ οὖν συγγνωμονικῶς ἀκούειν τῶν ψευδομένων, καὶ πειρᾶσθαι μανθάνειν οἵων ἡμεῖς ἐκαθάρθημεν κακῶν, τῇ μὲν κοινωνίᾳ τοῦ συγγενοῦς ὑποκείμενοι τοῖς αὐτοῖς πάθεσι, τῷ δὲ ἀλεξικάκῳ τῆς ἐπιστήμης ἐξ ἐναντίας αὐτῶν γενόμενοι. μέγα δὲ συντελεῖ πρὸς πρᾳότητα, καὶ τὸ τῆς ἐπιστήμης θάρσος. ἡ γὰρ ἱκανῶς παρεσκευασμένη ψυχὴ πρὸς τὸ καταγωνίσασθαι τὰς ἐκβολὰς τῆς ἀληθείας, ἀθορύβως οἴσει τὰς ψευδεῖς δόξας, ὡς προεκλελογισμένη πάντα τὰ παρὰ τὸ ἀληθὲς ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ ἀληθοῦς κατανοήσει. τί οὖν ταράξει τοῦτον, ὡς ἄλυπον ζῶντι τὴν ἰσχυρὰν φαντασίαν παρέξει τούτῳ, ἢ προκατεγνωκότι πᾶν τὸ ψεῦδος; οὐ μόνον οὖν ἐκ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς τὴν ἀταραξίαν ἕξει ὁ ἐπιστήμων· ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ θαρσεῖν πρὸς τοὺς τοιούτους ἀγῶνας. ταῦτα μὲν περὶ τῆς τῶν ΛΟΓΩΝ ἐπιστημονικῆς διακρίσεως. περὶ δὲ τῆς ἁπάντων ἀνεξαπατήτου ἕξεως, ἣν δεῖ κεκτῆσθαι τὸν ἐπιστήμονα, εὐθὺς ἐπισυνάπτει.

24 — Ὁ ΔΕ ΤΟΙ ΕΡΕΩ ΕΠΙ ΠΑΝΤΙ ΤΕΛΕΙΣΘΩ.

25 ΜΗΔ-

neque etiam quæsierit, veritati temere occurrat, tanquam Deo alicui in tragœdia apparenti. Decet ergo eos audire cum venia qui mentiuntur; & periculo facto discere quantis ipsi malis simus erepti, qui generis communione iisdem perturbationibus obnoxii, scientia vindice contraria conditione potimur. Non parum autem ad lenitatem contulerit ipsa etiam scientiæ fiducia. Animus enim, qui satis instructus ad expugnanda veritatis diverticula accedit, intrepide tulerit falsarum opinionum congressus; tanquam omnia ante agitarit in veri consideratione, quæ possunt contra veritatem adferri. Quid igitur ipsum conturbabit, tanquam eo se explicare non possit? Immo ei qui potens sit cogitationes suggerere, quibus omne quod falsum est expugnetur. Non solum ergo ex ea virtute quæ in moribus posita est, non conturbari discet qui volet; sed ex eo etiam, quod intrepide ejusmodi certamina subeat. Atque hæc quidem de prudenti SERMONUM habendo discrimine præcepta sint. Deinceps de vitandæ fraudis in rebus omnibus ratione, quam decet eum tenere qui peritus sit, statim subjungit.

24 QUOD AUTEM TIBI DICAM, SERVETUR IN OMNI NEGOTIO.

25 NEMO TE NEC VERBIS NEC FACTIS ADDUCAT, UT QUICQUAM 26 FACIAS AUT DICAS, QUOD TIBI NON SIT UTILE.

—Serves sed & hoc, quod dixero, semper:
Ne tibi vel verbo quisquam male suaserit, aut re,
Ut facias dicasve, nocens quo tu tibi fias.

Extenditur ad res omnes præceptum hoc: & idem fere significat quod superius, ubi dixit,

—Nec quicquam sociis aut testibus, aut te
Solo turpe geras. Summus pudor ipse tibi sis.

Qui enim sui verecundia moveri didicerit, neque in solitudine, neque in societate turpe quid audere, atque etiam cogitationem ab eo propter internæ rationis custodiam avertere, ille ipse est qui potest audire, NIL TIBI VEL VERBO QUISQUAM MALE SUASERIT, AUT RE. Solus enim fraudibus non patet, neque potest à quoquam ulla ratione decipi, qui hominis in se præstantiam agnoscens, nec se rapi adulationibus patitur, nec minis etiam dejici; quantumvis vel hostes vel amici horum proponant quodlibet. Eo enim quod NULLUS dixit, personas omnes significavit, & patrem, & tyrannum, & amicum, & inimicum. Sunt vero avocandi modi, aut

25 ΜΗΔΕΙΣ ΜΗΤΕ ΛΟΓΩ ΣΕ ΠΑΡΕΙΠΗ, ΜΗΤΕ ΤΙ ΕΡΓΩ 26 ΠΡΗΞΑΙ, ΜΗΔ' ΕΙΠΕΙΝ, Ο, ΤΙ ΤΟΙ ΜΗ ΒΕΛΤΕΡΟΝ ΕΣΤΙ.

Τοῦτο διὰ πάντων τείνει τὸ παράγγελμα ἰσοδυναμοῦν τῷ ἄνω που εἰρημένῳ, —πρήξεις δ' αἰσχρόν ποτε μήτε μετ' ἄλλου; Μήτ' ἰδίῃ. πάντων δὲ μάλιστ' αἰσχύνεο σαυτόν. ὁ γὰρ ἑαυτὸν αἰδεῖσθαι μεμαθηκὼς, καὶ μήτε ἐν μονώσει, μήτε ἐν κοινωνίᾳ τὴν τοῦ αἰσχροῦ πρᾶξιν ἀνεχόμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν φαντασίαν αὐτὴν τοῦ τοιούτου παραιτούμενος διὰ τὸν εἴσω φύλακα λόγον, οὗτός ἐστιν ὁ δυνάμενος νῦν ἀκούειν, ΜΗΔΕΙΣ ΜΗΤΕ ΛΟΓΩ ΣΕ ΠΑΡΕΙΠΗ, ΜΗΤΕ ΤΙ ΕΡΓΩ. μόνος γὰρ ἀνεξαπάτητος, καὶ ὑπ' οὐδενὸς οὐδαμῶς εὐπαραλόγιστος ὁ τὴν ἀξίαν ἑαυτοῦ γνοὺς ἄνθρωπος, καὶ οὔτε κολακείαις θωπευόμενος, οὔτε τοῖς ἐκδειματοῦσι ταπεινούμενος, κἂν πολέμιοι, ἢ φίλοι ὁπότερον τούτων προτείνουσιν. ἐν γὰρ τῷ ΜΗΔΕΙΣ, πᾶν πρόσωπον κεῖται, καὶ πατὴρ, καὶ τύραννος, καὶ φίλος, καὶ ἐχθρός. οἱ δὲ τρόποι τῆς παραγωγῆς

ἢ διὰ ΛΟΓΩΝ, ἢ ΕΡΓΩΝ κινούντων,
λόγῳ μὲν θωπευόντων, ἢ ἀπειλούντων· ἔργῳ δὲ,
δωρεὰς, ἢ τιμωρίας προτεινόντων. πρὸς πάν-
τα δὴ ταῦτα τετειχισμένην δεῖ τὴν ψυχὴν ἔ-
χειν τῷ ὀρθῷ λόγῳ, πρὸς τὸ ἀμείλικτον καὶ
ἀδούλωτον ὑπὸ τῶν ὁπωσοῦν ἔξωθεν προσπι-
πτόντων ἡμῖν ἡδέων τε καὶ λυπηρῶν. ὁ γὰρ ὀρθὸς
ἐνυπάρχων λόγος σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν
ἑκατέρωθεν παραστήσας τῇ ψυχῇ τοὺς ἀδια-
μαχήτους φύλακας, ἀνεξαπατήτους ἡμᾶς δια-
τηρήσει καὶ ἀπὸ τῆς τῶν προσηνῶν θωπείας, καὶ
ἀπὸ τῆς φοβερῶν καταπλήξεως· οἷς ἐπιγίνεται
δικαιοσύνη ἐκείνη, ἣν παρήγγειλεν ἀνωτέρω
ἀσκεῖν ἔργῳ τε λόγῳ τε. οὕτω μὲν οὖν μηδεὶς οὐ-
δαμῶς ἡμᾶς ἀναπείσει ἢ ΛΟΓΟΝ προέ-
σθαι, ἢ ΕΡΓΟΝ τι διαπράξασθαι, ὃ μὴ
τῷ ὀρθῷ λόγῳ ἐστὶ σύμφωνον. εἰ γὰρ πάντων
μάλιστ' αἰσχυνοίμεθα ἑαυτοὺς, δῆλον ὡς οὐδεὶς
ἡμῖν αἰδεσιμώτερος ἡμῶν αὐτῶν φανήσεται, οὐ-
δὲ φοβερώτερος ὡς προσαχθῆναι παρὰ τὸ
δέον εἰπεῖν, ἢ πρᾶξαι. ἐπιβλαβὲς γὰρ τῇ ψυ-
χῇ ἑκάτερον. τὸ δὲ ἐκείνῃ βλαβερὸν, τοῦτο καὶ
ἡμῖν ἀσύμφορον· ἐπειδὴ ἡμεῖς ἡ ψυχή. ἀ-
κριβῶς οὖν ἀκουστέον τὸ, Ο, ΤΙ ΤΟΙ ΜΗ
ΒΕΛΤΕΡΟΝ ΕΣΤΙ· καὶ ἐκείνῳ φέρον-
τες τὴν ἀντωνυμίαν τὸ οἷον κυρίως ΣΥ ἐὰν

ἐαυ

aut VERBIS aut FACTIS. VERBIS quidem, vel blandiendo, vel minitando. FACTIS vero, vel munera, vel supplicia proponendo. Decet ergo adversus ista omnia recta ratione bene munitum habere animum; ut nec voluptatibus, nec doloribus, quæ nos modis omnibus adoriuntur, moveatur, atque in servitutem redigatur. Recta enim ratio quæ intus est, cum animo utrinque temperantiam atque fortitudinem custodes inexpugnabiles adhibuerit, imperterritos nos præstiterit, nec ab assentationum blanditiis immunes tantum, sed à terrorum metu etiam: quibus efficitur exactum illud justitiæ genus, de qua superius loquens, eam re atque verbo colendam esse monuit. Sic ergo nullus omnino aut VERBUM emittere, aut OPUS aliquod efficere nobis suaserit, quod rectæ rationi non consentiat. Est enim perspicuum, si omnium maxime nostri nos pudeat, nobis neque verecundiorem neque timidiorem visum iri neminem, ut ad aliquid DICENDUM vel FACIENDUM præter debitum inducamur. Est enim utrumque animo NOXIUM. Quod autem ipsi damnosum est, id ipsum & nobis etiam inutile, qui animus ipse simus. Est igitur ad illud advertendum diligenter, quod dixit, QUOD TIBI NON SIT UTILE: utque provocabulum ad id referatur, quod TU proprie exsistas.

Si idipsum est ergo quod significatur, NEC FACTIS NEC VERBIS CUIUSQUAM adduci debere nos, ut ALIQUID AUT FACIAMUS AUT DICAMUS, QUOD INUTILE NOBIS SIT; TU autem animus es rationis particeps; haud eum patieris, si recte sapis, qui tibi naturæ rationis participi damnum inferat. Es enim IPSE animus, hoc autem, corpus tuum; illa autem, extra corpus. Ita enim separando, naturarum confusionem vitabis: & quid sit humana natura inveneris, si nec corpus, nec quæ extra sunt, tua existimaveris, sique nec ipsorum nomine, tanquam tuo, decertaveris, ne ad corporis aut divitiarum cupiditates pertraharis. Omnino enim cum quid simus ignoramus, & illa etiam quorum curam ipsi agimus non intelligimus; quorumlibet magis quam nostri ipsorum curam gerentes, quorum prima atque præcipua cura deberet exsistere. Si enim quod corpore utitur, animus est; sique instrumenti loco corpus habet; instrumenti autem gratia alia etiam, propter fluxam ejus naturam, in subsidium inventa sunt: certum est ejus, quod omnium princeps sit atque caput, curam primam atque præcipuam esse debere; secundam autem ejus quod primum sequitur. Quo fit, ut valetudinis ratio sapienti minime negligenda sit; non ut corpori primas tribuat,

sed

ἕνεκεν οὖν τὸ λεγόμενον, ΜΗΔΕΙΣ ΜΗΤΕ ΔΙ' ΕΡΓΩΝ, μήτε διὰ ΛΟΓΩΝ παραλογίσαιτό τι ΠΟΙΗΣΑΙ, Η ΕΙΠΕΙΝ Ο, ΤΙ ΜΗ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΕΣΤΙ ΣΟΙ· ΣΥ γὰρ ἤδη ἡ λογικὴ ψυχή· οὐκ ἀνέξῃ, ἐὰν εὖ φρονῇς, τοῦ παραβλάπτοντός σε τὴν ὄντως λογικὴν οὐσίαν. σὺ γὰρ εἶ ἡ ψυχή· τὸ δὲ σῶμα σόν· τὰ δὲ ἐκτὸς τοῦ σώματος. ἐκ γὰρ τῆς διαστάσεως ταύτης καὶ τὸ ἀσύγχυτον τηρήσεις τῶν φύσεων· καὶ τὴν ἀνθρωπίνην οὐσίαν, ἥτις ἐστὶν εὑρήσεις, οὐδέποτε τὸ σῶμα, οὐδὲ τὰ ἐκτὸς αὐτοῦ εἶναι πειθόμενος, ἀλλ' ὑπεραγωνιῶν τούτων ὥσπερ σεαυτοῦ, ἵνα μὴ πρὸς φιλοσωματίαν καὶ φιλοχρηματίαν καθελκυσθῇς. ὅλως γὰρ ὃ ἐσμὲν ἀγνοήσαντες, καὶ ὧν ἐπιμέλειαν ποιούμεθα συναγνοήσομεν, πάντων μᾶλλον ἐπιμελούμενοι, ἢ ἡμῶν αὐτῶν, ὧν δεῖ προηγουμένην ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. εἰ γὰρ τὸ χρώμενον τῷ σώματί ἐστιν ἡ ψυχή, τὸ δὲ σῶμα ὀργάνου τάξιν ἐπέχει πρὸς αὐτήν, τοῦ δὲ ὀργάνου χάριν τὰ ἄλλα πρὸς βοήθειαν τῆς ῥεούσης αὐτοῦ φύσεως ἐξηρτημένα· δῆλον ὡς τοῦ ἡγουμένου καὶ πρώτου, προηγουμένην τε καὶ πρώτην δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν· δευτέραν δὲ τὴν τοῦ δευτέρου. ὅθεν οὐδὲ ὑγιείας ἀμελήσει ὁ σοφός, οὐ προηγούμενον τὸ σῶμα δοξάζων·

ἀλλὰ

ἀλλὰ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς χρείαν αὐτὸ παιδαγωγῶν, ὅπως ἂν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῆς ἀνεμποδίστως ὑπακούῃ, καὶ ἐν τρίτῳ τὴν τρίτων ἐπιμελήσεται, οἰκονομῶν τὰ ἐκτὸς πρὸς τὴν τοῦ ὀργάνου σωτηρίαν. πρώτης οὖν τῆς ψυχῆς, τάχα δὲ μόνης ἐπιμελήσεται, εἴπερ ἡ τῶν μετ' αὐτὴν ἐπιμέλεια πρὸς τὴν ταύτης περικοπὴν τείνει. πᾶν δὲ τὸ παρὰ τὴν ἀρετὴν, τοῦτό φησιν, Ο, ΤΙ ΤΟΙ ΜΗ ΒΕΛΤΕΡΟΝ ΕΣΤΙΝ. ᾧ γὰρ συμφέρον ἡ ἀρετὴ, * τοῦτο τὸ παρ' ἐκείνην ἀσύμφορον· κύκλον οὖν περιβάλλεσθαι συμβουλεύει τὴν ἀρετὴν φυλακτικὸν ὁ μηδὲν πείθεσθαι δεῖν λέγων τῷ πειρωμένῳ τῆς ἀρετῆς ἀπάγειν, δι' οἵων ἂν ἔργων * τῇ τῆς πρὸς τὸ χεῖρον ἐκπρεπούσης πειθοῦς προσαγάγῃ τὴν πεῖραν· οἷον, μὴ ὑποσχέσεις προτείνων τύραννος, ἢ ταύτας ΕΡΓΩ βεβαιῶν· μὴ ἀπειλαῖς θορυβῶν, ἢ αἰκίαις βιαζόμενος· μὴ φίλιον πρόσωπον τῇ οἰκειότητι τῆς ἀπάτης ἐπικρυπτόμενος, ἀπαγάγῃ τι τοῦ συμφέροντος τῇ ψυχῇ. ἔστι δὲ ἀλήθεια καὶ ἀρετὴ τὰ ταύτην ὠφελοῦντα μόνα. ἀνεξαπάτητος δὲ ἔσῃ εἰ τὴν ἀξίαν τὴν σαυτοῦ γνῷς, ἥτις τέ ἐστι, καὶ ᾧ φύσει ἔοικε, τῆς πρὸς ἐκεῖνο ὁμοιώσεως ἀεὶ τὴν ἐπιμέλειαν ἔχῃς· πᾶν δὲ τὸ τῆς ὁμοιώσεως παράγον μεγίστην ἡγοῦ ζημίαν. τοῦτο γάρ φησιν, Ο,ΤΙ ΤΟΙ ΜΗ ΒΕΛΤΕΡΟΝ ΕΣΤΙ,

* γρ. τούτῳ.

* γρ. σὲ

sed ut ipsum animi usibus accommodet, quo ipsius operationibus nullo repugnante obtemperet; tertio vero loco eorum curam suscipiat quæ tertia sunt, eaque præstet quæ foris sunt, ad instrumenti ipsius conservationem. Animi igitur, tanquam principis, atque adeo solius fortasse, curam habebit, si rerum cura quæ ipsam sequitur ad ejus commoda referatur. Est vero id omne quod præter virtutem est, eo ipso significatum, quod TIBI NON SIT UTILE, postulat. Cui enim emolumento virtus est, eidem fuerit & damno quod est à virtute alienum. Censet igitur orbem esse circumagendum ad virtutum custodiam, cum nihil ei credendum præcipit, qui te à virtute conatur avertere, quibuscunque modis conetur ad nequiora pertrahere: verbi gratia, ne si promissis agat tyrannus, aut ea REBUS comprobet; si minis terreat, aut cruciatibus urgeat; si persona etiam amica familiaritatis specie fraudem occultet, ab eo quod conducit animus avocetur. Conducunt autem ipsi veritas tantum atque virtus. Fies porro qualibet fraude superior, si substantiam tuam minime ignorans, quænam sit, & cui natura similis, imaginis ejus quam gerit curam semper habueris; id autem omne quod à similitudine avocat, damnum esse maximum existimaveris. Est enim illud ipsum QUOD TIBI NEQUAQUAM UTILE EST,

per

per quod tu arceris à divina similitudine. Quoniam vero idipsum nobis UTILIUS est quod confert ad ejusmodi similitudinem; quid quisquam afferat, quod tanti sit ut nos à studio divinæ similitudinis avocet? num pecuniarum largitionem? num ablationem? Atqui didicimus eas justa ratione & appetere & rejicere. Neque nos latet quam sit incerta ipsarum possessio. Quid enim si isto modo non adimantur, & fortiter illarum tuleris amissionem, fur eas non auferet? At enim quam variis modis aliis divitiarum contingit amissio? Horum ipsi unam etiam rationem virtutis nomine agitemus, spontaneam paupertatem honestati conjunctam cum divitiis commutantes, easque justa de causa exuentes, & tanti virtutem redimentes, quantum nobis ille adferat detrimenti qui ab ea dimovere nos conetur. Cæterum tormenta adhibebit, & mortem. At fuerit non difficile respondere, nos esse ista nequaquam passuros, si quod nostrum est tueamur; sed corpus fore quod injuriam patiatur, & quia mortale sit, nihil præter naturam suam toleraturum. Est enim natura morti obnoxium & sectioni, injuriisque aliis innumeris, quas quilibet morbus magis quam tyrannus potest inferre. Quid ea igitur fugimus quæ vitare ipsi non possumus? Cur potius ea non servamus, quæ servandi potestatem habemus?

Quod

ΕΣΤΙ τὸ τῆς θείας ὁμοιώσεως ἀπάγον. ἐπειδὴ δὲ ΒΕΛΤΕΡΟΝ ἡμῖν τὸ πρὸς τὴν τοιαύτην ὁμοίωσιν, τί ἂν προσάξει τις ἱκανὸν ἀποστῆσαι ἡμᾶς τῆς πρὸς θεὸν ὁμοιώσεως φιλοσοφίας; χρημάτων δόσις, ἢ ἀφαίρεσις; ἀλλὰ μεμαθήκαμεν μετὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ προσίεσθαι αὐτὰ, καὶ ἀποτίθεσθαι· καὶ τὸ ἄστατον τῆς κτήσεως αὐτῶν ἡμᾶς οὐ λανθάνει. τί γὰρ ἂν μὴ οὕτως αὐτὰ ἀφέληται, καὶ γενναίως αὐτῶν ὑπομείνω τὴν ἀποβολὴν, κλέπτης αὐτὰ οὐκ ἀφαιρήσεται; πόσοι δὲ ἄλλοι τρόποι διαφθορὰν χρημάτων ἐπάγουσιν; ὧν ἕνα καὶ τὸν ὑπὲρ ἀρετῆς λογιούμεθα κάλον, ἑκουσίαν πενίαν μετὰ τοῦ καλοῦ ἀνταλλαττόμενοι *, καὶ μεθ' εὐλογίστου αἰτίας αὐτὰ ἀποδυόμενοι, καὶ τοσοῦτον τὴν ἀρετὴν ὠνούμενοι, ὅσον ἂν ἡμᾶς βλάπτῃ ὁ ταύτης παρακινεῖν ἐπιχειρῶν. ἀλλὰ στρεβλώσεις προσοίσει, καὶ θάνατον. πρόχειρον οὖν πρὸς ταῦτα ἀποκρίνεσθαι· ὡς οὐχ ἡμεῖς ταῦτα πεισόμεθα, ἐάν γε τὸ ἡμέτερον τηρῶμεν· ἀλλὰ τὸ σῶμα ἔσται τὸ ὑβριζόμενον· τὸ σῶμα τὸ ἀποθνῆσκον, οὐδὲν παρὰ φύσιν τὴν ἑαυτοῦ πάσχον. φύσει γάρ ἐστι θνητὸν, καὶ τμητὸν, καὶ μυρίοις ὑποκείμενον πάθεσιν, ἃ συρράγνυσι μᾶλλον ἢ τυχοῦσα νόσος ἐπήγαγε. τί οὖν φεύγομεν, ἃ οὐκ ἔστιν ἐφ' ἡμῖν φεύγειν; οὐ τηροῦμεν δὲ μᾶλλον, ἃ ἔστιν ἐφ' ἡμῖν τηρῆσαι;

* χρήμασι.

τὸ γὰρ θνητὸν φύσει καταδεδικασμένῳ θανάτῳ οὐκ ἔστιν ὅπως ποιοῦντας ἐξελέσθαι τοῦτο· τὸ δὲ ἀθάνατον ἡμῶν, ὅπερ ἐστὶν ἡ ψυχή, καὶ ἡμεῖς, δυνατὸν ἀρετῇ κοσμῆσαι μὴ μαλακισθέντας περὶ τὸν ἀπειλούμενον θάνατον. ὃν εἰ * μὴ μετ' εὐλόγου αἰτίας ὑπομείνομεν, κοσμήσαιμεν τῇ ὀρθῇ προαιρέσει τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως. ταῦτα δή ἐστι τὰ μαγγάλα, ὧν ἂν ἄλλος ἄλλῳ περιτεθὲν τι παθεῖν, ἢ ἀποτίσαι. τὰ δὲ εἴσω τῆς ψυχῆς ἀδούλωτα ἄλλῳ, καὶ ἐλεύθερα, ἐὰν ἡμεῖς θέλωμεν, ἐὰν μὴ πρὸς τὸ σῶμα, ἢ τὰ ἐκτὸς ἀμέτρῳ προσπαθείᾳ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἑκόντες δουλαγωγήσωμεν, ζωῆς ἐφημέρου καὶ χρημάτων τὸ ἀγαθὸν τῆς ψυχῆς ἀποδιδόμενοι. ταῦτα ἡμῖν εἰσηγεῖται τὸ προκείμενον παράγγελμα ἐπὶ παντὶ τελεῖν, δι' ὧν τὸ μόνιμον καὶ ἀπαράγωγον ἀρετῆς ἐπισφραγίζεται. ἀλλὰ ἐπὶ τὰ ἑξῆς μετίωμεν πρὸς τὰ αὐτὰ δόγματα τὴν ἀναφορὰν ἔχοντα.

* γρ' ἡμεῖς

27 ΒΟΥΛΕΥΟΥ ΔΕ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ, ΟΠΩΣ ΜΗ ΜΩΡΑ ΠΕΛΗΤΑΙ. 28 ΔΕΙΛΟΥ ΤΟΙ ΠΡΑΣΣΕΙΝ ΤΕ ΛΕΓΕΙΝ Τ' ΑΝΟΗΤΑ ΠΡΟΣ ΑΝΔΡΟΣ.

29 ΑΛΛΑ

Quod enim natura mortale est, id ipsum mortis decreto quibuslibet auxiliis liberare non queas: sed possumus quod habemus immortale (id est animum, atque nos) virtute exornare, si ad mortis minas non frangamur; quam dum justa ratione subimus, naturæ ipsi necessitatem voluntatis rectitudine illustramus. Sunt ista certe magna illa, è quibus aliquid alius alii, ut patiatur, aut luat, possit proponere. At vero quæ intus habet animus nulli sunt mancipata; sed libera, si ipsi velimus; nisi si corpori, vel rebus externis, immodicisque cupiditatibus obtemperantes sponte libertatem abjiciamus, animique bona vita momentanea atque divitiis vendamus. Ista nos monet præceptum (quod ante positum est) in rebus omnibus efficere, quibus virtutis stabilitas atque constantia confirmetur. Ad alia vero deinceps, quæ ad eadem dogmata referuntur, transeamus.

27 CONSILIUM ADHIBE PRIUSQUAM RES GERATUR; NE ABSURDA FIANT. 28 HOMINIS NEMPE MISERI EST, EA FACERE ET LOQUI QUAE STULTA SUNT.

Consilium præcedat opus, ne absurda sequantur.
Est miseri quod quis stulte loquiturque facitq;.

29 EA

29 EA AUTEM PERFICITO QUAE TIBI MOLESTA DEINCEPS MINIME FUTURA SINT.

Effice quin potius nequeant quæ facta dolere.

Consilii prudentia & virtutes parit,& perficit, & continet, parens simul earum,& nutrix, & custos. Cum enim tranquille quam vitæ rationem inire debeamus, agitamus, tum eligitur virtutum præstantia. Cum autem fortiter omnia virtutis nomine certamina obire consilium statuit, atque jam virtuti comparandæ assuevit,in calamitatum etiam perturbationibus mentem retinet incontaminatam ; nec iis quæ foris tumultuantur ulla ratione adducitur, ut mutato instituto aliam exsistere felicem vitam existimet,præter eam quam per se optimam judicavit. Quo fit, ut recti consilii opera tria reperiantur. Primum, vitæ optimæ delectus, alterum, cultus illius quam delegimus. tertium, constans eorum observatio quæ recte instituta sunt. Est vero horum quidem primum, ratio illa quæ OPUS antest, à qua manant actionum principia. Medium vero, quæ cum opere exsistens, singula quæ fiunt principiis primis accommodat. Ultimum autem, quæ in OPERE res ipsas examinat, & judicat an recte FACTAE SINT. Elucet vero in omnibus consilii boni præstantia, quæ virtutes modo pariat, modo

29 ΑΛΛΑ ΤΑ Δ' ΕΚΤΕΛΕΕΙΝ Α ΣΕ ΜΗ ΜΕΤΕΠΕΙΤ' ΑΝΙΗΣΗ.

Ἡ εὐβουλία καὶ γεννᾷ τὰς ἀρετὰς, καὶ τελειοῖ, καὶ συνέχει, μήτηρ ἅμα, καὶ τιθηνὸς, καὶ φύλαξ αὐτῶν γινομένη. βουλευομένων γὰρ ἡμῶν ἐφ' ἡσυχίας ὃν τινα τρόπον χρὴ ζῆν, τὸ τῆς ἀρετῆς προαιρεῖται κάλλος. ἑλομένη δὲ διαθλεῖν γενναίως πάντας τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς ἀγῶνας, καὶ συνεθισθεῖσα τῇ κλήσει τῶν καλῶν ἤδη, κἂν ταῖς τῶν περιστάσεων ταραχαῖς τηρῇ τὴν γνώμην ἀκέραιον, οὐδὲν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν θορυβούντων ἐκπληττομένη πρὸς τὸ μεταθέσθαι ἄλλον εὐδαίμονα εἶναι βίον, ἢ ἐκεῖνον, ὃν ἐφ' ἑαυτῆς ἐλογίσατο κάλλιστον. ὅθεν τρία τῆς εὐβουλίας τὰ ἔργα. πρῶτον ἐκλογὴ τοῦ ἀρίστου βίου. δεύτερον ἄσκησις τοῦ προαιρεθέντος. τρίτον τήρησις ἀμετάστατος τῶν μελετηθέντων ὀρθῶς. τούτων δὲ τὸ μὲν πρῶτόν ἐστιν, ὁ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ λόγος, ὁ τὰς ἀρχὰς τῶν πράξεων ὑποτιθέμενος. τὸ δὲ μέσον, ὁ σὺν τῷ ΕΡΓΩ λόγος, ὁ προσυμβιβάζων ἕκαστον τῶν πραττομένων ταῖς ἡγουμέναις ἀρχαῖς. τὸ δὲ τρίτον, ὁ ἐπὶ τῷ ΕΡΓΩ λόγος ἀναλογιζόμενος τὰ πεπραγμένα, καὶ κρίνων εἰ δεόντως πέπρακται. διὰ πάντων δὲ τὸ τῆς εὐβουλίας καλὸν ἐπαινεῖσθαι, νῦν μὲν κυούσης τὰς ἀρετὰς,

νοῦ δὲ ἐκτρεφούσης, καὶ φρουρούσης ἐκ τρίπου. ὡς ἀρχήν τε, καὶ μέσα, καὶ τελευτὴν τῶν ἀγαθῶν ἐν ταύτῃ ἡμῖν κεῖσθαι, τήν τε ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν διὰ ταύτης μόνης ἡμῖν παραγίνεσθαι, καὶ τὴν τῆς ἀρετῆς τελείωσιν. λογικῆς γὰρ τῆς φύσεως ἡμῶν οὔσης, καὶ διὰ τοῦτο βουλευτικῆς, οἰκείᾳ δὲ προαιρέσει πρὸς τὸ εὖ, ἢ κακῶς βουλεύεσθαι προσαγομένης, ἡ μὲν κατὰ φύσιν ζωὴ σώζει τὴν οὐσίαν αὐτῆς· ἡ δὲ παρὰ τὸ δέον αἵρεσις φθείρει ἐφ' ὅσον οἷόν τε. φθορὰ δὲ ἀθανάτου πράγματος κακία, ἧς ἀβουλία μήτηρ, ἣν ἐκφυγεῖν ὁ λόγος παραινεῖ, ΟΠΩΣ ΜΗ ΜΩΡΑ ΠΕΛΗΤΑΙ. ΜΩΡΑ δὲ ἄθλια, καὶ κακά. τὸ γὰρ ΛΕΓΕΙΝ Η ΠΡΑΣΣΕΙΝ ΑΝΟΗΤΑ ΔΕΙΛΟΥ ΠΡΟΣ ΑΝΔΡΟΣ ΕΣΤΙΝ, ἀντὶ τοῦ, κακοδαίμονος ἰδίου ἀνθρώπου. εἰ δὲ ΒΟΥΛΕΥΟΙΟ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ, ΟΥΤΕ ΕΡΕΙΣ ΤΙ, ΟΥΤΕ ΠΡΑΣΣΕΙΣ ΑΝΟΗΤΟΝ, ἐφ' οἷς ἀνιᾶσθαι ἀνάγκη τοὺς τῇ ἀβουλίᾳ ὑπευθύνους. τὸ γὰρ σαθρὸν τῆς αἱρέσεως τῇ μεταμελείᾳ ἐλέγχεται πείρᾳ δεῖξαν τὴν βλάβην, ὥσπερ αὖ τὸ τῆς εὐβουλίας γνήσιον πρὸς τὸ μόνιμον ἄγει τῆς ἐκλογῆς, ἐπ' αὐτῶν τῶν ΕΡΓΩΝ τὴν ὠφέλειαν ἐπιδεικνύμενον·

ὠφέλειαν

modo nutriat, & tertio tueatur. Unde fit, ut in eo nobis & principium, & medium, & finis etiam bonorum sita sint; nosque unum & malis liberet, & virtutibus augeat atque cumulet. Quia enim natura nostra rationis est particeps, atque ideo deliberationis capax, cum propria voluntate ad consilia vel prava vel recta ducitur, tum quidem quæ secundum naturam vita est, vim servat ipsius: corrumpit autem, quantum potest, quæ id eligit quod non decet. Est vero sempiternæ rei lues malitia; hujusque parens consilii pravitas, quam evitare adhortatur versus, NE FIANT QUAE STULTA SINT. Sunt autem STULTA, quæ misera & mala. Ea ENIM DICERE ET FACERE QUAE MENTE CARENT, MISERI HOMINIS EST, id est, infelicis proprium. Sin autem ANTE OPUS CONSULUERIS, nec ipse DICES quicquam nec FACIES QUOD STULTUM SIT: QUIBUS necesse est eos MOLESTIA AFFICI, qui temeritatis culpæ sunt affines. Arguit enim electionis futilitatem pœnitentia, cum experientia damnum indicat: non aliter quam ejusdem soliditatem consilii probitas, cum in rebus ipsis utilitatem ostendit:

utilitatem, inquam, non corpoream, non externam, ſed noſtram ipſorum quibus ANTE OPUS CONSULERE præcipitur, atque EA PERFICERE QUAE MOLESTIAM nobis (qui animus ſumus) NON PARIANT. Quod enim proſit perjuriis, cædibus, aut aliis ejuſmodi maleficiis divitias parare, externiſque opibus abundare; iis autem bonis egere quæ animo conferunt? Nec ad id vel advertere, atque ita malum augere vehementius; vel ſi admiſſorum conſcientia in eorum ſenſum deveniatur, animo diſtorqueri, & pœnas inferorum metuere, ſolamque in eo medicinam invenire, quod effugium nullum ſit; unde malum malo curare ipſi promptum eſt qui animi interitu ſceleri ſuo adblanditur, dignumque ſe judicat, cujus nihil poſt mortem ſuperſit, ut judicii pœnas effugiat? non enim vult qui malus eſt, eſſe ſibi animum immortalem, ne ſcelerum ultionem patiatur. Itaque judicem qui apud inferos eſt prævertens, morte ſe ipſe condemnat; tanquam ne ſceleratum quidem animum ſubſiſtere deceat. At iſte quidem, tanquam conſilii inopia ad malitiam delatus, ſententiam adverſum ſe tulit non male intemperantiæ ſuæ reſpondentem. Sed inferorum judices tanquam ad veritatis normam judicia revocantes, non ſtatuent debere animum minime exſiſtere, ſed ſceleratum non eſſe;
&

ὠφέλειαν δὲ οὐ τὴν τοῦ σώματος, οὐδὲ τὴν τῶν ἐκτός, ἀλλὰ τὴν ἡμῶν αὐτῶν, οἷς καὶ τὸ ΒΟΥΛΕΥΕΣΘΑΙ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ παραγγέλλεται, καὶ ταῦτα ἐκτελεῖν, ἃ μὴ ΑΝΙΑΣΕΙ ἡμᾶς· ἡμᾶς δὲ δῆλον ὅτι τὴν ψυχήν. τί γὰρ ὄφελος ἐπιορκίαις, ἢ φόνοις, ἢ ἄλλαις τισὶ κακοπραγίαις λῄσασθαι χρήματα, καὶ πλουτεῖν τὰ ἔξω, πενομένου τῇ ψυχῇ τῶν ἐπιβαλλόντων αὐτῇ καλῶν; καὶ πρὸς τοῦτο ἢ ἀναισθήτως ἔχειν, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐπιτείνειν τὸ κακόν· ἢ εἰς αἴσθησιν τῶν εἰργασμένων ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἑλκόμενον στρεβλοῦσθαι τὴν ψυχήν, καὶ δειμαίνειν τὰ ἐν ᾅδου κολαστήρια· καὶ μόνην ἴασιν εὑρίσκειν τὴν εἰς τὸ μὴ εἶναι καταφυγήν, ὅθεν αὐτῷ παρίσταται κακῷ τὸ κακὸν ἰᾶσθαι, φθορᾷ τῆς ψυχῆς τὴν κακίαν παραμυθουμένῳ, καὶ τὴν μετὰ θάνατον οὐδένειαν ἑαυτοῦ καταψηφίζεσθαι φυγὴν τῶν τῆς κρίσεως πόνων; οὐ βούλεται γὰρ ὁ κακὸς ἀθάνατον εἶναι τὴν αὐτοῦ ψυχήν, ἵνα μὴ ὑπομένῃ τιμωρούμενος. καὶ φθάνει τὴν ἐκεῖ δικαστὴν θάνατον ἑαυτοῦ καταψηφιζόμενος, ὡς πρέπον τὴν πονηρὰν ψυχὴν μηδὲ εἶναι. ἀλλ' οὗτος μὲν, ὡς ἀβουλίᾳ πρὸς κακίαν ὑπενεχθείς, εἰκότως ἀμετρίᾳ τὴν καθ' ἑαυτοῦ ψῆφον ἐκφέρει· οἱ δὲ ἐν ᾅδου δικασταί, ἅτε πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας κανόνα τὴν κρίσιν ποιούμενοι, οὐ κρίνουσι μὴ εἶναι δεῖν τὴν ψυχήν, ἀλλὰ πονηρὰν μὴ εἶναι.

καὶ ὅπως ἂν μετριάσῃ τὸ κακὸν αὐτῆς πραγματεύονται, ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς φύσεως τὰς κολάσεις ἐπάγοντες, ἰατροῦ δίκην, τομαῖς καὶ καύσεσι τὰ χειρώνεια ἕλκη θεραπεύοντες. καὶ τὰς τῶν ἡμαρτημένων δίκας εἰσπράττοντες, μετανοίᾳ ψυχῆς τὴν πονηρίαν ἀφανίζειν πειρώμενοι· οὐκ αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἐξιστάντες τοῦ εἶναι, μᾶλλον ἐπανάγοντες τῇ τῶν λυμαινομένων παθῶν ἐκκαθάρσει. κινδυνεύει γὰρ εἰς τὸ μὴ εἶναι ὑποφέρεσθαι ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ διὰ τῆς εἰς τὸ μὴ παρὰ φύσιν ἐκτροπῆς· τῇ δὲ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἀνακλήσει πρὸς τὴν οὐσίαν τὴν αὐτῆς ἐπανάγεται, καὶ ἀπολαμβάνει καθαρὸν τὸ εἶναι, ὃ τῇ συμμίξει τῶν παθῶν ἐκηραίνετο. διὸ πειρᾶσθαι δεῖ μάλιστα μὲν μὴ ἁμαρτάνειν· ἁμαρτόντας δὲ σπεύδειν, ὡς ἐπὶ ἰατρεικὴν τῆς πονηρίας τὴν δίκην, ἐπανορθουμένους τὴν ἀβουλίαν τῇ κρείττονι βοηθείᾳ. ἐπεὶ γὰρ τοῦ εἶναι ἀγαθοὶ ἐκπεπτώκαμεν, τοῦ γίνεσθαι γοῦν ἀντιλαμβανόμεθα μεταμελείᾳ συγγνώμονι τὴν θείαν ἐπανόρθωσιν εἰσδεχόμενοι. ἡ δὲ μετάνοια αὕτη φιλοσοφίας ἀρχὴ γίνεται, καὶ τῶν ΑΝΟΗΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΛΟΓΩΝ φυγή, καὶ τῆς ἀμεταμελήτου ζωῆς ἡ πρώτη παρασκευή. ὁ γὰρ καλῶς περὶ τῶν πράξεων βουλευόμενος οὐ περιπίπτει λύπαις ἀκουσίαις, οὐδὲ λανθάνει τὰς ἀρχάς,

καὶ

& dabunt operam ut retundatur ipsius malitia, adhibitis ad naturæ salutem castigationibus, medicorum more, qui maligna ulcera sectionibus atque ustionibus curant. Pœnas deinde scelerum exigent, pœnitudine animi nequitiam delere satagentes; non ipsam ejus substantiam de rerum natura tollere, sed perturbationum potius, quibus corrumpebatur, purgatione, in pristinum statum revocare. Est enim periculum ne esse desinat hominis animus, cum ad id quod est præter naturam divertitur. Cum autem ad id quod est secundum naturam revocatur, ad suam ipse naturam reducitur, puramque illam exsistendi rationem rursus assumit, quam cupiditatum mixtione corruperat. Itaque maxime quidem conari oportet ne quid peccetur. Sin autem peccatum est, ad justitiam statim, tanquam ad scelerum medicinam, confugere; ut pravum consilium præstantioris ope corrigamus. Cum enim probitate excidimus quam habebamus; eam rursum justæ pœnitudinis auxilio adipiscimur, cum divinam correctionem admittimus. Est vero sapientiæ principium pœnitentia ipsa, STULTORUMQUE SERMONUM atque OPERUM fuga, primaque ad vitam, cujus pœnitere non queat, instructio. Non enim molestiis ille obnoxius est quæ temere accidunt, qui recte consilium init priusquam geratur aliquid: nec se rerum principia

atque occasiones dare ignorat, quarum finem atque exitum reformidat: sed semper ei adstipulatur quod adest, eorum fortuitos eventus, quæ solent aliter contingere, rationibus expendens. Quo fit, ut nec eorum exspectatione quæ bona nuncupantur, quod vere bonum sit contemnat; nec metu etiam contrariorum, mali quicquam admittat: sed mente semper ad divinas leges intenta, suam ipse vitam ex earum instituto dirigit. Ut autem scias MISERI ESSE HOMINIS EA DICERE ET FACERE QUAE STULTA sunt, Medeam in tragœdia intuere, ut vicem suam lugeat; quæ ingenti amore correpta, cum suos inconsulte prodidisset, seipsam homini peregrino tradidit. postea vero, cum ab ipso negligeretur, indignaque pati se existimaret, ex ea persuasione in has voces prorumpit;

Feriat caput hoc cœleste mihi
Fulgur.—

Pergit deinde ad nefaria opera; primum ea STULTE exoptans infecta esse quæ fierent, tum furenter malis mala curare tentans. Quod si placet Homericum Agamemnonem intueri, audies & ipsum, cum dat pœnas iræ vehementis, ejulantem, & clamantem;

—Turbor, mihi nec jam cor sedet intus.

Ardorem

καὶ τὰς ὑποθέσεις οἶδεν, ὧν τὰ συμπεράσματα καὶ τὰς ἐκβάσεις οὐκ ἀσμενίζει, ἀλλ' ἀεὶ τὸ παρὸν συντίθησι, τὴν ἄλλως ἐπισυμβαινόντων τὰς τύχας ἐκλογιζόμενος. διὸ οὔτε προσδοκίαις τῶν λεγομένων ἀγαθῶν τὸ ὄντως ἀγαθὸν ἂν παρίδῃ, οὔτε φόβῳ τῶν ἐναντίων τὴν τοῦ κακοῦ πρᾶξιν αἱρήσεται· ἐςώσῃ δὲ τῇ γνώμῃ πρὸς τοὺς θείους κανόνας τὸν ἑαυτοῦ βίον ἀπευθυνεῖ. ἵνα δὲ γνῷς, ὅτι ΔΕΙΛΟΥ ΠΡΟΣ ΑΝΔΡΟΣ ΕΣΤΙ ΠΡΑΣΣΕΙΝ ΤΕ ΚΑΙ ΛΕΓΕΙΝ ΑΝΟΗΤΑ, ὅρα Μήδειαν τὴν ἐν τῇ τραγῳδίᾳ τὰ καθ' αὐτὴν ὀδυρομένην, ἥτις ἀβουλήτως τοὺς οἰκειοτάτους προδοῦσα δι' ἔρωτα ἔκτοπον ἀνδρὶ ξένῳ ἑαυτὴν ἐνεχείρισεν. ἔπειτα ὀλιγωρουμένη ὑπὸ τούτου, ἀφόρητα πάσχειν οἴεται. καὶ ἐκ τῆς οἰήσεως ταύτης ἄκουε οἷα βοᾷ·

Διά μου κεφαλῆς φλὸξ οὐρανία

Βαίη. ——— καὶ προσεισιν εἰς ἔργα παράνομα. πρῶτον ΑΝΟΗΤΩΣ ἐπιδεχομένη μὴ γεγενῆσθαι τὰ γινόμενα· εἶτα μανικῶς κακοῖς ἰᾶσθαι τὰ κακὰ πειρωμένη. εἰ δὲ βούλει, τὸν Ἀγαμέμνονα θέασαι τοῦ Ὁμήρου, ὃς τῆς ἀμετρίας θυμοῦ δίδους δίκας οἰμώζων ἀναφωνεῖ·

— ἀλλ' ἀλύκλημαι, κραδίη δέ μοι ἔξω.

καὶ τὸ πυρῶδες τῶν ὀμμάτων, ὃ πάλαι ὑπὸ τῆς θυμικῆς διαθέσεως ἐξήπτετο, μεταπεσόντων αὐτῶν τῶν πραγμάτων ταῖς τῶν δακρύων ὄμβροις κατέψυχε. τοιοῦτος γὰρ πᾶς ΑΝΟΗΤΟΣ βίος, τῇδε κἀκεῖσε τοῖς ἐναντίοις πάθεσι μεταπίπτων, ἐν ἡδοναῖς μέν ἐστι μισητὸς, ἐν λύπαις ἐλεεινὸς, καὶ θαρρῶν προπετὴς, καὶ δεδιὼς ταπεινός· καὶ ὅλως τοῦ τῆς εὐβουλίας γνησίου φρονήματος ἀμοιρῶν τῇ τύχῃ συμμεταβάλλει* τὴν γνώμην. ἵνα οὖν μὴ τοιούτων δραμάτων ἀναπιμπλώμεθα, ΠΡΑΣΣΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΛΕΓΟΝΤΕΣ ΑΝΟΗΤΑ, τῷ ὀρθῷ λογισμῷ διὰ πάντων ἡγεμόνι χρησόμεθα, τὸ Σωκρατικὸν ἐκεῖνο πληροῦντες, ὡς ἐγὼ οὐδενὶ οἷός τέ εἰμι πείθεσθαι τῶν ἐμῶν, πλὴν τῷ λόγῳ, ὃς ἄν μοι λογιζομένῳ ὀρθὸς φαίνηται. ἡμῶν δὲ ἐστιν, ἀλλὰ οὐχ ἡμεῖς, πάντα ὅσα πρὸς ὑπηρεσίαν τῆς λογικῆς δίδοται, οἷον θυμὸς, ἐπιθυμία, αἴσθησις, αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ εἰς ὀργάνου χρείαν ταῖς δυνάμεσι ταύταις παρειλημμένον· ὧν οὐδενὶ χρὴ πείθεσθαι, πλὴν, ὥς φησι, τῷ ὀρθῷ λόγῳ, τουτέστι τῷ λογικῷ κατὰ φύσιν διαπλασθέντι. τοῦτο γὰρ καὶ διορᾶν δύναται ΛΕΚΤΕΑ ΤΕ καὶ ΠΡΑΚΤΕΑ. λόγῳ δὲ ὀρθῷ πείθεσθαι, καὶ θεῷ, ταὐτόν ἐστι. τὸ γὰρ λογικὸν γένος συμμοιρῆσαν τῆς οἰκείας ἐλλάμψεως ταῦτα βούλεται

* κατὰ τὴν γνώμην

ἃ

Ardorem deinde oculorum, qui pridem iracundiæ proclivitate accendebatur, immutatis rebus ipsis, lacrymarum imbre restinxit. Ejusmodi enim omnis vita est STULTORUM hominum, propter contrarias affectiones aliis atque aliis mutationibus obnoxia: in prosperis quidem rebus odiosa, in adversis vero miserabilis; in spe autem præceps, in metu vero dejecta. Omnino denique, qui caret consilii boni & recti subsidio, mutat simul & mentem cum fortuna. Ne ergo hujusce generis dramatis repleamur, dum ea dicimus & facimus quæ STULTA sunt, recta ipsi ratione, tanquam duce, in omnibus utamur, & Socratis illud imitemur, quo se dicebat nulli suorum posse assentiri, nisi rationi, quæ recta monere visa esset. Sunt vero nostra, non autem nos, omnia illa quæ ad rationis ministerium data sunt, ira, cupiditas, sensus, corpus ipsum, quod instrumenti vice facultatibus istis in usum conceditur: quarum nulli decet credere, ut ait, nisi rectæ rationi; id est, parti illi ratione præditæ, quæ secundum naturam se habeat. Potest enim & illa perspicere quæ dicere & facere conveniat. Est vero idem rationi parere atque Deo. Natura enim quæ rationis est particeps, cum splendorem suum suamque lucem sortita est, ea ipsa amplectitur

quæ

quæ divina lex statuit; nec discrepat à Dei sententia animus qui secundum Deum se habeat; sed divinitati atque splendori intentus ea facit quæ facit. At non ita qui contra se habet; quippe qui Deum non agnoscat, & in tenebris temere, proutque forte contigit, pervagetur, mente scilicet, atque Deo, tanquam sola bonorum regula, destitutus. Tam multa adeo & varia exsistunt consilii recti commoda. Sed hoc etiam ad alia accedit, quod EX CONSILIO QUOD OPERI PRAEMITTITUR, amputatis incertarum opinionum causis, ad scientiæ notitiam revocamur; unde jucundissima nobis, atque etiam optima vitæ ratio conciliatur: quod sequentibus demonstratur.

30 NIHIL AGE EORUM QUAE NESCIS, SED DISCITO 31 QUAECUNQUE DECENT: ATQUE ITA VITAM PERAGES IUCUNDISSIMAM.

Nec tu quod nescis gerito; sed discere cura
Quæ fas. perjucunda tibi sic vita futura est.

Nihil adgredi quod non sciamus, id tantum cavet, ne peccemus: at ea DISCERE quæ ad VITAM optimam conferunt, præterquam quod inculpatos reddit, efficit

a ὁ θεῖος ὁρίζει νόμος. καὶ γίνεται σύμψηφος θεῷ ἡ κατὰ θεὸν διακειμένη ψυχή, καὶ πρὸς τὸ θεῖον καὶ τὸ λαμπρὸν ἀποβλέπουσα πράττει
a ἃ ἂν πράττῃ. ἡ δὲ ἐναντίως διακειμένη, πρὸς τὸ ἄθεον καὶ σκοτεινὸν, εἰκῆ, καὶ ὡς ἔτυχε * φερομένη, ἅτε τῆς μόνης τῶν καλῶν στάθμης, νοῦ καὶ θεοῦ ἀποπεσοῦσα. τοσαῦτα μὲν καὶ τοιαῦτα τῆς εὐβουλίας τὰ ἀγαθά. τὸ δὲ ΒΟΥΛΕΥΕΣΘΑΙ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ τῆς οἰήσεως ἐκκόπτει τὰς ἀφορμὰς, καὶ πρὸς ἐπιστήμης ἀνάληψιν παρακαλεῖ, καὶ τὸν ἥδιστον ἡμῖν προξενεῖ βίον, εἴπερ καὶ τὸν ἄριστον. δηλοῦται δὲ ταῦτα διὰ τῶν ἑξῆς. * γρ. φέρε

30 ΠΡΗΣΣΕ ΔΕ ΜΗΔΕΝ
ΤΩΝ ΜΗ ΠΙΣΤΑΣΑΙ·
ΑΛΛΑ ΔΙΔΑΣΚΕΥ
31 ΟΣΣΑ ΧΡΕΩΝ, ΚΑΙ ΤΕΡΠΝΟΤΑΤΟΝ ΒΙΟΝ ΩΔΕ ΔΙΑΞΕΙΣ.

Τὸ μὲν μὴ ἐπιχειρεῖν οἷοις οὐκ ἴσμεν, ἀναμαρτήτους ἡμᾶς διαφυλάττει μόνον· τὸ δὲ διδάσκεσθαι τὰ πρὸς τὴν ἀρίστην ζωὴν συντείνοντα, πρὸς τῷ ἀναμαρτήτῳ, καὶ τὴν κατόρθωσιν

ἐν

ἐν τῇ πράξεσιν ἡμῖν παρέχεται. ἡ μὲν γὰρ σύνεσις τῆς ἀγνοίας τὴν ἐκ τῆς οἰήσεως ἐγγινομένην περιπέτειαν ἐκκόπτει· ἡ δὲ τῆς ἐπιστήμης κτῆσις τὸ τῶν ἐνεργειῶν ἀπαραπόδιστον δίδωσιν. ἀμφότερα δὲ καλὰ, καὶ τὸ εἰδέναι ὅτι οὐκ ἴσμεν, καὶ τὸ γνῶναι ἃ οὐκ ἴσμεν· οἷς ἕπεται ΒΙΟΣ ὁ ἄριστος ἅμα, καὶ ΗΔΙΣΤΟΣ. κενὸς δὲ ἐστὶν οἰήσεως μετὰ καθαρμῶν, ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ δὲ πλήρης· ἐπὶ μηδενὶ μὲν ἐπαιρόμενος ὧν οὐκ οἶδε, μανθάνειν δὲ ἐθέλων ὅσα ἄξια μαθήσεως. ἄξια δὲ ἐκεῖνα μόνα, ὅσα πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἡμᾶς ἄγει. ὅσα ποιεῖ βουλεύεσθαι πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μωρὰ τελῆται· ὅσα οὐκ ἐᾷ παράγεσθαι ὑπ' οὐδενὸς οὔτε λόγῳ, οὔτε ἔργῳ· ὅσα διακρίνειν ἱκανοὺς ποιεῖ τὴν προσαπτομένων λόγων τὸ διάφορον· ὅσα τὰς δαιμονίας τύχας πράως φέρειν, καὶ ἰᾶσθαι πείθει, καὶ τοῦ θανάτου καὶ πενίας διδάσκει, καὶ δικαιοσύνης ἄσκησιν, καὶ ἰατρὸς, καὶ τὴν περὶ τὴν γαστέρα τὴν ἐγκράτειαν· ὅσα τοὺς τῆς φιλίας νόμους εἰσηγεῖται, καὶ τὴν γονέων τιμήν· ὅσα τῶν κρειττόνων γενῶν τὸ σέβας ὑποδείκνυσι. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν, ἃ ΔΙΔΑΣΚΕΣΘΑΙ χρῆναί φησιν ὁ παρὼν λόγος, οἷς ΕΠΕΤΑΙ ΒΙΟΣ Ο ΤΕΡΠΝΟΤΑΤΟΣ. ὁ γὰρ ἀρετῇ διαπρέπων καὶ ἡδονὰς ἀμεταμελήτους καρποῦται

μιμου-

efficit etiam ut à nobis gerantur quæ præclara sunt. Exſcindit enim intelligentia temeritatem ignorationis, quæ per opinionem excitatur; affert autem actionum libertatem ſcientiæ poſſeſſio. Eſt vero utrumque in bonis habendum, ſi NESCIRE nos non ignoremus, ſique noſcamus quæ ignoramus; ex quibus VITA ſequitur optima ſimul atque JUCUNDISSIMA. Fuerit autem ejuſmodi, quæ opinione liberata ſcientia referta ſit; nulliſque attollatur quæ ignorat, ſed ea lubens addiſcat quæ ſcitu digna ſunt. Sunt vero generis iſtius ea tantum, quæ Deo ſimiles nos reddunt. quæ ante opus conſulere faciunt, ne ſtulta committantur. quæ nos à nullo, neque verbis, neque factis, avocari ſinunt. quæ reddunt idoneos ad occurrentium ſermonum diſcrimen faciendum. quæ divinitus miſſas calamitates ferre moderate, iiſque mederi perſuadent. quæ mortem, quæ paupertatem pati æquo animo; quæ juſtitiam colere; quæ ventrem ipſum, & ea quæ ventrem ſequuntur, continere. quæ leges tradunt amicitiæ, & debitum parentibus honorem. quæ denique ſuperiorum generum cultum demonſtrant. Iſta ſunt, inquam, ejuſmodique alia, quæ DISCI oportere præſens innuit oratio; & quæ ſequitur VITA JUCUNDISSIMA. Voluptates enim, quarum pœnitere nunquam poteſt, ille etiam qui virtute præditus eſt percipit,

quæ

quæ virtutis stabilitatem imitantur. Ita siquidem natura comparatum est, ut voluptas omnis actionis cujuslibet comes sit. Non enim illa per se subsistit, sed nos alia atque alia gerentes comitatur. Unde fit, ut deteriores actiones illæ etiam subsequantur voluptates quæ malæ sunt, præstantiores autem quæ bonæ: nec eo tantum quod honestum est, homini nequam is præstat qui bonus est; sed ipsa etiam voluptate, qua solum ad vitia duci videtur improbus. Quanto enim affectionem affectione præstantiorem esse contigit: tanto & voluptatem voluptate magis appeti. Quoniam igitur quæ secundum virtutem VITA est, re vera divina est; quæ autem vitia sequitur, belluina, atque à Deo aliena: nemini sane dubium est, hominis virtute præditi voluptatem divina gaudia imitari, quæ mentem Deumque ipsum sequatur; improbi autem voluptatem (detur enim commune nomen) ad appetitus belluinos & vecordes esse referendam. Sunt enim voluptates atque dolores in medio posita; ex quorum fontibus, unde liceat, & quando, & quantum, qui hauriat, non potest non felix exsistere: miser autem qui istorum modum non teneat. Sic ergo tantum sine peccato vita est, quæ se opinionis errore purgavit: felix autem & perfecta, quæ SCIENTIAM adepta, eademque JUCUNDISSIMA atque optima. Nunquam igitur QUAE

NESCI-

μιμουμένας τὸ τῆς ἀρετῆς μόνιμον. πέφυκε γὰρ πᾶσα ἡδονὴ ἐνεργείας ἧστινοσοῦν εἶναι παρακολούθημα. οὐ γὰρ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν τὴν ὑπόστασιν ἔχει, ἀλλ' ἐπακολουθεῖ τάδε ποιοῦσιν ἡμῖν, ἢ τάδε. διὸ τῶν φαυλοτέραις τῶν ἐνεργειῶν αἱ χείρους τῶν ἡδονῶν ἕπονται· ταῖς δὲ ἀμείνοσιν ἡδοναῖς συνεισέρχονται σπουδαῖαι. ὥστε μὴ μόνον τῷ καλῷ περιεῖναι τὸν σπουδαῖον τοῦ φαύλου, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ ἡδονῇ νικᾶν, δι' ἣν μόνην δοκεῖ εἰς κακίαν ὁ φαῦλος ὑπάγεσθαι. καὶ γὰρ ὅσῳ ἡ διάθεσις τῆς διαθέσεως ἀμείνων· τοσούτῳ καὶ ἡ ἡδονὴ τῆς ἡδονῆς αἱρετωτέρα. ἐπεὶ οὖν ὁ κατ' ἀρετὴν ΒΙΟΣ τῆς θείας ὁμοιώσεως ἀντεχόμενος, τῷ ὄντι θεῖός ἐστιν· ὁ δὲ ἐν κακίᾳ θηριώδης, καὶ ἄθεος· δῆλον ὡς ἡ μὲν τοῦ σπουδαίου ἡδονὴ τὴν θείαν εὐφροσύνην μιμεῖται νῷ καὶ θεῷ συνεπομένη· ἡ δὲ τοῦ φαύλου ἡδονὴ λεγομένη (δεδόσθω γὰρ κοινὸν τὸ ὄνομα) πρὸς τὴν θηριώδη καὶ ἔμπληκτον ὁμοιοῦται κίνησιν. ἡδοναὶ γὰρ καὶ λῦπαι μεθιστᾶσιν· ὧν ὁ μὲν ἀρυόμενος, ὅθεν τε δεῖ, καὶ ὁπότε, καὶ ὁπόσον, εὐδαιμονεῖ· ὁ δὲ τὰ μέτρα τούτων ἀγνοήσας, ὁ ἄθλιος. οὕτως οὖν ὁ μὲν οἰήσεως καθαρεύων βίος ἀναμάρτητός ἐστι μόνον· ὁ δὲ καὶ ἐπιστήμης πληρωθεὶς, κατορθούμενος καὶ τέλειος· ὁ δ' αὐτὸς ΗΔΥΣΤΟΣ ΤΕ ΑΜΑ, καὶ ἀείστος. οὐκοῦν ἃ μὲν

ΜΗ ΙΣΜΕΝ, ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΠΡΑΞΩΜΕΝ· ἃ δὲ ἴσμεν, ὅτε δεῖ. ἡ μὲν γὰρ ἄγνοια τὴν κακίαν εἰσηγεῖται· ἡ δὲ γνῶσις τὴν εὐκαιρίαν ζητεῖ. πολλὰ γὰρ ὄντα σπουδαῖα τῇ μεταθέσει τοῦ καιροῦ γίνεται φαῦλα. ἐν τάξει οὖν ἀκούσωμεν τοῦ παραγγέλματος, ἐκ μὲν τῆς ἐποχῆς τῶν πράξεων τὸ ἀναμάρτητον ἡμῖν εἰσηγουμένου· ἐκ δὲ τῆς προτροπῆς τοῦ μανθάνειν οὐ πάντα, ἀλλ' ὅσα δεῖ, πρὸς τὰς ἀρίστας πράξεις ἡμᾶς καὶ ὑπανάγοντος. οὐ γὰρ ἐν τῷ μὴ ἁμαρτάνειν ἐστὶ τὸ κατορθοῦν, ἀλλ' ἐν τῷ τὰ δέοντα εἰδέναι. καὶ τὸ μὲν ἡ κάθαρσις τῆς οἰήσεως· τὸ δὲ ἡ τῆς ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ παρουσία ἐργάζεται. εἰ δὲ τὸ μὴ ἁμαρτάνειν καὶ ἐν τῷ κατορθοῦν, ὅρα τί συμβήσεταί σοι. ΤΕΡΠΝΟΤΑΤΟΝ ΒΙΟΝ ΩΔΕ ΔΙΑΞΕΙΣ. τίς δὲ οὗτος; ὁ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς τὸ ἡδὺ κεκτημένος· ᾧ συνδεδράμηκεν ἅμα τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ ἡδύ. εἰ οὖν ποθούμενον τὸ καλὸν, ποθούμενον δὲ καὶ τὸ ἡδύ, συνελθόντα τί ἂν εἴη; τοῦτο, ὅ φησιν, Ο ΒΙΟΣ ΤΕΡΠΝΟΤΑΤΟΣ. ὁ γὰρ τὸ ἡδὺ μετὰ τοῦ αἰσχροῦ ἑλόμενος, εἰ καὶ πρὸς ὀλίγον δελεασθείη τῇ ἡδονῇ, διά γοῦν τὸ αἰσχρὸν εἰς μεταμέλειαν ἐπώδυνον ἔρχεται. ὁ δὲ τὸ καλὸν μετά τινος προτιμήσας, κἂν παραυτίκα τῷ ἀήθει βαρύνηται, ἀλλ' ἡ τοῦ καλοῦ

συ-

NESCIMUS FACIAMUS: sed geramus, cum oportet, quæ novimus. Inducit enim in errorem inscitia: Peritia vero tempus quærit opportunum. Sunt enim bona multa, quæ temporum commutatione mala fiunt. Ordine ergo præceptum intelligamus, & ipso quidem quod actiones nos jubet cohibere, peccandi licentiam tollere: eo autem quod non omnia discere adhortatur, sed quæcunque oportet, ad optima agenda nos etiam inducere. Non enim in minime peccando bene agere situm est; sed in cognoscendo quæ deceant. & illud quidem efficit stultæ opinionis purgatio: istud autem SCIENTIAE possessio. Si vero non peccare habetur etiam in recte agendo, vide jam quid tibi futurum! ITA VITAM EXIGES JUCUNDISSIMAM. Verum quænam ista? Quæ ex virtute adepta sit quod delectat. in qua simul concurrat cum delectatione probitas. Si igitur boni cupiditate, si jucundi afficimur; quidnam illa fuerint cum simul coiverint? VITA, inquit, JUCUNDISSIMA. Qui enim delectationem cum turpitudine amplectitur, quantumvis exiguo temporis spatio voluptate inescetur, turpitudine tamen in gravem pœnitudinem agitur. Qui vero honestatem cum laboribus potiorem ducit, etsi primum insueta acerbitate gravetur, boni

tamen conjunctione dolorem facit mitiorem, puramque tandem cum virtute voluptatem percipit. Si enim cum voluptate contra honestatem geratur aliquid, id ipsum quidem elabitur quod jucundum est, manet autem quod turpe. Unde necessario vita fit acerbissima, quæ nequissima; JUCUNDISSIMA autem, quæ optima. Atque hæc quidem de istis. Quoniam autem ipsa etiam corporis moderatio ad animi perfectionem refertur, vide deinceps quid adjungat.

32 NEQUE VERO NEGLIGENDA CURA EST VALETUDINIS; 33 SED MODUS ADHIBENDUS POTIONI, ET CIBO, ATQUE EXERCITATIONI. 34 FORE AUTEM OPTIMUM ADSERO, QUI TIBI MOLESTIAM NON PARIAT.

Corporis haud spernenda juvat quæ commoda cura.
Sed potusque cibique modus sit & exercendi.
Ipse modum statuo, qui te non læserit ipsum.

Mortale CORPUS, quod nobis instrumenti loco ad vitam in terris agendam datum est, nec decet immodicis curationibus saginare, nec vexare nimis necessariorum substractione. Officit enim ex æquo utrumque, & usum ipsius adimit. Quo fit, ut mediocriter ipsi inservire, neque

Συζεύξεις ἐλαφρυνεῖ τὸν πόνον, καὶ τέλος πρὸς τῇ ἀρετῇ καὶ ἡδονὴν καθαρὰν καρπώσεται. εἰ μὲν γὰρ πράττοιτό τι μεθ' ἡδονῆς αἰσχρόν, ἡ μὲν ἡδονὴ παρῆλθε, τὸ δὲ κακὸν μένει. ἐξ ὧν λυπηρότατον ἀνάγκη εἶναι τὸν κάκιστον ΒΙΟΝ· ΤΕΡΠΝΟΤΑΤΟΝ δὲ τὸν ἄριστον. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ τοῦ σώματος παιδαγωγία πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς τελείωσιν τὴν ἀναφορὰν ἔχει, ὅρα ἑξῆς τί ἐπάγει.

32 ΟΥΔ' ΥΓΙΕΙΑΣ ΤΗΣ
ΠΕΡΙ ΣΩΜ' ΑΜΕΛΕΙΑΝ
ΕΧΕΙΝ ΧΡΗ· 33 ΑΛΛΑ
ΠΟΤΟΥ ΤΕ ΜΕΤΡΟΝ,
ΚΑΙ ΣΙΤΟΥ, ΓΥΜΝΑ-
ΣΙΩΝ ΤΕ 34 ΠΟΙΕΙ-
ΣΘΑΙ. ΜΕΤΡΟΝ ΔΕ ΛΕ-
ΓΩ ΤΟΔ', Ο ΜΗ Σ' ΑΝΙ-
ΗΣΕΙ.

Τὸ θνητὸν ΣΩΜΑ πρὸς τὴν ἐπὶ γῆς διαγωγὴν ὄργανον ἡμῖν δοθέν, οὔτε πιαίνειν προσήκει ταῖς ἀμέτροις σωμασκίαις, οὔτε καταψύχειν ἐνδείας ὑπερβολαῖς. ἐμπόδιον γὰρ ἐπ' ἴσης ἑκάτερον, καὶ ἀναιρετικὸν τῆς χρείας αὐτοῦ προσγέγονε. διὸ μετρίως θεραπεύειν αὐτό,

καὶ μὴ περιορᾶν ἐξυβρίζον, ἢ ὑπὸ νοσημάτων ἐνοχλούμενον, ὁ λόγος παραινεῖ, ὅπως ἂν ἐν τῷ κατὰ φύσιν σωζόμενον ἀπαραποδίστως τῇ ἡγουμένῃ ψυχῇ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ παρέχηται, ταύτῃ δυνάμενον ἕπεσθαι, ᾗ ἂν ἐκείνη ἄγῃ. τὸ γὰρ χρώμενον ἡ ψυχὴ, τὸ δὲ ᾧ χρῆται τὸ σῶμα, οὗ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ΕΧΕΙΝ ΔΕΙ τῷ τεχνίτῃ. οὐ γὰρ χρῆσθαι δεῖ μόνον ἐθέλειν αὐτῷ· ἀλλ᾽ ὅπως εὖ ἔχον ἡμῖν ὑπηρετῆται, τὴν ἐνδεχομένην ποιεῖσθαι πρόνοιαν. ἐπεὶ δὲ ἡ φύσις αὐτοῦ ἐν ῥύσει καὶ φθορᾷ συνεχεῖ καθέστηκε, καὶ πλήρωσις καὶ κένωσις αὐτὸ πεφύκασι, νῦν μὲν τροφῆς τὸ ἀπορρέον ἀναπληρούσης, νῦν δὲ γυμνασίων τὸ πλεονάζον ὑπεξαιρούντων· ΜΕΤΡΟΝ ἐπιστῆσαι δεῖ τῇ τῶν εἰσαγωγίμων πληρώσει, καὶ τῇ τῶν διαφορούντων κενώσει. τὸ δὲ ΜΕΤΡΟΝ ἐστὶν ὁ λόγος ὁ συναρμόζων τὴν τοῦ σώματος ἕξιν ταῖς διανοητικαῖς ἐνεργείαις τῆς ψυχῆς, καὶ διὰ τοῦτο τῆς τῷ φιλοσόφῳ πρεπούσης ΥΓΙΕΙΑΣ ἐπιμελούμενος. ὅσα οὖν ΓΥΜΝΑΣΙΑ καὶ τροφὰς ἐκλέξεται, ἃ μὴ πιαίνει πρὸς ὑπερβολὴν τὸ ΣΩΜΑ, μηδ᾽ ὑπὲρ ΜΕΤΡΟΝ αὐτὸ τῶν νοερῶν κινήσεων * ἀπεργάζεται. οὐ γὰρ ΣΩΜΑΤΟΣ ἁπλῶς ΕΠΙΜΕΛΕΙΤΑΙ· ἀλλὰ ΣΩΜΑΤΟΣ διανοίᾳ ὑπηρετουμένου.

* γρ. ἀπείργεται.

ὅθεν

neque negligere cum insultat, aut morbis etiam agitatur, versus adhortetur: ut cum secundum naturam constiterit, operam suam, nullo avertente, animo navet principatum gerenti, eoque duci queat quo ipse voluerit. Est enim animus ipse, qui utitur; CORPUS autem, quod sui præbet usum, cujusque artifici CURA esse debet. Neque enim eo tantum velle uti necessarium est: sed justam etiam dare operam ut recte se habeat quo nobis inserviat. Quoniam autem natura ipsius in assidua generatione atque corruptione versatur, ipsumque nutricantur repletio & inanitio, partim quidem alimento refundente quod effluxit, partim vero exercitationibus quod abundat expellentibus; MODUS eorum, quæ cum ingesta egestaque sunt impletionem atque vacuationem faciunt, statuendus est. Fuerit vero MODUS iste ratio illa, quæ corporis habitum cum animi operationibus ad cogitationem commentationemque pertinentibus conjungit, & ob id VALETUDINIS curam habet, quæ sapientiæ studiosum deceat. Eliget igitur iste & EXERCITATIONES & alimenta, quæ nec immodice saginent CORPUS, nec ipsum supra MODUM ab animi cogitationibus avertant. Non enim CORPORIS CURAM GERIT simpliciter; sed CORPORIS animi cogitationibus inservientis.

quo fit, ut athleticam victus rationem adspernetur, quæ CORPORI famulatur, neglecto animo; omnemque fugiat corporis curationem quæ σωμασκία dicitur, tanquam intelligenti animi luci contrariam. Verum, quantum potest ad disciplinarum tractationem, & ad præclara opera bonus inservire CORPORIS habitus, eum ille adipisci conabitur qui prudenter vitam agere instituit. Ad eum siquidem referuntur quæ habentur, ubi MODUM SE DICERE ait, QUI TE NON LAEDAT. Quasi dicat, TE (qui animus es rationis particeps) damno non afficiat HABENDI CORPORIS MODUS: TE, inquam, eorum quæ superius præcepta sunt observatorem atque custodem, CIBOS ejusmodi, ET POTIONES, ATQUE EXERCITATIONES adhibere oportet, quæ docile CORPUS ad virtutum opera efficiant, quæque quod est rationis expers ad respuendas moderantis animi habenas nequaquam impellant. Est vero magna attentione CURANDI CORPORIS expendenda ratio: tanquam motuum qui ab ipso prodeunt causam sustineat. Ingravescit enim vitii particeps equus, non simpliciter, sed si ab iis male educatus fuerit à quibus regitur. In MODI autem ratione circa CORPUS adsignanda, CIBO POTIONEM ideo

præmi-

ὅθεν τὴν ἀθλητικὴν ἀγωγὴν παραιτήσεται, ὡς ἀντὶ ψυχῆς ΣΩΜΑ θεραπεύουσαν· καὶ πᾶσαν τὴν λεγομένην ζωμασκίαν φεύξεται, ὡς ἐπαντιουμένην τῷ νοερῷ φωτὶ τῆς ψυχῆς. ὅση δὲ τῇ περὶ τὰ μαθήματα θεωρίᾳ, καὶ τῇ περὶ τὰς καλὰς * τάξεις αὐτουργίᾳ ὑπηρετεῖσθαι δύναται τῇ τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ εὐεξίᾳ, ταύτην περιποιήσει ἑαυτῷ ὁ τὸν τοῦ φρονεῖν βίον ἑλόμενος. πρὸς τοῦτον γὰρ εἴρηται, ΜΕΤΡΟΝ ΔΕ ΛΕΓΩ ΤΟΔ' Ο ΜΗ Σ' ΑΝΙΗΣΕΙ. ΣΕ φησιν, τὸν ὄντα λογικὴν ψυχὴν, μὴ βλαπτέτω τὸ ΜΕΤΡΟΝ τῆς τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ. ΣΕ, τὸν τῶν προτέρων παραγγελμάτων φύλακα, τοιαῦτα ΣΙΤΙΑ, καὶ ΠΟΤΑ, ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΑ, ἐκλέγεσθαι χρὴ, ἃ τὸ ΣΩΜΑ πειθήνιον πρὸς τὴν τὴν ἀρετὴν χρῆσιν ἀπεργάζεται, ἃ μὴ ἐκφέρει τὸ ἄλογον πρὸς ἀφηνίασιν τοῦ ἡγεμονοῦντος λόγου. μετὰ πλείστης δὲ προσοχῆς ποιεῖσθαι δεῖ τὴν παραμέτρησιν τῆς ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ, ὡς καὶ τὴν τούτου παραγόντων κινημάτων τὴν αἰτίαν ὑφέξουσαν. βρίθει γὰρ ὁ τῆς κακίας * ἵππος, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὅτε μὴ καλῶς εἴη τεθραμμένος * τὴν ἡνιόχων. ἐν δὲ τῷ ΜΕΤΡΩ τῷ περὶ τὸ ΣΩΜΑ, τὸ ΠΟΤΟΝ τοῦ ΣΙΤΙΟΥ προ-

*καὶ πρά-ξεις.

* μετέχων

* ὑπὸ

προσέταξεν, ὅτι μᾶλλόν ἐστι δυσφύλακτον, καὶ εὐόλισθον εἰς κατάποσιν, καὶ παρακινητικὸν τῆς τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ εὐεξίας. λάθοι γὰρ ἄν τις πολλαπλάσια τοῦ ΜΕΤΡΟΥ πιὼν, ἢ φαγών. τὰ δὲ ΓΥΜΝΑΣΙΑ τρίτα τέτακται, ὡς ἐπανορθούμενα τὴν ἀπὸ τῆς τροφῆς πλήρωσιν, καὶ πάλιν πρὸς τὸ ΥΓΙΕΙΝΩΣ δέχεσθαι παρασκευάζοντα. κύκλῳ γὰρ δὴ ἀνταποδίδοται ταῦτα ἀλλήλοις, ΤΡΟΦΗ, καὶ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ· καὶ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ, καὶ ΤΡΟΦΗ. χορηγία γὰρ τῷ μὲν δύνασθαι γυμνάζεσθαι, τὸ εὖ τεθράφθαι· τῷ δὲ συνεκτικῶς τρέφεσθαι, τὸ γεγυμνάσθαι συμμέτρως. ΜΕΤΡΟΝ δὲ τούτων ἄλλο ἄλλῳ πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐπιτήδευμα τῆς τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ἑκάστῳ τεινούσης. πᾶς γὰρ τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως ὄργανον αὐτὸ ποιεῖσθαι σπουδάζει· ὁ μὲν παλαιστρικὸς τῶν περὶ πάλην κινημάτων· ὁ δὲ γεωργικὸς τῶν περὶ γεωργίαν πόνων. καὶ ἄλλος πρὸς ἄλλο ἕλκει, καὶ μεθαρμόζεται τὴν τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ ὑπουργίαν. τί οὖν ὁ φιλόσοφος; πρὸς τί βλέπων ἐθελήσει τὸ ΣΩΜΑ παιδαγωγεῖν; καὶ τίνος ὄργανον αὐτὸ σπουδάσει ποιήσασθαι, ἢ δῆλον ὅτι φιλοσοφίας, καὶ τῶν ταύτης ἔργων; * οἱ οὖν οἷόν- * γρ. ὡς
τε φρονήσεως ὄργανον γίνεσθαι τὸ σῶμα, οὕτως

præmisit, quod difficilius ab ea caveatur, quodque in proclivi magis sit, & quod bonam corporis habitudinem conturbet. Imprudens enim supra modum POTIONI facilius quis indulserit, quam CIBO. Addidit autem tertio loco EXERCITATIONIS præceptum, tanquam ea repletionem quæ fit ab alimentis corrigi, & rursus ad salubrem nutritionem viam præparari significet. Circulo enim veluti quodam in sese mutuo redeunt ALIMENTUM & EXERCITATIO; itemque EXERCITATIO & ALIMENTUM. Vires namque ad exercitationem nutritio suggerit quæ idonea est: ad nutritionem autem, quæ firmum corporis habitum efficiat, exercitationis temperatio. Sed est istorum MODUS alius alii, pro cujusque CURANDI CORPORIS ratione, quæ spectat ad institutum. Dant enim operam omnes, ut ipsum ad id commodum efficiant quod amplexi sunt. Palæstricus quidem ad luctæ motus: agricola vero ad labores agriculturæ sustinendos. & alius denique ad aliud CORPORIS obsequium trahit atque fingit. Quidnam igitur Philosophus? Ad quid intentus volet CORPUS dirigere? Cujus instrumentum potius quam philosophiæ, atque operum ipsius, studebit efficere? Qua ratione igitur prudentiæ instrumentum CORPUS potest evadere, sic

ſic ipſum modis omnibus educabit atque inſtituet; animi imprimis curam habens, CORPORIS autem propter iſtum. Neque enim illud ei prætulerit qui utitur, neque omnino ejus curam rurſum negliget propter utentem; ſed ſuo loco ejus, tanquam organi, CURAM geret, ad ipſius robur qui utitur CORPORIS etiam valetudinem referens. Itaque non quibuslibet rebus ipſum educabit; ſed quibus ſolis oportet. Sunt enim nonnulla quibus veſci non decet, tanquam illis corpus ingraveſcat, & qui animo cognatus eſt ſpiritus ad viliores affectiones pertrahatur; de quibus poſtea ſermo futurus eſt, (cum à cibis, de quibus eſt locutus, in luſtrationibus atque expiationibus animi, adhibito judicio temperandum monebit.) Significat enim quæ ſunt ejuſmodi penitus eſſe rejicienda. Quorum autem veſci licet, quantitatem & tempus metietur; &, ut inquit Hippocrates, diligenter conſiderabit anni tempeſtatem, regionem, ætatem, cæteraque hujus formæ omnia: neque, niſi excuſſa ratione, iis impleri concedet quibus veſci fas eſt: nec eandem juveni atque ſeni victus rationem temere præſcribet, aut ſano atque ægroto, aut tyroni in philoſophia atque in eadem maxime provecto.

Hæc

ὅπως αὐτὸ διὰ πάντων θρέψει τε καὶ παιδεύσει, ψυχῆς μὲν προηγουμένως ΕΠΙΜΕΛΟΥΜΕΝΟΣ, διὰ ταύτην δὲ καὶ τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ. οὔτε γὰρ περιποιήσει αὐτὸ τῆς χρωμένης, οὔτε παντελῶς ἀμελήσει αὐτοῦ πάλιν διὰ τὴν χρωμένην· ἀλλ' ἐν τάξει τῇ πρεπούσῃ, ὡς ὀργάνου ποιήσεται τὴν ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ, πρὸς τὴν τοῦ χρωμένου ἀρετὴν καὶ τὴν τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ ΥΓΙΕΙΑΝ ἀναφέρων. διὸ οὐ πανταχόθεν αὐτὸ θρέψει, ἀλλ' ἀφ' ὧν δεῖ μόνων. ἔστι γὰρ ἃ μὴ δεῖ προσφέρεσθαι, ὡς βαρύνοντα τὸ ΣΩΜΑ, καὶ καθέλκοντα τὸ συμφυὲς πνεῦμα τῆς ψυχῆς πρὸς ὑλικωτέρας ἐμπαθείας, περὶ ὧν ὕστερον ὁ λόγος φησίν·

Ἀλλ' εἴργου βρωτῶν, ὧν εἴπομεν, ἔν τε καθαρμοῖς,
Ἔν τε λύσει ψυχῆς κρίνων.—

τὰ τοιαῦτα οὖν παντελῶς παραιτήσεται. ὧν δὲ ἔξον προσφέρεσθαι τὴν ποσότητα, καὶ τὸν καιρὸν ΜΕΤΡΗΣΕΙ, καὶ, ὥς φησιν Ἱπποκράτης, ἄρτον, καὶ χώραν, καὶ ἡλικίαν περιεργάσεται, καὶ πάντα ὅσα τοῦ τοιούτου τύπου· οὐκ ἀνεξετάστως ἐπιβλέπων ἐμπίπλασθαι, ὧν ἔξον μεταλαμβάνειν, οὐδ' ἀκρίτως νέον καὶ πρεσβύτην ὁμοίως διαιτᾶσθαι, ἢ ὑγιεινὸν καὶ νοσώδη, ἢ ἀρχόμενον φιλοσοφίας καὶ εἰς ἄκρον αὐτῆς ἥκοντα.

ταῦτα δὲ πάντα συνείληφε τὸ Πυθαγόρειον ΜΕΤΡΟΝ, τῇ προσθήκῃ ΜΗ Σ' ΑΝΙΗΣΗ. πάντα γὰρ εἰς τὴν φιλόσοφον ἐνζωΐαν συντείνοντα πρὸς τὴν τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ἐπέτρεψε τῷ βραχεῖ τούτῳ ῥήματι, καὶ τοῖς προειρημένοις περὶ ΥΓΙΕΙΑΣ ψυχῆς ἐπήγαγεν, ΟΥ Δ' ΥΓΙΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟ ΣΩΜ' ΑΜΕΛΕΙΑΝ ΕΧΕΙΝ ΧΡΗ· ὡς ἐκεῖ μὲν τὴν τοῦ χρωμένου ἀρετὴν παραδιδοὺς, ἐνταῦθα δὲ τὴν τοῦ ὀργάνου σωτηρίαν. συνάψον οὖν ταῦτα ἐκείνοις, καὶ εὑρήσεις, ὅστις εἰ ᾧ παραγγέλλεται, τοιοῦτο δεῖν ποιεῖσθαι τὸ ΜΕΤΡΟΝ τῆς περὶ τὸ ΣΩΜΑ τάξεως, Ο ΜΗ Σ' ΑΝΙΗΣΕΙ, ὃ μὴ ἐμποδιεῖ τὴν φιλόσοφον πρόθεσιν, ἐπωφελήσει δὲ τῇ συνεργείᾳ τὴν πρὸς ἀρετὴν ὁδεύουσαν ψυχήν. ΠΟΤΟΥ δὲ καὶ ΣΙΤΟΥ ΜΕΤΡΟΝ εἶπε, τὰς ὑπερβολὰς καὶ τὰς ἐκλείψεις ἀπαγορεύων, ὁ λόγος, τὸ δὲ μέσον καὶ σύμμετρον ἀσπαζόμενος· ὅθεν καὶ τὸ γαστρὸς κρατεῖν, καὶ ὕπνου, λαγνείης τε, καὶ
1. θυμοῦ, εὐκόλως παραγίνεται. τὸ γὰρ νῦν λεγόμενον ΜΕΤΡΟΝ τὴν ἐν ἐκείνοις ἀμετρίαν κολάζει· καὶ ὑπεξαιρεῖται τὸ λυποῦν, καὶ καθέλκον τὴν πρὸς νοῦν θεὸν ἐπειγομένην ψυχήν. δεῖ γὰρ αὐτὴν ἀνιοῦσαν πρὸς νοῦν γαλήνην

ἔχειν,

Hæc vero omnia MENSURA Pythagorica complexa est, cum, NE TIBI MOLESTIAM PARIAT, adjecit. Cuncta enim quæ ad vitæ felicitatem sapientiæ studioso conferunt, verborum ista brevitate ad CORPORIS CURAM retulit: & ad ea quæ ante dicta fuerant, CORPORIS etiam VALETUDINEM NEQUAQUAM ESSE NEGLIGENDAM adjecit: ut ibi utentis virtutem significari demonstraret, hic autem instrumenti incolumitatem. Ista igitur illis conjunge, & invenies, quisquis sis cui præcipitur, eum debere MODUM exsistere regendi corporis, QUI TIBI MOLESTIAM NON ADFERAT, qui rectum vitæ institutum non remoretur, sed qui animum ad virtutem contendentem opera sua adjuvet. Quod autem POTIONIS ATQUE CIBI MODUM dixit; excessum atque defectum vetare se versus innuit; amplecti autem quod medium sit atque temperatum: unde & gulæ moderari, & somno, & veneri, & iræ nullo negotio conceditur. Quod enim hoc loco MODI nomine significatur, excessum reprimit qui in illis exsistit, doloremque non adimit tantum, sed illud etiam quod festinantem ad Deum, qui mens est, animum retrahit atque deprimit. Decet enim ipsum, cum ad mentem adscendit, tranquillum exsi-

existere, nec perturbationum ventis agitari; sed habere recte composita quæ inferiora sunt, ad quietam superiorum contemplationem. hic ipse MODUS est QUI DOLOREM NON PARIET. hoc ipsum quod & ventrem simul continebit, & organi incolumitatem præstabit. Ostendet præterea animi virtutem, nec CORPORIS solvet habitum. Pars enim virtutis est, & servandi organi rationem non ignorare, & commodum reddere ad usum qui sapientiæ studioso conveniat. Quoniam autem non in ALIMENTIS tantum atque EXERCITATIONIBUS versatur CORPORIS cultus, sed multis etiam rebus aliis indiget (cujus generis vestimenta sunt, & calceamenta, & supellex varia, atque domus, qua continentur ista omnia: opus autem est in istis etiam MEDIOCRITATE, quæ luxum atque immunditiam à tota vitæ ratione removeat) non immerito subjecit;

35 UTERE VICTUS RATIONE MUNDA, QUAE DELICIIS CAREAT: 36 ET CAVE EA FACERE QUAE SUSTINENT INVIDIAM: 37 NEC SUMPTUS ALIENO TEMPORE; UT QUI RECTI IGNARUS EST.

38 NEQUE

ἔχειν ἀπὸ τῶν παθητικῶν κινημάτων, καὶ τετάχθαι αὐτῇ τὰ κάτω καλῶς πρὸς τὸ ἀθόρυβον τῆς ἄνωθεν θεωρίας. τοῦτο γὰρ τὸ ΜΕΤΡΟΝ, Ο ΜΗ Σ' ΑΝΙΗΣΕΙ· τοῦτο τὸ κρατοῦν γαστρὸς ἅμα, καὶ τὴν τοῦ ὀργάνου σωτηρίαν ποιούμενον, τὸ ἀρετὴν ψυχῆς ἐπιδεικνύμενον, καὶ τὴν τοῦ σώματος ἕξιν μὴ καταλῦον. μέρος γάρ ἐστιν ἀρετῆς καὶ τὸ εἰδέναι σώζειν τὸ ὄργανον, καὶ συναρμόζειν αὐτὸ πρὸς τὴν φιλόσοφον χρῆσιν. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον ἐν ΤΡΟΦΑΙΣ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΟΙΣ ΕΣΤΙΝ ἡ τοῦ ΣΩΜΑΤΟΣ θεραπεία, ἀλλὰ καὶ ἄλλων πολλῶν προσδεῖται, οἷον ἱματίων, ὑποδημάτων, σκευῶν παντοδαπῶν, καὶ τῆς πάντα ταῦτα ὑποδεχομένης οἰκήσεως· δεῖ δὲ καὶ ἐν τούτοις τοῦ ΜΕΤΡΟΥ, ὃ τρυφὴν καὶ ἀκαθαρσίαν ἐξορίζει τῆς ὅλης ἡμῶν διαίτης· εἰκότως ἐπήγαγεν,

35 ΕΙΘΙΖΟΥ ΔΕ ΔΙΑΙΤΑΝ ΕΧΕΙΝ ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ ΑΘΡΥΠΤΟΝ. 36 ΚΑΙ ΠΕΦΥΛΑΞΟ ΓΕ ΤΑΥΤΑ ΠΟΙΕΙΝ, ΟΠΟΣΑ ΦΘΟΝΟΝ ΙΣΧΕΙ· 37 ΜΗ ΔΑΠΑΝΑΝ ΠΑΡΑ ΚΑΙΡΟΝ, ΟΠΟΙΑ ΚΑΛΩΝ ΑΔΑΗΜΩΝ.

38 ΜΗΔ' ΑΝΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΙΣΘΙ· ΜΕΤΡΟΝ Δ' ΕΠΙ ΠΑΣΙΝ ΑΡΙΣΤΟΝ.

Οὐ μόνον, φησὶν, ἐν σιτίοις καὶ ποτοῖς ΜΕΤΡΟΝ καλὸν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ΑΠΑΣΙΝ, ὡς τὴν δὶ ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν ἁμαρτημάτων καθαρεῖον. γένοιτο γὰρ ἂν ἐν ΠΑΣΙΝ, οἷς εἴπομεν, ἀμετρία πολλή· ἡ μὲν πρὸς τὸ πολυτελὲς ἐξάγουσα· ἡ δὲ πρὸς τὸ ῥυπαρὸν σωωθοῦσα. ἑκάτερον δὲ μεμπτὸν, καὶ οὐ * φιλόσοφον ἦθος, οὐδὲ στοχαζόμενον τῆς σωματικῆς συμμετρίας. ἐπιτεινομένη γὰρ καθαρειότης θρύψις καὶ μαλακία εὑρίσκεται· ἐπιτεινομένη δὲ λιτότης ἀκαθαρσία καὶ ῥύπος γίνεται. ἵν' οὖν μήτε ἐκεῖνο πάθωμεν διὰ καθαρειότητα, μήτε τοῦτο διὰ λιτότητα, ΜΕΣΟΙ βαίνωμεν, τὰς παρακειμένας ἑκατέρῳ κακίας ἐκκλίνοντες, καὶ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου σωφρονισμὸν ποιούμενοι, λιτὴν οὕτως ἐπιτηδεύοντες ΔΙΑΙΤΑΝ, ὡς μὴ ἀκάθαρτον· καὶ ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ οὕτως, ὡς μὴ ΤΡΥΦΗΛΗΝ. διὸ τὸ ΜΕΤΡΟΝ περιτιμήσωμεν ἐν πάσῃ τῇ περὶ τὸ σῶμα κατασκευῇ ἱμάτιον ἐκλεγόμενοι ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ ΑΘΡΥΠΤΟΝ· καὶ πᾶν ὁπιοῦν τὴν περὶ

* κατ

τὸ

38 NEQUE TAMEN ESTO SORDIDUS. IN OMNIBUS AUTEM MODUS ERIT OPTIMUS.

Sit mundus victus; sit luxus sed tamen exsors.
Quæcunque invidiam pariunt, vitanda putato;
Et sumptus vanos, recti quos nescius audet;
Et sordes. Præstat quavis modus optimus in re.

Non solum, inquit, in cibo & potu MODUS bonus est, sed QUIBUSLIBET etjam aliis in rebus; tanquam iis liberet quæ vel excessu vel defectu peccantur. Possunt enim in omnibus quæ diximus multa fieri præter MODUM; partim quidem cum ad luxum abducimur, partim vero cum ad sordes compellimur. Est vero utrumque vituperandum, nec philosophi moribus congruum: immo vero à recta etiam corporis moderatione alienum. Abit enim in luxum atque mollitiem munditia quæ nimia est: in sordes autem atque spurcitiem, tenuitas quæ summa. Ut illa igitur minime patiamur propter munditiem, nec ista etjam propter tenuitatem; medii incedamus, adjacentia utrique vitia declinantes, & altero in alterius remedium utentes: ita nimirum VICTUS tenuitatem amplexi, ut sordibus careat; ita rursum MUNDITIEM, ut à DELICIIS remota sit. MODUM igitur in rebus omnibus quæ

corporis nomine molimur imprimis adhibeamus: non vestitum solum eligentes qui MUNDUS sit, ATQUE DELICIIS CARENS; sed quodlibet etiam aliud quod ad ipsum pertineat. Decet enim, quia rationis particeps animus corpori moderatur, omnia etjam quæ corporis sunt cum duce ratione congruere, quæ nec LUXUS, nec SORDIUM patiens, omnia judicat suæ dignitati consentanea esse debere. Ne ergo ad sumptuosorū usum pertrahatur, quod DELICIIS caret amplectitur. Ne deinde sordibus rerumq; deformitati adsuescat, MUNDITIAM eligit. Verbi gratia, vestimenta quidem nequaquam vilia, sed MUNDA. supellectilem non auream, non argenteam, sed ex parabili materia confectam. non domum fulgentem lapidibus exquisitis, non eximia pulchritudine atque magnitudine constructam, sed corporis usui congruam atque respondentem. Omnino autem MUNDITIES in tota VICTUS ratione DELICIAS, tanquam præter usum sint, respuit: admittit vero quod deliciis caret, tanquam necessitati subserviat. Nam & vestimenta, & domus, & supellex omnis, tum demum sui usum præbent optime, cum apta mundaque sunt. Quid enim magna lance opus est, si parum sit opsonii? quid immunda, si opsonium labefactet? Quid domo etjam illis ampliore quam usus postulat,

τὸ σῶμα ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ ΑΘΡΥΠΤΟΝ ΕΧΕΙΝ ἐθέλοντες. πρέπει γάρ, λογικῆς ψυχῆς τοῦ σώματος ἡγεμόνος, καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα πάντα συντετάχθαι πρὸς τὸν ἡγεμόνα λόγον, ὅστις οὔτε ΤΡΥΦΗΣ, οὔτε ΑΚΑΘΑΡΣΙΑΣ ἀνέξεται, τῇ καθ' αὐτὸν ἀξίᾳ πάντα δεῖν εἶναι λογιζόμενος ΣΥΜΜΕΤΡΑ. ἵν' οὖν μὴ περιέλκοιτο τῇ *κτήσει τῶν πολυτελῶν, τὸ ΑΤΡΥΦΟΝ ἐπιτηδεύει. ἵνα δὲ μὴ ῥύπῳ καὶ ὑλικῇ ἀμορφίᾳ συνοικῇ, τὸ ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ ἐκλέγεται. οἷον, ἱμάτιον οὐ λεπτὸν μέν, ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ δέ· σκεύη οὐ χρυσᾶ, οὐδὲ ἀργυρᾶ, ἀλλ' ἐκ τῶν εὐπορίστων ὑλῶν ΚΑΘΑΡΕΙΑ· οἰκίαν οὐ πολυτελέσι λίθοις κατηνθισμένην, οὐδὲ περιττῶς εἰς κάλλος καὶ μέγεθος ἐξειργασμένην, ἀλλὰ σύμμετρον τῇ τοῦ σώματος χρείᾳ. ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ δὲ ὅλως παρὰ ΠΑΣΑΝ τὴν ΔΙΑΙΤΑΝ τὸ μὲν ΤΡΥΦΗΛΟΝ, ὡς ἔξω τῆς χρείας, ἀρνεῖται· τὸ δὲ *ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ, ὡς μάλιστα τὴν χρείαν ἀποπληροῦν, ἐγκρίνει. καὶ γὰρ ἱμάτιον, καὶ οἶκος, καὶ σκεῦος ἅπαν τότε τὴν αὐτοῦ χρείαν καλῶς παρέχεται, ὅταν σύμμετρον ᾖ καὶ τὸ ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ. τί γὰρ μεγάλου δεῖται πίνακος εἰς μικρὸν ὄψον; τί δὲ ῥυπαροῦ μέλλοντος ἀφανιεῖν τὸ ὄψον; οἴκου δὲ ὑπὲρ τὴν χρείαν τί δεῖ τοῖς μέλλου-

* γρ. χρῆσιν, ἢ ἕξιν

* γρ. ΑΘΡΥΠΤΟΝ

στιν ἐν μιᾷ γωνίᾳ αὐτοῦ κεῖσθαι; τί δὲ ἀκαθάρτου τὴν τῆς οἰκήσεως χρείαν οὐ παρέχοντος; τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐκρήσεις ἑκατέρωθεν ἄχρηστον ὄν, τὸ μὴ μετὰ τοῦ ΑΤΡΥΦΟΥ ΚΑ-
/. ΘΑΡΕΙΟΝ. ἅμα γὰρ ὑπερέβη τὸ ΜΕΤΡΟΝ τῆς χρείας, καὶ εἰς τὸ ἄπειρον προῆλθε τῆς ἐπιθυμίας. Διὸ πάντα τὰ περὶ τὸν βίον μεμετρήσθω σοι ταῖς μεσότησι ταῖς διαφεύγουσαις τὰς παρακειμένας * αἰτίας. ΕΙΘΙ-
ΖΟΥ ΔΕ ΔΙΑΙΤΑΝ ΕΧΕΙΝ, φησί, ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ. εἶτα ὁρῶν τὴν εἰς ΤΡΥΦΗΝ ἔκπτωσιν, προσέθηκεν ΑΘΡΥΠΤΟΝ· καὶ εἰ ΑΘΡΥΠΤΟΝ προειρήκει, * εἶδεν ἂν τὴν εἰς ῥύπον ἀπόπτωσιν, ἐπήγαγε ΚΑΘΑΡΕΙΟΝ· ἀεὶ τοῦ πλώματος ἀνέχων τῇ τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ ἕτερον ἀντιθέσει, ἵν᾽ ἐξ ἀμφοτέρων ἀνδρώδης ἡ ΔΙΑΙΤΑ ᾖ, καὶ λογικῷ ζώῳ πρέπουσα. οὕτω δὴ τάξαντες τὸν βίον, καὶ ἄλλο τι ἑπόμενον μέγα ἀγαθὸν ἕξομεν. τὸν γὰρ ἐπιφυόμενον τοῖς ὑπερβάλλουσι φθόνον διαφύγοιμεν ἄν, τῷ μηδὲν ἄγαν κινοῦντες καθ᾽ ἡμῶν αὐτῶν τοὺς συμπολιτευομένους, ὥστε νῦν μὲν νεμεσᾶν, ὡς ΤΡΥΦΩΣΙΝ ἡμῖν· νῦν δὲ μέμφεσθαι, ὡς ῥυπῶσι. καὶ ὅτε μὲν ὡς ἀσώτοις ἐγκαλεῖν, ὅτε δὲ ὡς μικρολόγοις. πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις ἕπεται παρὰ

τῶν

* γρ. κακίας.

* ἐπειδὴ

qui unico ejus angulo capi possunt? quid sordida, quæ habitationis usum non præbeat? Id ipsum vero in cæteris etiam utrinque inutile reperias, quod SORDES cum LUXU non vitat. Simul enim MODUS in usu præteritus est, & ad cupiditatum immensitatem delatus. Quo fit, ut omnia in vita ejusmodi MEDIIS tibi metienda sint, quæ vitia declinent adjacentia. ASSUESCE AUTEM VICTUI MUNDO, inquit. Postea vero, cum proclivitatem ad DELICIAS animadverteret, qui LUXU CAREAT adjecit. Quod si LUXU CARENTEM prius dixisset; quia videbat etiam ad SORDES deveniri facile, MUNDUM quoque addidisset, alterius oppositione proclivitatem alterius perpetuo retinens, ut ex ambobus præstans VICTUS RATIO, & homine digna constaret. Ita ergo si vitam nostram instituamus, & aliud quoddam ingens bonum ipsi consequemur. INVIDIAM enim, quæ summis rebus adnascitur, hac ratione vitabimus, si NE QUID NIMIS intuentes, eos quibuscum degimus ita adversum nos non excitemus, ut nunc quidem nobis indignentur, tanquam LUXU diffluamus; nunc vero arguant, tanquam sordes amplectamur: Reprehendant etiam aliquando, tanquam nequiter profusos; & aliquando, etiam tanquã in minimã inquirentes. Tales enim omnes exc essus nomine ab

iis quibuſcum degunt argui certum eſt. Nam hoc ipſum eſt quod nunc INVIDIAE vocabulo ſignificat; tanquam EA FACERE prohibeat QUAE INVIDIAM SUSTINEANT, id eſt, quæ juſtam habeant vulgo reprehenſionem. Sunt vero non immerito ex vulgi etiam ſententia vituperatione digna LUXUS & SORDES IN VICTU: in pecuniarum autem uſu, profuſio atque tenacitas. Oſtendant igitur in rebus externis omnibus prudentem animi habitum, ET MODUM IN OMNIBUS OPTIMUM liberalitas atque mediocritas. Decet enim, quantum poteſt, ab iis quæ INVIDIAM pariunt eum abſtinere qui tranquillitatis amator eſt; nec illam, tanquam feram, provocare: quo in iis liceat quæ honeſta ſunt nulla perturbatione promovere. Vitam autem ſine INVIDIA degemus, ſi tenuem & ſordibus carentem amplectamur; ſique faſtum illum reprimamus qui ex decori ignoratione proficiſcitur; unde mala duo naſcuntur, rerum profuſio ſcilicet, atque parſimonia intempeſtiva: quorum alterum diſſoluti quidem animi eſt, alterum vero anguſti atque parvi. Sed utrumque declinat liberalitas, quæ in dandis accipiendiſque pecuniis occupata, eo quod decet in facultatibus atque impenſis reperto, externa omnia rectæ rationi ſubjecit atque copulavit.

Atque

τῶν συζώντων ἡ ἐπὶ τῇ ΑΜΕΤΡΙΑ μέμψις. τοῦτο γὰρ νῦν ὁ ΦΘΟΝΟΣ δηλοῖ, ἵν' ᾖ τὸ λεγόμενον· πεφύλαξο τοιαῦτα ποιεῖν, ὁπόσα ΦΘΟΝΟΝ ΙΣΧΕΙ, ἤγουν μέμψιν εὔλογον ἔχει παρὰ τῶν πολλῶν. μεμπτὰ δὲ κατὰ τὸ ὀλίγον καὶ τοὺς πολλοὺς ἐν μὲν τῇ ΔΙΑΙΤΗ ΤΡΥΦΗ καὶ ῥύπος, ἐν δὲ τῇ δαπάνῃ χρημάτων, ἀσωτία καὶ μικρολογία. διὸ ἐλευθεριότης καὶ ΣΥΜΜΕΤΡΙΑ δεικνύτω διὰ τῶν ἐκτὸς πάντων τὸ ἔμφρονα τῆς ψυχῆς * κλῆσιν, καὶ τὸ * γρ. ἕξιν
ΜΕΤΡΟΝ τὸ ΕΠΙ ΠΑΣΙΝ ΑΡΙΣΤΟΝ. Δεῖ γὰρ, ὅσον ἐφ' ἡμῖν, τῶν ΕΠΙΦΘΟΝΩΝ ἀπέχεσθαι τῆς ἡσυχίας ἐρῶντα, καὶ μὴ ἐρεθίζειν, ὥσπερ τι θηρίον, τὸν ΦΘΟΝΟΝ, ἵν' ἀθορύβως ἐξῇ προκόπτειν τοῖς καλοῖς. ΑΝΕΠΙΦΘΟΝΟΝ δὲ ζωὴν ἐπιτηδεύσωμεν, ΛΙΤΗΝ ΚΑΙ ΑΡΥΠΟΝ ΔΙΑΙΤΑΝ ΕΧΟΝΤΕΣ, καὶ τὸν τῆς ἀπειροκαλίας τῦφον ἐκκλίνοντες, ἐξ οὗ ἀποβλαστάνει δύο κακὰ, δαπάνη τε, καὶ φειδὼ χρημάτων ἄκαιρος. ὧν τὸ μὲν εἰς ὑπερηφανίαν διαβάλλεται· τὸ δὲ εἰς μικροπρέπειαν. ἑκάτερον δὲ τούτων ἡ ἐλευθεριότης ἐκφεύγει, ἀρετὴ περὶ χρημάτων δόσιν καὶ λῆψιν ὑπάρχουσα, καὶ τὸ δέον ἐν προσόδοις καὶ δαπάναις εὑρίσκουσα, καὶ πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον πάντα τὰ ἐκτὸς συνάπτουσα.

πσαῦτα

τοσαῦτα καὶ περὶ τῆς σώματος, καὶ περὶ τῆς τῶν ἐκτὸς ἀρίστης χρήσεως πεφιλοσόφηται ἐν τοῖς ἔπεσιν, ὅπως ἂν διὰ τούτων τὸ τῆς ἀρετῆς διαφαίνηται κάλλος. κεφάλαιον δὲ τῶν πάντων ποιεῖται τὸ ἑξῆς παράγγελμα.

39 ΠΡΑΣΣΕ ΔΕ ΤΑΥΘ' Α ΣΕ ΜΗ ΒΛΑΨΗ. ΛΟΓΙΣΑΙ ΔΕ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ.

Πολλάκις ἐχρήσατο τῷ τοιούτῳ λόγῳ, ὅτε μὲν εἰπών,
Ἀλλὰ τάδ' ἐκτελέειν, ἅ σε μὴ μετέπειτ' ἀνιήσει· ὅτε δέ,
—Μέζον δὲ λέγω τόδ', ὃ μή σ' ἀνιήσει· καί,
Μηδεὶς μήτε λόγῳ σε παρείπῃ, μήτε τι ἔργῳ
Πρῆξαι, μηδ' εἰπεῖν ὅ,τι τοι μὴ βέλτερόν ἐστι.
τούτων οὖν ἁπάντων σύνοψιν ποιεῖται ἐνταῦθα καὶ μίαν συγκεφαλαίωσιν ὁ λόγος, ἀπαγορεύων μὲν τῶν βλαβερῶν τὴν παραδοχήν. τῶν δὲ ἐπωφελῶν εἰσηγούμενος τὴν ἐνέργειαν· γίνεσθαι δὲ καλῶς τὴν τούτων διάκρισιν ἐν τῷ ΛΟΓΙΖΕΣΘΑΙ ΠΡΟ ΕΡΓΟΥ τί πρακτέον, καὶ τί μὴ πρακτέον. ὁ γὰρ τῆς εὐβουλίας καιρὸς ἐν τῷ ἀπρολήπτῳ τῶν ΠΡΑΞΕΩΝ παραγίνεται. κἀνταῦθα δὲ πάλιν τοῦ,

Atque hæc quidem ſunt quæ de corporis externarumque rerum uſu optimo in verſibus philoſophatus eſt; ut virtutis pulchritudo per ea nota ſit. Omnia deinceps præceptum quod ſequitur uno capite complectitur.

39 EA PORRO FACITO QUAE TIBI NON NOCEANT: ET CONSIDERA PRIUSQUAM FACIAS.

Fac quæ non lædant: conſulto reſque geratur.

Ejuſmodi verbis ſæpe uſus eſt. eo quidem loco, ubi dixit;

Effice quin potius nequeant quæ facta dolere. Et alibi;

Ipſe modum dico, qui te non læſerit ipſum.

Et alibi etiam;

Nil tibi vel verbo quiſquam male ſuaſerit, aut re,

Ut facias dicasve nocens quo tu tibi fias.

Ea igitur hoc loco in unum collecta ante oculos ponit, ſuadens ab his abſtinere quæ damnoſa ſunt, facere autem quæ utilia; quorum eo tempore recta diſtinctio futura ſit, quo ANTE OPUS quid FACIENDUM ſit vel non FACIENDUM, AGITABITUR. Eſt enim tum conſilii tempus idoneum, cum res ſunt adhuc integræ. Cæterum & hic quod dixit, QUAE TE NON LAEDANT, eadem ratione explicabimus atque illud,

Tibi

Tibi quæ nil facta dolebunt; TE illud de vero homine, atque rationis participe natura intelligentes, deque eo qui sapientiæ studium amplexus sit, & qui Deo fieri similis contendat. Quem nihil fugiat quod sit præter rectam rationem, quod præter legem divinam, quod Deo similes fieri prohibeat. Solent vero quæ sunt ejusmodi nobis augeri eorum familiaritate quibuscum vivimus; corporis præterea moderatione, cum quo sumus copulati; & facultatibus etiam ipsis, quæ auxilii causa repertæ, ideo χρήματα nuncupari solitæ sunt, quod corporis usui subserviant. Significat ergo huic esse diligenter cavendum qui divinorum bonorum cupiditate ducitur, ne eo adducatur, ut quicquam ipse faciat quod in suam utilitatem non cedat; nec corpori indulgeat aliquid ex quo postea dolorem percipiat: nihil denique amplectatur quod à sapientiæ studio animum avocet, cujusque ipsum paulo post pœniteat. Decet enim hæc omnia præmissa ratiocinatione nos propellere, ut eorum quæ fecimus commemoratio jucundissimam illam nobis pariat recordationem, ad quam deinceps adhortatur.

40 NEC SOMNUM MOLLIBUS OCULIS PRIUS ADMITTAS,

41 QUAM

Α ΣΕ ΜΗ ΜΕΤΕΠΕΙΤ' ΑΝΙΗΣΕΙ. τὸ ΣΕ κατὰ τοῦ ὄντος ἀνθρώπου, καὶ τῆς λογικῆς οὐσίας τάττοντες, καὶ κατὰ τοῦ φιλοσοφεῖν προῃρημένου, καὶ τὴν πρὸς θεὸν ὁμοίωσιν κτήσασθαι σπεύδοντος. τοῦτον δὲ βλέπειν πᾶν τὸ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον· πᾶν τὸ παρὰ τὸν θεῖον νόμον· πᾶν τὸ πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν ἐμποδίζον. πέφυκε δὲ τὰ τοιαῦτα ἡμῖν ἐπιλείνεσθαι ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν συζώντων, καὶ τῇ διοικήσει τοῦδε συνεζευγμένου σώματος, καὶ τῶν πρὸς βοήθειαν ἐξηρτημένων χρημάτων· ἃ δὴ χρήματα καλεῖν ἔθος, ὡς πρὸς τὴν τούτου χρείαν ἐγκείμενα. διαλαβεῖσθαι * δεῖ χρῆναί φησιν ὁ λόγος τὸν ἐρωτικὸν τῶν θείων ἀγαθῶν, μήποτε ἀναπεισθῇ πρᾶξαί τι, ὃ μὴ βέλτιον αὐτῷ· καὶ ὅπως μὴ χαρίσηται τῷ σώματι, ἐξ ὧν αὐτὸς ἀνιάσεται· μηδὲ προσδέξηταί τι βλάπτον τὴν φιλόσοφον ὁρμήν, ἐφ' ᾧ μικρὸν ὕστερον μεταμελήσεται. ταῦτα γὰρ πάντα τῷ προλογισμῷ διωθεῖσθαι ἡμᾶς προσήκει, ἵν' ὁ ἀπολογισμὸς τῶν εἰργασμένων ἡμῖν ἡδεῖαν ἔχῃ τὴν ἀνάμνησιν, ἣν ἑξῆς ποιεῖσθαι παρακελεύεται.

* γρ' οὖν

40 ΜΗΔ' ΥΠΝΟΝ ΜΑΛΑΚΟΙΣΙΝ ΕΠ' ΟΜΜΑΣΙ ΠΡΟΣΔΕΞΑΣΘΑΙ,

41 ΠΡΙΝ

41 ΠΡΙΝ ΤΩΝ ΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΡΙΣ ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΠΕΛΘΕΙΝ. 42 ΠΗ ΠΑΡΕΒΗΝ; ΤΙ Δ' ΕΡΕΞΑ; ΤΙ ΜΟΙ ΔΕΟΝ ΟΥΚ ΕΤΕΛΕΣΘΗ; 43 ΑΡΞΑΜΕΝΟΣ Δ' ΑΠΟ ΠΡΩΤΟΥ ΕΠΕΞΙΘΙ· ΚΑΙ ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ 44 ΔΕΙΝΑ ΜΕΝ ΕΚΠΡΗΞΑΣ ΕΠΙΠΛΗΣΣΕΟ· ΧΡΗΣΤΑ ΔΕ, ΤΕΡΠΟΥ.

Ἐνταῦθα γενόμενος τοῦ λόγου, τῶν ὅλων παραγγελμάτων ἄθροισόν μοι τὴν γνώμην, ἵνα τῷ *ἴσω τῆς ψυχῆς δικαστηρίῳ πρὸς ταῦτα, ὡς πρὸς θείους νόμους, ἀποβλέπων, ποιῇ τὴν εὖ ἢ κακῶς πεπραγμένων τὴν ἐπίκρισιν. πόθεν γὰρ ὁ ἐπιλογισμὸς ἕξει δεινὰ μὲν εἰργασμένους ἡμᾶς ἐπιπλήττειν, χρηστὰ δὲ πράξαντας ἐπαινεῖν, εἰ μὴ ὁ προλογισμὸς νόμους τινὰς λάβοι, καθ' οὓς προσήκει τὴν ζωὴν τάττειν, καὶ πρὸς τούτους τὸ τῆς συνειδήσεως ταμιεῖον, ὡς πρός τινα σκοπὸν, ἀπευθύνειν τὸν ὅλον ἡμῶν βίον; ὁσημέραι δὴ ποιεῖσθαι τὴν τοιαύτην κρίσιν εἰσηγεῖται, ἵνα τῷ συνεχεῖ τῆς μνήμης τὸ τῆς κρίσεως

* γρ. ἔσω

ἀπλανὲς

41 QUAMDIURNA OPERA SINGULA TER RECENSUERIS. 44 QUA SUM TRANSGRESSUS? QUID FECI? QUID NON FECI QUOD IPSE DEBUI? 43 INCIPIENS AUTEM A PRIMO, ILLA PERCURRE: ET TURBARE 44 POSTEA MALIS ADMISSIS; LAETARE AUTEM BONIS.

Mollia nec prius admittant tua lumina somnum,
Exactæ quam ter reputaris cuncta diei:
Quæ prætergressus? quæ gessi? quæ male omisi?
Singula percurrens à primo facta, quibus tu
Vel pravis doleas, capias vel gaudia justis.

Hoc loco mentem omnium quæ superius præcepta sunt mihi colligito; ut in ea, tanquam in divinas leges, intuens, interiore animi judicio, eorum quæ bene vel male gesta sunt examen facias. Unde enim malis admissis, mordere nos queat commemoratio, vel laudare patratis bonis; nisi meditatio quæ præcessit leges quasdam admittat, ex quarum instituto vitam deceat componere, & ad eas conscientiæ abdita, tanquã ad scopũ aliquem, toto vitæ nostræ spatio dirigere? Ideo autem singulis diebus examen istud fieri postulat, ut assidua recordatione judicii certi-

certitudo servetur incolumis. Ideo etiam vesperi, SOMNIQUE appetente tempore, ut DIURNARUM actionum extremum conscientiæ tribunal constituamus, Deoque ipsi affectionum examen in canticum edamus, quod lectum petentibus eidem par est recitari, QUO VENTUM MIHI? QUID GESSI? QUAE DEBITA TEMPSI? Ita enim vitam nostram regulis quæ superius traditæ sunt metiemur, si ad legislatricem mentem judicem rationem adjungamus. Quid igitur jubet legislatrix? Eos honorare qui naturæ sunt præstantioris, pro cujusque ordine. Parentum, cognatorum permagnam habere rationem. Probos viros amplecti atque amare. Corporeis viribus superiorem se præbere. Suiipsius ubique pudore affici. Justitiam colere. Divitiarum, vitæque quotidianæ proclivem amissionem prænosse. Sortem amplecti quæ divino judicio cecidit. Lætari autem spiritibus Deo convenientibus; & ad id quod præstantius est mentem convertere. Sermonis studium colere, qui vero sermo sit; non patere fraudibus; non fracto esse animo in virtute servanda. Nihil nisi consulto agere; ut foris non sequatur pœnitentia. Temerarias opiniones purgare. Vitæ persequi rationem quæ scientia regatur. Corpus ipsum & quæ externa sunt

ad

ἀπλανὲς διασώσηται. πρὸς ἑκατέραν δὲ, καὶ εἰς ΤΙΠΝΟΝ * τρεπόμενον, ὅπως ἂν πέρας τῶν μεθημερινῶν πράξεων τὸ τῆς συνειδήσεως προσθέζοιμεν δικαστήριον, ἐπιλοίπον ᾆσμα θεῷ τὴν τῶν διαθέσεων ἀνάκρισιν ποιούμενοι, ΠΗ ΠΑΡΕΒΗΝ; ΤΙ Δ' ΕΡΕΞΑ; ΤΙ ΜΟΙ ΔΕΟΝ ΟΥΚ ΕΤΕΛΕΣΘΗ; οὕτω γὰρ παραμετρήσομεν τὴν ἑαυτῶν ζωὴν τοῖς παραδιδομένοις κανόσι, τῷ νομοθέτῃ νῷ τὸν κειτὴν λόγον ἐπισυνάπτοντες. τί οὖν ὁ νομοθέτης λέγει; τιμᾷν τοὺς φύσει κρείττονας, κατὰ τὴν οὐσιώδη αὐτῶν τάξιν. γονέων καὶ συγγενῶν πλεῖστον ποιεῖσθαι λόγον. τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἀσπάζεσθαι καὶ φιλεῖν. τῶν σωματικῶν δυνάμεων ὑπερέχειν· ἑαυτὸν αἰδεῖσθαι πανταχοῦ. δικαιοσύνης ἐπιμελεῖσθαι. χρημάτων, καὶ τῆς ἐφημέρου ζωῆς περιεγνωκέναι τὸ εὔφθαρτον. τὸν ἀπὸ τῆς θείας κρίσεως ἀπονεμηθέντα κλῆρον ἀσπάζεσθαι· θεοπρεπεῖ δὲ χαίρεσθαι φρονήματι, καὶ πρὸς τὸ βέλτιον μεθιστάναι τὴν γνώμην. φιλολογίαν ἀσκεῖν τῶν ὄντως λόγων. ἀνεξαπάτητον εἶναι, καὶ ἀδούλωτον πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς τήρησιν. εὐβουλίᾳ περὶ τῶν ἔργων χρῆσθαι, ἐξ ἧς τὸ ἀμεταμέλητον ἐν τοῖς ἔξω παραγίνεται. οἰήσεως καθαρεύειν. τὸν ἐπιστημονικὸν μεταδιώκειν βίον. τὸ σῶμα καὶ τὰ ἐκτὸς

* καὶ τρεπομένοις, ἢ τρεπομένους

πρὸς δὲ τὴν τῆς ἀρετῆς ἐνέργειαν μεταρρυθμίζειν. ταῦτα ὁ νομοθέτης νοῦς διαθεσμοθετεῖ ταῖς ψυχαῖς. ὁ δὲ ὑποδεξάμενος αὐτὰ λογισμὸς, δικαστὴς ἀκριβὴς ἑαυτοῦ γίνεται. ΠΗ ΠΑΡΕΒΗΝ; ΤΙ Δ' ΕΡΕΞΑ; καὶ ἐν τάξει τὴν μνήμην ἀναλαμβάνων ἀρετῆς ἕνεκα. εἶτα εὑρὼν ἑαυτὸν συμφώνως τοῖς προειρημένοις ὅροις διημερεύσαντα, τὸν θείας εὐφροσύνης τοῖς καρποῖς ἀναδεῖ. παρὰ μέλος δέ τι πράξαντα φανερῶς, ὥσπερ τισὶ φαρμάκοις ταῖς ἐκ τῆς μετανοίας νουθετήσεσιν ἐπιστύφει. Διὸ τὸν ΥΠΝΟΝ ἀποκρούσασθαι δεῖν φησὶ τῇ προθυμίᾳ τοῦ λογισμοῦ. ἀνέξεται δὲ τὸ σῶμα, μὴ κατασυρόμενον ὑπὸ τῆς τοῦ δαρθάνειν ἀνάγκης, διὰ τὴν σώφρονα δίαιταν. δι' ἣν καὶ τὰ ἀναγκαῖα πάθη τῇ τοῦ λογισμοῦ ἡγεμονίᾳ συντάττεται. μὴ ΠΡΟΣΔΕΞΑΣΘΑΙ γάρ φησι ΤΟΝ ΥΠΝΟΝ, ΠΡΙΝ ΤΩΝ ΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΛΟΓΙΣΑΣΘΑΙ ΕΚΑΣΤΟΝ. καὶ τίς ὁ ΛΟΓΙΣΜΟΣ; ΠΗ ΠΑΡΕΒΗΝ; ΤΙ Δ' ΕΡΕΞΑ; ΤΙ ΜΗ ΔΕΟΝ ΟΥΚ ΕΤΕΛΕΣΘΗ; διχῶς γὰρ ἁμαρτάνομεν· ἢ τὸ μὴ δέον ποιήσαντες, ὃ διὰ τοῦ ΠΑΡΕΒΗΝ δηλοῦται· ἢ τὸ ΜΗ ΔΕΟΝ ΠΟΙΗΣΑΝΤΕΣ, ὡς ἐπ' αὐτῆς κεῖται λέξεως. ἄλλο γὰρ ἀργία τοῦ καλοῦ

καὶ

ad virtutis actiones idonea reddere. Leges ista sunt quæ à mente in animis hominum sanciuntur: quæ cum ratio admisit, judex ipsa sui vigilantissimus efficitur; eaque ordine virtutis nomine memoria repetens, QUA SIT PRAETERGRESSA, QUIDQUE FECERIT, disquirit. Postea, si seipsam agnoscat juxta superiores regulas diem exegisse, divinæ lætitiæ corona donat. Sin autem præter rationem factum deprehendat aliquid, monitis se post pœnitudinem, tanquam pharmacis, reprimit. Quo fit ut rationis alacritate SOMNUM repelli oportere significet. Id autem facillime corpus esse toleraturum, si dormiendi necessitate non urgeatur, per victus temperantiam; per quam & ipsi etiam necessarii affectus imperio rationis subjiciuntur. NON enim, inquit, SOMNUM EXCIPIAS, PRIUSQUAM DIURNA OPERA SINGULA examinaris. Verum quod fuerit examen? QUA SUM TRANSGRESSUS? QUID FECI? QUID FACERE DECUIT QUOD NON IPSE FECERIM? Peccamus enim duplici ratione: vel cum FACIMUS QUOD NON DECET, quod TRANSGRESSIONIS verbo significatur; vel CUM NON FACIMUS QUOD DECET, sicuti verbis exprimitur.

Aliud enim est ab eo cessare quod honestum est,& aliud id facere quod turpe. Ibi quidem prætereundo, hic autem admittendo peccatur. Verbi gratia, decet bene precari, non autem conviitiis afficere. Decet item parentes alere non arcere contumeliis. Præstat igitur QUAE DECET, qui facit quæ priora sunt: facit autẽ QUAE NON DECET, qui altera: licet utraq; ratione quadã ad idem peccandi genus referantur. Hortatur autẽ ut operũ nostrorũ examen à principio, nullis eorum quæ media sunt prætermissis, ordine faciamus, quod PERCURRENDI verbo significavit. Fallit enim judiciũ sæpissime ordinis perturbatio,& efficit ut quod male patratum est, memoriæ confusionẽ libenter excuset. Affert præterea DIURNAE vitæ recordatio ea quæ gessimus ante commemorandi solicitudinẽ, nostræque sensum immortalitatis. Est deinde admiratione dignũ, quod cum expendenda singula præcipiat, quid recte, quid eorũ quæ decuit gestum sit, perpendendum non monuit; sed ad id quod tumoris minus haberet memoriam traduxit, ut eorum quæ peccata sunt judicium taceret. Judicem præterea adhibuit æquissimum simul atque commodissimum, conscientiam nimirum, rectamque rationem, atque etiam seipsum, cujus omnium maxime pudere superius quemque voluit. Quis enim ita alium alius, atque se quisque commonefacere valeat?

καὶ ἄλλο ἐνέργεια τῆς αἱρέσεως καὶ τὸ μὲν τῇ παραλείψει κακίζεται· τὸ δὲ τῇ παραδοχῇ. οἷον, εὔχεσθαι δεῖ, καὶ βλασφημεῖν οὐ δεῖ· τρέφειν γονέας δεῖ, περιυβρίζειν δὲ οὐ δεῖ. ὁ μὲν τὰ πρότερα ποιῶν, τὰ ΔΕΟΝΤΑ ποιεῖ· ὁ δὲ τὰ δεύτερα ποιῶν, ΤΑ ΜΗ ΔΕΟΝΤΑ ποιεῖ. εἰ καὶ ἀμφότερα τρόπον τινὰ πρὸς τὴν ἴσην παρανομίαν ἔρχεται. τὴν δὲ ἀναμέτρησιν τῶν ἡμετέρων ἔργων παραινεῖ ποιεῖσθαι ἀπὸ πρώτου ἕως τελευταίου ἐν τάξει, μηδὲν παραλείποντα τῶν μέσων· ὃ διὰ τοῦ ΕΠΕΞΙΘΙ νοεῖται. πολλάκις γὰρ ἡ μετάθεσις παραλογίζεται τὴν κρίσιν, καὶ ἐναπολόγητον ποιεῖ τὸ κακῶς εἰργασμένον τῇ ἀταξίᾳ τῆς μνήμης. καὶ ἄλλως δὲ ἡ τῆς ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ζωῆς ἀνάμνησις μελέτη γίνεται τῆς τῶν προβεβιωμένων ἀναπολήσεως, καὶ τῆς ἀθανασίας ἡμῶν συναίσθησις. καὶ τὸ θαυμαστὸν, λογίσασθαι ΕΚΑΣΤΟΝ εἰπὼν ἐκ ἐπήγαγε, τί κατώρθωσα; τί μοι τῶν δεόντων πέπρακται; ἀλλὰ εἰς τὸ ἀπ᾽ ἀμφότερον τῆς μνήμην μεθήρμοσε, τῶν ἡμαρτημένων τὴν κρίσιν ποιούμενος. καὶ δικαστὴν ἐπέστησε τὸν δικαιότατον ἅμα καὶ οἰκειότατον, τὸ συνειδὸς αὐτὸ, καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ αὐτὸν ἑαυτῷ, ὃν πάντων μάλιστα αἰδεῖσθαι προετράπημεν. τίς γὰρ δύναται νουθετῆσαι ἄλλος ἄλλον, ὡς αὐτὸς ἑαυτόν;

τὸ γὰρ αὐτεξούσιον τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς φύσεως
ἀποχρώμενον ἀποσείεται τὰς παρὰ τῶν ἄλλων
συμβουλάς, ὅταν μὴ ἐθέλῃ πείθεσθαι. ὁ δὲ οἴκο-
θεν λογισμὸς αὐτὸς ἑαυτῷ καταμένειν ἀνάγ-
κην ἔχει. τοῦτον ἐπίτροπον ἡμῖν ὁ θεὸς ἐπέστησε·
τοῦτον παιδαγωγὸν καὶ διδάσκαλον. τοῦτον καὶ
νῦν δικαστὴν ὁ λόγος τῶν ΗΜΕΡΙΝΩΝ
ΕΡΓΩΝ ποιεῖται, καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν κρίσιν ἐκ-
δέχεται, ἵν' αὐτὸς ἑαυτῷ ψηφίσῃ τὸ ἀποδοχῆς,
ἢ ἐπιπλήξεως ἄξιον. ὅταν γάρ, ὡς ἐν γραμμα-
τείῳ, τῇ μνήμῃ ἀναγνῷ τὰ πεπραγμένα, τότε
πρὸς τὸ παράδειγμα βλέπων τὸν νόμον, ψηφί-
1. ζεται τιμῆς, ἢ ἀτιμίας ἑαυτὸν ἄξιον. ἡ δὲ τοι-
αύτη καθ' ἡμέραν παρακολούθησις θεοειδὲς
ἄγαλμα τῶν χρωμένων ἀποτελεῖ, προσθήκαις
καὶ ἀφαιρέσεσι πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς κάλλος παιδ-
αγωγοῦσα, καί, ὡς οἷόν τε, ἄνθρωπον ἀγαθὸν
ἀποτελοῦσα. εἰς τοῦτο γὰρ κατέληξεν ὁ λόγος
μέλλων μεταβαίνειν ἐπὶ τὰ θεοποιὰ παραγ-
γέλματα.

45 ΤΑΥΤΑ ΠΟΝΕΙ. ΤΑΥΤ' ΕΚΜΕΛΕΤΑ. ΤΟΥΤΩΝ ΧΡΗ ΕΡΑΝ ΣΕ. 46 ΤΑΥΤΑ ΣΕ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΑΡΕΤΗΣ ΕΙΣ ΙΧΝΙΑ ΘΗΣΕΙ.

Quod enim sui juris est, si naturæ libertate utatur, aliorum consilia facile respuit, cum illis parere non statuit. At non potest non audire se necessario quæ intus est ratiocinandi vis. Istam Deus esse voluit, quæ nostri curam gereret. Istam ducem atque magistram. Istam etiam nunc judicem DIURNORUM OPERUM ratio efficit; & factum ab ipso judicium amplectitur; ut suum ipsa calculum adjiciat, quidnam in se vel laude, vel reprehensione dignum judicet. Cum enim in memoria, tanquam in tabella, quæ fecit descripta legit; tum legem in exemplari intuens, seipsam vel honore, vel infamia dignam pronunciat. Efficit vero studium istud, si singulis diebus excolatur, divinam in iis imaginem qui illud amplectuntur; dum eos vel additionibus, vel substractionibus ad virtutis decus perducit, &, quantum fas est, probum hominem perficit. In hoc enim versus ipsi desinunt, ut ad ea præcepta quæ divinitatem pariunt oratio transferatur.

45 IN HIS ELABORA. HAEC MEDITARE. HAEC TE AMARE OPORTET. 46 HAEC TE DUCENT IN DIVINAE VIRTUTIS VIAM.

Hæc facito. hæc satage. istorum tibi cura geratur.
Hæc te virtutis divinæ ad limina sistent.

τὸ γὰρ αὐτεξούσιον τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς φύσεως ἀποχρώμενον ἀποσείεται τὰς παρὰ τῶν ἄλλων συμβουλάς, ὅταν μὴ ἐθέλῃ πείθεσθαι. ὁ δὲ οἴκο-θεν λογισμὸς αὐτὸς ἑαυτοῦ καταμένειν ἀνάγ-κην ἔχει. τοῦτον ἐπίτροπον ἡμῖν ὁ θεὸς ἐπέστησε· τοῦτον παιδαγωγὸν καὶ διδάσκαλον. τοῦτον καὶ νῦν δικαστὴν ὁ λόγος τῶν ΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ποιεῖται, καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν κρίσιν ἐκ-δέχεται, ἵν' αὐτὸς ἑαυτοῦ ψηφίσῃ τὸ ἀποδοχῆς, ἢ ἐπιπλήξεως ἄξιον. ὅταν γάρ, ὡς ἐν γραμμα-τίῳ, τῇ μνήμῃ ἀναγνῷ τὰ πεπραγμένα, τότε πρὸς τὸ παράδειγμα βλέπων τὸν νόμον, ψηφί-
I. ζεται τιμῆς, ἢ ἀτιμίας ἑαυτὸν ἄξιον. ἡ δὲ τοι-αύτη καθ' ἡμέραν παρακολούθησις θεοειδὲς ἄγαλμα τῶν χρωμένων ἀποτελεῖ, προσθήκαις καὶ ἀφαιρέσεσι πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς κάλλος παιδ-αγωγοῦσα, καὶ, ὡς οἷόν τε, ἄνθρωπον ἀγαθὸν ἀποτελοῦσα. εἰς τοῦτο γὰρ κατέληξεν ὁ λόγος μέλλων μεταβαίνειν ἐπὶ τὰ θεοποιὰ παραγ-γέλματα.

45 ΤΑΥΤΑ ΠΟΝΕΙ. ΤΑΥΤ' ΕΚΜΕΛΕΤΑ. ΤΟΥΤΩΝ ΧΡΗ ΕΡΑΝ ΣΕ. 46 ΤΑΥΤΑ ΣΕ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΑΡΕΤΗΣ ΕΙΣ ΙΧΝΙΑ ΘΗΣΕΙ.

Quod enim sui juris est, si naturæ libertate utatur, aliorum consilia facile respuit, cum illis parere non statuit. At non potest non audire se necessario quæ intus est ratiocinandi vis. Istam Deus esse voluit, quæ nostri curam gereret. Istam ducem atque magistram. Istam etiam nunc judicem DIURNORUM OPERUM ratio efficit; & factum ab ipso judicium amplectitur; ut suum ipsa calculum adjiciat, quidnam in se vel laude, vel reprehensione dignum judicet. Cum enim in memoria, tanquam in tabella, quæ fecit descripta legit; tum legem in exemplari intuens, seipsam vel honore, vel infamia dignam pronunciat. Efficit vero studium istud, si singulis diebus excolatur, divinam in iis imaginem qui illud amplectuntur; dum eos vel additionibus, vel substractionibus ad virtutis decus perducit, &, quantum fas est, probum hominem perficit. In hoc enim versus ipsi desinunt, ut ad ea præcepta quæ divinitatem pariunt oratio transferatur.

45 IN HIS ELABORA. HAEC MEDITARE. HAEC TE AMARE OPORTET. 46 HAEC TE DUCENT IN DIVINAE VIRTUTIS VIAM.

Hæc facito. hæc satage. istorum tibi cura geratur.
Hæc te virtutis divinæ ad limina sistent.

47 UTIQUE PER EUM QUI ANIMO NOSTRO QUATERNARIUM TRADIDIT, 48 FONTEM PERENNIS NATURAE.

Juro te, qui nos docuisti tetrada, fontem Naturæ æternum.---

Idem hic, quod nobis in præfatione, dicitur, philosophiā quæ versatur in agendo, virtutum vi hominem probū efficere; quæ autē in contemplando, illustratione mentis atque veritatis Deo similem reddere. præire deinde necessario (quod ad nos attinet) minora majoribus. Est enim facilius humanam vitam ad usum aliquem moderatū revocare, quā eandē omnino dimittere; quod integra ad contemplationē conversione effici possit. Fieri deinde alias nō queat ut veritas secure possideatur, si quæ sunt rationis expertes potentiæ morum virtutibus ex mentis instituto nobis non subjiciantur. Cum enim medius sit hominis animus inter mentem & rationis privationem; tunc solum menti quæ ipsum præcedit, nullo avellente, potest adhærere, cum eorum contagione liberatus quæ ipso posteriora sunt, eadem pure attigerit. Erit autem purus tum demum, cum nihil aversæ rationi, nihil etiam mortali corpori indulgens, agi se cum eo minime patietur: sed tanquam alius aliorum curam geret, tantum ipsis curæ tribuens, quantum divina lex præcipit, quæ vi ipsum expelli non permittit,

sed

47 ΝΑΙ ΜΑ ΤΟΝ ΗΜΕΤΕΡΑ ΨΥΧΑ ΠΑΡΑΔΟΝΤΑ ΤΕΤΡΑΚΤΥΝ, 48 ΠΑΓΑΝ ΑΕΝΝΑΟΥ ΦΥΣΕΩΣ.

Ταυτὸν, ὃ καὶ ἐν προοιμίοις ἐλέγομεν, ὅτι ἡ μὲν πρακτικὴ φιλοσοφία διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν φύσεως ἄνθρωπον ἀγαθὸν ἀποτελεῖται· ἡ δὲ θεωρητικὴ εἰς ὁμοιότητα θεοῦ καθίστησι, νοῦ καὶ ἀληθείας ἐλλάμψει. προηγεῖσθαι δὲ, ὡς πρὸς ἡμᾶς, τὰ ἐλάττονα τῶν μειζόνων ἐξ ἀνάγκης. ῥᾷον γὰρ ἐπιμετρῆσαι τὸν ἀνθρώπινον βίον τῇ εὐλογίστῳ χρήσει, τοῦ παντελῶς αὐτὸν μεθεῖναι. ὃ γένοιτ' ἂν, διὰ τῆς πρὸς θεωρίαν παντελοῦς ἐπιστροφῆς. καὶ ἄλλως δὲ ἀδύνατον ἀθορύβως κτήσασθαι τὴν ἀλήθειαν, μὴ τῶν ἀλόγων δυνάμεων ἡμῖν ταῖς ἠθικαῖς ἀρεταῖς κατὰ νοῦν τεταγμένων. * μεσὴ γὰρ οὖσα ἡ λογικὴ ψυχὴ νοῦ καὶ ἀλογίας, τότε μόνον ἀπερισπάστως δύναται συνεῖναι τῷ πρὸ αὐτῆς νῷ, ὅταν καθαρὰ γενομένη τοῖς τῶν μετ' αὐτῆς προσπαθείας, καθαρῶς ἐφάπτηται ἐκείνων. ἔσται δὲ καθαρὰ, εἰ μηδὲν τῇ ἀλογίᾳ, μηδὲ τῷ θνητῷ σώματι συνεκφέροιτο, ὡς ἄλλη δ' ἄλλων ἐπιμελοῖτο, τοσοῦτον αὐτοῖς ἀπονέμουσα φροντίδος, ὅσον ὁ θεῖος κελεύει νόμος, ἐξάγειν* αὐτὴν πειρᾶσθαι μὴ συγχω-

* γρ' μέση

* γρ' αὐ-ρῶν, τὴν

ρῶν, ἀλλὰ περιμένειν ἕως ἂν ὁ θεὸς αὐτὸς ἀπολύσῃ ἡμᾶς. διττῆς οὖν ἀρετῆς τῇ τοιαύτῃ ψυχῇ δεήσει· πολιτικῆς μὲν πρὸς τὰ κάτω τὴν ἀλογίαν ταττούσης· θεωρητικῆς δὲ πρὸς τὰ ἄνω τὴν τῶν κρειττόνων συνουσίαν προξενούσης. τῶν δὲ διπλῶν τούτων ἀρετῶν μεθόριον ἔσικεν εἶναι οἱ τοιοῦτοι στίχοι. τὸ μὲν, ΤΑΥΤΑ ΠΟΝΕΙ· ΤΑΥΤ' ΕΚΜΕΛΕΤΑ· ΤΟΥΤΩΝ ΧΡΗ ΕΡΑΝ ΣΕ, ὡς οἰκεῖον συμπέρασμα τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς. τὸ δὲ, ΤΑΥΤΑ ΣΕ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΑΡΕΤΗΣ ΕΙΣ ΙΧΝΙΑ ΘΗΣΕΙ, ὡς ἀρχὴ καλλίστη τῆς θεωρητικῆς ἐπιστήμης. τὸ γὰρ ἀπαλλαγέντα τῆς θηριώδους ζωῆς, καὶ τῆς ἀμετρίας τῶν παθῶν, ὅση δύναμις, καθαρεύσαντα, καὶ διὰ τοῦτο οἷον ἐκ θηρίου γενόμενον ἄνθρωπον, τὰ ἑξῆς ἀπαγγέλλεται, ΘΕΟΝ ἐξ ἀνθρώπου ποιήσειν, ἐφ' ὅσον οἷόν τε ἀνθρώπῳ ΘΕΟΝ γενέσθαι. ὅτι δὲ τοῦτο τῆς θεωρητικῆς ἀληθείας τὸ τέλος, δι' αὐτῶν δηλοῦται τῶν ἐπῶν, ἐν οἷς πρὸς τῷ τέλει τὸ κάλλιστον καὶ ἀκρότατον συμπέρασμα ἐπάγει·

Ἢν δ' ἀπολείψας σῶμα, ἐς αἰθέρ' ἐλεύθερον ἔλθῃς,
Ἔσσεαι ἀθάνατος θεὸς, ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητός.

τυγχά-

sed tamdiu permanere, donec nos Deus ipse dimittat. Duplici ergo ejusmodi animo virtute opus erit: politica quidem, quæ regat insaniam in res inferiores; contemplativa autem, quæ præstantiorum coitionem cum superioribus conciliet. Exsistunt vero duarum virtutum istarum limes quidam intermedius versus isti: alter quidem, IN HIS ELABORA, HAEC MEDITARE, HAEC TE FACERE OPORTET, tanquam virtutis politicæ idonea conclusio; alter autem, HAEC TE DEDUCENT IN DIVINAE VIRTUTIS VIAM, tanquam contemplativæ scientiæ principium aptissimum. Significant enim quæ sequuntur, eum qui belluinam vitam deposuerit, quique se, quantum potest, immodicis affectibus liberarit, & ita tanquam ex fera homo factus sit; ex homine Deum evasurum, quantum patitur humanæ conditionis ratio. Esse autem hunc contemplativæ veritatis finem versibus ipsis significatur, quibus optime tandem hoc modo concludens ait;

Atque ubi deposito purus te ceperit æther
Corpore, vivus ages semper, semperque beatus.

Osten-

Ostendit autem sacer ipse liber, ut paulo post demonstrabitur, rebus nos ante præclare gestis, ipsaque adeo veritatis, quæ ex virtute sequitur, agnitione, restitutionem in pristinum statum (quod idem plane est ac si in Deos relatum iri significes) adepturos. Sed jam ad proposita carmina regressi, consideremus nunquid LABOR & MEDITATIO ATQUE AMOR, hoc ipso præcepto allata, velint aliud quam ut animus totus ad virtutis studium exercitationemque convertatur. Est vero triplicis quodammodo facultatis & ipse secundum se consideratus. Habet enim certe aliquid quo discimus, quod ISTA nunc jubet MEDITARI. Habet vero & aliud etiam quo ea retinemus quæ didicimus, quod IN HIS ELABORARE adhortatur. Habet denique & quiddam quo ea diligimus quæ novimus, & quæ sumus adepti, quod ISTA AMARE præcipit. Ut igitur humani animi vires omnes ad virtutum præcepta nobis contendantur, ab eo quod valet meditari MEDITATIONEM flagitat; LABOREM vero ab eo quod servat quæ sunt meditata; AMOREM denique ab eo quod honesti studio ducitur: ut ex omnibus bonorum nobis accedat possessio cum firma retentione, cum cognato nobis etiam erga illa amore; quæ divina spes sequitur, veritatis splen-

τυγχάνειν δὲ τῆς ἀποκαταστάσεως ἡμᾶς (ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τῆς * ἀποθέσεως) διὰ τῆς προασκηθείσης ΑΡΕΤΗΣ, καὶ τῆς ἐπὶ ταύτῃ γνωσθείσης ἀληθείας,* ὡς ὁ ἱερὸς ἀναφαίνεται λόγος, ὃς εἰσόμεθα ὕστερον. νῦν δὲ ἐπὶ τὰ προκείμενα ἔπη πάλιν ἐπανελθόντες ἐπισκεψώμεθα εἴ τι βούλεται ὁ ΠΟΝΟΣ, καὶ ἡ ΜΕΛΕΤΗ, καὶ ὁ ΕΡΩΣ ἐπὶ ταῖς προλαβούσαις ὑποθήκαις, ἢ τὸ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἄσκησιν ὅλην ἐπιστρέψαι τὴν ψυχήν. τριδύναμος δέ πως ἐστὶ καὶ αὐτή, καὶ καθ' αὑτὴν λογικὴ οὖσα, τὸ μέν τι ἔχουσα ᾧ μανθάνομεν, ὃ ταῦτα ΕΚΜΕΛΕΤΑΝ νῦν προστάττεται· τὸ δέ τι ᾧ τὰ γνωσθέντα κρατοῦμεν, ὃ ΤΑΥΤΑ ΠΟΝΕΙΝ παραγγέλλεται· τὸ δέ τι ᾧ στέργομεν τὰ γνωσθέντα καὶ κρατηθέντα, ὃ ΤΟΥΤΩΝ ΕΡΑΝ νουθετεῖται. ἵνα ἐν πάσαις τὰς δυνάμεις τῆς λογικῆς ψυχῆς συντεταμένας ἔχωμεν πρὸς τὰ τῆς ἀρετῆς παραγγέλματα, ἐκ μὲν τοῦ νοεῖν πεφυκότος τὴν ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ἀπαιτεῖ· ἐκ δὲ τοῦ τηροῦντος τὰ νοηθέντα, τὸν ΠΟΝΟΝ· ἐκ δὲ τοῦ φιλοκάλου, τὸν ΕΡΩΤΑ· ἵν' ἐξ ἁπάντων ἡ κτῆσις τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν παραγίνηται μετὰ τῆς ἀπαραβάτου τηρήσεως, καὶ συμφυοῦς ἡμῖν πρὸς ἐκεῖνα στοργῆς· οἷς ἕπεται ἡ θεία ἐλπὶς τὸ τῆς ἀληθείας ἐπιστά-

* ἴσ. ἀποθεώσεως
* γρ. αὐτὸς

ἐπιστάγουσα φέγγος, ὡς αὐτὸς ἐπισχνεῖται λέγων, ΤΑΥΤΑ ΣΕ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΑΡΕΤΗΣ ΕΙΣ ΙΧΝΙΑ ΘΗΣΕΙ· τουτέστι, ταῦτά σε ὁμοιώσει τῷ θεῷ διὰ τῆς τῶν ὅλων ἐπιστημονικῆς γνώσεως. τὸ γὰρ τὰς αἰτίας ἐκλογίσασθαι τῶν ὄντων, τὰς ἐν τῷ δημιουργῷ θεῷ πρώτας κειμένας, πρὸς τὴν ἀκροτάτην ἄγει θεογνωσίαν, ᾗ συνεισέρχεται καὶ ἡ πρὸς θεὸν ὁμοίωσις. τὴν δὲ ὁμοίωσιν ταύτην ΘΕΙΑΝ ΑΡΕΤΗΝ ὁ λόγος καλεῖ, ὡς ἐπὶ ἀνθρωπίνην τὴν πρὸ ταύτης καλῶς ἐποχουμένην. εἰς ΕΡΩΤΑ οὖν φιλόσοφον καὶ φιλόκαλον ἀποπερατούσθω τὰ πρῶτα ἔπη. τούτου δὲ ἡγουμένου, ἡ τῆς ἀληθείας γνῶσις ἕπεται πρὸς ὁμοίωσιν ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΑΡΕΤΗΣ ἀνάγουσα, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς ἐπιδηλοῦται. τὸ δὲ ἀναγκαῖον τῆς συναφῆς τούτων καὶ ὅρκῳ πιστοῦται. τὸ γὰρ καλῶς κληθεῖσαν τὴν ἀνθρωπίνην ἀρετὴν πρὸς τὴν θείαν ὁδεύειν ὁμοίωσιν, εὖ μάλα διατεταγμένως ὄμνυσιν. ὁ δὲ σέβου ὅρκον ἐν ἀρχῇ παραγγείλας, τὴν ἀποχὴν τοῦ ὀμνύναι προστάττει περὶ τῶν ἐνδεχομένων, καὶ ἀόριστον τῆς ἐκβάσεως ἐχόντων τὸ πέρας. ταῦτα γὰρ τὰ μικρὰ καὶ μεταπίπτοντα· διὸ οὔτε ἄξιον ἐπ' αὐτοῖς ὀμνύναι, οὔτ' ἀσφαλές· οὐ γὰρ ἐφ' ἡμῖν εἰς πέρας αὐτὰ ἀγαγεῖν. περὶ δὲ τῶν παρόντων,

ἀναγ-

ſplendorem inducens, quemadmodum ipſe pollicetur, cum ait, HAEC TE IN VIRTUTIS DIVINAE VIAM DEDUCENT: quaſi te Deo ſimilem reddituram iſtam dicat materiarum notitiam certam atque indubitatam. Eo ipſo enim, quod eorum quæ ſunt cauſas expendimus, quæ primum in opifice Deo habentur, ad divinæ cognitionis faſtigium adſcendimus, quo pertingit & ipſa etiam cum Deo ſimilitudo. Vocat autem ſimilitudinem iſtam VIRTUTEM DIVINAM, tanquam ſupra humanam iſta jure evehatur quæ præcedit. Deſinant ergo in AMOREM, qui ſtudium ſapientiæ atque honeſtatis habeat, verſus primi: eoque primum poſito, ſequatur deinde veritatis cognitio, quæ ad DIVINAE VIRTUTIS ſimilitudinem deducit; quemadmodum iis quæ ſequuntur demonſtrabitur. Confirmat porro conjunctionis iſtorum neceſſitatem etiam jurejurando. Jurat enim valde appoſite virtutem humanam, quæ bene poſſideatur, ad DININAM ſimilitudinem viam STERNERE. Quod autem jusjurandum colere initio præcepit, ab eo indubiis rebus, & quæ eventus finem habent incertum, abſtineri voluit. Eſſe enim parvi momenti, mutarique facile: itaque neque juſtum in iis jurare, neque tutum; cum eas ad finem perducere, noſtræ non ſit facultatis. In his autem quæ præſentia ſunt,
&

& necessario copulata, maximique momenti, jurare tutum esse atque decorum. Neque enim nos negotiorum eventus unquam fefellerit (vinciuntur enim inter se necessitatis lege, in quibus hoc loco jusjurandum adhibetur) nec rei etiam vilitas atque abjectio numinis testimonium recusaverit. Sunt enim non in hominibus tantum veritas atque virtus, sed in diis etiam maxime. Est porro & jusjurandum ipsi in dogma, quia veritatis magistro tantum decet honoris tribui, ut Per ipsum juretur, si quando ad placitorum confirmationem opus sit; nec tantum IPSE DIXIT de eo usurpare, sed ita se rem habere Per ipsum affirmare. Eadem vero opera de optimorum habituum conjunctione, adhibito jurejurando theologatur, & QUATERNARIUM SEMPITERNI rerum ordinis FONTEM eundem cum Deo significat exsistere. Cæterum quo pacto Deus ille sit, ex sacro libro qui Pythagoræ tribuitur facile ipse didiceris, in quo numerorum numerus Deus ipse celebratur. Si enim omnia quæ sunt sempiternis ipsius consiliis subsistant; certum est etiam & numerum in quaque eorum specie quæ exsistunt, ab illorum causa dependere, primumque ibi numerum reperiri. Inde enim etiam apud nos. Est porro numeri intervallum finitum denarius.

Sunt

ἀναγκαίως τε συνημμένων, καὶ μεγίστων ὄντων, ἀσφαλὲς τὸ ὀμνύναι, καὶ πρέπον. * οὔπω γὰρ τὸ * γρ. οὔτε μεταπίπτον τῶν πραγμάτων ἡμᾶς ἂν πολὺ σφήλη (δέδεικται γὰρ πρὸς ἄλληλα θεσμῷ ἀδρανείας περὶ ὧν ὅρκος νυνὶ γίνεται) καὶ οὔτε τὸ ταπεινὸν αὐτὸ καὶ χαμαιπετὲς τῆς θείας τὴν ἐπιμαρτυρείαν ἀρνεῖται· ἀλήθεια γὰρ καὶ ἀρετὴ οὐ μόνον ἐστὶν ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἐν θεοῖς τὰ μέγιστα. ἔπειτα καὶ ὁ ὅρκος αὐτῷ γίνεται δόγμα, ὅτι τὸν διδάσκαλον τῆς ἀληθείας οὕτω δέοι τιμᾶν, ὡς καὶ ὀμνύναι αὐτόν, εἴ που δέοι πρὸς βεβαίωσιν τῶν δογμάτων· καὶ μὴ μόνον τὸ ΑΥΤΟΣ ΕΦΑ μὲν περὶ αὐτοῦ λέγειν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν ΝΗ τὸν αὐτόν. ὁμοῦ δὲ περὶ τῆς τῶν καλλίστων ἕξεων συναφῆς ὀμνύων θεολογεῖ, καὶ τὴν ΤΕΤΡΑΔΑ ΠΗΓΗΝ ΤΗΣ ΑΙΔΙΟΥ διακοσμήσεως ἀποφαίνεται τὴν αὐτὴν οὖσαν τῷ δημιουργῷ θεῷ. πῶς δὲ ΤΕΤΡΑΣ ὁ θεός, * ἔσται ἐκ τοῦ εἰς Πυθαγόραν * γρ. αὐτός. ἀναφερομένου ἱεροῦ λόγου σαφῶς εὑρήσεις, ἐν ᾧ ἀριθμὸς ἀριθμῶν ὁ θεὸς ὑμνεῖται. εἰ γὰρ τὰ ὄντα πάντα ταῖς ἀϊδίαις αὐτοῦ βουλήσεσιν ὑφέστηκε, δῆλον ὅτι καὶ ὁ ἀριθμὸς ἐν ἑκάστῳ εἴδει τῶν ὄντων τῆς ἐκείνων αἰτίας ἤρτηται, καὶ ὁ πρῶτος ἀριθμὸς ἐκεῖ. ἐκεῖθεν γὰρ καὶ ἐνταῦθα. τοῦ δὲ ἀριθμοῦ τὸ πεπερασμένον διάστημα ἡ δεκάς.

ὁ γὰρ ἐπὶ πλέον ἀριθμεῖν ἐθέλων ἀνακάμπτει πάλιν ἐπὶ τὸ ἕν, καὶ δύο, καὶ τρία· καὶ δευτέραν ἀριθμεῖ δεκάδα πρὸς τὴν τῆς εἰκοσάδος συμπλήρωσιν· καὶ τρίτην ὁμοίως, ἵνα τριάκοντα εἴπῃ· καὶ τοῦτο ἑξῆς, ἕως ἂν δεκάτην ἀριθμήσας δεκάδα εἰς ἑκατὸν ἔλθῃ. καὶ πάλιν ἑκατὸν τὸν αὐτὸν τρόπον ἀριθμεῖ. καὶ οὕτω μέχρις ἀπείρου τῷ τῆς δεκάδος διαστήματι ἀνακυκλουμένῳ προχωρεῖν δύναται. τῆς δὲ δεκάδος δύναμις ἡ ΤΕΤΡΑΣ. * πρὸς γὰρ τὴν κατὰ διέξοδον τελειότητα τὴν ἐν τῇ δεκάδι, ἡνωμένη τις τελειότης ἐν τῇ ΤΕΤΡΑΔΙ θεωρεῖται. κατὰ γὰρ σύνθεσιν * τῆς ἀπὸ μονάδος ἕως ΤΕΤΡΑΔΟΣ, δεκὰς τὸ πᾶν ἄθροισμα γίνεται. α' γὰρ, καὶ β', καὶ γ', καὶ δ', τὴν δεκάδα πληροῖ. καὶ ἔστι μεσότης ἀριθμητικὴ μονάδος καὶ ἑβδομάδος ἡ ΤΕΤΡΑΣ. καὶ ἴσῳ γὰρ ἀριθμῷ ὑπερέχει, καὶ ὑπερέχεται, τριάδι μὲν ἑβδομάδος λειπομένη, τριάδι δὲ μονάδα ὑπερβάλλουσα. μονάδος γὰρ καὶ ἑβδομάδος ἰδιώματα κάλλιστά εἰσι καὶ ἄριστα. ἡ μὲν γὰρ μονὰς, ὡς ἀρχὴ παντὸς ἀριθμοῦ, τὰς πάντων δυνάμεις ἐν ἑαυτῇ συνέχει. ἡ δὲ ἑβδομὰς, ὡς ἀμήτωρ, καὶ παρθένος, τὴν τῆς μονάδος ἀξίαν δευτέρως ἔχει. οὔτε γὰρ γεννᾶται ἐξ ἀριθμοῦ τινος τῶν ἐντὸς δεκάδος· ὡς καὶ ὁ δ' ἐκ τοῦ δὶς β'.

* καὶ πρὸ

* κ' τ̃

καὶ

Qui enim ulterius numerare statuat, ad unum iterum, duoque, & tria regreditur, secundamque decadem ad viginti usque complet; & tertiam rursum, ut ad triginta perveniat: idemque facit deinceps, donec expleta decade decima, progrediatur ad centum. A quo rursum numero ad superiorem pariter adscendit. Atque ita ad infinitum usque, decadis intervallo repetito, licet procedere. Est vero denarii vis QUATERNARIUS. Antequam enim ad denarii perfectionem perveniatur, unita quædam perfectio deprehenditur in QUATERNARIO. Compositione siquidem quæ fit ab unitate ad QUATERNARIUM, denarius totum est quod consurgit. Implent enim decadem, unum, & duo, & tria, & quatuor. Est præterea arithmetica medietas unitatis & septenarii QUATERNARIUS. Superat enim æquali numero, atque superatur; cum ternario quidem distet à septenario, unitatem vero etiam ternario superet. Sunt namque unitatis atque septenarii proprietates pulcherrimæ atque optimæ. Unitas enim, tanquam numeri cujuscunque principium, vires omnium in se complectitur. Septenarius vero, tanquam matre carens, atque virgo, unitatis dignitatem habet secundario. Non n. ab ullo numero gignitur, qui denario contineatur: uti quatuor ex bis duobus,

& sex ex bis tribus, & octo ex bis quatuor, & novem ex ter tribus, & decem ex bis quinque. Nec gignit etiam eorum aliquem qui sunt intra denarium; ut binarius quaternarium, ut ternarius novenarium, ut quinarius denarium. Cum sit autem QUATERNARIUS inter unitatem ingenitam, atque septenarium matre carentem medius, eorum vires qui gignunt & gignuntur, solus ex iis qui decade continentur simul accipit, productus ipse ab aliquo, idemque producens aliquem. Binarius enim si duplicetur parit QUATERNARIUM, & octonarium QUATERNARIUS si geminetur. Accedit, quod prima solida figura in quaternario reperitur. Punctus namq; respondet unitati; linea vero binario, quæ ab aliquo feratur ad aliquid. Ternarius vero superficiei convenit. Est enim figurarum quæ rectis lineis constant simplicissimus triangulus. Est & quaternario propria soliditas. Prima namq; pyramis in quaternario conspicitur: cujus basin triquetram ternarius efficit numerus, verticem vero unitas ipsa. Sunt præterea in iis quæ sunt, facultates judicandi quatuor; mens, scientia, opinio, atq; sensus. Fit n. omnium quæ sunt judicium, vel mente, vel scientia, vel opinione, vel sensu. Deniq; ut semel dicã, quicquid est, id omne colligavit quaternarius in elementis, in numeris, in tempestatibus anni, in ætatũ contuberniis. Nec quicquã potest adferri
quod

καὶ ὁ ἕξ, ἐκ τοῦ δὶς γ΄. καὶ ὁ η΄, ἐκ τοῦ δὶς δ΄. καὶ ὁ θ΄, ἐκ τοῦ γ΄ γ΄. καὶ ὁ ι΄, ἐκ τοῦ δὶς ε΄. οὔτε γεννᾷ τινα τῶν * ἐντὸς δεκάδος· ὡς ὁ δύο τὸν τέσσαρα. καὶ ὁ γ΄ τὸν θ΄. καὶ ὁ ε΄ τὸν ι΄. τὸ δὲ ἀγέννητον τῆς μονάδος, καὶ τῆς ἀμήτορος ἑβδομάδος ἡ ΤΕΤΡΑΣ μέση κειμένη, τὰς τῶν γεννώντων καὶ γεννωμένων δυνάμεις ἅμα συνείληφε, μόνη τῶν ἐντὸς δεκάδος καὶ γεννωμένη ἀπό τινος ἀριθμοῦ, καὶ γεννῶσά τινα. ἡ γὰρ δυὰς ἑαυτὴν διπλασιάσασα τὴν ΤΕΤΡΑΔΑ γεννᾷ· ἡ δὲ ΤΕΤΡΑΣ δὶς γενομένη τὸν ὀκτὼ ἀποτελεῖ. καὶ στερεᾶς πρώτη ἔμφασις ἐν τῇ τετράδι εὑρίσκεται. τὸ γὰρ σημεῖον ἀνάλογόν ἐστι μονάδι. ἡ δὲ γραμμὴ δυάδι· ἀπό τινος γὰρ ἐπί τι. καὶ τριάδι προσήκει ἡ ἐπιφάνεια. στοιχειωδέστατον γὰρ τῶν εὐθυγράμμων τὸ τρίγωνον. τὸ στερεὸν ἐστὶν οἰκεῖον τῇ ΤΕΤΡΑΔΙ. ἡ γὰρ πρώτη πυραμὶς ἐν τῇ ΤΕΤΡΑΔΙ θεωρεῖται· τριγώνου μὲν βάσεως ἀποτεθείσης τοῦ τρία, κορυφῆς δὲ αὐτῆς ἐπιτεθείσης τοῦ ἑνός. καὶ κριτικαὶ δὲ δυνάμεις ἐν τοῖς οὖσι τέσσαρες, νοῦς, ἐπιστήμη, δόξα, καὶ αἴσθησις. κρίνεται γὰρ πάντα τὰ ὄντα ἢ νῷ, ἢ ἐπιστήμῃ, ἢ δόξῃ, ἢ αἰσθήσει. καὶ ἁπλῶς, τὰ ὄντα πάντα ἡ ΤΕΤΡΑΣ ἀνεδήσατο, στοιχείων, ἀριθμῶν, ὡρῶν τοῦ ἔτους, ἡλικιῶν συνοικισμῶν. καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὃ

* γρ' ἐκ-

ἀρχὴ τῆς ΤΕΤΡΑΚΤΥΟΣ, ὡς ῥίζης καὶ ἀρχῆς ἤρτηται. ἔστι γὰρ, ὡς ἔφαμεν, δημιουργὸς τῶν ὅλων καὶ αἰτία ἡ ΤΕΤΡΑΣ, θεὸς νοητὸς, αἴτιος τοῦ οὐρανίου καὶ αἰσθητοῦ θεοῦ. ΠΑΡΑΔΕΔΟΤΑΙ δὲ ἡ τούτων γνῶσις τοῖς Πυθαγορείοις ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πυθαγόρου, ὃν καὶ νῦν ἑπόμενος ὁ τῶν ἐπῶν τούτων συγγραφεὺς,* ὅτι τῆς ἀρετῆς ἡ τελείωσις πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἔλλαμψιν ἡμᾶς ἀνάξει. ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο εἴποι ἄν τις, ἰδίᾳ μὲν τηρεῖσθαι τὸ σέβους ὅρκον ἐπὶ τῶν ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἐχόντων θεῶν· ἰδίᾳ δὲ νῦν ὀμνύεσθαι κατὰ τοῦ ΠΑΡΑΔΟΝΤΟΣ ἡμῖν τὴν ΤΕΤΡΑΚΤΥΝ διδασκάλου, ὃς οὐκ ἦν τῶν ἀθανάτων θεῶν, οὐδὲ τῶν φύσει ἡρώων, ἀλλ' ἄνθρωπος ὁμοιώσει θεοῦ κοσμηθεὶς, καὶ πρὸς τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ θείαν ἀποσῴζων εἰκόνα. ὅθεν καὶ ἔνορκον αὐτὸν ἐπὶ τῷ οὕτω μεγάλῳ ποιεῖται, λεληθότως ἐπεμβάλλων τὸ περὶ Πυθαγόραν τῶν ἀκροατῶν σέβας, καὶ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ δεικνὺς, δι' ἃν παραδέδωκε μαθημάτων. μέγιστον δὲ τούτων ἡ τῆς δημιουργικῆς ΤΕΤΡΑΚΤΥΟΣ γνῶσις. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν πρόσθεν ἐπιτέτμηται, τὰ δὲ ὕστερον ἐν ὑποσχέσει κεῖται βέβαια, καὶ ἀψευδεῖ· γὰρ πᾶσι τῆς ΤΕΤΡΑΚΤΥΟΣ ἱεροφάντης ἔγνωσται καὶ τίς αὕτη ἡ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ,

* φησὶν

ὅσον

quod à QUATERNARIO, tanquam radice atque principio, non dependeat. Est enim ipse (quemadmodum diximus) omnium opifex atque causa; Deus mente perceptibilis; cœlestis, sensumque moventis Dei autor. Est autem istorum TRADITA Pythagoreis per Pythagoram ipsum cognitio; quem insecutus qui versus istos conscripsit, virtutis perfectionem ad splendorem veritatis nos esse perducturam significat. Quo fit, ut ista ratione dicat aliquis peculiariter quidem servari præceptum de colendo jurejurando in diis, qui semper eodemque modo exsistunt: peculiariter autem jurari hoc loco PER magistrum QUI QUATERNARIUM NOBIS TRADIDIT; qui nec erat ex Deorum immortalium numero, nec ex heroum genere, sed vir Dei similitudine præditus, divinæque imaginis autoritatem apud suos retinens. unde fit, ut in magnis adeo rebus ipsum adhibeat in juramentum; tacite innuens qua ratione à suis auditoribus coleretur Pythagoras, quantumque disciplinis, quas tradidit, sibi dignitatis peperisset. Est vero earum longe maxima QUATERNARII opificis cognitio. Verum quoniam quæ prima erant breviter explicata sunt, quæ secunda autem vanam nequaquam habent promissionem; quia deinde spe certa facer QUATERNARII interpres innotuit, docuimus autē quinā esset iste QUATERNARIUS,

quantum præsenti scripto conduceret: age, etiam ad ea quæ præcipit versus transeamus; primumque, qua ratione id adgredi, & quid parare, utque præstantiorum ope implorata ad ista conveniat accedere, demonstremus.

48 PORRO ACCEDITO AD OPUS,
49 UBI DEOS PRECATUS FUERIS UT CONFICIAS.

———*Finem dein fausta precatus*
Numina, opus facito.———

Omnia paucis, quæ ad bonorum adeptionem faciunt, describit versus, animi scilicet impulsionem propriam, divinumqne auxilium. Quamvis enim ipsa etiam honestorum electio penes nos sit; quia tamen vires istas à DEO etiam habemus, ejus opera, rerumque PERFECTIONE quæ sensus movent omnino fere indigemus. Videtur enim quod conamur, manui quidem non absimile quæ ad bonorum acceptionem exporrecta sit; quod autem à Deo confertur, suppeditationi atque fonti, unde fluit bonorum largitio: ita deinde natura comparatum esse, ut illud quidem investiget quæ bona sunt, hoc vero illi indicet qui recte quæsiverit. PRECES autem limitem medium exsistere inter quærendi studium, largitionemque divinam, quæ nostri causæ inhærentes, à qua id habemus ut simus,

ὅσον τοῖς παροῦσι προσήκει λόγοις, ἀπορρήσεως ἔτυχε· φέρε, καὶ ἐφ' ἃ προσήχθειν ὁ λόγος παρακελεύει, μετίωμεν, πρότον μεθ' οἵας ὁρμῆς καὶ παρασκευῆς, καὶ συνεργείας τῶν κρειττόνων ἐλθεῖν ἐπὶ ταῦτα προσήκει ἀποδείξαντες.

48 —ΑΛΛ' ΕΡΧΕΥ ΕΠ' ΕΡΓΟΝ 49 ΘΕΟΙΣΙΝ ΕΠΕΥΞΑΜΕΝΟΣ ΤΕΛΕΣΑΙ.—

Πάντα τὰ πρὸς τὴν κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν συντελοῦντα διὰ βραχέων ὑπέγραψεν ὁ λόγος, τὸ τῆς ψυχῆς αὐτοκίνητον, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ συνέργειαν. εἰ γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῖν αἵρεσις τῶν καλῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἐφ' ἡμῖν θεόθεν ἔχοντες, τῆς παρ' ἐκείνου συνεργείας, καὶ ΤΕΛΕΙΩΣΕΩΣ τῶν αἰτουμένων πάντως που χρῄζομεν. ἔοικε γὰρ τὸ μὲν παρ' ἡμῶν σπουδαζόμενον ἐκτεινομένῃ χειρὶ πρὸς λῆψιν τῶν καλῶν· τὸ δὲ παρὰ θεοῦ συντελούμενον χορηγία εἶναι, καὶ πηγὴ τῆς δόσεως τῶν ἀγαθῶν. καὶ τὸ μὲν * ἐξευρίσκειν πεφυκέναι τὰ καλά· τὸ δὲ ἐμφαίνειν τῷ ζητοῦντι ὀρθῶς. ἡ δὲ ΕΥΧΗ μεθόριον εἶναι τῆς τε παρ' ἡμῶν ζητήσεως, καὶ τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δόσεως, ἐχομένη τῆς αἰτίας ἡμῶν, τῆς εἴς τε τὸ εἶναι προ-

* ἐκζητεῖν

quantum præsenti scripto conduceret: age, etiam ad ea quæ præcipit versus transeamus; primumque, qua ratione id adgredi, & quid parare, utque præstantiorum ope implorata ad ista conveniat accedere, demonstremus.

48 PORRO ACCEDITO AD OPUS,
49 UBI DEOS PRECATUS FUERIS UT CONFICIAS.

———Finem dein fausta precatus
Numina, opus facito.———

Omnia paucis, quæ ad bonorum adeptionem faciunt, describit versus, animi scilicet impulsionem propriam, divinumqne auxilium. Quamvis enim ipsa etiam honestorum electio penes nos sit; quia tamen vires istas à DEO etiam habemus, ejus opera, rerumque PERFECTIONE quæ sensus movent omnino fere indigemus. Videtur enim quod conamur, manui quidem non absimile quæ ad bonorum acceptionem exporrecta sit; quod autem à Deo confertur, suppeditationi atque fonti, unde fluit bonorum largitio: ita deinde natura comparatum esse, ut illud quidem investiget quæ bona sunt, hoc vero illi indicet qui recte quæsiverit. PRECES autem limitem medium exsistere inter quærendi studium, largitionemque divinam, quæ nostri causæ inhærentes, à qua id habemus ut simus,

ὅσον τοῖς παροῦσι προσήκει λόγοις, ὑπομνήσεως ἔτυχε· φέρε, καὶ ἐφ' ἃ προήχθην ὁ λόγος παρακελεύει, μετίωμεν, πρότερον μεθ' οἵας ὁρμῆς καὶ παρασκευῆς, καὶ συνεργείας τῶν κρειττόνων ἐλθεῖν δεῖ ταῦτα προσήκει ἀποδείξαντες.

48 —ΑΛΛ' ΕΡΧΕΥ ΕΠ' ΕΡΓΟΝ 49 ΘΕΟΙΣΙΝ ΕΠΕΥΞΑΜΕΝΟΣ ΤΕΛΕΣΑΙ.—

Πάντα τὰ πρὸς τὴν κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν συντελοῦντα διὰ βραχέων ὑπέγραψεν ὁ λόγος, τὸ τῆς ψυχῆς αὐτοκίνητον, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ συνέργειαν. εἰ γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῖν αἵρεσις τῶν καλῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἐφ' ἡμῖν θεόθεν ἔχοντες, τῆς παρ' ἐκείνου συνεργείας, καὶ ΤΕΛΕΙΩΣΕΩΣ τῶν αἰτηθέντων πάντως που χρήζομεν. ἔοικε γὰρ τὸ μὲν παρ' ἡμῶν σπουδαζόμενον ἐκτεινομένῃ χειρὶ πρὸς λῆψιν τῶν καλῶν· τὸ δὲ παρὰ θεοῦ συντελούμενον χορηγία εἶναι, καὶ πηγὴ τῆς δόσεως τῶν ἀγαθῶν. καὶ τὸ μὲν * ἐξευρίσκειν πεφυκέναι τὰ καλά· τὸ δὲ ἐμφαίνειν τῷ ζητοῦντι ὀρθῶς. ἡ δὲ ΕΥΧΗ μεθόριον εἶναι τῆς τε παρ' ἡμῶν ζητήσεως, καὶ τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ δόσεως, ἐχομένη τῆς αἰτίας ἡμῶν, τῆς εἴς τε τὸ εἶναι

* ἐκζητεῖν

προ-

προσαγούσης ἡμᾶς, καὶ πρὸς τὸ εὖ εἶναι τελειούσης. πῶς δ' ἂν λάβοι τις τὰ εὖ, μὴ διδόντος θεοῦ; πῶς δ' ἂν δοίη τῷ πρὸς τὰς ὁρμὰς αὐτεξουσίῳ μὴ αἰτοῦντι ὁ διδόναι πεφυκὼς θεός; ἵν' οὖν μήτε λόγῳ μόνῳ τὴν ΕΥΧΗΝ ποιώμεθα, ἀλλὰ καὶ ΕΡΓΩ ταύτην κρατύνωμεν, μήτε τῇ ἑαυτῶν ἐνεργείᾳ μόνῃ θαρρῶμεν, ἀλλὰ καὶ ΕΡΓΩ θεόθεν συνεργείας ΕΥΧΩΜΕΘΑ, καὶ ὡς εἶδος ἐπὶ ὕλῃ, τὴν ΕΥΧΗΝ τῷ ΕΡΓΩ συνάπτωμεν· καὶ τὸ ὅλον τοῦτο, ὅπως ἃ ἐργαζόμεθα καὶ ΕΥΧΩΜΕΘΑ, καὶ ἃ εὐχόμεθα ΕΝΕΡΓΩΜΕΝ· συνάψας εἶπεν, ἈΛΛ' ΕΡΧΕΥ ΕΠ' ΕΡΓΟΝ ΘΕΟΙΣΙΝ ΕΠΕΥΞΑΜΕΝΟΣ ΤΕΛΕΣΑΙ. οὔτε γὰρ μόνον προθυμεῖσθαι δεῖ τὰ καλά, ὡς ἐφ' ἑαυτοῖς ὄντα κατορθῶσαι, καὶ χωρὶς τῆς ΘΕΟΥ συνεργείας· οὔτε ψιλῆς τῆς ΕΥΧΗΣ τοῖς λογισμοῖς ἀρκεῖσθαι, μηδὲν πρὸς τὴν κτῆσιν τῶν αἰτηθέντων προσφέροντας. οὕτω γὰρ ἢ ἄθεον ἀρετήν, εἰ οἷόν τε τοῦτο εἰπεῖν, ἐπιτηδεύσομεν, ἢ ἀνενέργητον ΕΥΧΗΝ. ὧν τὸ μὲν ἄθεον ὂν περιαιρεῖ τῆς ἀρετῆς τὴν οὐσίαν. τὸ δὲ ἀργὸν ἐκλύσει τῆς ΕΥΧΗΣ τὸ δραστήριον. πῶς γὰρ ἔσται τι καλόν, ὃ μὴ πρὸς κανόνα τὸν θεῖον πράττεται; πῶς δὲ τὸ πρὸς τοῦτον πραττόμενον οὐ τῆς ἐκείνου συνεργείας πάντως δεῖται πρὸς ὑπόστασιν; ἔστι γὰρ

ἀρετὴ

eo etiam tandem nos promovent ut bene simus. Qui possit præterea quod bonum est accipere, Deo ipso non largiente? qui rursum cupiendi libertatem habenti, nec poscenti, Deus ipse natura liberalis donare statuat? ne igitur aut verbis tantum PRECES faceremus, sed opere etiam illas firmaremus; aut nostris solum actionibus confideremus, sed ut agendo etiam divinum auxilium PRECAREMUR, & tanquam formam materiæ, PRECES OPERI adjungeremus; idque totum, ut quæ ipsi AGEREMUS, PRECAREMUR, & quæ PRECAREMUR, AGEREMUS; adjungens monuit, ut NON NISI DEOS PRECATI AD OPUS ACCEDEREMUS. Neque enim quæ honesta sunt ita solum debemus suscipere, tanquam ea ipsi per nos, nulla Dei ope, possimus gerere: neque rursum ita nuda PRECUM ratione contenti esse, ut nihil ad ea paranda quæ petuntur adjiciamus. Ita enim aut virtutem quæ Dei sit expers (si fas id dicere) amplectemur; aut PRECES inefficaces: quorum quidem alterum, eo ipso quod Deo careat, virtutis naturam præfocat, alterum autem, quia iners, PRECUM resolvit efficaciam. Qui enim honestum esse queat, quod secundum divinam regulam non geritur? qui rursum quod ex ejus ratione fit, non ejusdem auxilio penitus egeat ut subsistat? est enim

virtus

virtus ipsa Dei imago in animo rationis participe. Eget autem exemplari imago quælibet, ut subsistat. Frustra deinde adipiscaris aliquid, si eo non spectet, ad cujus similitudinem partum est id quod honestum est. Decet ergo PRECES eos adhibere, qui ad virtutis OPUS se accingunt; & operari, qui hujus adeptionem precantur. Est vero hoc ipsum, quod ad divinitatem atque splendorem intuentes facit, etiam ad sapientiæ studium, adjuncta bonorum causa prima, sese applicare. Fons enim perennis naturæ quaternarius ille non solum exsistendi, sed bene etiam exsistendi omnibus perpetua causa est, bonum proprium per orbem universum, tanquam lucem incorruptibilem atque intelligibilem expendens. Cui cum animus inhæret, sibique tanquam oculum ad acuendam visus aciem perpurgat; ipsa etiam honestorum cura ad PRECES excitatur: & rursum voti adeptione studium intendit, verbis OPERA adjungens, OPERAQUE bona divinis allocutionibus confirmans. Alia rursum cum quidem invenit, aliis autem illustratur; ea ipsa SATAGIT quæ PRECATUR, & PRECATUR quæ SATAGIT. Atque hæc quidem est diligentis OPERAE atque PRECUM conjunctio. Quænam autem sint quæ ope utriusque præclare geruntur, deinceps audiamus.

ἀρετὴ εἰκὼν θεοῦ ἐν ψυχῇ λογικῇ. εἰκὼν δὲ πᾶσα τοῦ παραδείγματος δεῖται πρὸς ὑπόστασιν. καὶ εἰκῇ τὸ κτώμενον, ἐὰν μὴ ἐκεῖσε βλέπῃ, οὗ πρὸς ὁμοίωσιν τὸ καλὸν κτήσεται. σπεύδοντας οὖν πρὸς τὴν ἐνεργὸν ἀρετὴν, ΕΥΧΕΣΘΑΙ προσήκει, καὶ ΕΥΧΟΜΕΝΟΥΣ τὴν κτῆσιν ταύτης ΕΡΓΑΖΕΣΘΑΙ. τοῦτο δὲ, ὃ πρὸς τὸ θεῖον καὶ λαμπρὸν βλέποντας πράττειν, καὶ πρὸς φιλοσοφίαν ἑαυτοὺς συντείνειν, μετὰ τῆς πρώτης αἰτίας τῶν ἀγαθῶν. ἡ γὰρ πηγὴ τῆς ἀεννάου φύσεως ἡ τετρακτὺς ἐκείνη, οὐ μόνον τοῦ εἶναι τοῖς πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ εὖ εἶναι αἰώνιος αἰτία καθέστηκε, τὸ οἰκεῖον ἀγαθὸν διὰ παντὸς ἐφαπλώσασα τοῦ κόσμου, οἷόν περ φῶς ἀκήρατον καὶ νοερόν. ἡ δὲ ταύτης ἐχομένη ψυχὴ, καὶ ὡς ὄμμα πρὸς ὀξυωπίαν ἑαυτῆς διασμήξασα, ἔκ τε τῆς ἐπιμελείας τῶν καλῶν πρὸς τὴν ΕΥΧΗΝ ἐνεγείρεται. καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς ΕΥΚΤΙΚΗΣ πληρώσεως τὴν σπουδὴν ἐπιτείνει λόγοις ΕΡΓΑ συνάπτουσα, καὶ ΕΡΓΑ σπουδαῖα θείαις διαλέξεσι βεβαιουμένη. καὶ τὰ μὲν ἀνευρίσκουσα, τὰ δὲ ἐλλαμπομένη, σπουδάζει ἃ ΕΥΧΕΤΑΙ, καὶ ΕΥΧΕΤΑΙ ἃ σπουδάζει. τοιαύτη μὲν ἡ τῆς σπουδῆς καὶ τῆς ΕΥΧΗΣ ἕνωσις. * τί δὲ δεῖ τὰ δι᾽ ἀμφοτέρων τούτων κατορθούμενα ἐξῆς ἀκούωμεν. * γρ. τίνα δὲ

49--ΤΟΥ-

49 — ΤΟΥΤΩΝ ΔΕ ΚΡΑΤΗΣΑΣ, 50 ΓΝΩΣΕΑΙ ΑΘΑΝΑΤΩΝ ΤΕ ΘΕΩΝ ΘΝΗΤΩΝ Τ' ΑΝΘΡΩΠΩΝ 51 ΣΥΣΤΑΣΙΝ. Η ΤΕ ΕΚΑΣΤΑ ΔΙΕΡΧΕΤΑΙ· Η ΤΕ ΚΡΑΤΕΙΤΑΙ.

Πρῶτον μὲν ΘΕΟΓΝΩΣΙΑΝ καὶ θεολογικὴν ἐπιστήμην παρέσεσθαι τοῖς οὕτως ἀχθεῖσι προλέγει, καὶ πάντων τῶν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς τετρακτύος ὑποστάντων τὴν ΕΠΙΓΝΩΣΙΝ, μετὰ τῆς κατὰ γένος αὐτῶν διακρίσεως, καὶ τῆς εἰς ἕνα κόσμον ἑνώσεως. τὴν μὲν γὰρ σύνταξιν αὐτῶν ἐνταῦθα τὸ τῆς ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ὄνομα δηλοῖ. τὸ δὲ, Η ΔΙΕΡΧΕΤΑΙ, τὴν κατ' εἶδος διαφοράν. καὶ τὸ, Η ΚΡΑΤΕΙΤΑΙ, τὴν κατὰ γένος κοινωνίαν. φύσει γὰρ διεστῶτα τῶν λογικῶν οὐσιῶν τὰ γένη κατὰ ταύτην τὴν διάστασιν εἰς μίαν κοινωνίαν συνέρχεται. τῷ γὰρ εἶναι τὰ μὲν πρῶτα, τὰ δὲ μέσα, τὰ δὲ ἔσχατα, διακέκειται ἅμα καὶ ἥνωται. οὔτε γὰρ τὰ πρῶτα γένοιτο μέσα, ἢ ἔσχατα· οὔτε τὰ ἔσχατα, μέσα, ἢ πρῶτα. ἀλλὰ τοῖς δημιουργικοῖς ὅροις ἀϊδίως μένει διακεκριμένα

κατὰ

49 POSTQUAM VERO ISTA ADEPTUS FUERIS, 50 NORIS DEORUM ETIAM IMMORTALIUM, ATQUE MORTALIUM HOMINUM 51 CONSTITUTIONEM: QUOQUE SINGULA PROGREDIANTUR, ET QUO CONSISTANT.

---Quæ tu si gesseris, idem
Noris qua constent natura hominesque Deique.
Singula quo pergant, sistent quo singula rursum.

Primum quidem DEI NOTITIAM theologicamque scientiam eos esse adepturos, qui ita se gesserint, pollicetur; nec ea etiam ignoraturos quæ sacro autore quaternario subsistunt; cum eorum per genera distinctione, ipsaq; etiam in mundum unum unitione. Significat enim hoc loco CONSTITUTIONIS nomine, conjunctionem eorum. Quod autem QUO PROGREDIANTUR dixit differentiam indicavit quæ fit secundum speciem. ut communionem generis, cum, QUO CONSISTANT, addidit. Natura enim alioqui distincta essentiarum genera quæ ratione prædita sunt, hac distinctione tamen coeunt in societatem unam. Eo ipso namque quod sunt alia quidem prima, alia vero media, alia etiam ultima, distinguuntur simul atq; uniuntur. Non enim quæ prima sunt, media esse queant, vel ultima; neque quæ ultima, media, vel prima: sed genere distincta, termi-

terminis ab opifice constitutis manent perpetuo. Atque ita quidem QUO PROGREDIANTUR intelligimus. Quo autem CONSISTANT, ita rursum considerabimus. Nihil vero hujusmodi perfectum esse queat, quod primas, medias, atque ultimas partes in seipso, tanquam principium, medium, atque finem totius coagmentationis, non habeat. Nec prima fuerint quæ prima sunt, nisi sequantur quæ media, & ultima. Nec media rursus id ipsum quod dicuntur, si extremis utrinque careant. Conducunt ergo mutuo ad universi perfectionem. Atque id ipsum est, quod CONSISTERE inter se ipsa significantur, quæ specierum quidem varietate distincta sint; sed tanquam mundi unius partes coeuntia, ut ipse fiat, distinctione simul atque unitione totam divini ornatus implent CONSTITUTIONEM atque coagmentationem: quam TE COGNITURUM significat, si bonis quæ superius dicta sunt POTIARIS. Extremorum porro generum mentione, ea etiam intelliguntur quæ media sunt. quod significavit, cum IMMORTALIUM DEORUM MORTALIUMQUE HOMINUM CONSTITUTIONEM dixit. Conjunguntur etiam ultimis quæ prima, mediorum interventu. protenduntur deinde quæ ultima ad prima usque, heroum illustrium interpositione.

Sunt

κατὰ γένος. καὶ οὕτω μὲν Η ΕΚΑΣΤΑ ΔΙΕΡΧΕΤΑΙ νοοῦμεν. τὸ δὲ Η ΕΚΑΣΤΑ ΚΡΑΤΕΙΤΑΙ, πάλιν αὖ τῇδε θεωρήσομεν. πᾶν τόδε οὐκ ἂν εἴη τέλειον, μὴ πρῶτα, καὶ μέσα, καὶ ἔσχατα μέρη ἐν ἑαυτῷ κεκτημένον, ὡς ἀρχὴν, καὶ μέσα, καὶ τελευτὴν τοῦ ὅλου συστήματος. καὶ τὰ πρῶτα οὐκ ἂν εἴη πρῶτα, μὴ μέσων καὶ ἐσχάτων αὐτοῖς ἑπομένων. οὐδὲ τὰ μέσα τοῦτ᾽ ἂν εἴη, ὃ λέγεται, μὴ ἄκρων ἑκατέρωθεν αὐτοῖς παρακειμένων. ἀλλ᾽ οὐδὲ τὰ ἔσχατα εἴη ἂν ἔσχατα, μὴ πρώτων καὶ μέσων προηγουμένων. συνεισάγει οὖν ἄλληλα πρὸς τὴν τοῦ παντὸς τελειότητα. καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶ, τὸ ΚΡΑΤΕΙΣΘΑΙ αὐτὰ ὑπ᾽ ἀλλήλων. ὡς μὲν ἑτεροειδῆ διαφέροντα· ὡς δὲ ἑνὸς κόσμου μέρη συνεισιόντα αὐτῷ, τῷ διεστάναι ἅμα καὶ ἑνῶσθαι τῆς θείας διακοσμήσεως τὴν ὅλην ΣΥΣΤΑΣΙΝ, καὶ σύνταξιν πληροῦντα· ἣν ΓΝΩΣΕΑΙ, φησὶν, εἰ ἐγκρατὴς γένοιο τῶν προειρημένων καλῶν. τῶν δὲ ἄκρων γενῶν τῇ μνήμῃ συνεισέρχεται τὰ μέσα. ΑΘΑΝΑΤΩΝ γάρ φησι, ΘΕΩΝ, ΘΝΗΤΩΝ Τ᾽ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΣΥΣΤΑΣΙΝ. τὰ δὲ πρῶτα τοῖς ἐσχάτοις διὰ τῶν μέσων συνάπτονται· καὶ τὰ ἔσχατα πρὸς τὰ πρῶτα τῇ μεσότητι τῶν ἀγαθῶν ἡρώων ἀναλύεται.

τοιαῦτα δέ, καὶ ἡ τάξις τῶν λογικῶν γενῶν, καὶ ἐν προοιμίοις παραδέδοται, ὡς εἶεν μὲν πρῶτον ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ οἱ ΑΘΑΝΑΤΟΙ ΘΕΟΙ· ἔπειθ' ἥρωες ἀγαυοὶ καὶ τελευταῖοι δαίμονες καταχθόνιοι, οὓς ΘΝΗΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ καλεῖ. πῶς δὲ ΕΚΑΣΤΟΝ τούτων δεῖ νοεῖν ἤδη εἴρηται· τὸ δὴ ΓΝΩΣΙΝ τούτων λαβεῖν ἐπιστημονικήν, ὧν ἐκ παραδόσεως τὴν τιμὴν προειλήφαμεν, πρακτικὴν ἀρετὴν ἀληθείᾳ θεωρητικῇ κοσμούντων, ἢ καὶ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης εὐεξίας ἐπὶ τὴν θείαν ἀρετὴν μεθισάντων. τὸ γὰρ οὕτω ΓΝΩΝΑΙ τὰ ὄντα, ὡς παρ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ ὑπέστησε, ὁμοίωμα θεῖον * κτήσασθαι. ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὴν ἀθάνατον διακόσμησιν ἡ σωματικὴ φύσις ὑπόκειται τὸν ἐμφανῆ τοῦτον συμπληροῦσα κόσμον, καὶ πρὸς τὴν τῶν λογικῶν οὐσιῶν ἡγεμονίαν συντεταγμένη, ἑξῆς τὸ τῆς φυσιολογικῆς ἐπιστήμης ἀγαθὸν ἐπακολουθήσειν μηνύει τοῖς τάξει προσιοῦσιν ἐπὶ τὰς γνώσεις.

* ἐπι

52 ΓΝΩΣΗ Δ', Η ΘΕΜΙΣ ΕΣΤΙ, ΦΥΣΙΝ ΠΕΡΙ ΠΑΝΤΟΣ ΟΜΟΙΗΝ'
53 ΩΣΤΕ ΣΕ ΜΗΤ' ΑΕΛΠΤ' ΕΛΠΙΖΕΙΝ, ΜΗΤΕ ΤΙ ΛΗΘΕΙΝ.

Πρὸς

Sunt vero ista,ordoq;ipse naturarum rationis participum,initio à nobis explicata, cum diximus primas in mundo hoc occupare Deos immortales, secundas autem heroas illustres, ultimas vero terrenos dæmonas, quos MORTALES HOMINES appellat. Significatum est præterea qua ratione esset istorum quodq;intelligendum: si nempe eorum ipsi NOTITIAM scientiæ effectricem adipiscamur, ex quorũ traditione de illorum honore antea attigimus qui virtutem activam veritate contemplationis exornarunt, aut etiam qui ab humani habitus bonitate ad divinam virtutem transierunt. Ita enim nosse quæ exsistunt ut sunt à Deo ipso in naturam producta, Dei similitudinem adipisci est. Quoniam autem post æterna ornamenta sequitur ipsa etiam inferior corporum natura, quæ patentem hunc mundum complet, quæq;ad naturarum rationis participum stabiliendum imperium ordinata est; significat deinceps philosophicæ scientiæ bonum eos esse secuturum,qui ordine ad illorum cognitionem accessuri sunt.

52 NOVERIS PORRO, QUATENUS FAS EST, NATURAM IN UNIVERSO SIMILEM: 53 UT NEC IPSE SPERES QUAE SPERANDA NON SUNT, NEC TE FUGIAT ALIQUID.

Noveris & mundi naturam, quapote, eandem:
Ut te nec spes vana angat, lateant quoq; nulla.

Mundum hunc adſpectabilem cum NATURA ad divinæ menſuræ rationem effingeret, eundem ſibi proportione ubiq; variis modis reſpondere voluit, divinamq; pulchritudinem ita formis omnibus, quæ in eo ſunt, aliter atque aliter expreſſam ſpectari: ut cœlum quidem motus haberet perpetuitatem, terra vero ſtabilitatem; horum autem utrumq; divinæ ſimilitudinis veſtigium oſtenderet. Dedit præterea cœleſti corpori UNIVERSITATIS ambitum; terrarum vero orbi umbilicum. Eſt vero in orbe aliter quidem principium umbilicus, aliter autem ejus finis quod ambit. Unde fit ut quæ ſupra ſunt, aſtris quidem variis intelligibilibuſq; præterea animantibus referta ſint; terra autem plantis ornata & animantibus quæ ſenſu tantum utuntur. Sed horum medius, quæ diſtant adeo, apparet homo, veluti utriuſque vitæ particeps aliquis. Ultimus quidem, ſi ad ſuperiora advertas; primus autem, ſi ad inferiora. Quo fit, ut primum quidem cum diis conſentiat, ſuamque ipſe ſortem recuperet, cum ad mentem convertitur: aliquando etiam cum mortalibus formis ſocietatē ineat, ipſaq; divinarum legum tranſgreſſione ſua dignitate excidat. Fit enim quia ſit generũ rationis participũ ultimus, ut nec eodē modo, nec ſēper intelligat: Alias n. non homo, ſed natura Deus exſiſteret. Nec poteſt rurſũ ſēper intelligere, licet iſtud eodē modo non faciat: Hoc enim angelorum ordini

Πρὸς τὴν θείαν συμμετρίαν ἡ ΦΥΣΙΣ τὸν ἐμφανῆ κόσμον ἀποτυπωμένη, διὰ ἀναλογίας τε αὐτὸν ἑαυτῷ πανταχοῦ διαφόρως ὡμοίωσε, καὶ τὸ θεῖον κάλλος ἐνεικονίσατο δι' ὅλων τῶν ἐγκοσμίων εἰδῶν ἄλλως καὶ ἄλλως· ὥστε οὐρανῷ μὲν ἀποδοῦναι τὸ ἀεικίνητον· γῇ δὲ τὸ μόνιμον· ἑκάτερον δὲ τούτων θείας ὁμοιώσεως ἴχνος ἀποφέρεσθαι. καὶ τῷ μὲν οὐρανίῳ σώματι τὸ πέριξ τοῦ ΠΑΝΤΟΣ ἀπένειμε· τῷ δὲ περιγείῳ τὸ κέντρον. ἐν δὲ σφαίρᾳ ἄλλως μὲν τὸ κέντρον ἀρχή· ἄλλως δὲ ὁ τοῦ περιέχοντος ὅρος. ὅθεν τὰ ἄνω μὲν ἄστροις πεποίκιλται, καὶ τοῖς μετ' ἐκεῖνα ζώοις νοεροῖς· γῆ δὲ φυτοῖς ἐκοσμήθη, καὶ ζώοις αἰσθήσει μόνῃ χρωμένοις. μεσότης δὲ τῶν οὕτω διεστηκότων ὁ ἄνθρωπος ἐνορᾶται ἀμφίβιός τις ὤν, καὶ ἔσχατος μὲν τῶν ἄνω, πρῶτος δὲ τῶν κάτω. διὸ πρῶτον μὲν τοῖς ἀθανάτοις συμφέρεται, καὶ τῇ πρὸς νοῦν ἐπιστροφῇ τὴν οἰκείαν λῆξιν ἀπολαμβάνει· ποτὲ δὲ τοῖς θνητοῖς εἴδεσι συναγελάζεται, καὶ τῇ τῶν θείων νόμων ἐκβάσει τῆς προσηκούσης αὐτῷ ἀξίας ἀποπίπτει. ὡς γὰρ ἔσχατος τῶν λογικῶν γενῶν, οὔτε ὡσαύτως, καὶ ἀεὶ πέφυκε νοεῖν· οὔτε γὰρ ἦν ἄνθρωπος, ἀλλὰ φύσει θεός. οὔτε ἀεὶ νοεῖν δύναται, εἰ καὶ μὴ ὡσαύτως· τοῦτο γὰρ αὐτὸν εἰς τὴν ἀγγέλων καθίστησι τάξιν. νῦν δέ ἐστιν ἄνθρω-

πος ὁμοιώσει μὲν πρὸς τὸ βέλτιον ἀχθῆναι δυνάμενος, ΦΥΣΕΙ δὲ ὑποβεβηκὼς τῶν ἀθανάτων θεῶν, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἡρώων, ὡς ἐγκοσμίων πρώτων καὶ μέσων γενῶν. ὥσπερ δὲ τούτων ὑπέβη τῷ μὴ ἀεὶ νοεῖν, ἀλλ' ἐν ἀγνοίᾳ ποτὲ καὶ λήθῃ γίνεσθαι τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας, καὶ τῆς θεόθεν κατιούσης εἰς αὐτὸν ἐλλάμψεως. οὕτω τῷ μὴ μένειν ἀεὶ ἐν τῇ ἀγνοίᾳ, ὑπερέχει ζώων ἀλόγων, καὶ φυτῶν, καὶ ὅλης τῆς περιγείου καὶ θνητῆς φύσεως ἀναβέβηκε κατ' οὐσίαν, ὡς ἐπιστρέφειν πρὸς τὸν θεὸν πεφυκώς, καὶ ἀναμνήσει τὴν λήθην ἀφανίζειν, καὶ διδασκαλίᾳ προσλαμβάνειν ἃ ἀπέβαλε, καὶ τὴν ἄνωθεν φυγὴν τῇ ἀντιστρόφῳ φυγῇ ἰᾶσθαι. προσήκει οὖν τῇ ἀνθρωπίνῃ οὐσίᾳ γνῶναι τὴν σύστασιν τῶν ἀθανάτων θεῶν, θνητῶν τ' ἀνθρώπων· τουτέστι, τὴν τῶν λογικῶν γενῶν τὴν διάταξιν. ΓΝΩΝΑΙ ΔΕ ΚΑΙ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙ ΠΑΝΤΟΣ ΟΜΟΙΗΝ· τουτέστι, τὴν σωματικὴν οὐσίαν τὴν ἄνωθεν μέχρι τῶν τελευταίων, δι' ἀναλογίας καὶ ἐμφάσεως θείας κοσμηθεῖσαν. ΓΝΩΝΑΙ δὲ ταῦτα πάντα Η ΘΕΜΙΣ ΕΣΤΙ, νόμῳ ὡς διάκειται, οὕτως ὡς ὑπέστη παρὰ τοῦ θεοῦ, καὶ ὃν τρόπον τοῖς ἐκείνου νόμοις ἐστὶ διατεταγμένα, εἴτε σώματα, εἴτε ἀσώματα.

κτι

ordini ipsũ adſcriberet. cum nunc homo ſit, ſimilitudine quidem ad id quod præſtantius eſt duci idoneus; ſed natura tamen diis immortalibus, ipſiſque adeo Heroibus illuſtribus, tanquam primas in mundo atque medias occupantibus, inferior. Ut autem iſtis ideo minor eſt, quod non ſemper intelligit, ſed ignoratione aliquando, ſuæque ipſius etiam naturæ, atque lucis quæ divinitus in eum labitur, oblivione capitur: ſic bruta etiam & plantas, totamque adeo terrenam mortalemque naturam eſſentia ſua ideo ſuperat, quod non ſemper in ignoratione hæreat; tanquam natura id habeat, ut ad Deum converti queat, & recordatione oblivionem pellere, doctrina deinde ea recuperare quæ amiſit, fugæ denique rerum ſupernarum fuga mederi contraria. Decet ergo mortales NOSSE Deorum immortalium atque hominum conſtitutionem; id eſt, generum ratione utentium diſtinctionem atque ordinem. NOSSE præterea NATURAM IN UNIVERSO IPSO SIMILEM; id eſt, corpoream ſubſtantiam, in qua, ducto à ſuperioribus principio ad ultima uſque, divinæ ſimilitudinis relucet imago. Verum ita NOSSE iſta omnia UT LICET; nimirum,

——Sicuti lex eſt data cuique; id eſt, ut ſunt à Deo edita, & legibus ipſius ordinata, ſive corpora exſiſtant, ſive corporis expertia.

De utrisque siquidem communiter, quod NOSSE dixit oportere QUATENUS FAS EST, intelligendum elt. haud enim decet nos nostris sine ratione cupiditatibus indulgendo, rerum dignitatem ad id torquere quod placet; sed veritatis limites sectando, NOSSE omnia QUATENUS FAS EST, eoque modo quo lex opificis singula distinxit. Confert porro divini operis duplex ista cognitio (corporeorum scilicet atque incorporeorum) beneficium maximum; Ut NEQUE SPERENTUR QUAE SPERANDA NON SUNT, NEQUE ULLA IGNORENTUR. Eo ipso enim quod rerum natura IGNORATUR, accidit ut EA etiam SPERENTUR QUAE SPERANDA NON SUNT, & agitentur rursum quæ fieri non possunt. Ut, siquis cum HOMO sit, immortalium Deorum naturam, vel heroum illustrium SPERET; nescit iste quibus terminis NATURA distinguatur; neque rursum quæ prima in rebus, quæ media, & quæ ultima. Et rursum, si quis animum suum cum mortali corpore, ignoratione immortalitatis quæ inest animis nostris, arbitratur interire; ea exspectat quæ nec debent fieri, nec possunt. Similiter etiam, qui feræ corpus induturum se SPERAT, & fore ut malitia rationis expers animal evadat,

aut

κατὰ κοινοῦ γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ποιήσεων τὸ ΓΝΩΝΑΙ δεῖ Η ΘΕΜΙΣ ΕΣΤΙΝ, ἀκουστέον. οὐ γὰρ ἀλογίστου προθυμίας ἑκόντας μεταφέρειν δεῖ τὴν ἀξίαν τῶν πραγμάτων πρὸς τὸ ἡμῖν δοκοῦν· ἀλλὰ τοῖς τῆς ἀληθείας ὅροις ἑπομένους ΓΙΝΩΣΚΕΙΝ ΤΑ ΠΑΝΤΑ ΟΝΤΑ, Η ΘΕΜΙΣ ΕΣΤΙ, καὶ ὡς ὁ τῆς δημιουργίας θεσμὸς ὥρισεν ἕκαστα. ἐκ δὲ τούτων τῶν δύο ΓΝΩΣΕΩΝ, τῆς τε περὶ τὴν ἀσώματον ποίησιν τοῦ θεοῦ, καὶ τῆς περὶ τὴν σωματικὴν, κάλλιστον ἐπανθεῖ πόρισμα, τὸ ΜΗΤ' ΑΕΛΠΤ' ΕΛΠΙΖΕΙΝ, ΜΗΤΕ ΤΙ ΛΗΘΕΙΝ. ἐκ γὰρ τοῦ λανθάνειν ἡμᾶς τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων, ἀπογίνεται καὶ τὸ ΑΕΛΠΤ' ΕΛΠΙΖΕΙΝ, καὶ τὸ ἀδύνατα προσνοεῖν. οἷον εἴ τις ἄνθρωπος ὢν, τῶν ἀθανάτων θεῶν ΕΛΠΙΖΕΙ γενέσθαι, ἢ τῶν ἀγαυῶν ἡρώων· οὗτος οὐκ οἶδε ὅρους τῆς ΦΥΣΕΩΣ, οὔτε τῶν ἄλλων πρῶτα, καὶ μέσα, καὶ ἔσχατα διεστείλατο. καὶ πάλιν, εἴ τις ἑαυτοῦ ψυχὴν συναποθνήσκειν οἴεται τῷ θνητῷ σώματι, ἀγνοίᾳ τῆς προσούσης ἀθανασίας τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ, προσδοκᾷ ἃ μὴ δεῖ, μηδὲ οἷόν τε γενέσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ θηρίου μεταμφιάσασθαι σῶμα ΕΛΠΙΖΩΝ, καὶ ζῶον ἄλογον γενέσθαι διὰ κακίαν,

ἢ

ἢ καὶ φυτὸν δι᾽ ἀργίαν αἰσθήσεως· καὶ ὅσοι ἀντιστρόφως τοῖς εἰς τὰ ἄνω γένη μεταβάλλουσι τὴν τοῦ ἀνθρώπου οὐσίαν, πρὸς τὰ κάτω αὐτὴν ζωώδη πεπλανημένοι, καὶ ἀγνοοῦντες τὸ ἀμετάβλητον τοῦ κατ᾽ οὐσίαν ὑπάρχοντος εἴδους τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ. ἀεὶ γὰρ μένουσα ἄνθρωπος, τῇ τῆς ἀρετῆς καὶ κακίας ἀνὰ μέρος κλίσει, θεὸς, ἢ θηρίον γίνεσθαι λέγεται· φύσει μὲν οὐδέτερον, ἀλλὰ σχέσει τῆς πρὸς ἑκάτερον ὁμοιώσεως. καὶ ὅλως ὁ τὴν προσοῦσαν ἀξίαν ἑκάστῳ τῶν ὄντων μὴ εἰδὼς, ἀλλ᾽ εἴς τι ὑπερβάλλων αὐτῆς, ἢ ἐλλείπων, τὴν ἄγνοιαν ταύτην ἀφορμὴν τῆς ὑποκένου δόξης, καὶ ΑΕΛΠΤΟΥ ΕΛΠΙΔΟΣ πεποίηται. ὁ δὲ ἐν τοῖς δημιουργικοῖς μέτροις ἕκαστα ἀφορίζων, καὶ ΓΙΓΝΩΣΚΩΝ τὰ ὄντα, Η γέγονε, καὶ παραμετρῶν τὸν θεὸν τῇ ἑαυτοῦ ΓΝΩΣΕΙ· οὗτος τὸ Ἕπου θεῷ μάλιστα τηρεῖ, καὶ τὸ Ἄριστον μέτρον οἶδε, καὶ τῆς ἀνεξαπατήτου ἀπάτης τυγχάνει.

54 ΓΝΩΣΗ Δ᾽ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ ΠΗΜΑΤ᾽ ΕΧΟΝΤΑΣ,
55 ΤΛΗΜΟΝΑΣ, ΟΙΤ᾽ ΑΓΑΘΩΝ ΠΕΛΑΣ ΟΝΤΩΝ ΟΥΤ᾽ ΕΣΟΡΩΣΙΝ,

aut planta sensus ignavia; idem quoque contraria illis ratione, qui hominis naturam in superiora genera commutant, eam trudit ad inferiora, deceptus & ipse, atque ignarus formæ essentialis quam habet hominis animus mutationis expertem. Semper enim homo permanens, virtutis atque vitii vicaria possessione, Deus, aut fera fieri dicitur; cum natura neutrum exsistat, sed similitudinis habitudine cum utroque. Et re vera, qui singulorum quæ sunt præstantiam ignorat, sed ipsam vel superat in aliquo, vel non assequitur, vanæ sibi opinionis, aut FALSAE SPEI occasionem istam amplectitur. Qui vero de singulis ita sentit atque judicat ut sunt ab opifice edita, quique præterea cognoscit quæ exsistunt, qua ratione facta sunt, qui Deum denique sui ipsius COGNITIONE metitur; ille maxime & Deum sequitur, quod jubetur, & mensuram novit optimam, nec fraude ulla vinci potest atque superari.

54 NOVERIS ETIAM HOMINES SPONTE MALA AMPLECTI 55 MISEROS; VICINAQUE BONA NEC VIDERE,

Noris mortales sponte in sua damna ruentes;
Infelix stultumque genus, quod commoda præsens

56 NEC

56 NEC AUDIRE. PAUCOS DEINDE EXSISTERE QUI MALIS NORINT LIBERARE. 57 SORTEM HUIUSMODI MORTALIUM MENTES VEXARE: 58 QUI INFINITA DAMNA PATIENTES CYLINDRIS AGANTUR AD ALIA ATQUE ALIA. 59 EXITIOSAM ENIM CONTENTIONEM COMITEM, 60 CONGENITAM ILLIS ESSE, QUAE NON ANIMADVERSA DAMNUM INFERAT; QUAM MINIME DECET PROVOCARE, SED CEDENTES FUGERE.

Non oculis, non aure capit, raroque medetur.
Sic miseris sors mētem agitat; variisq; cylindris
Huc illcu rotat, immensis versatque periclis.
Hoc comes improvisa ciet contentio damnum
Insita; cui certare nefas, sed cedere pulchrum.

Corporeorum atq; incorporeorum generum ordine recte perspecto, sequitur ut HOMINIS naturam exacte COGNOSCAMUS, qualibusq; sit, & quibus objecta perturbationibus: uti deinde medio loco posita inter ea jaceat quæ nunquam prolabuntur in vitia, & quibus ad virtutem ferri natura negatum est: unde fit ut in utraque propendeat, ibiq; aliquando intelligibilem vitæ felicitatem sequatur, hic autem sæpe affectionum sensus amplectatur. qua ratione non male quoque censuit Heraclitus, cum nos illorum mortem vivere, mori autem istorum vitam pronunciavit. fertur n. homo deorsum, & felici regione excidit, cum, ut inquit Pythagoreus Empedocles,

—Divi-

56 ΟΥΤΕ ΚΛΥΟΥΣΙ· ΛΥΣΙΝ ΔΕ ΚΑΚΩΝ ΠΑΥΡΟΙ ΣΥΝΙΣΑΣΙ. 57 ΤΟΙΗ ΜΟΙΡΑ ΒΡΟΤΩΝ ΒΛΑΠΤΕΙ ΦΡΕΝΑΣ· ΟΙ ΔΕ ΚΥΛΙΝΔΡΟΙΣ 58 ΑΛΛΟΤ' ΕΠ' ΑΛΛΑ ΦΕΡΟΝΤΑΙ ΑΠΕΙΡΟΝΑ ΠΗΜΑΤ' ΕΧΟΝΤΕΣ. 59 ΛΥΓΡΗ ΓΑΡ ΣΥΝΟΠΑΔΟΣ ΕΡΙΣ ΒΛΑΠΤΟΥΣΑ ΛΕΛΗΘΕ, 60 ΣΥΜΦΥΤΟΣ, ΗΝ ΟΥ ΔΕΙ ΠΡΟΣΑΓΕΙΝ, ΕΙΚΟΝΤΑ ΔΕ ΦΕΥΓΕΙΝ.

Τῆς τῶν ἀσωμάτων καὶ σωματικῶν γενῶν καλῶς γνωσθείσης διατάξεως, ἕπεται καὶ τὴν ΑΝΘΡΩΠΟΥ οὐσίαν ἀκριβῶς ΓΝΩΡΙΖΕΣΘΑΙ, οἵα τε οὖσα τυγχάνει, καὶ οἵων δεκτικὴ παθημάτων· καὶ ὅτι ἐν μεθορίῳ ἐστὶ τῶν τε ἀπτώτων εἰς κακίαν, καὶ τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐ πεφυκότων ἀνάγεσθαι· διὸ καὶ ἐπαμφοτερίζει ταῖς σχέσεσιν, ὅτε μὲν ἐκεῖ ζῶν τὴν νοερὰν εὐζωΐαν, ὅτε δὲ ἐνταῦθα τὴν αἰσθητικὴν ἐμπάθειαν προσλαμβάνων. ἔνθα καὶ λέγεται ὀρθῶς ὑπὸ Ἡρακλείτου, ὅτι ζῶμεν τὸν ἐκείνων θάνατον, τεθνήκαμεν δὲ τὸν ἐκείνων βίον. κάτεισι γὰρ καὶ ἀποπίπτει τῆς εὐδαίμονος χώρας ὁ ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ὡς Ἐμπεδοκλῆς φησιν ὁ Πυθαγόρειος,

Φυ-

——φυγὰς θεόθεν, καὶ ἀλήτης,
Νείκει μαινομένῳ πίσυνος.——
ἄνεισι δὲ, καὶ τὴν ἀρχαίαν ἕξιν ἀπολαμβάνει,
Εἰ φεύξει τὰ περὶ γῆν, καὶ τὸν ἀτερπέα χῶρον,
ὥς αὐτὸς λέγει,
Ἔνθα φόνος τε, κότος τε, καὶ ἄλλων ἔθνεα
κηρῶν· εἰς ὃν οἱ ἐκπεσόντες, ἄτης
—ἀνὰ λειμῶνά τε καὶ σκότος ἠλάσκουσιν.
ἡ δὲ ἔφεσις τοῦ φεύγοντος τὸν τῆς ἄτης λειμῶνα,
πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας ἐπείγεται λειμῶνα·
ὃν ἀπολειπὼν, τῇ ὁρμῇ τῆς πτερορρυήσεως εἰς
γήϊνον ἔρχεται σῶμα ὀλβίου—αἰῶνος ἀμερθείς.
τούτοις δὲ καὶ ὁ Πλάτων ἐστὶ σύμφωνος περὶ
μὲν τῆς καθόδου ταυτὶ λέγων· ὅταν δὲ ἀδυνα-
τήσασα ἐπισπέσθαι μὴ ἴδῃ, καί τινι συντυχίᾳ
χρησαμένη πτερορρυήσῃ τε, καὶ ἐπὶ τὴν γῆν
πέσῃ, τότε νόμος αὐτὴν εἰς ζῶον θνητὸν εἰσοι-
κίζεσθαι. περὶ δὲ τῆς ἀνόδου ταῦτα· ὅτι τὸν
* ὄχλον * προσφύντα ὕστερον ἐκ γῆς, καὶ ὕδατος, καὶ
ἀέρος, καὶ πυρὸς, θορυβώδη καὶ ἄλογον ὄντα
λόγῳ κρατήσας ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὸ τῆς πρώτης
καὶ ἀρίστης ἀφικνεῖται εἶδος ἕξεως· ὅτι καὶ εἰς
ξυνόμον ἄστρον ἄγεται ὑγιὴς καὶ ὁλόκληρος
γινόμενος. ὑγιὴς μὲν τῇ τῶν παθῶν, ὡς νοσημά-
των, ἀπαλλαγῇ· ὃ διὰ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς

——Divinitus exul, & errans,
Lite furente agitur.—

Sed revertitur, atque primum habitum resumit,

Terrea si fugiens, tristem despexerit oram,

ut idem ait,

Quo cædesque, iræque, & cætera turba malorum.

in quam qui ceciderint, Atæ

——per pratum, tenebrasque vagantur.

Desiderium autem fugientis Atæ pratum ad veritatis pratum propere deducit; eoque relicto, pennarum defluentium impetu in terrenum corpus venit, felicis

——privatus munere vitæ.

Neque vero istis sunt dissentanea quæ Plato de descensu loquitur, hoc modo; Si vero assequendi impotens (animus) Deum minime viderit, & damnum passus aliquod, pennarumque defluvium, in terram etiam labatur, tum lex ipsum jubet in mortale animal induci. De ascensu autem ista; Hominem postea, cum illa ratione superaverit quæ sibi ex terra, aqua, aere, & igne, turbulenta & rationis expertia insederint, ad prioris, atque optimi habitus formam rediturum. Esse præterea ad astrum, quocum aptus fuerat, sanum atque integrum reversurum. Sanum quidem, quia perturbationibus, tanquam morbis, liberatum; quod virtute politica effi-

efficitur: integrum autem, ſcientiæ, tanquam propriarum partium, recuperatione; quod contemplativa virtute fieri natura comparatum eſt. Docet præterea aperte, eorum averſione quæ hic ſunt, meliorum jacturam, quam ab illis recedentes fecimus, eſſe ſarciendam; dum malorum fugam quæ hic habentur, ſapientiæ ſtudium eſſe definit. Eſſe enim homines ſolos morbis iſtis natura obnoxios ſignificat: immo, nec perire mala poſſe, nec in diis exſiſtere; ſed in his locis circaque naturam humanam verſari neceſſario. Sequitur enim ut qui ortui atq; interitui penitus ſunt obnoxii, affici etiam præter naturam valeant; in quo malorum principium ſitum eſt. Cæterum quo pacto iſta fugere oporteat, ſubjungit, cum inde eo confugere oportere dicit. Fugam autem ſimilitudinem cum Deo, quatenus fas eſt, exſiſtere: ſimilitudinem vero juſtitiam, ſanctitatem, cum prudentia adipiſci. Decet enim inprimis humanam naturam eum averſari, qui mala cupiat evitare; cum non poſſint qui cum illa commiſcentur, non malis illis impleri neceſſario quæ ipſam ſequuntur. Ut igitur fuga a Deo, & pennarum defluvio, quibus ad ſuperiora ipſi attollebamur, in mortalium locum, quos mala comitantur, decidimus; ſic certe humanarum affectionum rejectione, ipſaque etiam virtutum, tanquam pennarum quarundam, productione, ad

purum

παραγίνεται· ὁλόκληρος δὲ τῇ τῆς ἐπιστήμης, ὡς οἰκείων μερῶν, ἀντιλήψει· ὃ διὰ τῆς θεωρητικῆς ἀληθείας κατορθοῦσθαι πέφυκε. καὶ πάλιν, ὡς δέοι τῇ ἐντεῦθεν φυγῇ ἀπὸ τῶν κρειττόνων γινομένην ἀπόστασιν ἐξιᾶσθαι σαφῶς παρίστησι, φυγὴν τὴν τῇδε κακῶν φιλοσοφίαν δεικνύμενος. Συμπεφυκέναι γὰρ τὰ πάθη μόνοις τοῖς θνητοῖς ἀποφαίνεται διὰ τούτων· ἀλλ' οὐδὲ ἀπολέσαι τὰ κακὰ δυνατὸν, οὔτε ἐν θεοῖς εἶναι, περὶ δὲ τόνδε τὸν τόπον, καὶ τὴν θνητὴν φύσιν περιπολεῖν ἐξ ἀνάγκης. τοῖς γὰρ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ πάντως τι καὶ τὸ παρὰ φύσιν διατεθῆναι δυνάσθαι παρέπεται· ὅπερ ἐστὶ τῶν κακῶν ἀρχή. πῶς δὲ δεῖ ταῦτα φυγεῖν ἐπάγει. διὸ δεῖ ἐνθένδε ἐκεῖσε φυγεῖν. φυγὴ δὲ ὁμοίωσις θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ· ὁμοίωσις δὲ, δίκαιον καὶ ὅσιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι. τὸν γὰρ ἀποδρᾶσαι βουλόμενον τὰ κακὰ, τὴν θνητὴν φύσιν πρῶτον ἀποσταφλῶσαι δεῖ. οὐ γὰρ οἷόν τε ταύτῃ συμπεφυρμένους μὴ καὶ τῶν ἑπομένων αὐτῇ κακῶν ἐξ ἀνάγκης ἀναπίμπλασθαι. ὥσπερ οὖν ἡ θεόθεν φυγὴ, καὶ ἡ πτερορρύησις τῶν κουφιζόντων, ἡμᾶς πρὸς τὰ ἄνω εἰς τὸν τῶν θνητῶν ἤνεγκε τόπον, οἷς τὰ κακὰ συμπαρέχεται· οὕτως οὖν ἡ τῆς θνητῆς προσπαθείας ἀποβολὴ, καὶ ἡ τῆς ἀρετῆς, οἷον πτερῶν τινων, ἔκφυσις πρὸς

τὸν τῶν κακῶν καθαρὸν τόπον, εἰς τὴν θείαν συζωΐαν ἡμᾶς ἀνάξει. μέση γὰρ οὖσα ἡ τοῦ ἀνθρώπου οὐσία τῶν τε ἀεὶ νοούντων τὸν θεὸν, καὶ τῶν μηδέποτε νοεῖν πεφυκότων, ἄνεισι πρὸς ἐκεῖνα, καὶ κάτεισι πρὸς ταῦτα, νοῦ κτήσει καὶ ἀποβολῇ, πρὸς τὴν θείαν ὁμοίωσιν καὶ τὴν θήρειον, διὰ τὸ τῆς φύσεως ἀμφίβιον ἀναμέρος οἰκειουμένη. τοῦτ' οὖν ὁ περὶ τῆς ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΕΓΝΩΚΩΣ οὐσίας, οἶδε πῶς ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ ΠΗΜΑΤ' ΕΧΟΥΣΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ, καὶ πῶς ΤΛΗΜΟΝΕΣ καὶ τάλανες ταῖς ἑαυτῶν αἱρέσεσι γίνονται. ποτὲ γὰρ ἔτι δυνάμενοι μένειν ἐκεῖ, περιπετείᾳ ὁρμῆς εἰς γένεσιν κατασύρονται. ποτὲ δὲ δυνάμενοι θᾶττον ἐντεῦθεν ἀπολύεσθαι, αὐτοὶ ἑαυτοὺς ταῖς ἀμεριμνίαις τῶν παθῶν καταπλέκουσι. καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ΤΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΠΕΛΑΣ ΟΝΤΩΝ ΜΗΤΕ ΟΡΑΝ, ΜΗΤΕ ΑΚΟΥΕΙΝ· ἵνα ΑΓΑΘΑ μὲν ἀρετὴ καὶ ἀλήθεια νῦν λέγηται. τὸ δὲ ΜΗ ΟΡΑΝ ΠΕΛΑΣ ΟΝΤΑ, τὸ μὴ δι' ἑαυτοῦ ἀνακινεῖσθαι πρὸς εὕρεσιν τῶν καλῶν· καὶ τὸ ΜΗ ΑΚΟΥΕΙΝ, τὸ ταῖς παρ' ἄλλων διδασκαλίαις μὴ ὑπήκοον γίνεσθαι. διπλῆ γὰρ ἡ τῆς ἐπιστήμης ἀνάληψις· ἢ διὰ μαθήσεως,

ὡς

purum bonorum locum, divinamque felicitatem adscendemus. Cum enim media jaceat hominis natura inter eos qui Deum semper contemplantur, & quibus id natura negatum est: eadem adscendit ad illa, & descendit ad ista, mentisque possessione atque rejectione, divinam similitudinem atque belluinam, propter naturæ propensionem ad utramque, vicissim induit. Qui igitur ista de HOMINIS NATURA PERSPECTA HABEAT, novit idem, cur dicantur homines SPONTE MALA AMPLECTI; cur etjam INFELICES & miseri suis ipsorum consiliis evadant. Cum enim alias adhuc ibi manere queant, desiderii pernicitate ad ortum pertrahuntur. Alias etjam cum hinc valeant solvere maturius, ipsi se perturbationum mora, tanquam involucris, implicant. Atque illud est quod significare voluit, cum VICINA BONA NEC VIDERE NEC AUDIRE dixit; ut BONORUM nomine virtutem atque veritatem intellexisse videatur: eo autem quod NON VIDERE QUAE VICINA sunt, per se non incitari ad quærenda honesta: quod deinde NON AUDIRE, monentium doctrinæ nequaquam attendere. Est enim scientiæ reparandæ via duplex. Aut disciplinæ,

tanquam AUDITUS; aut inventionis, tanquam VISIONIS. SPONTANEA igitur DAMNA PATI dicuntur, qui neque ab aliis diſcere, neque per ſe invenire ſtudentes, tanquam bonorum ſenſu carentes manent, & ob id prorſus inutiles. Qui enim neque per ſe ſapit, neque alio monente animum advertit, ipſe etiam homo eſt inutilis. Qui autem in diſcendo atque inveniendo quæ honeſta ſunt operam collocant, ii ſunt qui ſe MALIS NORUNT LIBERARE; quique laborum fuga, quos hic patimur, ad liberum æthera commigrant. Sed pauci ſunt ejuſmodi. Sunt enim mali permulti, & perturbationibus inferiores, immo & vecordes aſſidua in terram propenſione; qui hoc mali ſibi ideo videntur peperiſſe, quod à Deo fugere, ſeque ab ipſius familiaritate, qua tum fruebantur cum in pura luce degerent, ſubtrahere voluerunt. Diſceſſum enim à Deo, qui mentem conturbet atque lædat, ipſa arguit in terram propenſio. Non poteſt ſiquidem vel non inſanire, qui Deo vacuus ſit; vel Deo vacuus non eſſe, qui in amentiam inciderit. Eſt enim neceſſe & dementem Deo carere, & Deo carentem inſanire. Utrique autem, tanquam bonorum ſtudio nequa-

ὡς διὰ ἀκοῆς· ἢ διὰ εὑρέσεως, ὡς διὰ ὁράσεως. ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ οὖν ΠΗΜΑΤΑ ἈΕΧΕΙΝ λέγονται οἱ μήτε μανθάνειν παρ' ἄλλων, μήτε εὑρίσκειν δι' ἑαυτῶν ἐθέλοντες, ὡς τῆς συναισθήσεως τῶν ἀγαθῶν ἀμοιροῦντες, καὶ διὰ τοῦτο πάντη ἀχρεῖοι. ὃς γὰρ ἂν μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου λέγοντος ἐν θυμῷ βάλληται, ἐκεῖνος δ' αὖτ' ἀχρήϊος ἀνήρ. οἱ δὲ περὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν μανθάνειν τε καὶ εὑρίσκειν ἔργον πεποιημένοι, οὗτοί εἰσιν οἱ τὴν ΚΑΚΩΝ ΤΗΝ ΛΥΣΙΝ ΣΥΝΙΕΝΤΕΣ, καὶ φυγῇ τῆς τῇδε πόνων εἰς τὸν ἐλεύθερον αἰθέρα μετοικιζόμενοι. ΟΛΙΓΟΙ δέ εἰσιν οἱ τοιοῦτοι· οἱ γὰρ πλεῖστοι κακοὶ, καὶ τῆς περισπασθείας ἥττους, καὶ φρενοβλαβεῖς ὑπὸ τῆς εἰς γῆν νεύσεως γινόμενοι· ὡς καὶ τοῦτο παρ' ἑαυτῶν τὸ ΚΑΚΟΝ ἔχειν, διὰ τὸ βουληθῆναι φυγεῖν ἀπὸ θεοῦ, καὶ ἀπομεῖναι αὐτοὺς τῆς τούτου ὁμιλίας, ἧς ἐτύγχανον ἐν αὐγῇ καθαρᾷ διάγοντες. ὁ γὰρ ἀπὸ θεοῦ χωρισμὸν ΒΛΑΠΤΟΝΤΑ ΤΑΣ ΦΡΕΝΑΣ ἡ πρὸς γῆν νεῦσις δηλοῖ. οὐ γάρ ἐστιν ἢ μὴ ἀνοηταίνειν τὸν τοῦ θεοῦ γινόμενον ἔρημον· ἢ μὴ ἔρημον εἶναι θεοῦ τὸν εἰς ἄνοιαν ἐκπεσόντα. τὸν γὰρ ἀνόητον ἀνάγκη καὶ ἄθεον εἶναι, καὶ τὸν ἄθεον ἀνόητον. ἀμφότεροι δὲ, ὡς μὴ πρὸς τὸν ἔρωτα τῶν καλῶν

 ἐγη-

ἐγηγερμένοι, ΑΠΕΙΡΟΝΑ ΠΗΜΑΤ' ΕΧΟΥΣΙΝ, οἷον ΚΥΛΙΝΔΡΟΙΣ ταῖς καταγώγοις πράξεσιν ΑΛΛΟΤΕ ΑΛΛΟΙΣ ΚΑΚΟΙΣ συμφερόμενοι, καὶ μὴ ἔχοντες ὅ, τι χρήσονται ἑαυτοῖς, διὰ τὸ πάσαις ταῖς τύχαις ἀπαιδεύτως προσφέρεσθαι· νῦν μὲν ἐξυβρίζοντες ἐν πλούτῳ· νῦν δὲ ἐν πενίᾳ κακουργοῦντες, καὶ πρὸς λῃστείαν μὲν ὑπὸ ῥώμης σώματος ἐκφερόμενοι, πρὸς δὲ βλασφημίαν ὑπὸ ἀσθενείας καὶ νοσημάτων· τήν τε ἀπαιδίαν ὀδυρόμενοι, καὶ τὴν πολυπαιδίαν ἀφορμὴν πολέμων καὶ αἰσχροκερδείας ποιούμενοι. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, οὐκ ἔστι τι ἐν τῷ βίῳ, ὃ μὴ πρὸς κακοῦ τοῖς ἀνοήτοις γίνεται, πανταχόθεν στενοχωρουμένοις ὑπὸ τῆς ΑΥΘΑΙΡΕΤΟΥ κακίας, καὶ τοῦ μὴ ΑΝΑΒΛΕΠΕΙΝ πρὸς τὸ θεῖον φῶς, μηδ' ΕΠΑΙΕΙΝ ἐθέλειν τῶν ὄντως ἀγαθῶν· ἀλλὰ καταδεδυκότας εἰς τὴν θνητὴν προσπάθειαν, ὡς ἐν κλύδωνι τῷ βίῳ φέρεσθαι. τούτων δὲ ΛΥΣΙΣ μία ἡ πρὸς θεὸν ἐπιστροφή, ἣν ἐξευρίσκουσιν οἱ τὸ ΟΜΜΑ τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ ΟΥΣ πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀνάληψιν ἐπεγείροντες, καὶ τὸ παρεπόμενον τῇ οὐσίᾳ ἡμῶν ΚΑΚΟΝ τῇ ἀναγωγικῇ δυνάμει θεραπεύσαντες. ἣν δὲ ΣΥΜΦΥΕΣ ἅμα καὶ ἐπίκλητον ἡμῖν ΚΑΚΟΝ,

nequaquam excitati, INNUMERA DAMNA PATIUNTUR; facinoribus deorſum rapientibus, TANQUAM CYLINDRIS AD ALIA ATQUE ALIA delati; nec habentes in quo ſeipſis utantur, qui in omni fortuna ſe gerant intemperanter: nunc quidem propter opes contumelioſi; nunc vero penuria rerum improbi, & ad latrocinia corporis viribus, ad blaſphemias autem earundem imbecillitate, atque morbis converſi; liberorum præterea orbitatem moleſte ferentes, eorum autem numerum, ſi copioſus ſit, bellorum prætextum atque ſordium facientes. Denique ut ſemel dicam, nihil eſt in vita quod amentibus in damnum non cedat, qui SPONTANEAE malitiæ anguſtiis premantur undique, neque ad lucem divinam INTENDANT OCULOS, neque ea AUDIRE velint quæ vere bona ſunt; ſed ita in mortales affectiones ruant, ut in vita tanquam procella rapiantur. At iſtorum una LIBERATIO eſt reverſio ad Deum: quam ſoli nanciſcuntur, qui animi OCULUM atque AUREM ad bonorum recuperationem excitant, quique malo quod naturam noſtram comitatur ea virtute medentur quæ ad ſuperiora deducit. Eſt vero nobiſcum NATUM SIMUL & ſtudio noſtro accerſitum

MALUM, liberæ voluntatis motus præter naturam; per quem cum divinis legibus CONTENDERE, eisque adversari audemus, nihil advertentes quantum eo ipsi LAEDAMUR, quod Deo repugnare non dubitemus; hoc tantum cæcorum more VIDENTES, quod illius placita spernere potuimus. Est præterea in eo liberæ voluntatis multa & nimia licentia, quod à Deo recedere non dubitat, & PERNITIOSAM CONTENTIONEM adversus eum amplecti, qua pertinaciter cum eo ratione quadam libenter decertamus; cum, vetante illo istud committere, hoc ipsum maxime volumus efficere: & rursum, cum, jubente eodem fieri aliquid, parere recusamus. ut miseria se utrinque illi cumulent qui divinam legem prætergrediuntur, dum ea non faciunt quæ jubentur, & faciunt quæ vetantur. Quid ipsi igitur adversus EXITIOSUM istum COMITEM simul atque CONGENITUM, CONTENTIONEM nomine, inveniemus; quæ ab eo quod est in nobis præter naturam dispositum excitatur, & quæ ideo hoc habet à natura, ut tanquam malum domesticum, SENSIM SINE SENSU DAMNUM INFERAT? quid isti decet opponere? quodnam —insanæ litis reperire juvamen? quod deorsum agentis potestatis impedimẽtũ, nisi ut ista agamus, meditemur, amemus,

quæ

ΚΑΚΟΝ, ἡ τοῦ αὐτεξουσίου παρὰ φύσιν κίνησις, καθ' ἣν ΕΡΙΖΕΙΝ τε καὶ ἐναντιοῦσθαι τοῖς θείοις νόμοις πειρώμεθα, οὐδὲν ἐπαισθανόμενοι ὅσον ἑαυτοὺς βλάπτομεν, διὰ τοῦ δοκεῖν ἀντιλέγειν θεῷ· ἀλλὰ μόνον τοῦτο τυφλῶς ΟΡΩΝΤΕΣ, ὅτι ἐδυνήθημεν ἀφηνιάσαι τῶν ἐκείνου θεσμῶν. καὶ τοῦτο ἦν τὸ πολλῷ τῷ αὐτεξουσίῳ χρήσασθαι, καὶ ἀμέτρῳ, τὸ πλημμελῶς ἀφίστασθαι θεοῦ, καὶ τὴν ΛΥΓΡΑΝ ΕΡΙΝ πρὸς αὐτὸν ἀναδέχεσθαι, καθ' ἣν ΕΡΙΖΟΜΕΝ τρόπον τινὰ καὶ φιλονεικοῦμεν, ἐκείνου λέγοντος, μὴ ποιήσῃς τόδε, τοῦτο αὐτὸ μάλιστα ποιεῖν ἐθέλειν· καὶ πάλιν αὖ, εἰ ἐκεῖνος λέγοι, ποίησον τόδε, αὐτὸ τοῦτο μὴ ποιεῖν· ἵνα ἑκατέρωθεν τῆς ἀθλιότητος ἑαυτοὺς πληρώσωσιν οἱ τὸν θεῖον νόμον ἐκβαίνοντες, τό τε μὴ ποιεῖν τὰ προστεταγμένα, καὶ τὸ ποιεῖν τὰ ἀπηγορευμένα. τί οὖν πρὸς τὴν ΛΥΓΡΑΝ ΤΑΥΤΗΝ ΤΗΝ ΣΥΝΟΠΑΔΟΝ ἅμα καὶ σύμφυτον *λεγομένην ἐξευρήσομεν, τὴν ἐκ τοῦ ἐν ἡμῖν παρὰ φύσιν διατεθέντος ἐγειρομένην, καὶ διὰ τοῦτο, ὡς οἰκεῖον ΚΑΚΟΝ, λεληθότως βλάπτειν πεφυκυῖαν; τί πρὸς αὐτὴν ἀντιτιθέναι δεῖ; τί τοῦ

—Μαινομένου νείκους ἄκος εὑρεῖν;

τί τῆς καλαγωγοῦ δυνάμεως *ῥῆμα, ἢ τὸ πονεῖν ταῦτα, καὶ ἐκμελετᾶν, καὶ ἐν ἔρωτι τίθεσθαι

* ΕΡΙΝ

* γρ. ἔρυμα

ἀπὸ

ἄπερ τῆς θείας ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει; ταῦτα γὰρ ἦν ΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ, ἣν οἱ ΠΑΤΡΟΙ ΣΥΝΙΣΑΣΙ· ταῦτα ἡ ΤΩΝ ΠΕΛΑΣ ΟΝΤΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΑΚΟΗ ΚΑΙ ΟΨΙΣ· ταῦτα ἡ τῶν ΑΥΘΑΙΡΕΤΩΝ ΠΗΜΑΤΩΝ ἀπαλλαγή· ταῦτα τῆς ἀπειρίας τῶν παθῶν ἡ τομή. ταῦτα οὖν καὶ τῆς ἀθέου ΕΡΙΔΟΣ ΑΠΟΦΥΓΗ γένοιτ᾽ ἄν, καὶ σωτηρία ψυχῆς, καὶ ἀποκάθαρσις τοῦ μαινομένου νείκους, καὶ ἀνάκλησις τῆς θεόθεν φυγῆς. τὴν γὰρ κατάγωγον ῥοπὴν τῇ ἀναγώγῳ δυνάμει μόνως ἂν ἰασαίμεθα, εἰ μὴ προαιτέρω προάγοιμεν αὐτήν, μηδ᾽ ἐπὶ κακοῖς κακὰ συντιθείημεν, ἀλλ᾽ ἐπιτήδειοι γενόμενοι τῷ ὀρθῷ λόγῳ ΦΕΥΓΟΙΜΕΝ ΤΗΝ ΛΥΓΡΑΝ ΕΡΙΝ, τῇ ἀγαθῇ ΕΡΙΔΙ οὐ φιλονεικοῦντες ἀπειθεῖν τῷ θεῷ, ἀλλὰ φιλονεικοῦντες ὅτι μάλιστα αὐτῷ πείθεσθαι· ἣν οὐ δεῖ ΕΡΙΝ καλεῖν, ἀλλὰ θεοπαθῆ ὑπακοήν, καὶ ἐπιστροφὴν πρὸς τὸν θεῖον νόμον, καὶ ἑκούσιον ὑπόταξιν τὰς ἀφορμὰς περικόπτουσαν τῆς ἀνοήτου ἀπειθείας. ταῦτα γὰρ οἶμαι διὰ τῶν προκειμένων ἐπῶν δηλοῦσθαι· τὸ μὲν τῆς αὐτεξουσίου πονηρίας διὰ τοῦ, ΓΝΩΣΗ Δ᾽ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΑΥΘΑΙΡΕΤΑ ΠΗΜΑΤ᾽

ΕΧΟΝ-

quæ virtutis nos in vestigia ponant? hæc enim sunt malorum REMEDIA PAUCIS COGNITA. hic VICINORUM BONORUM INTUITUS, hic AUDITUS. hæc MALORUM SPONTANEORUM LIBERATIO. hæc infinitatis perturbationum amputatio. Fuerint ergo isthæc non impiæ CONTENTIONIS vitatio tantum, sed animi salus etiam, furentisque litis purgatio, & exilii à Deo revocatio. Propensionem siquidem ad inferiora ea tantum virtute sanare valeamus quæ sursum impellit, si illam non ultra pergere patiamur, neque malis mala addamus; sed rectæ rationi parentes, EXITIOSA CONTENTIONE devitata, eam quæ bona est amplectamur; non Deo repugnare, sed illi quam maxime obsequi certantes: quod non licet CONTENTIONIS nomine donare, sed divinæ auscultationis, & conversionis ad Dei legem, atque etiam voluntariæ subjectionis, quæ stultæ incredulitatis causas amputet. Hæc enim arbitror propositis versibus significari: liberæ quidem potestatis nequitiam, cum NOSSE jubet HOMINES SPONTANEA DAMNA

AM-

AMPLECTENTES; quos ideo MISEROS atque infelices licet appellare, quod ſponte malitiam ſibi adſciverunt: eos autem quæ honeſta ſunt nolle AUDIRE, cum VICINA BONA NEC VIDERE cupere NEC AUDIRE pronunciat. Significat porro SPONTANEIS MALIS poſſe nos LIBERARI, cum eorum SOLUTIONEM PAUCIS ESSE COGNITAM ideo interſerit, ut cum LIBERATIONEM penes nos exſiſtere demonſtrarit, ſponte etiam iſtis nos obſtrinxiſſe clarum ſit. Poſtea adjicit quibus de cauſis animis, qui in vitia inciderint, CAECIS eſſe atque SURDIS contigerit, cum TALEM SORTEM VEXARE HOMINUM MENTES ait. Fit enim, cum à præſtantioribus deficimus, ut amentiam ipſi temerariamque opinionem ſequamur: quod malæ SORTIS nomine intellexit, quæ nos ipſa ad particulare & mortale animal inclinatione, à divino choro rejicit. Oſtendit præterea quænam conſilii temeritatem ſequantur; & quomodo quæ peccantur ſimul voluntate fiant atque præter voluntatem; dum CYLINDRO in planitie rotato ſimilem facit inſa-

ΕΧΟΝΤΑΣ, ὡς ΤΛΗΜΟΝΑΣ δεῖ καλεῖν καὶ ἀθλίους, ὅτι πρὸς αὐτοπροαίρετον κακίαν εἱλκύσθησαν· τὸ δὲ ΜΗΔΑΜΩΣ τούτους ΕΠΑΙΕΙΝ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΕΘΕΛΕΙΝ, διὰ τοῦ λέγειν, ΟΙΤ' ΑΓΑΘΩΝ ΠΕΛΑΣ ΟΝΤΩΝ ΟΥΤ' ΕΣΟΡΩΣΙΝ, ΟΥΤΕ ΚΛΥΟΥΣΙ. καὶ ὅτι δυνατὸν ἀπολυθῆναι τῶν ΑΥΘΑΙΡΕΤΩΝ ΚΑΚΩΝ δηλοῖ τό, ΛΥΣΙΝ ΔΕ ΚΑΚΩΝ ΠΑΥΡΟΙ ΣΥΝΙΣΑΣΙΝ, ὃ μεταξὺ παρεμβέβληται, ἵνα τὴν ἐφ' ἡμῖν δείξας τὴν ΛΥΣΙΝ ὑπάρχουσαν, καὶ τὸν δεσμὸν ἐκ τοῦ ἑκουσίου ἠρτῆσθαι μηνύσῃ. εἶτα ἐπισυνάπτει τὴν ΤΥΦΛΟΤΗΤΟΣ καὶ ΚΩΦΟΤΗΤΟΣ ταῖς εἰς κακίαν ἐκπεσούσαις ψυχαῖς αἰτίαν. ΤΟΙΗ ΜΟΙΡΑ ΒΡΟΤΩΝ ΒΛΑΠΤΕΙ ΦΡΕΝΑΣ. εἰς γὰρ ἄνοιαν καὶ ἀπροβούλευτον αἵρεσιν ὁ ἀπὸ τῶν κρειττόνων χωρισμὸς ἄγει, ὃν διὰ τῆς ΛΥΓΡΑΣ ΜΟΙΡΑΣ ἠνίξατο τῆς ποιούσης ἡμᾶς ἔξω θείου χοροῦ τῇ πρὸς τὸ μερικὸν καὶ θνητὸν ζῷον νεύσει. καὶ τὰ ἑπόμενα τῇ ἀβουλίᾳ παραδείκνυσι, καὶ πῶς ἀκούσια ἅμα καὶ ἑκούσια τὰ πλημμελήματα ἐκδιδάσκει τῇ κατ' ἐπιπέδου ΚΥΛΙΝΔΡΙΚΗ κινήσει ἐοικέναι φήσας

τῶν

τὸν τῶν ἀνοήτων βίον, ὃς κύκλῳ ἅμα καὶ ἐπ' εὐθείας ποτὲ κινεῖται· κύκλῳ μὲν, δι' ἑαυτὸν· ἐπ' εὐθείας δὲ, διὰ τὴν πτῶσιν. ὡς γὰρ ὁ ΚΥΛΙΝΔΡΟΣ οὐ καταχρατεῖ τῆς περὶ τὸν ἄξονα κυκλικῆς περιαγωγῆς ἀπὸ τῆς ὀρθότητος πλαγιασθεὶς· οὕτως οὐδὲ ψυχὴ τῆς τάξεως τῶν ὄντων ἀγαθῶν τυγχάνει, τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ τῆς πρὸς θεὸν στάσεως ἀποπεσοῦσα· πλανᾶται δὲ περὶ τὰ δοκοῦντα ἀγαθὰ, καὶ ἐκφέρεται ἐπ' εὐθείας ταῖς ἀληθιναῖς περιπαθείαις ΚΥΛΙΟΥΜΕΝΗ. ὃ διὰ τοῦ ΑΛΛΟΤ' ΕΠ' ΑΛΛΑ ΦΕΡΟΝΤΑΙ ΑΠΕΙΡΟΝΑ ΠΗΜΑΤ' ΕΧΟΝΤΕΣ, παρέστησεν. ἐπειδὴ δὲ τὰς ΦΡΕΝΑΣ ΒΛΑΠΤΟΥΣΗΣ ΜΟΙΡΑΣ, καὶ τοῦ χωρισμοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν θείων, αἴτιον ἦν τὸ αὐτεξούσιον κίνημα παρὰ φύσιν διαλεχθέν· πῶς δεῖ καὶ τοῦτο καταδυνάζειν, καὶ πρὸς θεὸν ἐπιστρέφειν, διὰ τῶν ἑξῆς δύο στίχων ἐδίδαξε. τὴν μὲν αὐτεξούσιον βλάβην οὕτω καταμηνύσας, ΛΥΓΡΗ ΓΑΡ ΣΥΝΟΠΑΔΟΣ ΕΡΙΣ ΒΛΑΠΤΟΥΣΑ ΛΕΛΗΘΕ ΣΥΜΦΥΤΟΣ· τὴν δὲ αὐτεξουσίου ἴασιν, ΗΝ ΟΥ ΔΕΙ ΠΡΟΣΑΓΕΙΝ, ΕΙΚΟΝΤΑ ΔΕ ΦΕΥΓΕΙΝ. συνορῶν δὲ ὅτι προηγουμένως τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ ἐπικουρίας χρῄζομεν πρὸς ἀποφυγὴν μὲν τῶν κακῶν,

ἀνά-

insanorum vitam, quæ in orbem simul & recta quandoque moveatur. In orbem quidem per se; recta vero propter lapsum. Ut enim CYLINDRUS motum circularem ad axem non retinet, cum à rectitudine deflectit: sic neque consequitur animus quæ vera bona sunt, cum à recta ratione, & statu quem apud Deum obtinebat, excidit; sed vagus opinione bonorum ducitur, & à recto deflectit, sensuumque perturbationibus volvitur atque rapitur. Quod indicavit, cum ALIAS AD ALIA RAPI, INFINITA DAMNA PATIENTES, dixit. Quoniam autem SORTIS QUAE MENTES VEXAT, & separationis à Deo, causam habet motus liberæ facultatis præter naturam affectæ; etiam qualiter ipsum sedare oporteat, & ad Deum convertere, duobus qui sequuntur versibus ostendit: partim quidem voluntarium damnum eo demonstrans, quod EXITIOSAM CONTENTIONEM SIMUL INNATAM DAMNA SENSIM SINE SENSU INFERRE dixit; partim etiam sanandi libertatem innuens, cum EXCITARI NON DEBERE, SED CEDENDO VITARI, intulit. Verum cum animadverteret egere nos imprimis auxilio divino ad mala vitanda

bona-

bonaque assequenda, sermonem ad Jovem, veluti prece quadam ad opis impetrationem, convertit.

61 JUPITER PARENS, AUT TANTIS MALIS OMNES LIBERA, 62 AUT OMNIBUS OSTENDE QUO DAEMONE UTANTUR. 63 VERUM CONFIDE, QUIA DIVINUM GENUS IIS EST MORTALIBUS, 64 QUIBUS NATURA SACRA SINGULA APERIENS OSTENDIT. 65 QUORUM SI FUERIS IPSE PARTICEPS, IIS POTIERIS QUAE TIBI IMPERO, 66 REMEDIOQUE ADHIBITO ANIMUM LABORIBUS ISTIS LIBERABIS.

Jupiter alme, malis jubeas vel solvier omnes:
Omnibus utantur vel quonam dæmone monstra.
At confide: hominum divina est stirpis origo;
Sacra quibus natura favens hæc singula pandit.
Quæ si tu teneas, dictis potieris & ipse,
Purgatumque animum damnis servabis ab istis.

Solebant Pythagorei JOVIS nomine universitatis hujus conditorem & PARENTEM venerari. Est enim justum à quo ut sint, atque vivant, omnia possident, ab hac eum virium facultate nominare. Congruit namque quod Dei revera nomen est, ejus maxime viribus atque operibus. Quæ autem videntur nobis propria exsistere, fortuito magis, atque ex instituto, quam considerata naturæ propri-

ἀνάκλησιν ἐστὶ τῶν ἀγαθῶν, ὥσπερ τινὰ εὐχὴν ἐπήγαγε, καὶ βοηθείας αἰτίαν, τὴν πρὸς τὸν Δία ἐπιστροφήν.

61 ΖΕΥ ΠΑΤΕΡ, Η ΠΟΛΛΩΝ ΤΕ ΚΑΚΩΝ ΛΥΣΕΙΑΣ ΑΠΑΝΤΑΣ·
62 Η ΠΑΣΙΝ ΔΕΙΞΑΙΣ ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ.
63 ΑΛΛΑ ΣΥ ΘΑΡΣΕΙ· ΕΠΕΙ ΘΕΙΟΝ ΓΕΝΟΣ ΕΣΤΙ ΒΡΟΤΟΙΣΙΝ,
64 ΟΙΣ ΙΕΡΑ ΠΡΟΦΕΡΟΥΣΑ ΦΥΣΙΣ ΔΕΙΚΝΥΣΙΝ ΕΚΑΣΤΑ.
65 ΩΝ ΕΙ ΣΟΙ ΤΙ ΜΕΤΕΣΤΙ, ΚΡΑΤΗΣΕΙΣ ΩΝ ΣΕ ΚΕΛΕΥΩ,
66 ΕΞΑΚΕΣΑΣ ΨΥΧΗΝ ΔΕ ΠΟΝΩΝ ΑΠΟ ΤΩΝΔΕ ΣΑΩΣΕΙΣ.

Τὸν ποιητὴν καὶ ΠΑΤΕΡΑ τοῦδε τοῦ παντὸς ἔθος ἦν τοῖς Πυθαγορείοις τῷ τοῦ ΔΙΟΣ, καὶ ΖΗΝΟΣ ὀνόματι σεμνύνειν. δι' ὃν γὰρ τὸ εἶναι, καὶ τὸ ζῆν, τοῖς ΠΑΣΙΝ ὑπάρχει, τοῦτον δίκαιον ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ὀνομάζεσθαι. κύριον γὰρ ὄντως ὄνομα θεοῦ τὸ ταῖς ἐνεργείαις καὶ ταῖς ποιήσεσι μάλιστα πρέπον· τὰ δὲ ἐφ' ἡμῖν δοκοῦντα κύρια εἶναι τύχη καὶ προαίρεσις τίθεται μᾶλλον, ἢ ἡ τῆς οὐσίας

οἰκειότητος ἐξολισθαίνει· ὡς ἔστιν ἐπὶ πολλῶν ἰδεῖν ὀνομάτων ἀλλοτρίως περὶ κειμένων· οἷον εἰ ὁ πονηρὸς τὸν τρόπον, ἀγαθὸς καλεῖται· καὶ εἰ ὁ ἄθεος τὴν γνώμην, εὐσεβής. τὰ γὰρ τοιαῦτα οὐδὲν μετέχει τῆς τῶν ὀνομάτων ὀρθότητος, ὅτι μηδὲν τῆς οὐσίας, ἢ τῆς ἐνεργείας παρίστησι τῶν πραγμάτων ἐκείνων, οἷς κεῖται ὀνόματα. τὴν οὖν ὄντως ὀρθότητα τῶν ὀνομάτων ἐν τοῖς ἀϊδίοις τῶν πραγμάτων χρὴ ζητεῖν· καὶ τούτων ἐν τοῖς θείοις· καὶ τῶν θείων ἐν τοῖς ἀρίστοις. ὅθεν καὶ τὸ τοῦ ΔΙΟΣ ὄνομα σύμβολόν ἐστι καὶ εἰκὼν ἐν φωνῇ δημιουργικῆς οὐσίας, τῷ τοὺς πρώτους θεμένους τοῖς πράγμασι τὰ ὀνόματα διὰ σοφίας ὑπερβολὴν, ὥσπερ τινὰς ἀγαλματοποιοὺς ἀρίστους, διὰ τῶν ὀνομάτων, ὡς δι' εἰκόνων, ἐμφανίσαι αὐτῶν τὰς δυνάμεις. τὰ γὰρ ἐν τῇ φωνῇ ὀνομάτων σύμβολα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ νοήσεων ἀπεργάζονται· τὰς δὲ νοήσεις αὐτὰς γνωστικὰς τῶν νοηθέντων πραγμάτων ἐποιοῦντο. τῇ γὰρ πρὸς τὰ νοητὰ ἐπιστροφῇ θεωρίας πλησθέντες, κἀκεῖθεν ἐγκύμονες γενόμενοι νοερῶν ὠδίνων, εἰς φωνὰς προϊόντες, τοιαῦτα ἐτίθεντο τοῖς οὖσιν ὀνόματα, ἃ δι' αὐτῆς τῆς φωνῆς, καὶ τῶν εἰς τὴν ταύτης ἐκφώνησιν παραληφθέντων στοιχείων, ὡς οἷόν τε ἦν, ἀπετύπου τῶν ὀνομαζομένων τὰ εἴδη, καὶ ἐπέστρεφε πρὸς αὐτὰς τὰς οὐσίας

τοὺς

proprietate, reperta sunt atque indita. Quemadmodum in multis nominibus licet intueri, quorum aliena est ab eo quod significant impositio. Ut, si quis eum qui moribus sit improbis probum nominet; & pium qui male de Deo sentiat. Nihil enim, quæ sunt hujusmodi, rectæ nominum rationis ideo obtinent, quod earum rerum naturam vel facultatem, ad quarum significationem data sunt, minime exprimant. Decet ergo veram nominum interpretationem in rebus æternis quærere; idque in divinis, earumque præstantissimis. Quo fit, ut JOVIS nomen symbolum quoddam atque imaginem opificis naturæ voce ipsa exprimat: cum qui primi nomina rebus indiderunt, propter summam sapientiam, velut statuarii quidam optimi, nominibus ipsis, tanquam formis, vires earum indicarint. Effecerunt enim ut quæ in voce nomina exsisterent, cogitationum symbola fierent quæ animo continentur; cogitationes autem ea indicarent quæ cogitarentur. Cum enim assiduo intelligibilium usu contemplatione abundarent, unde gravidi effecti, cogitatione parturiente ad voces accederent; ea nomina rebus imponebant quæ voce ipsa, & elementis quæ ad ejus expressionem adsumerentur, quantum fieri posset, rerum formas quibus nomina tribuerentur exprimerent;

eosque à quibus recte audirentur, ad earum naturam atq; substantiam ita converterent, ut qui illorum contemplationis finis exsistebat, principium nobis ad assequendam rerum notitiam fieret. Ita ergo ab illis quidem antea quaternarius, qui mundum hunc condidit; hoc autem loco JUPITER PARENS, propter eas rationes quas attulimus, est appellatus. Quod autem ab eo postulat hujus precis oratio, id ipsum sane omnibus bonitate ipsius in promptu est: sed est in nobis situm ut ipsi accipiamus quod semper ab eo porrigitur. Nam & superius dictum est;

—finem dein ante precatus
Numina opus facito:—

tanquam illos quidem nunquam non dare bona significet; sed nos ea tum accipere, cum ad divinam largitionem ipsi attendimus. Neque enim admittet arbitrii libertas, nisi velit quæ vere bona sunt. Sunt autem ejusmodi veritas atque virtus; quæ semper ab opifice natura eademque ratione illucent omnibus. Postulat etiam hoc loco, ad NECESSARIAM MALORUM LIBERATIONEM, intueri nos nostram ipsorum naturam: id enim significat cum dicit, QUO DAEMONE UTANTUR; ita animum indicans. Hujusmodi vero ad se conversione sequi necessario statuitur & malorum liberatio, & eorum ostensio quæ ad felicitatem à Deo porriguntur. Ex suppositione ergo

τοὺς ὀρθῶς αὐτὰς κατακούοντας· ὥστε γίνεσθαι τὸ πέρας τῆς ἐκείνων θεωρίας ἀρχὴν ἡμῖν πρὸς εὕρεσιν τῆς τῶν πραγμάτων νοήσεως. οὕτω μὲν οὖν ὁ δημιουργὸς αὐτοῖς πάλαι μὲν τετρακτὺς, νῦν δὲ ΖΕΥΣ ΠΑΤΗΡ, διὰ τὰς εἰπομένας αἰτίας ὠνόμασται. ὃ δὲ αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ τῆς παρούσης εὐχῆς ὁ λόγος, τοῦτο δὴ τοῖς ΠΑΣΙΝ ἐφήπλωται διὰ ἀγαθότητα· παρ' ἡμῖν δέ ἐστι τὸ λαβεῖν τὸ ἀεὶ παρ' ἐκείνου διδόμενον. καὶ γὰρ ἐν τοῖς προτέροις ἐλέγετο, — ἔρχου ἐπ' ἔργον

Θεοῖσιν ἐπευξάμενος ——

ὡς ἐκείνων μὲν ἀεὶ διδόντων τὰ ἀγαθὰ, ἡμῶν δὲ τότε αὐτὰ δεχομένων, ὅταν ἑαυτοὺς πρὸς τὴν θείαν δόσιν συντείνωμεν. τὸ γὰρ αὐτεξούσιον οὐκ ἂν λάβοι τὰ ὄντως ἀγαθὰ μὴ βουλόμενον λαβεῖν. ταῦτα δέ ἐστιν ἀλήθεια καὶ ἀρετὴ, ἀπὸ τῆς δημιουργικῆς οὐσίας ἀεὶ καὶ ὡσαύτως πᾶσιν ἐλλαμπόμενα. καὶ νῦν δὲ ὁ λόγος ἀναγκαίαν πρὸς τὴν ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ ΛΥΣΙΝ ἀπαιτεῖ τὴν ἑαυτῶν οὐσίαν ἡμᾶς ἰδεῖν. τοῦτο γὰρ ἦν ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ· ἀντὶ τοῦ, οἵᾳ ψυχῇ. τῇ δὲ τοιαύτῃ εἰς ἑαυτοὺς ἐπιστροφῇ διορίζεται ἐξ ἀνάγκης ἕπεσθαι καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν ΚΑΚΩΝ, καὶ τὴν ἔκφανσιν τῶν πρὸς εὐδαιμονίαν ὑπὸ τοῦ θεοῦ προτεινομένων. ἐξ ὑποθέσεως

οὕτω πρόεισιν ὁ λόγος, ὅτι εἰ ΠΑΝΤΕΣ ἴδοιεν οἷοί εἰσιν, καὶ ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ, ΠΑΝΤΕΣ ΑΠΟΛΥΘΕΙΕΝ ἂν τῶν ΚΑΚΩΝ. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. οὐ γὰρ οἷόν τε ΠΑΝΤΑΣ ὁμοῦ φιλοσοφῆσαι, καὶ ὑποδέξασθαι τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ ἀεὶ προσφερόμενα ἀγαθὰ πρὸς εὐζωΐας τελειότητα. τί οὖν τὸ λειπόμενον, ἢ τούτους μόνους κελεῦσαι ΘΑΡΡΕΙΝ τοὺς προσιόντας τῇ ἀναφαινούσῃ τὰ οἰκεῖα ἡμῖν ἀγαθὰ ἐπιστήμῃ; μόνους γὰρ τοιούτους ΑΠΟΛΥΘΗΣΕΣΘΑΙ τῶν παραπεπηγότων ΚΑΚΩΝ τῇ θνητῇ φύσει. ἐπειδὴ καὶ μόνοι πρὸς τὴν θέαν τῶν ὄντως ἀγαθῶν ἐπεστράφησαν, οὓς ἄξιον καὶ εἰς ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΓΕΝΟΣ ἐγγεγράφθαι, ὡς ὑπὸ τῆς ΙΕΡΑΣ ΦΥΣΕΩΣ, τουτέστι φιλοσοφίας διδαχθέντας, καὶ ἀσκηθέντας τὰ δέοντα. τῆς δὲ κοινωνίας τῶν ΘΕΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΕΙ ΤΙ ΜΕΓΕΣΤΙΝ ΗΜΙΝ δηλώσομεν ἀντεχόμενοι τῶν σπουδαίων ἔργων, καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων, οἷς μόνη ἡ τοῦ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ψυχὴ θεραπεύεται, καὶ τῶν τῇδε ἐλευθεροῦται ΠΟΝΩΝ ΕΙΣ τὴν ΘΕΙΑΝ λῆξιν μεθισταμένη. συνελόντως οὖν εἰπεῖν, ὁ νοῦς τῶν προκειμένων ἐπῶν ἐστὶ τοιοῦτος· οἱ γνόντες ἑαυτοὺς ΑΠΟΛΥΟΝΤΑΙ

τῶν

ergo progreditur oratio, fore judicans ut MALIS OMNES LIBERENTUR, SI NORINT QUO DAEMONE UTANTUR. Sed fieri istud non posse. Neque enim valere OMNES simul sapientiæ studio teneri, & bona amplecti quæ à Deo ad felicitatis perfectionem conferuntur. Quid igitur superest, nisi debere eos solum CONFIDERE, qui ad disciplinam illam accedunt quæ nostra nobis bona ostendit? constat enim illos tantummodo MALIS quæ mortali vitæ adhærescunt LIBERATUM IRI, quoniam & ipsi soli ad eorum contemplationem quæ vere bona sunt sese contulerunt; quos justum est DIVINO GENERI adscribere, tanquam à SACRA NATURA, id est philosophia, edoctos, & in eis quæ decet exercitatos atque excultos. Ostendemus autem SI QUID DIVINORUM HOMINUM societatis participes simus, cum honestis operibus incumbemus, atque disciplinis intellectualibus, quibus solis HOMINUM reficitur animus, & LABORIBUS quos hic patiebatur liberatus, in DIVINAM sortem commigrat. Significant igitur (ut paucis absolvam) propositi versus, eos qui seipsos NORUNT, humanis LIBERARI pertur-

perturbationibus. Quamobrem ergo non OMNES LIBERANTUR, cum nullis desit ad sui notitiam ex congenitis sibi rebus occasio? Quia permulti, inquit, spontanea mala patiuntur, qui vicina bona nec vident nec audiunt. Pauci autem sunt qui eo ipso malis liberari norint, quod IGNORENT QUO DAEMONE UTANTUR: ii nimirum, qui philosophiæ auxilio perturbationum morbo purgati sunt, terrenisque locis, tanquam carcere, liberati. Qui ergo postulat, JOVEM alloquens, AUT MULTIS MALIS OMNES LIBERARI; AUT OMNIBUS INDICARI QUALI DAEMONE UTANTUR? annon tanquam penes illum sit etiam invitos OMNES ad veritatem revocare; negligere autem, vel dedita opera non facere, ut in vinculis detineantur? Aut etiam nec istud quidem cogitare sanctum sit? At indicat potius, decere ad Deum, tanquam PARENTEM, converti, qui ad vitæ felicitatem urgeat. Est enim Deus omnium quidem conditor; sed bonorum etiam PARENS. Qui ergo MALORUM NOVIT LIBERATIONEM,

qui

τῆς θνητῆς ἐμπαθείας. διὰ τί οὖν οὐ ΠΑΝΤΕΣ ΑΠΟΛΥΟΝΤΑΙ, πάντες ἀφορμὰς ἔχοντες ἐν συμφύτοις πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἑαυτῶν οὐσίας; ὅτι οἱ πλεῖστοι, ὡς ἔφην, αὐθαίρετα πήματ' ἔχοντές εἰσιν, οἳ τῶν ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὔτ' ἐσορῶσιν, οὔτε κλύουσιν. ὀλίγοι δέ εἰσιν, οἱ τὴν κακῶν λύσιν συνιέντες ἐκ τοῦ γνῶναι ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ· οὗτοι δέ εἰσιν οἱ φιλοσοφίᾳ καθηράμενοι τῶν τῆς ἀλογίας παθῶν, καὶ ἐκ τῶν τῇδε τόπων, ὥσπερ ἐκ δεσμωτηρίων, ἐλευθερούμενοι. πῶς οὖν φησι πρὸς τὸν ΔΙΑ, Η ΠΟΛΛΩΝ ΤΕ ΚΑΚΩΝ ΛΥΣΕΙΑΣ ΑΠΑΝΤΑΣ, Η ΠΑΣΙΝ ΔΕΙΞΑΙΣ ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ; *ἄρα ὡς ἐπ' ἐκείνῳ ὂν καὶ ἄκοντας ἐπιστρέψαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν ΑΠΑΝΤΑΣ, ΑΜΕΛΕΙΑ ἐστὶ, ἢ ἐπὶ βουλῇ τοῦτο μὴ* ποιοῦντας, ἵν' ἐν τοῖς δεσμοῖς κατέχοιντο; ἢ ταῦτα μὲν οὐδ' ὅσιον ἐπινοεῖν; ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος ἐπιδείκνυται, ὅτι ἐπὶ τὸν θεὸν, ὡς πρὸς ΠΑΤΕΡΑ, ἐπιστραφῆναι δεῖ τὸν πρὸς συζωΐαν ἐπειγόμενον. ἔστι γὰρ ὁ θεὸς δημιουργὸς μὲν ΠΑΝΤΩΝ, τῶν δὲ ἀγαθῶν καὶ ΠΑΤΗΡ. ὁ γοῦν τὴν ΛΥΣΙΝ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ συνιεὶς, καὶ

*γρ. ἄρα.
*γρ. ποιεῖν.

καὶ τῶν αὐθαιρέτων πημάτων ἐλευθερούμενος, καὶ
τὴν λυγρὰν ἔριν προκόπτων ἐν ἑκουσίῳ φυγῇ,
οὕτως πρὸς τὴν ἐκ θεοῦ καθήκουσαν βοήθειαν
ἐπιστρεφόμενος ἀναβοᾷ τὸ ΖΕΥ ΠΑ-
* γρ. ἤδη ΤΕΡ, τῷ * ἤδει προσειργάσθαι τὰ παιδὸς
ἄξια, τὸν θεὸν ΠΑΤΕΡΑ καλῶν. καὶ ἐννοεῖ
* διὰ * τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ συμβαῖνον, ὡς εἰ γένοιτο ἐπὶ
ΠΑΝΤΩΝ, ΠΑΝΤΕΣ ὁμοίως ἂν
αὐτῷ τῶν ΚΑΚΩΝ ΑΠΟΛΥ-
ΘΕΙΕΝ. εἶθ' εὑρὼν τοῦτο μὴ προβαῖνον, οὐ
διὰ τὸν θεὸν, ἀλλὰ διὰ τοὺς πλείστους αὐθαίρετα
* γρ. λέγει οὕτω πήματ' ἔχειν, * λεγέτω πρὸς ἑαυτὸν, ΑΛΛΑ
ΣΥ ΘΑΡΣΕΙ ὁ τὴν ὁδὸν ἐξευρηκὼς τῆς
ΑΠΟΛΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ.
αὕτη γὰρ ἦν ἡ διὰ τῆς ΙΕΡΑΣ φιλοσοφίας
ἐπιστροφὴ πρὸς τὰ ΔΕΙΚΝΥΜΕΝΑ
ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἃ οἱ πολλοὶ οὐχ ὁρῶσι, διὰ τὸ μὴ
* χρῆσθαι ὀρθῶς * ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις, ἃς ΠΡΟΣΕ-
ΦΥΣΕΝ ὁ δημιουργὸς τῇ λογικῇ φύσει
πρὸς ἐπίγνωσιν ἑαυτοῦ. ἐπεὶ οὖν τὸ ΔΕΙ-
ΞΑΙ τινι ὁτιοῦν, δύο προσώπων ἐνεργείας εἰς
αὐτὸ δραμούσας ἐμφαίνει (πῶς γὰρ ἂν ΔΕΙ-
ΞΑΙΣ τυφλῷ, κἂν μυριάκις προσφέρῃς ὃ
βούλῃ ΔΕΙΞΑΙ; ἢ πῶς ἂν τῷ ὁρῶντι ΔΕΙ-
ΞΑΙΣ μηδὲν προσάγων;) ἀμφότερα
οὖν παρεῖναι δεῖ· τό, τε παρὰ τοῦ ΔΕΙ-
ΚΝΥΝΤΟΣ προσαγόμενον ἀγαθόν·

καὶ

qui spontaneis præterea liberatus est, qui item damnosam contentionem fuga voluntaria devitavit, ad congruum ille Dei auxilium conversus JUPITER PARENS inclamat; hoc ipso videlicet, quod ea sit ante operatus quæ filium decuerant, PARENTEM appellans. Intelligit deinde ex eo quod de se contigit, si idem fieret ab OMNIBUS, OMNES quoque similiter atque ipsum MALIS LIBERATUM IRI. Postea, ubi deprehendit non istud Deo autore fieri, sed multorum culpa, qui spontanea mala amplectuntur; seipsum CONFIDERE adhortatur, qui LIBERATIONIS MALORUM viam invenerit. Ipsam nimirum ad ea conversionem, quæ sibi sacræ philosophiæ opera à Deo OSTENSA SUNT; quæ multi propterea non vident, quod communibus notitiis non recte utantur, quas ad sui cognitionem rationis capaci generi opifex ipse INNASCI voluit. Quoniam vero ad quamcumque rem alicui OSTENDENDAM duarum personarum actiones in unum constet debere concurrere: (qui enim cæco quod cupis OSTENDAS, etiamsi millies proferas? aut qui videnti DEMONSTRES quod non proferas?) utrumque certe adesse convenit; & bonum quod ab eo proponitur qui OSTENDIT,

&

& ejus videndi capacem oculum, cui res ipſa OSTENDITUR; ut hinc quod in videndi ſenſum cadit, inde autem viſio ipſa, ad OSTENSIONIS effectum concurrant. Quæ cum ita ſint, ponamus fore ut omnes ſimul MALIS LIBERENTUR, ſi OMNIBUS OSTENDAT opifex atque largiatur ſuæ naturæ notitiam, & QUO DAEMONE UTANTUR. At non OMNES tamen ſimul MALIS LIBERANTUR. Sequitur ergo non OMNIBUS eum OSTENDERE; ſed iis tantum qui per ſe ad MALORUM LIBERATIONEM accedunt, quique ſponte oculos ad ejus quod oſtenditur contemplationem atque ſuſceptionem intendunt. Non eſt igitur ipſe in cauſa cur OMNIBUS minime OSTENDATUR; ſed illi ipſi, qui vicina bona neque vident neque audiunt: unde ſpontanea mala pati diximus. Eſt ergo in cauſa qui eligit: non Deus, qui OMNIBUS quidem ſemper quæ bona ſunt, quantum poteſt, ante indicat; non OSTENDIT tamen ſemper OMNIBUS, quia quo tempore porriguntur, plurimorum morbo caligent oculi, & deteriorum occupatione deorſum defixi hæreant.

Con-

καὶ τὸ παρὰ τοῦ, ᾧ ΔΕΙΚΝΥΤΑΙ, διορατικὸν ὄμμα· ἵνα ἐκεῖθεν μὲν τὸ ὁρατὸν, ἐντεῦθεν δὲ ἡ ὅρασις συνδράμῃ πρὸς τὴν τῆς ΔΕΙΞΕΩΣ συμπλήρωσιν. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, λάβωμεν ὑπόθεσιν πάντας ** ἂν ἅμα ΑΠΟΛΥΘΗΝΑΙ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ, ΕΙ ΠΑΣΙ ΔΕΙΞΕΙΕΝ ὁ δημιουργὸς, καὶ ἐμφανίσειε τὴν τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας ἐπίγνωσιν, καὶ ΟΙΩ ΤΩ ΔΑΙΜΟΝΙ ΧΡΩΝΤΑΙ. ἀλλὰ μὴν οὐ ΠΑΝΤΕΣ ἅμα ΑΠΟΛΥΟΝΤΑΙ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ. οὐκ ἄρα ΠΑΣΙ ΔΕΙΚΝΥΣΙΝ, ἀλλὰ μόνοις ἐκείνοις τοῖς πρὸς ΑΠΟΛΥΣΙΝ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ οἴκοθεν ὁρμωμένοις, καὶ τὸ παρ' ἑαυτῶν ὄμμα πρὸς θέαν τοῦ ΔΕΙΚΝΥΜΕΝΟΥ, καὶ ὑποδοχὴν ἀνατείνασιν. οὐκ ἄρα αὐτὸς αἴτιος τοῦ μὴ ΠΑΣΙ ΔΕΙΞΑΙ, ἀλλ' οἱ τῶν ἀγαθῶν πέλας ὄντων, οὔτ' ἐσορῶντες, οὔτε κλύοντες. καὶ διὰ τοῦτ' αὐθαίρετα πήματ' ἔχειν λέγομεν. αἰτία οὖν τοῦ ἑλομένου, θεὸς δὲ ΚΑΚΩΝ ἀναίτιος, προλάμπων μὲν ἀεὶ τὰ ἀγαθὰ ΠΑΣΙΝ, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ· οὐ ΔΕΙΚΝΥΣ δὲ ΠΑΣΙΝ ἀεὶ, τῷ τὸ θεωρὸν ὄμμα τῶν προλεγομένων ἀγαθῶν ἐν τοῖς πλείστοις μεμυκέναι, καὶ κάτω νεύειν ἀσχολίᾳ τῇ πρὸς τὰ χείρονα.

τῇ

ἡ δὲ τοιαύτη τῶν προκειμένων ἐπῶν ἐξήγησις καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν συμφωνεῖ, καὶ πρὸς τὴν τῶν προκειμένων ἐπῶν διάνοιαν. εἰ γὰρ ἐπὶ τῷ θεῷ ἐστιν ἑλκύσαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἄκοντας, τί αὐθαίρετα τιμαῖ' ἔχειν αὐτοὺς ἐγκαλοῦμεν; τί δὲ συμβουλεύομεν ὡς τὴν ἔριν οὐ δεῖ προσάγειν, εἴκοντα δὲ φεύγειν; ἢ τί τὰ συμβαίνοντα πράως φέρειν, καὶ ἰᾶσθαι σπουδάζειν ἐπιτάττομεν; ὅλως γὰρ ἡ διὰ μαθήσεως πρὸς ἀρετὴν ὁδὸς ἀποκέκλεισται τοῖς τὸ ἐφ' ἡμῖν ἀναιροῦσιν. οὐ γὰρ ἂν ἔδει ποιεῖν, οὐδὲ ἐν μελέτῃ καὶ ἔρωτι γίνεσθαι τῶν καλῶν, εἰ τοῦ θεοῦ ἴδιον ἦν σώζειν ἡμᾶς ἀπὸ κακίας, καὶ τῶν ἀρετῶν πλήρεις ποιεῖν μηδὲν παρ' αὑτῶν συνεισφέροντας. ἀλλ' οὕτως ἂν ἡ αἰτία τῆς τῶν πολλῶν πονηρίας θεοῦ ἦν ἔγκλημα. εἰ δὲ ἀναίτιος κακῶν ὁ θεός, ὥσπερ καὶ *λέγεται, δῆλον ὡς παρ' ἡμῖν ἡ τῶν ἀγαθῶν *ὑπόστασις, ὅτι πέλας ὄντων αὐτῶν, καὶ ἐν ἡμῖν κατὰ τὰς ΦΥΣΙΚΑΣ ἐννοίας κειμένων, οὔτ' ἐσορῶμεν, οὔτε κλύομεν. αἰτία δὲ τῆς ἀβλεψίας ταύτης καὶ ἀνηκοΐας ἡ λυγρὰ ἔρις, αὐθαίρετος οὖσα βλάβη, ἣν οὐ δεῖ προσάγειν ἐπὶ πλεῖον, εἴκοντα δὲ φεύγειν ἀπ' αὐτῆς, καὶ τὴν τῶν ΚΑΚΩΝ ΛΥΣΙΝ συνιέναι, καὶ τὴν εἰς θεὸν ἐπιστροφὴν ἐξαρίσκειν. οὕτω γὰρ ἡ παρὰ τῶν θεοῦ ἔλλαμψις, τῆς παρ' ἡμῶν ὁράσεως αὐτῇ συντρεχούσης,

*γρ. λέλεκται
*γρ. ἀπόστασις

ΔΕΙΞΙΣ

Congruit autem isthæc propositorum versuum explicatio et cum veritate ipsa, & cum eorum mente qui præcedunt. Si enim Dei est homines etiam invitos ad veritatem pertrahere; quid eos spontanea damna pati arguimus? quid rursum litem exitiosam non excitare, sed fugere, suademus? quid item casus adversos moderate ferre, & remedia quærere? omnino enim quæ disciplinæ via est ad virtutem, illis intercluditur, cum arbitrii tollitur libertas. Non enim eorum quicquam deceat vel agere, vel curare, vel studiose sectari quæ recta sunt, si Dei sit ab iniquitate nos servare, virtutibusque implere nihil ex nobis conferentes. Quod si ita se haberet, esset ita vitiorum causa in permultis divinæ culpæ tribuenda. Sin autem malorum culpa vacat Deus, ut etiam dictum est, haud jam dubium est quin ipsi à bonis defecerimus; quæ cum vicina habeamus, & in nobis secundum naturales notitias posita, eadem ipsi neque intuemur neque audimus. Est vero cæcitatis hujus atque surditatis autor perniciosa ista contentio sponte damnum amplectens; quam non decet amplius augere, sed cedendo vitare, & malorum liberationem nosse, viamque ad Deum revertendi invenire. Ita enim Dei quælibet indicatio, si eidem intuitus noster accedat,

OSTEN-

OSTENSIO evadit. Sunt vero OSTENSIONIS opera, quies animi, LIBERATIO LABORUM QUOS hic toleramus, divinorum præterea bonorum fruitio, & PATERNAE conversationis communicatio. His igitur de virtute & veritate præmissis, & virtutis quidem præceptis nocturna ratiocinatione conclusis, veritatis autem spe ad quietem usque & salutem animi perducta; ea nunc adfert quæ ad alatæ puritatis splendorem pertinent; tertium nimirum philosophiæ genus adjungens superioribus.

67 ABSTINE PORRO CIBIS, QUOS DIXIMUS, TUM IN LUSTRATIONIBUS, 68 TUM IN ANIMI LIBERATIONE DIJUDICANS: ET CONSIDERA SINGULA, 69 RATIONEM, OPTIMUM AURIGAM, SUPERIORE LOCO STATUENS.

Sperne cibos cautus, veluti purgamina monstrans,
Atque animum solvens, dixi. tum singula pensans,
Aurigæ menti cedas quas tractet habenas.

Natura ratione prædita, quæ corpus habet sibi congenitum, ita ab opifice edita fuit, ut neque ipsa corpus exsisteret, neque tamen careret corpore; sed esset quidem incorporea, in corpus autem species ejus tota desineret. Sicut n. in astris quidem quod est superius, substantia est corporis expers, quod autem inferius, corpore præditum: & sol

ΔΕΙΞΙΣ γίνεται. ἔργα δὲ τῆς ΔΕΙΞΕΩΣ, ψυχῆς ἄνεσις, καὶ σωτηρία ἀπὸ τῶν τῇδε πόνων, καὶ συναίσθησις τῶν θείων ἀγαθῶν, καὶ κοινωνία τῆς ΠΑΤΡΙΚΗΣ πολιτείας. τοσαῦτα περὶ ἀρετῆς καὶ ἀληθείας προειπὼν, καὶ τὰ μετὰ τῆς ἀρετῆς παραγγέλματα εἰς τὸν νυκτερινὸν σύλλογον περατώσας, τὰς δὲ τῆς ἀληθείας ἐλπίδας, ἕως τῆς ἀνέσεως καὶ σωτηρίας τῆς ψυχῆς ὁρίσας, ἐπάγει τὰ περὶ τῆς τοῦ αὐγοειδοῦς καθαρότητος πτερωτικῆς, τρίτον τι φιλοσοφίας μέρος ἐπισυνάπτων τοῖς προειρημένοις.

67 ΑΛΛ' ΕΙΡΓΟΥ ΒΡΩΤΩΝ, ΩΝ ΕΙΠΟΜΕΝ, ΕΝΤΕ ΚΑΘΑΡΜΟΙΣ,
68 ΕΝ ΤΕ ΛΥΣΕΙ ΨΥΧΗΣ ΚΡΙΝΩΝ· ΚΑΙ ΦΡΑΖΕΥ ΕΚΑΣΤΑ,
69 ΗΝΙΟΧΟΝ ΓΝΩΜΗΝ ΣΤΗΣΑΣ ΛΑΘΥΠΕΡΘΕΝ ΑΡΙΣΤΗΝ.

Ἡ λογικὴ οὐσία συμφυὲς ἔχουσα * παρὰ τοῦ δημιουργοῦ εἰς τὸ εἶναι παρῆλθεν, ὡς μήτε τὸ σῶμα εἶναι αὐτὴν, μήτε ἄνευ σώματος· ἀλλ' αὐτὴν μὲν ἀσώματον, ἀποπερατοῦσθαι δὲ εἰς σῶμα τὸ ὅλον αὐτῆς εἶδος. οἷον γὰρ ἐπὶ τῶν ἄστρων, τὸ μὲν ἄνω αὐτῶν ἀσώματος οὐσία, τὸ δὲ κάτω σωματική·

* σῶμα οὕτω

* γρ. π καὶ ἔστιν ἥλιος τὸ ὅλον * τὸ ἐξ ἀσωμάτου καὶ σώματος, οὔποτε διεστώτων, εἶτα συνελθόντων (οὕτω γὰρ ἂν καὶ διέστη πάλιν) ἀλλ' ἅμα συνδεδημιουργημένων, καὶ ἐν τάξει συμπεφυκότων, ὡς τὸ μὲν ἡγούμενον εἶναι, τὸ δὲ ἑπόμενον. οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἐφεξῆς λογικῶν ζῴων, τοῦ τε ἡρωϊκοῦ, καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου. καὶ ἔστιν ἕκαστος ἥρως, ψυχὴ λογικὴ μετὰ φωτεινοῦ σώματος· καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁμοίως, ψυχὴ λογικὴ μετὰ συμφυοῦς ἀθανάτου σώματος. καὶ τοῦτο τῶν Πυθαγορείων ἦν δόγμα, ὃ δὴ Πλάτων ὕστερον ἐξέφηνεν, ἀπεικάσας ξυμφύτῳ δυνάμει ὑποπτέρου ζεύγους τε καὶ ἡνιόχου, πᾶσαν θείαν τε καὶ ἀνθρωπίνην ψυχήν. ſ. δεῖ οὖν πρὸς μὲν τελείωσιν τῆς ψυχῆς ἀληθείας ἡμῖν, καὶ ἀρετῆς· πρὸς δὲ ΚΑΘΑΡΣΙΝ τοῦ αὐγοειδοῦς ἡμῶν σώματος, τῆς τῶν ὑλικῶν μολυσμῶν ἀποθέσεως, καὶ τῆς τῶν ἱερῶν ΚΑΘΑΡΜΩΝ παραλήψεως, καὶ τῆς ἐπεγειρούσης ἡμᾶς πρὸς τὴν ἐντεῦθεν ἀνάπτησιν θεοσυνδέτου ἀλκῆς· περὶ ὧν οἱ προκείμενοι στίχοι διδάσκουσι, τὰ μὲν περιττὰ μολύσματα τῆς ὕλης περικόπτοντες διὰ τοῦ, ΕΙΡΓΟΥ ΒΡΩΤΩΝ, ΩΝ ΕΙΠΟΜΕΝ· τὴν δὲ ἱερὰν ΚΑΘΑΡΣΙΝ, καὶ τὴν θεοσύνδετον ἀλκὴν ἐντιθέντες δι' ὧν ἠνίξαντο οὑτωσὶ λέγοντες, ΕΝ ΤΕ ΚΑΘΑΡΜΟΙΣ,

& sol etiam totum quid est ex incorporeo atque corporeo, haud aliquando separatis, deinde conjunctis; (ita enim etiam rursum distinguerentur) sed simul conditis, eoque ordine congenitis, ut alterum quidem ducatum præstet, alterum autem sequatur: ita se habet in omnibus deinceps rationis participibus generibus, heroum scilicet atque hominum. & est heros quilibet animus rationis particeps corpori lucido conjunctus; & homo similiter animus etiam ratione præditus cum congenito corpore immortali. Atque hoc quidem est Pythagoreorum dogma; quod Plato proculdubio promulgavit postea, cum divinum omnem atque humanum animum, congenitæ virtuti alati currus atque aurigæ comparavit. Est igitur nobis ad animi perfectionem veritate opus atque virtute: ad lucidi autem corporis nostri PURGATIONEM, sordium fæculentarum detersione, & sacrarum PURGATIONUM assumptione; robore præterea divinitus annexo, ut hinc sursum evolare valeamus. Qualia versibus istis significantur, cum materiæ sordes eo tollunt, quod CIBIS ABSTINERE, QUOS DIXIT, præcipiunt; cum deinde sacram purgationem, divinitusque adnexum robur adjicienda eo innuunt, quod TUM IN PURGATIONIBUS,

TUM IN ANIMI SOLUTIONE DIIUDICANS, adjungunt. cum denique totam humanæ naturæ speciem integram atque perfectam reddi volunt, ubi AURIGAM RATIONEM SUPRA COLLOCANDAM ESSE concludunt. Hoc enim totam etiam naturam significavit, atque partium ordinem in ea distinxit: quarum altera judicandi quidem habet facultatem, tanquam AURIGAE fungatur officio; altera autem parendi, tanquam habenis regatur. Potest igitur ex propositis carminibus ab illis intelligi qui symbolis Pythagoricis credunt, oportere virtutis exercitatione, veritatisque atque puritatis resumptione, eorum curam gerere quæ ad lucidum corpus nostrum pertinent; quod etiam animi tenue vehiculum oracula nominant. Extenditur vero PURGATIO ista ad cibos usque & potiones, universamque adeo victus rationem mortalis nostri corporis; in quo jacet quod splendidum est, vitam inanimo corpori inspirans, atque ipsius harmoniam continens. Vita enim corpus est quod materia destituitur, quodque vitam materiæ inhærentem generat, per quam mortale nostrum perficitur, quod ex vita rationis experte materialique corpore componitur, hominis illius imago exsistens, qui ex rationis participe substantia & corpore materia destituto componitur. Quoniam igitur homo ipsi sumus

homo

ΕΝ ΤΕ ΛΥΣΕΙ ΨΥΧΗΣ ΚΡΙΝΩΝ. καὶ τὸ ὅλον εἶδος τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας ὁλόκληρον ἡμῖν ἀποδεδώκασι δι' ὧν ἐπήγαγον, ΗΝΙΟΧΟΝ ΓΝΩΜΗΝ ΣΤΗΣΑΣ ΚΑΘΥΠΕΡΘΕΝ ΑΡΙΣΤΗΝ. * τοῦτο γὰρ καὶ τὴν ὅλην οὐσίαν * κατ' τοῦτο παρέστησε, καὶ τὴν τάξιν τῶν ἐν αὐτῇ μερῶν τῷ διεστείλατο, ὅτι τὸ μὲν ΚΡΙΤΙΚΟΝ, ὡς ΗΝΙΟΧΟΥΝ· τὸ δὲ ἑπόμενον, ὡς ΗΝΙΟΧΟΥΜΕΝΟΝ. ταῦτα * γάρ ἐστιν * κ' ἐκ τῶν προκειμένων ἐπῶν διδαχθῆναι τὸν τῶν ἐν Πυθαγορείων * συμβόλων μὴ ἀνήκοον, ὅτι δεῖ * ἴσως συμβόλων σὺν τῇ ἀσκήσει τῆς ἀρετῆς, καὶ τῇ ἀναλήψει τῆς ἀληθείας καὶ καθαρότητος, ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τῶν περὶ τὸ αὐγοειδὲς ἡμῶν σῶμα, ὃ καὶ ψυχῆς λεπτὸν ὄχημα οἱ χρησμοὶ καλοῦσι. διατείνει δὲ αὕτη ἡ ΚΑΘΑΡΣΙΣ ἕως σιτίων καὶ ποτῶν, καὶ τῆς ὅλης διαίτης τοῦ θνητοῦ ἡμῶν σώματος, ἐν ᾧ τὸ αὐγοειδὲς ἔγκειται, προσπνέον τῷ ἀψύχῳ σώματι ζωὴν, καὶ τὴν ἁρμονίαν αὐτοῦ συνέχον. ζωὴ γάρ ἐστι τὸ ἄϋλον σῶμα, καὶ ζωῆς ἐνύλου γεννητικὸν, δι' ἧς τὸ θνητὸν ἡμῶν σῶμα συμπληροῦται, ἐκ τῆς ἀλόγου ζωῆς καὶ τοῦ ὑλικοῦ σώματος συγκείμενον, εἴδωλον ὂν τοῦ ἀνθρώπου, ὃς ἐκ λογικῆς οὐσίας καὶ σώματος ἀΰλου συνέστηκεν. ἐπεὶ οὖν ἡμεῖς ὁ ἄνθρωπος,

ἄνθρωπος· ὃ διὰ ταῦτα προσήκει διὰ πάντων μὲν ΚΑΘΗΡΑΣΘΑΙ καὶ τελειωθῆναι, τὸν δὲ ἐπιβάλλοντα τρόπον ἐφ' ἑκάστης φύσεως τηρῆσαι. ἔστι γὰρ ἄλλη ἄλλου ΚΑΘΑΡΣΙΣ. οἷον, ψυχῆς λογικῆς κατὰ μὲν τὸ λογικὸν, ΚΑΘΑΡΣΙΣ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια· κατὰ δὲ τὸ δοξαστικὸν, ἡ βουλευτικὴ ἀρετή. θεωρεῖν γὰρ τὰ ἄνω πεφυκότες, καὶ πάττειν τὰ κάτω, ἀληθείας μὲν πρὸς ἐκεῖνα, πολιτικῆς δὲ ἀρετῆς πρὸς ταῦτα δεησώμεθα, ὅπως ἂν τῶν μὲν ἀϊδίων θεωρητικοὶ γινώμεθα, τῶν δὲ ἐνεχομένων ποιητικοί. κατ' ἀμφότερα δὲ τοῖς θείοις ὅροις ἐμμένοντες τὸν τῆς ἀλογίας ἀποφύγοιμεν κλύδωνα. ἀπὸ ταύτης γὰρ δεῖ ΚΑΘΗΡΑΣΘΑΙ τὴν λογικὴν ἡμῶν οὐσίαν, ἐπεὶ καὶ ταύτης προῆλθεν ἐν τῇ γενέσει. * Ἀλλὰ δὴ καὶ τῷ αὐγοειδεῖ ἡμῶν σώματι προσφὲρου σῶμα θνητὸν ὂν, καθαρεύσαι δεῖ καὶ τοῦτο, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸ συμπαθείας ἀπαλλάττεσθαι. λείπεται δὴ ἕν ἡ τοῦ ψυχικοῦ σώματος ΚΑΘΑΡΣΙΣ, ἣν ποιήσασθαι δεῖ τοῖς ἱεροῖς ἑπομένους θεσμοῖς, καὶ ταῖς ἱερατικαῖς τέχναις. σωματικωτέρα δέ πως αὕτη ἡ ΚΑΘΑΡΣΙΣ. διὸ καὶ ὑλῶν ἐφάπτεται παντοδαπῶν θεραπεύουσα παντοίως καὶ μεταπείθουσα δραστηρίως τὸ ζωτικὸν τοῦτο σῶμα χωρισθῆναι τῆς ὕλης, καὶ ἀναπτῆναι πρὸς τὸν αἰθέριον

* γρ' ἀλλ' ἐπειδὴ

homo autem per iſta: omnibus quidem PURGARI atque perfici neceſſe eſt; modum autem, qui in utraque natura emineat, retinere. Eſt enim alia alius PURGATIO. Verbi gratia; animi rationis participis (ſi quidem id ſpectes quod ratiocinandi vim habet) PURGATIO ſcientiæ effectrix veritas eſt; ſin autem ad opinionem attendas, virtus ea quæ in conſultatione poſita eſt. Cum enim ita ſimus natura efformati, ut quæ ſurſum ſunt contemplemur, regamus autem quæ deorſum: veritate quidem ad illa, civili autem virtute ad iſta indigemus; ut ſempiternarũ quidem rerum contemplationi, eorum vero actioni quæ decent incumbamus. In utriſq; autem ejus quod rationi adverſatur procellas effugerimus, ſi divinis finibus nos ipſi contineamus. Decet enim eo naturam noſtram rationis participem mundare, quando & iſtam in generatione præceſſit. Quoniam vero lucido etiam corpori noſtro adnatum corpus mortale eſt; decet & iſtud quoque PURGARI, ſuaque ipſum contagione liberari. Supereſt igitur animalis corporis PURGATIO, quam decet facere ſacrarum legum, atque ejuſdem generis artium obſervatione. Sed eſt quodammodo craſſior iſthæc PURGATIO: quo fit, ut quacunque materias attingat, ſanans penitus, & eo ſtatim animale corpus iſtud adducens, ut materia ſe liberet, & in æthereum

 locum

ἄνθρωπος· διὰ ταῦτα προσήκει διὰ πάντων μὲν ΚΑΘΗΡΑΣΘΑΙ καὶ τελειωθῆναι, τὸν δὲ ἐπιβάλλοντα τρόπον ἐφ' ἑκάστης φύσεως τηρῆσαι. ἔστι γὰρ ἄλλη ἄλλου ΚΑΘΑΡΣΙΣ. οἷον, ψυχῆς λογικῆς κατὰ μὲν τὸ λογικὸν, ΚΑΘΑΡΣΙΣ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια· κατὰ δὲ τὸ δοξαστικὸν, ἡ βουλευτικὴ ἀρετή. θεωρεῖν γὰρ τὰ ἄνω πεφυκότες, καὶ πράττειν τὰ κάτω, ἀληθείας μὲν πρὸς ἐκεῖνα, πολιτικῆς δὲ ἀρετῆς πρὸς ταῦτα δεησόμεθα, ὅπως ἂν τῶν μὲν ἀϊδίων θεωρητικοὶ γινώμεθα, τῶν δὲ ἐνδεχομένων ποιητικοί. κατ' ἀμφότερα δὲ τοῖς θείοις ὅροις ἐμμένοντες τὸν τῆς ἀλογίας ἀποφύγοιμεν κλύδωνα. ἀπὸ ταύτης γὰρ δεῖ ΚΑΘΗΡΑΣΘΑΙ τὴν λογικὴν ἡμῶν οὐσίαν, ἐπεὶ καὶ ταύτης προσῆλθεν ἐν τῇ γενέσει. * ἀλλὰ δὴ καὶ τῷ αὐγοειδεῖ ἡμῶν σώματι προσφυὲς σῶμα θνητὸν ὄν, καθαρεῦσαι δεῖ καὶ τοῦτο, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸ συμπαθείας ἀπαλλαγῆναι. λείπεται δὴ ἓν ἡ τοῦ ψυχικοῦ σώματος ΚΑΘΑΡΣΙΣ, ἣν ποιήσασθαι δεῖ τοῖς ἱεροῖς ἑπομένους θεσμοῖς, καὶ ταῖς ἱεραῖς τέχναις. σωματικωτέρα δέ πως αὕτη ἡ ΚΑΘΑΡΣΙΣ. διὸ καὶ ὑλῶν ἐφάπτεται παντοδαπῶν θεραπεύουσα παντοίως, καὶ μεταπείθουσα δραστηρίως τὸ ζωτικὸν τοῦτο σῶμα χωρίζεσθαι τῆς ὕλης, καὶ ἀναπτῆναι πρὸς τὸν αἰθέριον

τόπον

* γρ. ἀλλ' ἐπειδὴ

homo autem per ista: omnibus quidem PURGARI atque perfici necesse est; modum autem, qui in utraque natura emineat, retinere. Est enim alia alîus PURGATIO. Verbi gratia; animi rationis participis (si quidem id spectes quod ratiocinandi vim habet) PURGATIO scientiæ effectrix veritas est; sin autem ad opinionem attendas, virtus ea quæ in consultatione posita est. Cum enim ita simus natura efformati, ut quæ sursum sunt contemplemur, regamus autem quæ deorsum: veritate quidem ad illa, civili autem virtute ad ista indigemus; ut sempiternarũ quidem rerum contemplationi, eorum vero actioni quæ decent incumbamus. In utrisq; autem ejus quod rationi adversatur procellas effugerimus, si divinis finibus nos ipsi contineamus. Decet enim eo naturam nostram rationis participem mundare, quando & istam in generatione præcessit. Quoniam vero lucido etiam corpori nostro adnatum corpus mortale est; decet & istud quoque PURGARI, suaque ipsum contagione liberari. Superest igitur animalis corporis PURGATIO, quam decet facere sacrarum legum, atque ejusdem generis artium observatione. Sed est quodammodo crassior isthæc PURGATIO: quo fit, ut quacunque materias attingat, sanans penitus, & eo statim animale corpus istud adducens, ut materia se liberet, & in æthereum

locum evolet, in quo ſedem habere prima ipſi felicitas fuit. Quæcunque autem circa iſtud fiunt, ſi ita fiunt ut Deo convenit, non autem præſtigiatorie, virtutis atque veritatis regulæ convenire reperiuntur. PURGATIONES enim animi rationis participis lucido etiam vehiculo præcavent, ut cum earum opera pennas adeptum fuerit, iter ad ſuperiora minime impediatur. Fuerit vero pennarum ipſi productio optima, ſi paulatim terrenarum rerum agitetur repudium; ſique materiam vitare adſueſcat; ſi ea etiam inquinamenta deponat, quibus, propter conjunctionem quam cum materiali corpore habebat, abundabat. Iſtis enim reviviſcit quodammodo & colligitur, divinoque robore impletur, animi denique intellectuali perfectioni conjungitur. Quid igitur ſi ad iſta conferant CIBI nonnulli? iis proculdubio, quibus ſeparari ab omnibus quæ ſunt morti obnoxia uſitatum eſt, prima ad PURGATIONEM via fuerit, ſi nonnullis iſthinc ſtatim abſtineant penitus, eiſque maxime quæ animo voluptatem adferunt, aut mortale corpus ad venerem excitant. Itaque & ſymbolicis præceptis nonnullorum juſſa eſt abſtinentia, ſenſum quidem primum habens ampliorem atque generaliorem; ſed conſequenter & hoc ipſum etiam cavens peculiariter, cujus mentionem

facit

τόπον ὅπου τὴν κατάταξιν ἔχειν αὐτῷ εὐδαιμονία ἣν προσφέρει. πάντα δὲ τὰ περὶ τοῦτο δρώμενα, ἐὰν θεοπρεπῶς, καὶ μὴ ἀγυρτικῶς γίνηται, συνεπόμενα τοῖς τῆς ἀρετῆς καὶ ἀληθείας κανόσιν εὑρίσκεται. αἱ γὰρ τῆς λογικῆς ψυχῆς ΚΑΘΑΡΣΕΙΣ, καὶ τοῦ αὐγοειδοῦς ὀχήματος προμηθοῦνται, ὅπως ἂν αὐταῖς ὑπόπτερον καὶ τοῦτο γινόμενον μὴ ἐμποδὼν ἴσηται πρὸς τὴν ἄνω πορείαν. πτεροφυΐα δὲ αὐτοῦ ἀρίστη ἡ κατὰ μικρὸν μελέτη τῆς τῶν περιγείων ἀποστάσεως, καὶ ὁ πρὸς τὴν ἀϋλίαν ἐθισμὸς, καὶ ἡ ἀπόθεσις ὧν ἂν ἐπλήσθη μολυσμῶν ἐκ τῆς πρὸς τὸ ὑλικὸν σῶμα συζεύξεως. διὰ γὰρ τούτων ἀναβιώσκεται τρόπον τινὰ, καὶ συλλέγεται, καὶ θείου πληροῦται τόνου, καὶ τῇ νοερᾷ τελειότητι τῆς ψυχῆς συνάπτεται. τί οὖν εἰ * ὀνίων βρωμάτων πρὸς ταῦτα συμβάλλοιτο ἄν;* ἢ τοῖς ἐθιζομένοις ἀπὸ πάντων χωρίζεσθαι τῶν θνητῶν, τὸ τινῶν ἐντεῦθεν ἤδη παντελῶς ἀπέχεσθαι, καὶ μάλιστα τῶν γλυκοθυμένων, καὶ καταλειπόντων εἰς γένεσιν τὸ θνητὸν σῶμα, πρόοδος ἂν γίνοιτο εἰς ΚΑΘΑΡΣΙΝ. διὸ καὶ ἐν τοῖς συμβολικοῖς παραγγέλμασι ἐπιτάττεται τινῶν ἀποχὴ, μείζονα μὲν καθολικώτερον ἔχουσα τὸν προηγούμενον νοῦν· ἑπομένως δὲ καὶ τοῦ μερικοῦ τούτου ἀπείργουσα, ὃ ἂν τὴν μνήμην

* γρ' ἔνια τῶν
* γρ' ἢ

ἑκάστοτε

ἑκάστοτε ποιεῖσθαι· οἷον, μήτραν ζώου μὴ ἐσθίειν. τοῦτο γὰρ οὑτωσὶ λεγόμενον, ἑνός τινος ἀφίστησιν ἡμᾶς τῶν περὶ γένεσιν, καὶ τούτου σμικροτάτου. ἐὰν δὲ εἰς τὸ πολύνουν τῆς Πυθαγορικῆς βαθύτητος ἀπίδῃς, τῆς ὅλης τῆς γενέσεως ἀποχὴν, δι' ἑνός τινος αἰσθητοῦ διδαχθήσῃ, καὶ ὡς ἐν βρώμασι τοῦτο οὐ προσποιησόμεθα. ὡς δὲ ἐν τοῖς τοῦ αὐγοειδοῦς καθαρσίοις τὸ ἀπὸ τούτου νοούμενον ἐπιτηδεύσωμεν, ὁμοίως καὶ τὸ καρδίαν μὴ ἐσθίειν, προηγουμένως μὲν εἰς τὴν τοῦ * μυθικοῦ κατάβασιν μὴ ἰέναι λέγει· κατ' ἐπακολούθησιν δὲ καὶ τὴν τοῦ μέρους ἀποχὴν εἰσηγεῖται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τὸ θνησιμαίων ἀπέχεσθαι δεῖν, θεωρήσωμεν τὸ μὲν ὅλον τῆς θνητῆς φύσεως ἀπείργειν ἡμᾶς· ἤδη δὲ καὶ τῆς τῶν ἀθύτων καὶ ἀνιέρων σαρκῶν μεταλήψεως. δίκαιον γὰρ τῶν συμβολικῶν νουθετήσεων καὶ τὸ προφερόμενον φυλάττειν, καὶ τὸ εἴσω νοούμενον. ἐκ γὰρ τῆς συνεχοῦς τοῦ φαινομένου τηρήσεως ἡ τῶν μειζόνων μετέπειτα κατόρθωσις. οὕτως οὖν καὶ νῦν ἀκουσόμεθα, ὡς διὰ βραχυτάτου λόγου μεγίστων ἔργων ἀρχὰς ἡμῖν ἐνδιδόντος τοῦ ἔπους. ΕΙΡΓΟΥ γάρ φησι * ΒΡΩΜΑΤΩΝ· ὃ ταυτόν ἐστι τῷ, ἀπέχου φθαρτῶν σωμάτων. ἐπεὶ δὲ οὐ πάντων νῦν ἀπέχεσθαι δυνατὸν, ἐπάγει, ΩΝ ΕΙΠΟΜΕΝ.

* γρ. θυμικοῦ

* γρ. ΒΡΩΤΩΝ

καὶ

facit sæpissime. Quale est, cum animantis vulvam comedi prohibet. Quod cum ita dicitur, à certa quadam re, eaque tenuissima nos removet. sin autem ad Pythagoricæ profunditatis sensum multiplicem adspicias, unius certe rei nomine quæ cadit in sensus, & qua VESCI prohibet, totius rei venereæ tibi significatur abstinentia. Ut autem in lucidi corporis PURGATIONIBUS id ipsum curemus quod intelligit, similiter & cor edere prohibet: ut præcipue quidem ab iracundia revocet, ex consecutione autem, ut ab eadem etiam parte abstinendum esse demonstret. Eadem vero ratione & illud, quo morticiniis abstinere præcipit, à mortali natura rejicit: immo vero ab earum participatione carnium quæ sunt ad sacrificia ineptæ atque prophanæ. Est enim justum in symbolicis præceptis & id observare quod nominatim cavetur, & id ipsum etiam quod intus significatur. Parit namque assidua ejus quod apparet observatio, virtutis curam ampliorem. Sic igitur & nunc ista intelligamus, tanquam oratione brevissima ingentium operum principia versu nobis præbeantur. Cum enim CIBIS ABSTINERE præcipit, idem intelligit ac si corporibus vesci prohibeat quæ corruptionem patiuntur. Quoniam autem nunc CIBIS omnibus ABSTINERI non potest, QUOS DIXIMUS adjun-

adjungit. Addit deinde quo loco de omnibus dictum sit, cum ET IN PURGATIONIBUS, ET IN ANIMI SOLUTIONE infert: ut CIBORUM ABSTINENTIA corporei vehiculi splendorem ea curet diligentia, quam par est PURGATIO ANIMO & materialibus impedimentis SOLUTO impendere. Addit præterea hujusmodi studio rationis JUDICIUM, quod lucidi corporis curam animi puritati congruam possit adhibere. Itaque & AURIGAM MENTEM ipsum appellavit, tanquam quæ ad hoc esset natura comparata, ut currui bene regendo præesset. MENTEM quidem, quia ratione prædita facultas sit: AURIGAM autem, quia corpori moderetur, atque præsit. Est vero amatorius oculus super AURIGAM collocatus. Quamvis enim animus unus sit, oculo tamen veluti contemplatur veritatis campum, & vi sua, tanquam manu, congenitum sibi corpus cohibet, atque ad seipsum convertit, ut totus Deum intueatur, divinamque similitudinem adipiscatur. Atque hæc quidem est abstinentiæ forma generalis, & quanta bona sibi proponat. Quæ autem singillatim in sacris apophthegmatis secreto tradita sunt, etsi singula peculiarem absti-

καὶ τοῦ περὶ τούτων εἴρηται ὑποδείκνυσιν, ΕΝ ΤΕ ΚΑΘΑΡΜΟΙΣ, ΕΝ ΤΕ ΛΥΣΕΙ ΨΥΧΗΣ· ἵν' ἡ ΑΠΟΧΗ ΤΩΝ ΤΡΟΦΩΝ τῆς διαυγείας τοῦ σωματικοῦ ὀχήματος ἐπιμέλειαν ποιῆται πρέπουσαν τῇ ΚΑΘΑΙΡΟΜΕΝΗ ΨΥΧΗ καὶ ΑΠΟΛΥΟΜΕΝΗ τῶν ὑλικῶν κατόχων. τῇ δὲ τοιαύτῃ ἐπιτηδεύσει τὸν ΚΡΙΤΙΚΟΝ ἐφέστησε λογισμὸν, τὸν δυνάμενον τὴν τοῦ αὐγοειδοῦς θεραπείαν τῇ καθαρότητι τῆς ψυχῆς σύμφωνον ἀποδοῦναι. διὸ καὶ ΗΝΙΟΧΟΝ ΓΝΩΜΗΝ αὐτὸν προσηγόρευσεν, ὡς ἐφεστάναι πεφυκότα τῇ τοῦ ὀχήματος συνταξίᾳ. ΓΝΩΜΗΝ μὲν, ὅτι λογικὴ δύναμις ἦν· ΗΝΙΟΧΟΝ δὲ, ὅτι ἐφαπτομένη καὶ ἐπιστᾶσα τοῦ σώματος. τὸ δὲ ἐρωτικὸν ὄμμα ὑπὸ ΗΝΙΟΧΟΝ τέτακται. εἰ γὰρ καὶ μία ΨΥΧΗ, ἀλλ' ὄμματι μὲν οὖν θεωρεῖ τὸ τῆς ἀληθείας πεδίον· τῇ δὲ ἀναλόγῳ πρὸς χεῖρας δυνάμει τὸ συμφυὲς σῶμα κατέχει, καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἐπιστρέφει, ἵν' ὅλη πρὸς τὸ θεῖον ἴδῃ, καὶ τὴν θείαν ὁμοίωσιν κλήσηται. καὶ ὁ μὲν καθόλου τῆς ἀποχῆς τύπος πιστεύεται, καὶ τοσούτων ἀγαθῶν στοχαζόμενος. τὰ δὲ ἐπὶ μέρους ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀποφθέγμασιν ἐν ἀπορρήτῳ παρεδίδοτο, ὧν ἕκαστον εἰ καὶ μερικὴν ἀπο-

ἀποχὴν εἰσηγεῖτο, οἷον, κυάμων μὲν ἐν σπέρμασι, θνησιδίων δὲ ἐν ζώοις, καὶ τούτων κατὰ γένος, ὡς ἐπὶ ἰχθύων τό, ἐρυθρίνου ἀπέχου, καὶ ἐν χερσαίοις ἄλλου, καὶ ἑτέρου πρὸς ἐν πτηνοῖς· καὶ τὸ τελευταῖον, μέρη τινὰ ζώων ἀπηγόρευεν· οἷον, κεφαλὴν μὴ ἐσθίειν, μηδὲ καρδίαν. ὅμως καὶ ἐν ἑκάστῳ τούτων τὴν τελειότητα τῆς καθάρσεως ἐναπετυποῦντο ὁ λόγος· διὰ μέν τινας φυσικὰς ἰδιότητας τόδε, ἢ τόδε εἰς σωματικὴν ἀποχὴν κατατάξας· δι' ἑκάστου δὲ τῆς θνητῆς προσπαθείας κάθαρσιν εἰσηγούμενος, καὶ ἐθίζων διὰ πάντων εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφεσθαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ τοὺς μὲν τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς τόπους ἐξαναδῦναι, πρὸς δὲ τὸ Ἠλύσιον πεδίον καὶ αἰθέρα τὸν ἐλεύθερον μετοικήσασθαι. ἐπειδὴ δὲ ἐν τάξει τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἀποχῆς ἐποιοῦντο, διὰ τοῦτο καὶ μαχόμενα, ὡς ἂν οἰηθείη τις, δοκεῖ κεῖσθαι παρ' αὐτοῖς σύμβολα, (τοῦ γὰρ, ζώων ἀπέχου, τὸ καρδίας ἀπέχου ἐναντίον· εἰ μὴ πού τις τὸ μὲν, καρδίας ἀπέχου, τοῖς ἀρχομένοις παρηγγέλθαι λέγοι· τὸ δὲ ζώων, τοῖς ἤδη τελείοις. προτελὴς δὲ ἡ κατὰ μέρος ἀποχὴ, οἷς τὸ ὅλον ζῶον ἀπηγορεύετο) διὸ οὐ παρέργως προσέχειν δεῖ τῇ τάξει τῆς ἀναβάσεως, ἣν ἐμφαίνει τὰ ἔπη. ΕΙΡΓΟΥ γάρ φησιν *. εἶτα, ὥσπερ ἐρωτῶντός τινος, ΠΟΙΩΝ; ἀπεκρίνατο, ΩΝ ΕΙΠΟΜΕΝ.

* ΒΡΩΤΩΝ

καὶ

abſtinentiam inſinuent; ut fabarum quidem in ſeminibus, carnium autem in animalibus; & in his ſecundum genera, quemadmodum in piſcibus, cum rubellione abſtinendum præcipit, & in terreſtribus alio, & alio etiam in avibus; cum denique partes aliquas animalium prohibet, uti capite non veſci, neque cauda. In his tamen ſigillatim PURGATIONIS perfectionem eo ipſo exprimit oratio, quod per proprietates quaſdam naturales hoc vel illud ad corporalem quidem abſtinentiam diſponit; per unumquodque autem mortalis affectionis PURGATIONEM inſinuat; & per omnia efficit ut ad ſe converti homo adſueſcat, locumque generationis atque interitus relinquat, & ad campum Elyſium, liberumque ætherem commigret. Quoniam autem ordine Pythagoreis fiebant abſtinentiæ progreſſus, unde etiam ſymbola nonnulla apud eos ſibi repugnare aliquis exiſtimaverit: (eſt enim quod animantibus abſtinere jubet, ei contrarium, quod veſci corde prohibet: niſi iis qui initiantur hoc quidem tradi, illud autem adultis atque perfectis putes. Eſt autem parte abſtinere ſuperflue imperatum, quibus totum animal vetitum eſt) ideo diligenter attendere oportet ad ordinis rationem, quæ verſibus ipſis indicatur. ABSTINE enim, ait, CIBIS. deinde, tanquam quibus interrogante aliquo; QUOS DIXIMUS, reſpondit.

Et

Et rursum, cum secundo quæri posset, ubi DIXISSENT Pythagorei, & in quibus disciplinarum traditionibus ciborum abstinentiam docuissent; IN PURGATIONIBUS, ANIMIQUE SOLUTIONE, adjecit: tanquam præcedere PURGATIONES, sequi autem SOLUTIONEM significet. Sunt vero ANIMI ratione præditi PURGATIONES mathematicæ disciplinæ. SOLUTIO autem sursum promovens, ratiocinatrix eorum quæ sunt inspectio. Quo factum est, ut singulariter locutus sit, quando INQUE ANIMI SOLUTIONE adjecit; cum disciplinas multas mathematice complectatur. Illis ergo, quæ de ANIMO ad PURGATIONEM atque SOLUTIONEM peculiariter dicta sunt, ea etiam par est adjungere de splendido corpore, quæ ipsi conveniant. Est igitur necesse ad PURGATIONES quæ fiunt disciplinis, eas etiam accedere quæ mysticæ sunt; & ad ratiocinatricem SOLUTIONEM, sequi sacerdotalem disciplinam quæ sursum evehat. PURGANT enim ista proprie, & ANIMI ratione participis spiritale vehiculum perficiunt. Liberant præterea sordibus à ratione alienis, & ad mundorum spirituum congressus idonee habendos præparant. Est enim impuro quod purum est nefas attingere. Quemadmodum igitur

καὶ πάλιν, ὡς πρὸς δευτέραν πεῦσιν ζητοῦντι· τί εἶπον οἱ Πυθαγόρειοι, καὶ ἐν ποίαις μαθημάτων παραδόσεσιν ἀποχὰς βρωμάτων εἰρήκασιν; ἐπήγαγεν, ΕΝ ΤΕ ΚΑΘΑΡΜΟΙΣ, ΕΝ ΤΕ ΛΥΣΕΙ ΨΥΧΗΣ· ὡς τῶν μὲν ΚΑΘΑΡΜΩΝ προηγουμένων, τῆς δὲ ΛΥΣΕΩΣ ἐπακολουθούσης. ΚΑΘΑΡΜΟΙ * λογικῆς ΨΥΧΗΣ εἰσιν* αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι καὶ ἀναγωγός. ΛΥΣΙΣ ἡ διαλεκτικὴ τῶν ὄντων ἐποπτεία. διὸ καὶ ἑνικῶς ἀπήγγελται, ΕΝ ΤΕ ΛΥΣΕΙ ΨΥΧΗΣ· τῆς μαθηματικῆς πλειόνων ἐπιστημῶν περιεχούσης. τοῖς οὖν ἐπὶ ΨΥΧΗΣ εἰς ΚΑΘΑΡΣΙΝ καὶ ΑΠΟΛΥΣΙΝ οἰκείως παρειλημμένοις, δεῖ τὰ ἀναλογοῦντα καὶ ἐπὶ τοῦ αὐγοειδοῦς ἐπιτάξαι. κοινοῦν τοῖς τε μαθηματικοῖς ΚΑΘΑΡΜΟΙΣ τοὺς τελεστικοὺς συνεισιέναι, καὶ τῇ διαλεκτικῇ ΛΥΣΕΙ τὴν ἱερατικὴν ἀναγωγὴν συνέπεσθαι ἀνάγκη. ταῦτα γὰρ ἰδίως ΚΑΘΑΙΡΟΝΤΑ, καὶ τελειοῦντα τὸ πνευματικὸν ὄχημα τῆς λογικῆς ΨΥΧΗΣ, τῆς μὲν ὑλικῆς *ἀζωΐας αὐτὸ χωρίζει· πρὸς δὲ τὴν τῶν καθαρῶν πνευμάτων συνουσίαν ἐπιτηδείως ἔχειν παρασκευάζει. μὴ καθαρὸν γὰρ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι οὐκ ἔστι θέμις. ὥσπερ

* δὲ

* ἀγω. ἀταξίας. ἢ ἀλογίας

οὖν τὴν ψυχὴν ἐπιστήμῃ καὶ ἀρετῇ δεῖ κοσμεῖσθαι, ὅπως τοῖς ἀεὶ τοιούτοις συνεῖναι δύνηται· οὕτω καὶ τὸ αὐγοειδὲς καθαρὸν καὶ ἄϋλον δεῖ παρασκευάσαι, ἵνα τὴν τῶν αἰθερίων σωμάτων ἀνάσχηται κοινωνίαν. δι᾽ ὁμοιότητος γὰρ πάντα φιλεῖ πρὸς ἄλληλα συνάπτεσθαι· τῇ δὲ ἀνομοιότητι καὶ τὰ ἐγγὺς ὄντα τοῖς τόποις χωρίζεται. τοῦτο τῆς τελειοτάτης φιλοσοφίας τὸ μέρος οἱ Πυθαγόρειοι παρέδοσαν, πρὸς τὴν ὅλου τοῦ ἀνθρώπου τελειότητα οἰκεῖον, καὶ σύμμετρον. ὁ γὰρ ψυχῆς μόνης ἐπιμέλειαν ποιούμενος, τοῦ δὲ σώματος ἀμελῶν, οὐ τὸν ὅλον ἄνθρωπον ΚΑΘΑΙΡΕΙ. πάλιν δ᾽ αὖ ὁ τοῦ σώματος οἰόμενος δεῖν ἐπιμελεῖσθαι χωρὶς τῆς ΨΥΧΗΣ, ἢ τὰς τοῦ σώματος θεραπείας συντελέσειν τι τῇ ΨΥΧῌ μηδὲν δι᾽ ἑαυτῆς ΚΑΘΑΙΡΟΜΕΝῌ, τὸ αὐτὸ διαμαρτάνει. ὁ δὲ δι᾽ ἀμφοτέρων οἰκείως πράττων, * καὶ κατὰ τοῦτο συνάπτεται τῇ τῶν ἱερῶν τέχνῃ ἡ φιλοσοφία, ὡς περὶ τὴν τοῦ αὐγοειδοῦς κάθαρσιν πραγματευομένην, εἰ χωρίσειας τοῦ φιλοσόφου νοῦ, οὐκ ἔτι τὴν αὐτὴν δύναμιν εὑρήσεις. καὶ γὰρ τῶν συμπληρούντων τὴν ἡμετέραν τελείωσιν τὰ μὲν ὁ φιλόσοφος νοῦς προεξεῦρε· τὰ δὲ ἡ τελεστικὴ ἐνέργεια συνεισήγαγε τῷ φιλοσόφῳ νῷ ἑπομένη. τελεστικὴν δὲ ἐνέργειαν λέγω τὴν τοῦ αὐγοειδοῦς

* καλῶς ποιεῖ. ἢ, εὐλόγως ποιεῖ.

ΚΑΘΑΡ-

igitur ANIMUM scientia atque virtute ornari decet, ut cum talibus versari queat: sic & lucidum corpus purum exsistere, materiaque carere, ut æthereorum communicationem queat tolerare. Solent enim similitudine cuncta inter se conjungi: dissimilitudine autem, etiam quæ vicina sunt loco moveri, atque separari. Hunc præstantissimæ philosophiæ modum, ad cumulatam hominis perfectionem aptum & convenientem, tradiderunt Pythagorei. Qui enim animi solum curam gerit, corpus autem negligit; non hominem PURGAT integrum. Et qui corporis rursum, neglecto animo, habendam sibi solum esse rationem existimat; aut conducere aliquid ejus studium, EXPURGATO nequaquam per se ANIMO; idem peccat & ipse. Qui autem per utrumque apte incedit, jure id facit, & ita Philosophiam cum sacrorum arte conjungit, quæ in splendidi corporis PURGATIONE occupata est; quam si à philosophica mente separaveris, non amplius vires easdem habere inveneris. Ex his enim quæ perfectionem nostram complent, alia quidem philosophica mens prius invenit; alia autem adjecit mystica operatio quæ mentem philosophicam sequitur. Voco autem mysticam operationem, lucidi corporis

purgandi facultatem: ut universæ quidem philosophiæ moderetur quod vires habet contemplandi, tanquam mens; sequatur autem quod in agendo positum est, tanquã facultas. Sunt vero ejus quod in actione consistit species duæ, civilis & mystica. Illa quidẽ virtutum ope eo ipso nos liberans quod est rationi contrarium: hæc autem sacris artibus terrenas cogitationes amputans. Exsistunt porrò civilis philosophiæ indicium non parvum, leges ipsæ quæ in publico positæ sunt: mysticæ autem philosophiæ, civitatum sacra. Est præterea totius quidem philosophiæ apex mens contemplans; medium autem civilis; ultimum vero mystica: retinetque quod primum est (si cum reliquis duobus comparetur) oculi quidem similitudinem, manus autem atq; pedis rationem, quæ sequuntur, si cum primo conferantur. Quæ quidẽ omnia ita sunt inter se conjuncta atq; ordinata, ut sit imperfectum quodlibet, ac stultum propemodum, si reliquis destituatur. Quo fit, ut in unum coire oporteat veritatis inventricem scientiam, & vim illam quæ virtutem profert, & eam etiam quæ puritatem operatur, ut menti duci congruum exurgat civile opus, utque ambobus istis consentaneum bonum proferatur. Atque hic quidem finis est Pythagoricæ disciplinæ; ut toti penitus alati fiamus ad bonorum divinorum perceptionem, ut cum mortis tempus instabit, relicto

ΚΑΘΑΡΤΙΚΗΝ δύναμιν, ἵνα τῆς ὅλης φιλοσοφίας τὸ μὲν θεωρητικὸν προηγῆται, ὡς νοῦς· τὸ δὲ πρακτικὸν, ὡς δύναμις ἕπηται. τοῦ δὲ πρακτικοῦ δύο θῶμεν εἴδη, πολιτικὸν, καὶ τελεστικόν. τὸ μὲν διὰ τῶν ἀρετῶν τῆς ἀλογίας ἀποκαθαῖρον ἡμᾶς· τὸ δὲ, διὰ τῶν ἱερῶν μεθόδων τὰς ὑλικὰς φαντασίας ἀποτεμνόμενον. δεῖγμα δὲ οὐ μικρὸν τῆς μὲν πολιτικῆς φιλοσοφίας, οἱ ἐν κοινῷ κείμενοι νόμοι· τῆς δὲ τελεστικῆς φιλοσοφίας, τὰ τῶν πόλεων ἱερά. καὶ ἔστι τὸ μὲν ἀκρότατον τῆς ὅλης φιλοσοφίας ὁ θεωρητικὸς νοῦς· μέσον δὲ ὁ πολιτικός· καὶ τρίτος ὁ τελεστικός. τοῦ μὲν πρώτου πρὸς τὰ δύο τὴν ὀφθαλμοῦ ἀναλογίαν ἀποσώζοντος· τῶν δὲ μετ᾽ αὐτὸ πρὸς ἐκεῖνο τὴν χειρὸς καὶ ποδὸς ἀξίαν ἐχόντων. πρὸς ἄλληλα δὲ πάντων συντεταγμένων, ὡς ἀτελὲς εἶναι ὁτιοῦν τούτων, καὶ ἐγγὺς μάταιον, μὴ τῆς τῶν λοιπῶν συνεργείας τυγχάνον. διὸ εἰς μίαν ἕνωσιν συνελθεῖν δεῖ τὴν τῆς ἀληθείας εὑρετικὴν ἐπιστήμην, καὶ τὴν ἀρετῆς περιποιητικὴν δύναμιν, καὶ τὴν καθαρότητος ἀπεργαστικὴν, ἵνα σύμφωνον τῷ ἡγουμένῳ νῷ τὸ πολιτικὸν ἔργον ἀποτελῆται, καὶ τούτοις ἀμφοτέροις ὁμολογούμενον * τὸ ἔργον ἀποφαίνηται. τοῦτο τῆς Πυθαγορικῆς ἀγωγῆς τὸ πέρας, ὅλους δι᾽ ὅλων ὑποπτέρους γενέσθαι πρὸς τὴν τῶν θείων ἀγαθῶν μετάληψιν, ἵν᾽ ὅταν ὁ τοῦ θανάτου καιρὸς ἐνστῇ, καταλιπόντες

* ἀγαθὸν

ἐπὶ γῆς τὸ θνητὸν σῶμα, καὶ τὴν τούτου φύσιν ἀποδυσάμενοι, πρὸς τὴν οὐρανίαν πορείαν ὦσιν εὔζωνοι οἱ τῶν φιλοσοφίας ἀγώνων ἀθληταί. τότε γὰρ καὶ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῖς ἀποδίδοται στάσιν, καὶ θεοποιεῖται, ὅσον οἷόν τε ἀνθρώποις θεοὺς γενέσθαι, μηνύει ὁ λόγος διὰ τῶν ἑξῆς.

70 ΗΝ Δ' ΑΠΟΛΕΙΨΑΣ ΣΩΜΑ, ΕΣ ΑΙΘΕΡ' ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΕΛΘΗΣ·
71 ΕΣΣΕΑΙ ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΘΕΟΣ, ΑΜΒΡΟΤΟΣ, ΟΥΚ ΕΤΙ ΘΝΗΤΟΣ.

Τοῦτο πέρας τῶν πόνων τὸ κάλλιστον. τοῦτο, Πλάτων φησὶν, ὁ μέγας ἀγὼν, καὶ ἐλπὶς ἡ μεγάλη. τοῦτο φιλοσοφίας ὁ τελεώτατος καρπός. τοῦτο τῆς ἐρωτικῆς, καὶ τελεστικῆς ἔργον τέχνης τὸ μέγιστον, οἰκειῶσαι μὲν καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰ ὄντως καλά· ἀπαλλάξαι δὲ τῶν τῇδε πόνων, ὡς ἔκ τινος καταγείου σπηλαίου τῆς ἐνύλου ζωῆς, καὶ ἀναγαγεῖν πρὸς τὰς αἰθερίους αὐγὰς, καὶ ταῖς μακαρίων ἐνιδρύσαι νήσοις, τοὺς διὰ τῶν προειρημένων ὁδεύσαντας. τούτοις γὰρ καὶ τὸ τῆς * ἀποθέσεως ἀπόκειται γέρας. ἐπεὶ εἰς γένος θεῶν οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι ἄλλῳ, ἢ τῷ κτησαμένῳ ἀλήθειαν μὲν, καὶ ἀρετὴν ἐν ψυχῇ, καθαρότητα δὲ ἐν τῷ πνευματικῷ αὐτῆς ὀχήματι.

* ἴσως ἀποθεώσεως

οὕτω

in terra mortali corpore, ejuſque natura exuta, ad cœleſte iter expeditiores fiant philoſophicorum certaminum athletæ. tum enim in primum ſtatum illos reſtitutum iri, & Deos fore, quantum licet hominibus, verſibus indicatur qui ſequuntur.

70 SIN AUTEM RELICTO CORPORE COMMIGRES AD LIBERUM AETHERM; 71 ERIS IMMORTALIS DEUS, INCORRUPTIBILIS; NEC AMPLIUS MORTI OBNOXIUS.

Sic ubi depoſito vacuus te ceperit æther
Corpore, vivus ages ſemper, ſemperque beatus.

Hic eſt laborum omnium finis præſtantiſſimus. Hoc certamen, inquit Plato, magnum; hæc ſpes ingens. Hic Philoſophiæ fructus perfectiſſimus. Hoc amatoriæ atque myſticæ artis opus maximum: ea videlicet conciliare & afferre quæ vere bona ſunt; malis autem, quibus hic opprimimur, tanquam ex profundo fæculentæ hujus vitæ ſpecu, eripere, & ad æthereum lucem evehere, inque beatorum inſulis eos qui ſuperius iter ſecuti ſunt, collocare. Hos enim etiam exſpectat præmium relationis in Deos, in quorum ordinem adſciſci nemini fas ſit, niſi qui veritatem quidem atque virtutem animo ipſo adeptus ſit, puritatem autem ſpiritali ejus vehiculo.

Ita enim ſanus quidam atque integer effectus in primi habitus formam reſtituitur, ubi ad ſeipſum verarum rationum collectione redierit, omnemque divinum ornatum agnoverit, & hujus univerſi opificem invenerit. Id autem ubi fuerit effectus (quantum poteſt poſt PURGATIONEM) quod ſemper ii ſunt qui in generationem natura non cadunt; notitiis quidem in univerſo etiam ad Deum ipſum evehitur: ſed quia congenitum corpus habet, etiam loco indiget in quo, aſtri more atque ordine, veluti ſedem exquirit. Conveniat vero corpori ejuſmodi locus ille qui proxime ſub luna ſequitur; tanquam corporibus quidem corruptioni obnoxiis ſuperior, inferior autem cœleſtibus; quem LIBERUM AETHEREM nominant Pythagorei. AETHEREM quidem, tanquam materiæ expers, atque æternum corpus; LIBERUM autem, tanquam materialium perturbationum vacuum. Quid igitur, cum eo pervenerit, aliud futurus eſt, quam quod innuit, cum FORE IMMORTALEM pronuntiat; non quidem natura, ſed iis ſimilem de quibus in verſuum principio locutus eſt? Quî enim quod facto progrediendi initio ad virtutem pervenit, atq; eſt in deorum numerum relatum, idem unquam cum iis valeat exſiſtere quæ ab æterno ſunt ejuſmodi? Atqui id ipſum etiam indicat, quod ſequitur; FORE enim DEUM IMMORTALEM,

INCOR-

οὕτω γὰρ ὑγιής τις καὶ ὁλόκληρος γενόμενος εἰς τὸ τῆς ἀρχαίας ἕξεως εἶδος ἀποκαθίσταται, διὰ τῆς τῶν ὀρθῶν λόγων ἑνώσεως ἀπολαβὼν ἑαυτόν, καὶ πάντα τὸν θεῖον κόσμον ἀναγνωρίσας, καὶ τὸν δημιουργικὸν τοῦδε τοῦ παντὸς ἐξευρών. τοῦτο δὲ γενόμενος, ὡς οἷόν τε μετὰ τὴν ΚΑΘΑΡΣΙΝ, ὃ ἀεί εἰσιν οἱ μὴ εἰς γένεσιν πίπτειν πεφυκότες, τῇ μὲν γνώσει συνὼν ἐν τῷ παντὶ καὶ πρὸς αὐτὸν ἀνάγεται τὸν θεόν· σῶμα δὲ συμφυὲς ἔχων, τόπου δεῖται εἰς κατάταξιν ἀστροειδῆ, οἷον θέσιν ζητεῖ. πρέποι δ᾽ ἂν τῷ τοιούτῳ σώματι τόπος ὁ ὑπὸ σελήνην προσεχῶς, ὡς ὑπερέχων μὲν τῶν φθαρτῶν σωμάτων, ὑποβεβηκὼς δὲ τῶν οὐρανίων, ὃν ΑΙΘΕΡΑ ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ οἱ Πυθαγόρειοι καλοῦσιν. ΑΙΘΕΡΑ μέν, ὡς ἄϋλον καὶ ἀΐδιον σῶμα· ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ δέ, ὡς ὑλικῶν παθημάτων καθαρόν. τί οὖν ἐπεῖσε ἐλθὼν ἔσται, ἢ τοῦτο, ὅ φησιν, ΕΣΣΕΑΙ ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΘΕΟΣ, ὁμοιούμενος τοῖς ἐν ἀρχῇ τῶν ἐπῶν λεχθεῖσιν ἀθανάτοις θεοῖς, οὐ φύσει ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΘΕΟΣ. πῶς γὰρ τὸ ἀπὸ χρόνου τινὸς προκόψαν, καὶ ἐπιδεδωκὸς εἰς ἀρετὴν καὶ ἀποθέωσιν, τοῖς ἐξ ἀϊδίου τοιούτοις εἰς ταυτὸν ἄν ποτε καταστάιη; δηλοῖ δὲ τοῦτο ἡ προσθήκη· ΕΣΣΕΑΙ γὰρ ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΘΕΟΣ, ἐπήγαγεν, ΑΜ-

ΑΜΒΡΟΤΟΣ, ΟΥΚ ΕΤΙ ΘΝΗΤΟΣ·
ἵνα κατὰ ἀφαίρεσιν τοῦ θνητοῦ, ἡ θεοποιΐα
ἡμῶν νοῆται, ἅτε μὴ φύσει, μηδὲ κατ' οὐσίαν
ἡμῖν ἐνυπάρχουσα, ἀλλ' ἐκ προκοπῆς, καὶ καθ'
ἐπίδοσιν ἐπιγινομένη. ὡς ἄλλο γένος ἐστὶ τοῦτο
ΘΕΩΝ ΑΘΑΝΑΤΩΝ μὲν τῇ ἀνόδῳ,
ΘΝΗΤΩΝ δὲ τῇ καθόδῳ γινομένων, οἳ
καὶ τῶν ἀγαθῶν ἡρώων ἐξ ἀνάγκης ἀποβεβή-
κασιν· εἰ γὰρ ἐκεῖνοι μὲν ἀεὶ νοοῦσι τὸν θεόν· οὗτοι
δὲ καὶ εἰς ἄνοιαν αὐτοῦ ποτὲ πίπτουσιν. οὐ γὰρ δὴ
τὸ τρίτον γένος τελειωθὲν, ἢ τοῦ μέσου γένοιτο
* δὲ ἂν τρίτον. ὁμοιοῦται * τῷ πρώτῳ γένει ὑπολελειμ-
μένον τῷ μέσῳ. ἡ γὰρ κατὰ φύσιν ἐν ἀνθρώποις
ὁρωμένη πρὸς τοὺς οὐρανίους ὁμοιότης, ἤδη
προϋπάρχει τελειοτέρα καὶ πρεσβυτέρα τοῖς
ſ. ἡρωϊκοῖς καὶ μέσοις γένεσι. καὶ οὕτω κοινὴ καὶ μία
πάντων τῶν λογικῶν γενῶν τελειότης θεωρεῖται
ἡ πρὸς τὸν δημιουργὸν θεὸν ὁμοιότης. αὕτη δὲ
ἀεὶ μὲν καὶ ὡσαύτως ὑπάρχει τοῖς οὐρανίοις. ἀεὶ
δὲ μόνον, καὶ οὐχ ὡσαύτως δὲ τοῖς μονίμοις αἰ-
θερίοις. οὔτε δὲ ἀεὶ, οὔτε ὡσαύτως, τοῖς μετα-
πίπτουσι αἰθερίοις, καὶ ἐπὶ γῆς πολιτεύεσθαι πε-
φυκόσι. τὴν δὲ πρώτην καὶ ἀρίστην ὁμοίωσιν
εἰς θεὸν εἴ τις τῆς δευτέρας καὶ τρίτης ἀπεικα-
σίας παράδειγμα ποιοῖτο, ἢ τὴν δευτέραν τῆς
* γὰρ τρίτης, λέγοι ἂν ὀρθῶς. οὐ μόνον σκοπὸς
ὁμοιω-

INCORRUPTIBILEM, NEC AMPLIUS MORTI OBNOXIUM adjicit:ut ejus quod morti subjectum est ademptione, DEOS nos factum iri significet; cum neque natura, neque substantia tales exsistamus, sed progressu atque profectu evadamus. Quo fit, ut aliud genus istud DEORUM sit, adscensu nimirum IMMORTALE, descensu vero MORTALE, heroibusque illustribus necessario inferius; cum illi quidem Deum semper mente complectantur; isti autem in ejus ignorationem aliquando incidant. Non enim certe tertium genus fuerit, cum perfectum evaserit; aut ejus respectu quod medium est tertium fiet: sed erit primo generi simile, cum mediis subjectum sit. Quæ enim habitudine cum cœlestibus esse videtur hominibus similitudo, perfectius jam & arctius heroicis mediisque generibus ante inest. Quo fit, ut communis & sola generum omnium ratione præditorum ea videatur esse perfectio, quæ ad opificem Deum accedit. Eadem vero semper quidem, atq; similiter, inest cœlestibus: semper vero tantum, nec similiter tamen, æthereis illis qui stati firmique sunt: non autem semper, neq; similiter, æthereis illis qui decidunt, & qui ita natura comparati sunt, ut versentur in terra. Primam vero atque præstantissimam similitudinem quæ cum Deo est, si quis secundæ, atque adeo tertiæ exemplar dicat, aut tertiæ secundam; non inepte dixerit. Non enim solum is scopus est,

ut

ΑΜΒΡΟΤΟΣ, ΟΥΚ ΕΤΙ ΘΝΗΤΟΣ· ἵνα κατὰ ἀφαίρεσιν τοῦ θνητοῦ, ἡ θεοποιΐα ἡμῶν νοῆται, ἅτε μὴ φύσει, μηδὲ κατ' οὐσίαν ἡμῖν ἐνυπάρχουσα, ἀλλ' ἐκ προκοπῆς, καὶ κατ' ἐπίδοσιν ἐπιγινομένη. ὡς ἄλλο γένος ἐστὶ τοῦτο ΘΕΩΝ ΑΘΑΝΑΤΩΝ μὲν τῇ ἀνόδῳ, ΘΝΗΤΩΝ δὲ τῇ καθόδῳ γινομένων, οἳ καὶ τῶν ἀγαθῶν ἡρώων ἐξ ἀνάγκης ὑποβεβήκασιν· εἰ γὰρ ἐκεῖνοι μὲν ἀεὶ νοοῦσι τὸν θεόν· οὗτοι δὲ καὶ εἰς ἄνοιαν αὐτοῦ ποτὲ πίπτουσιν. οὐ γὰρ δὴ τὸ τρίτον γένος τελειωθὲν, ἢ τοῦ μέσου γένοιτο ἂν τρίτον. ὁμοιοῦται *τῷ πρώτῳ γένει ὑποτεταγμένον τῷ μέσῳ. ἡ γὰρ κατὰ σχέσιν ἐν ἀνθρώποις ὁρωμένη πρὸς τοὺς οὐρανίους ὁμοιότης, ἤδη προϋπάρχει τελειότερον καὶ προσφυέστερον τοῖς ἡρωϊκοῖς καὶ μέσοις γένεσι. καὶ οὕτω κοινὴ καὶ μία πάντων τῶν λογικῶν γενῶν τελειότης θεωρεῖται ἡ πρὸς τὸν δημιουργὸν θεὸν ὁμοιότης. αὕτη δὲ ἀεὶ μὲν καὶ ὡσαύτως ὑπάρχει τοῖς οὐρανίοις. ἀεὶ δὲ μόνον, καὶ οὐχ ὡσαύτως δὲ τοῖς μονίμοις αἰθερίοις. οὔτε δὲ ἀεὶ, οὔτε ὡσαύτως, τοῖς μεταπίπτουσι αἰθερίοις, καὶ ἐπὶ γῆς πολλιδιάζεσθαι πεφυκόσι. τὴν δὲ πρώτην καὶ ἀρίστην ὁμοίωσιν εἰς θεὸν εἴ τις τῆς δευτέρας καὶ τρίτης ἀπεικασίας παράδειγμα ποιοῖτο, ἢ τὴν δευτέραν τῆς τρίτης, λέγοι ἂν ὀρθῶς. οὐ μόνον *σκοπὸς ὁμοιω-

* δὲ

f.

* γὰρ

INCORRUPTIBILEM, NEC AMPLIUS MORTI OBNOXIUM adjicit:ut ejus quod morti subjectum est ademptione, DEOS nos factum iri significet; cum neque natura,neque substantia tales exsistamus,sed progressu atque profectu evadamus. Quo fit, ut aliud genus istud DEORUM sit, adscensu nimirum IMMORTALE,descensu vero MORTALE, heroibusque illustribus necessario inferius;cum illi quidem Deum semper mente complectantur; isti autem in ejus ignorationem aliquando incidant. Non enim certe tertium genus fuerit,cum perfectum evaserit; aut ejus respectu quod medium est tertium fiet: sed erit primo generi simile, cum mediis subjectum sit. Quæ enim habitudine cum cœlestibus esse videtur hominibus similitudo, perfectius jam & arctius heroicis mediisque generibus ante inest. Quo fit,ut communis & sola generum omnium ratione præditorum ea videatur esse perfectio,quæ ad opificem Deum accedit. Eadem vero semper quidem,atq; similiter,inest cœlestibus:semper vero tantum, nec similiter tamen,æthereis illis qui stati firmique sunt: non autem semper, neq; similiter, æthereis illis qui decidunt, & qui ita natura comparati sunt, ut versentur in terra. Primam vero atque præstantissimam similitudinem quæ cum Deo est, si quis secundæ, atque adeo tertiæ exemplar dicat,aut tertiæ secundam; non inepte dixerit. Non enim solum is scopus est, ut

ut opifici Deo similes efficiamur; sed ut id regula optima, vel mediæ similitudinis ratione consequamur. Quod si ita perfecte minus assequimur, vel hunc saltem virtutis fructum maximum percipimus, quod naturæ nostræ modum nec ignoramus, nec ferimus indigne. Est autem virtutis permaximæ, creationis finibus, quibus omnia speciatim distincta sunt, sese continere; ipsasque sequi providentiæ leges, quibus omnia pro cujusque viribus ad bonum congruum feruntur, atque adjunguntur. Atque hæc quidem est aureorum carminum nostra explanatio, qua Pythagorea dogmata mediocri compendio in conspectum unum posuimus. Decebat enim neque versuum brevitate sermonum nostrum nos metiri: (ita namque latuisset cur optime multa præcepta sunt) neque rursum per universam philosophiam extendere: (fuisset enim id majoris operæ quam præsens ratio postulat) sed scribendi modum, quantum fieri potuit, ad eorum sensum referre, eaque tantum dicere quæ ad generalem dogmatum, quæ versibus continentur, explicationem facerent. Sunt enim nihil aliud versus isti, quam philosophiæ imago absolutissima, summorumque in ea dogmatum compendium, atque elementaris institutio posteris relicta ab iis, qui legem divinam secuti in cœlum sublati sunt:

ὁμοιωθῆναι τῷ δημιουργῷ θεῷ, ἀλλὰ καὶ πρὸς κανόνα τὸν ἄριστον, ἢ τὴν μέσην ὁμοίωσιν. εἰ δὲ ἀπολειπόμενοι τούτων τυγχάνομεν, καὶ τὸ τέλεον τῆς ἀρετῆς ἐν τούτῳ καρπούμεθα, ἐν τῷ τὸ μέτρον τῆς οὐσίας ἡμῶν μήτε ἀγνοεῖν, μήτε δυσχεραίνειν. ἀκροτάτη δὲ ἀρετὴ τοῖς γε τῆς δημιουργίας ὅροις ἐμμένειν, οἷς πάντα κατ' εἶδος διακέκειται, καὶ τοῖς τῆς προνοίας ἕπεσθαι νόμοις, δι' οὓς τὰ πάντα κατὰ τὴν οἰκείαν δύναμιν πρὸς τὸ σύμμετρον ἀγαθὸν οἰκειοῦται. τοιαύτη τῶν χρυσῶν ἐπῶν ἡ ἐξήγησις ἡμῖν γέγονε, περιέχουσα ἐν αὐτῇ Πυθαγορείων δογμάτων μετρίαν σύνοψιν. ἔδει γὰρ μήτε ἐν τῇ τῶν ἐπῶν βραχύτητι στῆσαι τὸν λόγον (οὕτω γὰρ ἂν πολλὰ διέλαθεν, ὅτι καλῶς νενομοθέτηται) μήτε εἰς μῆκος ἀποτεῖναι τῆς ὅλης φιλοσοφίας αὐτὸν (μεῖζον γὰρ τοῦτο, ἢ κατὰ τὸν παρόντα λόγον). ἀλλὰ τὸ μέτρον τῶν λόγων, ὅσον οἷόν τε, πρὸς τὸν τούτων ποιήσασθαι νοῦν, τοσοῦτον μόνον ἐν αὐτοῖς ἐξαπλώσαντας, ὅσον ἐκ τῶν καθόλου δογμάτων τῇ τῶν ἐπῶν ἐξηγήσει προσήρμοττεν. ἔστι γὰρ οὐδὲν ἄλλο τὰ ἔπη ταῦτα, ἢ τελειότατος χαρακτὴρ φιλοσοφίας, καὶ τῶν κεφαλαιωδεστέρων αὐτῆς δογμάτων ἐπιτομή, καὶ ὑπὸ τῶν τὸν θεῖον νόμον ἀναβεβηκότων ὑπογραφεῖσα τοῖς μετ' αὐτοὺς παιδευτικὴ στοιχείωσις.

ἃ δὲ καὶ τῷ ὄντι εἴπῃς ἂν τῆς ἀνθρωπίνης εὐγενείας εἶναι γνώρισμα κάλλιστον, καὶ οὐχ ἑνός τινος τῶν Πυθαγορείων ἀπομνημόνευμα, ὅλου δὲ τοῦ ἱεροῦ συλλόγου, καὶ ὡς ἂν αὐτοὶ εἴποιεν, τοῦ * ὁμακόου παντὸς ἀπόφθεγμα κοινόν. διὸ καὶ νόμος ἦν ἕωθέν τε ἀνισταμένους αὐτοὺς ἀκροᾶσθαι τούτων τῶν ἐπῶν, ὥσπερ τινῶν Πυθαγορικῶν θεσμῶν, ἑνός τινος ὑπαναγινώσκοντος· καὶ πρὸς ἑσπέραν εἰς ὕπνον μέλλοντας τρέπεσθαι· ὅπως ἂν τῇ συνεχείᾳ τῆς μελέτης τῶν τοιούτων λόγων, ζῶντα ἐν αὐτοῖς ἀποφήνωσι τὰ δόγματα. ὃ δὴ καὶ ἡμᾶς ποιεῖν δίκαιον, πρὸς τὸ συναίσθησιν τῆς ἀπ' αὐτῶν ὠφελείας ὀψὲ γοῦν ποτὲ κτήσασθαι.

* ἴσως

ΤΕΛΟΣ.

quas certe humanæ etiam ingenuitatis documentum optimum revera queas nominare; nec putare Pythagorici cujusdam commentationem exsistere; sed totius sacri conventus, atque, ut ipsi dixerint, ὁμακόου, id est, simul audientis cœtus universi, præclaram sententiam. Quo factum est, ut mane versus istos, tanquam oracula Pythagorica, recitante aliquo, audire, idemque vesperi, cum se ad somnum converterent, facere, lex esset; ut assidua ejusmodi sermonum meditatione, qualia in eis viverent dogmata appareret. Quod sane & nos etiam observare justum fuerit; ut quam tandem ab eis utilitatem colligere valeamus, experiamur.

FINIS.